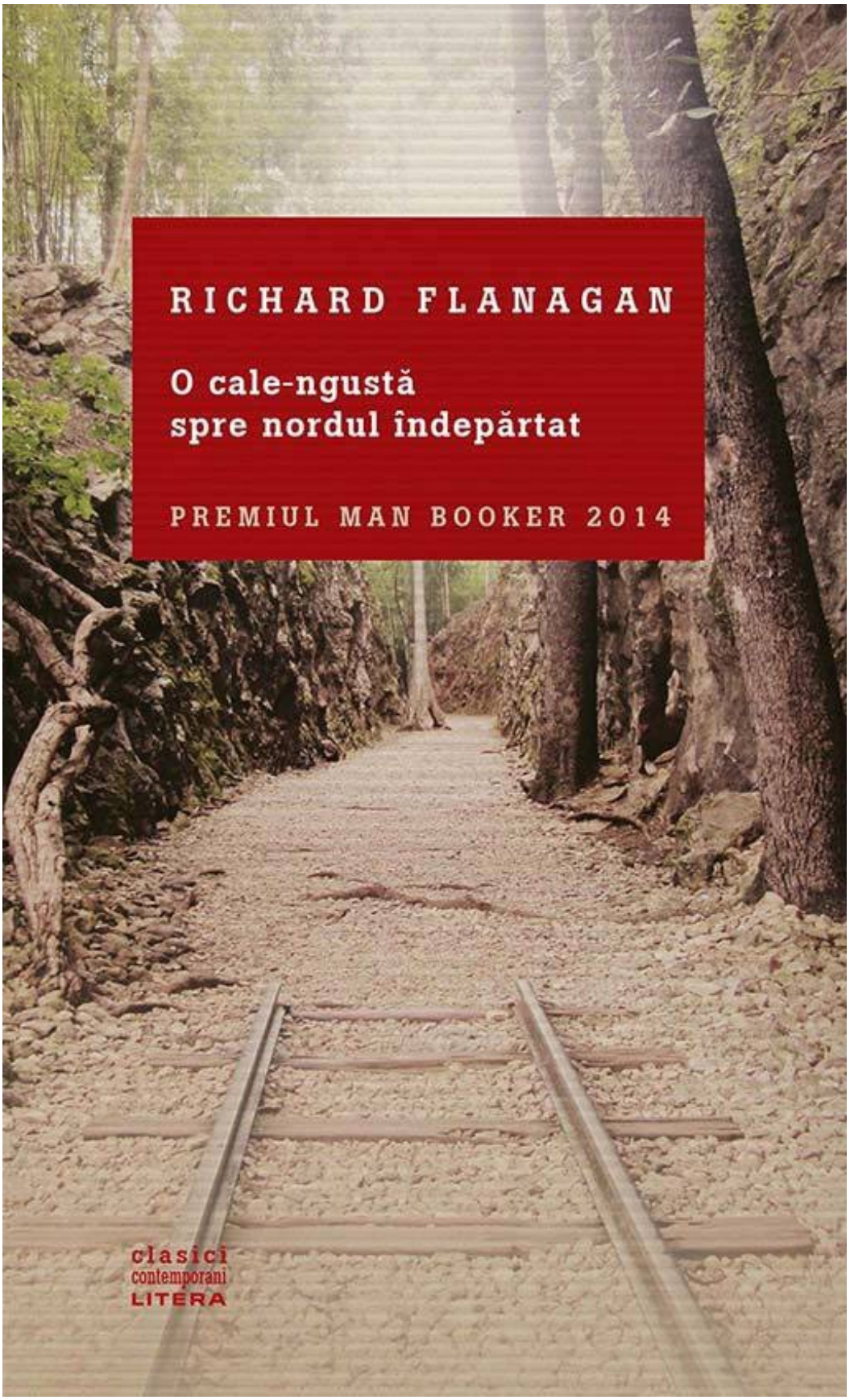
RICHARD FLANAGAN
O cale-ngustă
spre nordul îndepărtat
PREMIUL MAN BOOKER 2014
clasici
contemporani
LITERA

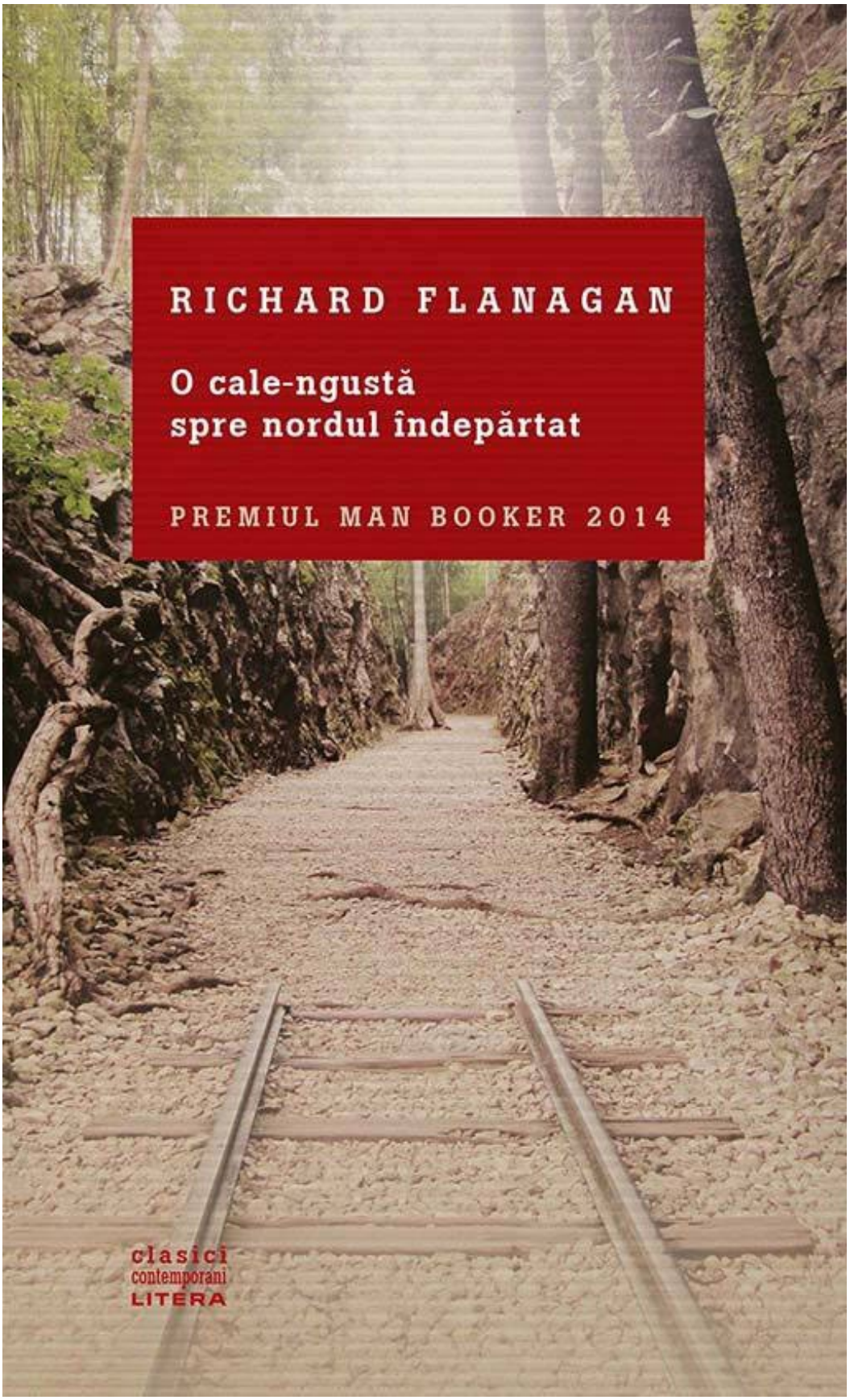
RICHARD FLANAGAN
O cale-ngustă
spre nordul îndepărtat
PREMIUL MAN BOOKER 2014
clasici
contemporani
LITERA

Richard Flanagan

O cale-ngustă spre nordul îndepărtat

Traducere din limba engleză

Petru Iamandi

Editura LITERA

2015

LITERA®

The Narrow Road to the Deep North

Richard Flanagan

Copyright c 2013 Richard Flanagan

Toate drepturile rezervate

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România

tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteţi vizita pe

www.litera.ro

O cale-ngustă spre nordul îndepărtat

Richard Flanagan

Copyright © 2015 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Justina Bandol

Copertă: Andreea Apostol

Tehnoredactare și prepress: Ana Cioclo

Seria de ficțiune a Editurii Litera

este coordonată de Cristina Vidrașcu Sturza

ISBN ePUB: 978-606-741-914-6

ISBN PDF: 978-606-741-915-3

ISBN Print: 978-606-741-770-8

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

elefant

Richard Flanagan (n. 1961, Tasmania), romancier, jurnalist şi regizor de film, este considerat unul dintre cei mai buni scriitori australieni ai generaţiei sale. Descendent al unei familii irlandeze deportate în Tasmania în secolul al XIX-lea, Flanagan îşi încheie studiile cu o bursă la Universitatea din Oxford. Pasionat de peisajele sălbatice ale ţării sale, participă la expediţii cu canoe pe râurile insulei natale, care vor deveni o importantă sursă de inspiraţie pentru romanele sale. Devine cunoscut în 1994 cu primul său roman, Death of a River Guide, iar în 1997, cel de-al doilea roman, The Sound of One Hand Clapping, este recompensat cu premiile Australian Booksellers Book of the Year Award şi Vance Palmer Prize for Fiction. În 1998, filmul Aplauze cu o singură mână, adaptarea acestui roman, ale cărui scenariu şi regie le semnează scriitorul însuşi, este nominalizat la premiul Ursul de Aur la Festivalul de la Berlin. Succesul este confirmat de critică la apariţia celui de-al treilea roman, publicat în 2001, Cartea cu peşti a lui Gould (Gould's Book of Fish), recompensat în 2002 cu Commonwealth Writers Prize. Romanul publicat în 2007, Teroristul necunoscut (The Unknown Terrorist), este la rândul lui un succes mondial. În octombrie 2014, Flanagan primeşte premiul Man Booker pentru romanul O cale îngustă spre nordul îndepărtat (The Narrow Road to the Deep North), scris în 2013 ca un omagiu tatălui său, supravieţuitor al tragediei militarilor australieni, prizonieri de război ai trupelor japoneze, obligaţi să construiască calea ferată cunoscută sub denumirea „Burma railway".

Romancierul trăieşte împreună cu soţia şi cele trei fiice în Hobart, Tasmania, şi continuă să scrie articole despre insula natală în presa australiană, nu fără a suscita controverse.

Prizonierului san byaku san ju go (335)

Mamă, ei scriu poezii.

Paul Celan

Din inima bujorului

albina s-a smuls

cu multă părere de rău.

[1]

Bashō

---

[1] M. Bashō, Note de drumeție, trad. de Aurel Rău, Editura Eminescu, 1998, p. 39 (n.red.)

O cale-ngustă spre nordul îndepărtat

1

OARE DE CE LA ÎNCEPUTUL TUTUROR LUCRURILOR este mereu lumina? Primele amintiri ale lui Dorrigo Evans erau despre soarele care umplea de raze o biserică în care ședea alături de mama și bunica lui. O biserică din lemn. O lumină orbitoare prin a cărei bucurie transcendentală păși nesigur, revenind mereu în brațele femeilor. Femei care-l iubeau. De parcă intra în mare și apoi revenea pe plajă. Iar și iar.

Fii binecuvântat! spune mama lui când îl ia în brațe și apoi îl lasă să plece. Fii binecuvântat, fiule!

Asta trebuie să fi fost prin 1915–1916. Când avea un an sau doi. Umbrele au venit mai târziu, sub forma unui braț care se ridică, conturul lui negru tresărind în lumina unsuroasă a lămpii cu gaz. Jackie Maguire ședea în bucătăria mică și întunecată a familiei Evans și plângea. Nimeni nu plângea pe atunci, doar sugarii. Jackie Maguire era bătrân, avea vreo patruzeci de ani, poate mai mult, și încerca să-și șteargă lacrimile de pe fața ciupită de vărsat cu dosul mâinii. Sau cu degetele?

Numai plânsul se întipărise în amintirea lui Dorrigo Evans. Aducea cu zgomotul făcut de un obiect care se sparge. Ritmul lui lent îi amintea de labele din spate ale unui iepure, ce băteau zadarnic pământul în timp ce lațul i se strângea în jurul gâtului, singurul zgomot asemănător pe care-l auzise vreodată. Avea nouă ani, intrase ca să-și roage mama să se uite la o bășică de sânge de sub unghia degetului mare și nu prea avea alt termen de comparație. O singură dată mai văzuse cum plângea un om în toată firea, o scenă uluitoare când Tom, fratele lui, se întorsese din Primul Război Mondial, din Franța, și coborâse din tren. Își lăsase rania în praful fierbinte al peronului și izbucnise în plâns.

Privindu-și fratele, Dorrigo Evans se întrebase din ce cauză plânge un om în toată firea. Mai târziu, plânsul devenise pur și simplu o manifestare a unei trăiri, iar trăirea, singura busolă a vieții. Trăirea devenise ceva la modă, iar emoția, un teatru în care oamenii erau actori care nu mai știau ce sunt în afara scenei. Dorrigo Evans avea să trăiască îndeajuns ca să fie martorul acestor schimbări. Și avea să-și amintească de vremea în care oamenilor le era rușine să plângă. Când

se temeau de slăbiciunea pe care o trăda plânsul. De problemele la care ducea. Avea să trăiască îndeajuns ca să vadă oameni lăudaţi pentru fapte ce nu meritau lăudate, doar fiindcă adevărul era considerat vătămător pentru trăirile lor.

În seara în care Tom se întorsese acasă, Kaiserul fusese ars în piaţa mare. Tom nu le spusese nimic despre război, despre nemţi, despre gaze, tancuri şi tranşee, despre care ei mai auziseră. Nu le spusese absolut nimic. Trăirile unui om nu sunt întotdeauna egale cu tot ce înseamnă viaţa. Uneori nu sunt egale cu mai nimic. Tom nu făcuse decât să privească lung flăcările.

2

Omul fericit nu are trecut, cel nefericit nu are nimic altceva. La bătrâneţe, Dorrigo Evans nu ştia dacă citise asta undeva sau o născocise chiar el. O născocise, o amestecase şi o fărâmiţase. O fărâmiţase fără milă. Din piatră pietriş, din pietriş praf, din praf noroi, din noroi piatră şi tot aşa merge lumea, cum spunea mama lui când o întreba de ce sau cum ajunsese lumea să fie într-un fel sau altul. Lumea este, răspundea ea. Pur şi simplu este, băiete. Încercase să desprindă o piatră dintr-o grămadă ca să-şi construiască un fort în care să se joace, când o altă piatră, mai mare, îi căzuse peste deget, strivindu-i unghia şi făcându-i sub ea o băşică de sânge, pulsândă.

Mama l-a suit pe masa din bucătărie unde lampa bătea cel mai tare şi, evitând privirea ciudată a lui Jackie Maguire, a ridicat degetul fiului în lumină. Printre suspine, Jackie Maguire a spus câteva cuvinte. Cu o săptămână în urmă, nevasta lui luase trenul spre Launceston, împreună cu mezinul familiei, şi nu se mai întorsese.

Mama lui Dorrigo a luat cuţitul de tăiat carne. De-a lungul lamei era o dungă de grăsime de oaie închegată. A vârât vârful în cărbunii din vatră. Un mic rotocol de fum a ţâşnit dintre ei, umplând bucătăria cu miros de oaie arsă. A scos apoi din vatră cuţitul, din al cărui vârf roşu săreau scântei de praf incandescent – o privelişte care lui Dorrigo i se păru magică şi totodată înspăimântătoare.

Nu te mişca! a spus mama, apucându-l de mână cu o forţă care-l bulversase.

Jackie Maguire tocmai povestea cum luase trenul poștal spre Launceston ca să-și caute nevasta, dar n-o găsise nicăieri. Sub ochii lui Dorrigo Evans, vârful roșu, incandescent, i-a atins unghia și a început să fumege în timp ce-i ardea lunula. L-a auzit pe Jackie Maguire cum spune:

A dispărut de pe fața pământului, doamnă Evans.

Fumul a lăsat locul unui mic șuvoi de sânge întunecat ce-i țâșnea din deget, iar durerea și groaza de cuțitul înroșit parcă nici n-ar fi fost.

Șterge-o de-aici! a spus mama, dându-l jos de pe masă. Șterge-o, băiete!

A dispărut! a repetat Jackie Maguire.

Toate astea se întâmplau pe vremea când lumea era mare și insula Tasmaniei încă mai era lumea. Și, dintre numeroasele ei colțuri îndepărtate și uitate, puține erau mai îndepărtate și mai uitate decât Cleveland, cătunul cu patruzeci și ceva de suflete unde trăia Dorrigo Evans. Un sat vechi, de foști deținuți, stație de poștă pentru diligență, unde oamenii o duceau de azi pe mâine; uitat de lume, supraviețuia ca haltă de tren – o mână de clădiri în stil georgian[2] care stăteau să cadă, și mai multe căsuțe din lemn cu verandă, împrăștiate care-ncotro, adăpost pentru cei ce înduraseră un veac de exil și pagube.

Înconjurat de păduri de eucalipți și acacia argintii ce se unduiau în lumina dogoritoare a soarelui, vara suferea de cald, iar iarna, de frig. Electricitatea și radioul încă nu ajunseseră aici și, dacă n-ai fi știut că sunt anii ’20, ai fi zis că ești la 1880 sau chiar 1850. Mult mai târziu, Tom, prea puțin predispus la alegorii, dar poate mânat, cel puțin așa gândise Dorrigo la vremea aceea, de gândul morții iminente și de groaza care îl însoțea, ca la toți bătrânii – groaza că viața e doar o alegorie, iar povestea adevărată e în altă parte – spusese că era ca toamna lungă a unei lumi muribunde.

Tatăl lor era cantonier, iar familia locuia într-o căsuță din șindrilă a Căilor Ferate Tasmaniene, lângă șine. Vara, când li se termina apa, scoteau cu găleata din rezervorul pentru locomotivele cu abur. Se înveleau noaptea cu piei de oposumi pe care-i prindeau în lațuri și se hrăneau mai ales cu carnea iepurilor prinși în curse și a cangurilor pe care-i împușcau, cu cartofii pe care-i cultivau și cu pâinea pe care o coceau singuri. Tatălui lor, care supraviețuise crizei din anii 1890 și văzuse oameni murind de foame pe străzile din Hobart[3], nu-i venea să creadă că avusese norocul să nimerească într-un adevărat paradis al muncitorilor.

În clipele lui mai puțin optimiste, spunea însă și: „Trăiești ca un câine, mori ca un câine“.

Dorrigo Evans îl cunoștea pe Jackie Maguire din vacanța pe care uneori și-o petrecea cu Tom. Ca să ajungă la casa lui Tom, trebuia să meargă în căruța lui Joe Pike de la Cleveland până în Valea Fingal. În timp ce iapa bătrână, căreia Joe Pike îi spunea Gracie, îi ducea la trap, binevoitoare, Dorrigo se legăna înainte și-napoi imaginându-și că se transformă într-una din ramurile eucalipților sinuoși care pipăiau în fugă cerul albastru, maiestuos, de deasupra. Simțea mirosul de scoarță umedă și de frunze care se uscau și privea stolurile de papagali verzi și roșu-cafeniu ce se ciondăneau în aer. Se desfăta cu ciripitul pitulicilor și al vrăbiilor, cu chemările ascuțite ale sturzilor, punctate de tropotul constant al lui Gracie, de scârțâitul dârlogilor din piele și al hulubelor, de zăngănitul lanțurilor de fier, un univers de senzații care îi revenea apoi în vise.

Mergeau pe vechiul drum al diligenței, pe lângă hanul pe care calea ferată îl scosese din circuit, devenit aproape o ruină, unde locuiau câteva familii nevoiașe, printre care și cea a lui Jackie Maguire. Odată la câteva zile, un nor de praf anunța venirea unui automobil, și copiii, apăruți dintre tufe sau din fostul han, alergau după norul gălăgios până când le luau foc plămânii și simțeau plumb în picioare.

În Valea Fingal, Dorrigo Evans se dădea jos din căruță, își lua rămas-bun de la Joe și Gracie fluturând din mână și pornea spre Llewellyn, un târg care se deosebea doar prin faptul că era și mai mic decât Cleveland. Ajuns la Llewellyn, o lua spre nord-est printre padocuri și, orientându-se după masivul Ben Lomond acoperit de zăpadă, se îndrepta prin locuri neumblate spre ținutul zăpezilor de dincolo de Ben, unde Tom vâna opusumi câte două săptămâni și una se odihnea. Pe la mijlocul după-amiezii ajungea la casa lui Tom, o peșteră cuibărită sub o cornișă. Peștera era un pic mai mică decât bucătăria lor cu acoperișul în pantă și, în locul ei cel mai înalt, Tom de-abia putea să stea în picioare cu capul aplecat. Se îngusta ca un ou la fiecare capăt, iar intrarea era protejată deasupra de un ieșind de stâncă, ceea ce însemna că focul putea să ardă acolo toată noaptea, încălzind peștera.

Tom, care tocmai trecuse de douăzeci de ani, îl chema uneori pe Jackie Maguire să vâneze cu el. Înzestrat cu voce, cânta deseori seara. Apoi, la lumina focului, Dorrigo le citea cu glas tare din numere vechi din Bulletin și Smith’s Weekly, care alcătuiau mica bibliotecă a celor doi vânători de oposumi – lui Jackie

Maguire, care nu știa să citească, și lui Tom, care spunea că știe. Lor le plăcea când Dorrigo citea din sfaturile mătușii Rose sau din baladele australiene pe care le considerau „deștepte“ sau, câteodată, „foarte deștepte“. Treptat, Dorrigo învăță pe de rost pentru ei alte poezii, dintr-o carte de la școală, Parnasul englez. Preferata lor era Ulise, de Tennyson.

Zâmbind cu toată fața ciupită de vărsat la lumina focului, radiind ca o budincă de prune tocmai scoasă din cuptor, Jackie Maguire exclama: Ce zici de poeții ăștia vechi! Înlănțuie cuvintele mai strâns ca lațul care gâtuie iepurele!

Dorrigo nu i-a spus lui Tom ce văzuse cu o săptămână înainte de dispariția doamnei Jackie Maguire: cum fratele lui îi vâra mâna pe sub fustă în timp ce ea – o femeie micuță, plină de nerv, neobișnuit de oacheșă – se sprijinea de cotețul păsărilor din spatele hanului. Tom își lipise fața de gâtul ei. Dorrigo știa că fratele lui o săruta.

Mulți ani, Dorrigo s-a gândit deseori la doamna Jackie Maguire, al cărei nume nu-l știa, al cărei nume era ca mâncarea la care visa în fiecare zi în lagărele de prizonieri de război – apărând în fața lui și dispărând, pătrunzându-i cu forța în creier, mistuindu-se în clipa în care se întindea după el. Dar, cu trecerea timpului, s-a gândit la ea din ce în ce mai rar; iar, într-un târziu, nu s-a mai gândit deloc.

3

Dorrigo a fost singurul din familia lui care a trecut testul standardizat la sfârșitul școlii generale, când avea doisprezece ani, primind astfel o bursă la liceul din Launceston. Era mai în vârstă decât colegii lui de clasă. În prima zi, la pauza de prânz, a ajuns în ceea ce se numea „curtea de sus“, un teren plat, acoperit de iarbă moartă și praf, scoarță de copac și frunze, cu câțiva eucalipți la un capăt. I-a urmărit pe băieții mai mari, din clasa a III-a și a IV-a[4], unii cu favoriți, băieți care aveau deja mușchi de bărbați, înșiruiți pe două rânduri, care se înghionteau, se împingeau și se mișcau ca într-un dans tribal. Apoi s-a pornit magia loviturilor de picior[5]. Un băiat trimitea mingea din rândul lui până la rândul din celălalt capăt al curții. Toți băieții din rândul acela alergau după minge și, dacă venea pe sus, săreau după ea, încercând s-o prindă. În ciuda violenței cu care se luptau să marcheze, cel ce reușea devenea brusc un zeu. Care-și primea ofranda – dreptul

de a trimite mingea înapoi, spre celălalt rând, unde procesul se repeta.

Și tot așa, cât a ținut pauza. Inevitabil, băieții din clasele mai mari au dominat, marcând de mai multe ori, obținând majoritatea loviturilor. Câțiva băieți mai mici au marcat și ei, doar o singură dată.

În pauza aceea, Dorrigo a stat pe margine și i-a privit. Un alt băiat din clasa I i-a spus că trebuie să fii cel puțin în clasa a II-a ca să poți intra în joc – băieții mari erau prea puternici și prea rapizi; nu se dădeau în lături să tragă câte un cot în cap, un pumn în față, un genunchi în spate, ca să scape de adversar. Dorrigo a observat câțiva băieți mai mici care așteptau în spatele terenului, la câțiva pași, gata să prindă mingea aruncată prea sus, care trecea peste fileu.

În cea de-a doua zi, a venit lângă ei. Iar în a treia zi, aflat la marginea terenului, a văzut peste capetele celorlalți mingea înălțându-se nesigur către ei. Preț de o clipă, a părut că se oprește în soare, și atunci Dorrigo și-a dat seama că a lui este. A simțit mirosul de urină al furnicilor de eucalipt, umbrele subțiri ale ramurilor estompându-se din calea lui în timp ce intra în fugă pe teren. Timpul a părut că se dilată, și Dorrigo a găsit tot spațiul de care avea nevoie și locul îngust spre care se înghesuiau acum băieții cei mai solizi. A înțeles că mingea care atârna de soare era a lui și tot ce avea de făcut era să se ridice spre ea. Ochii îi erau ațintiți asupra mingii, dar și-a dat seama că la viteza aceea nu avea cum s-o prindă, așa că a sărit, cu picioarele pe spatele unui băiat, cu genunchii pe umerii altuia, și așa a ajuns sus de tot, în soarele orbitor, deasupra tuturor celorlalți. La apogeul luptei lor, brațele lui s-au întins cât au putut, a simțit cum mingea îi cade în mâini și atunci a știut că poate cădea din bătaia soarelui.

Strângând mingea la piept, s-a izbit cu spatele de pământ, aproape fără să mai poată respira. Gâfâind, s-a ridicat în picioare și a rămas acolo, în lumină, agățându-se de mingea ovală, pregătindu-se să intre într-o lume mai vastă.

În timp ce se dădea împleticit cu spatele, băieții i-au făcut loc plini de respect.

Tu cine dracu’ mai ești? a întrebat un băiat solid.

Dorrigo Evans.

Ai fost supertare, Dorrigo. Acum dă drumul la minge!

Mirosul de scoarță de eucalipt, lumina albastră, îndrăzneață, a miezului de zi în

Tasmania, atât de puternică încât trebuia să mijească ochii ca ea să nu-i ardă, căldura toridă a soarelui pe pielea lui întinsă, umbrele compacte şi scurte ale celorlalţi, senzaţia că stă pe un prag, că intră cu entuziasm într-un nou univers, în timp ce universul vechi, nepierdut încă, rămânea de cunoscut şi uşor de stăpânit – de toate acestea a fost conştient atunci, cum a fost şi de praful fierbinte, de sudoarea celorlalţi băieţi, de râsetele lor, de bucuria pură, ciudată, de a fi alături de alţii.

Dă şut! a urlat unul. Dă naibii şut, că sună clopoţelul şi nu mai facem nimic!

Şi, în cele mai ascunse cotloane ale fiinţei lui, Dorrigo Evans a înţeles că toată viaţa călătorise spre acest punct, când, o clipă numai, zburase în soare, şi că de acum nu va face decât să se îndepărteze pentru totdeauna de el. Nimic n-avea să mai fie la fel de real pentru el de acum încolo. Viaţa n-a mai avut niciodată un înţeles atât de profund.

4

Ne dăm deştepţi, ai? spuse Amy. Stătea întinsă pe patul din camera de hotel, alături de el, la optsprezece ani după ce el îl văzuse pe Jackie Maguire plângând în faţa mamei lui, răsucindu-i cârlionţii tunşi scurt cu degetul în timp ce el îi recita Ulise. Camera era la etajul trei al unui hotel prăpădit şi dădea spre o verandă înaltă care – acoperindu-le vederea spre strada de dedesubt şi plaja de vizavi – le crea iluzia că stau pe malul Oceanului Antarctic, ale cărui valuri le auzeau spărgându-se şi retrăgându-se fără încetare.

E o scamatorie, zise Dorrigo. Ca atunci când scoţi o monedă din urechea cuiva.

Ba nu.

Nu, spuse Dorrigo. Nu e.

Atunci ce e?

Dorrigo nu ştia prea bine.

Iar grecii, troienii, care-i treaba cu ei? Care-i diferența?

Troienii erau o familie. Au pierdut.

Și grecii?

Grecii?

Nu. Port Adelaide Magpies[6]. Bineînțeles că la greci mă refer. Cine erau?

Niște tipi violenți. Dar ei sunt eroii noștri. Ei câștigă.

De ce?

Dorrigo nu știa exact de ce.

Poate fiindcă se folosiseră de un vicleșug, spuse el. Calul troian, o ofrandă adusă zeilor în care s-a ascuns moartea, ceva vârât în altceva.

Atunci de ce nu-i urâm? Pe greci?

Dorrigo nu știa exact de ce. Cu cât se gândea mai mult, cu atât știa mai puțin de ce era așa, și nu altfel, sau de ce familia troiană fusese sortită pieirii. Avea senzația că zeii erau doar o altă denumire a timpului, dar simțea că ar fi fost o prostie să spună așa ceva, cum ar fi fost o prostie să susțină că în fața zeilor nu putem avea sorți de izbândă. Dar, la aproape douăzeci și opt de ani, Dorrigo era deja un fel de fatalist în privința propriului destin, dacă nu și a destinului celorlalți. Ca și cum viața ar fi putut fi arătată, dar nu și explicată, și cuvintele – toate cuvintele care nu exprimau ceva direct – erau, pentru el, cele mai adevărate.

Se uita dincolo de trupul gol al lui Amy, peste semiluna dintre pieptul și șoldul ei, aureolată cu fire de păr minuscule, dincolo de glasvandurile decolorate, de pe care se cojea vopseaua albă, spre locul unde lumina lunii alcătuia pe mare o potecă îngustă care fugea de privirea lui spre norii ca niște aripi de vultur întinse. De parcă o potecă l-ar fi așteptat.

Vom merge dincolo de asfințit

Și scăldătoarea stelelor din zarea-i –

Aceasta-i cea din urmă țintă-a mea.[7]

De ce-ți plac cuvintele atât de mult? întrebă Amy.

Mama lui murise de tuberculoză când Dorrigo avea nouăsprezece ani. Nu fusese de față. Nu era nici măcar în Tasmania, ci pe continent, cu o bursă la facultatea de medicină de la Universitatea din Melbourne. De fapt, îi despărțea nu doar o singură mare. La Colegiul Ormond întâlnise oameni din familii cu greutate, mândri de realizările și genealogiile lor care mergeau înapoi dincolo de întemeierea Australiei, până la familii distinse din Anglia. Oamenii aceștia puteau enumera generații întregi din urmă, funcții politice, companii deținute și mariaje dinastice, conace și pășuni stăpânite. Abia la bătrânețe ajusese Dorrigo Evans să-și dea seama că multe dintre ele erau de fapt născociri mai ingenioase decât încercase Trollope[8] vreodată.

Într-un fel, era extrem de anost, într-altul, era fascinant. Nu mai întâlnise până atunci oameni atât de siguri pe ei. Evreii și catolicii erau inferiori, irlandezii erau urâți, chinezii și aborigenii nici măcar nu erau oameni. Nu trebuiau să se gândească la astfel de lucruri. Le știau. Îl uimeau lucruri ciudate. Casele lor din piatră. Tacâmurile grele. Faptul că nu-i interesa viața altora. Opacitatea la frumusețea lumii naturale. El își iubea familia, dar nu era mândru de ea. Principala lor realizare era supraviețuirea. Avea să-i ia o viață ca să aprecieze cu adevărat această realizare. La vremea respectivă însă – când se confrunta prima dată cu onorurile, bogăția, pământurile și faima –, ea părea un eșec. Și, ca să nu arate cât îi era de rușine, până la moartea mamei pur și simplu se ținuse departe de familie. La înmormântarea ei nu plânsese.

Hai, Dorry! De ce? întrebă Amy, plimbându-și încet un deget pe coapsa lui.

Apoi începuse să se teamă de spațiile închise, de mulțimi, tramvaie, trenuri și baluri, de toate lucrurile care îl presau înăuntrul lui și îi luau lumina. Nu mai putea să respire. O auzea cum îl cheamă în vise.

Băiete, spunea ea, vino aici, băiete!

Dar el nu voia să se ducă. Examenele de-abia le trecea. Citea și recitea Ulise.

Mai jucă fotbal o singură dată, căutând lumina, lumea pe care o zărise în biserică, ridicându-se mereu spre soare până ajungea căpitan, doctor, chirurg, până stătea în patul din hotelul acela, cu Amy, privind cum răsare luna peste valea pântecului ei. Citea și recitea Ulise.

Prea lunga zi apune; luna urcă;

Adâncul murmură. Veniți, prieteni,

Nu este prea târziu să căutăm

O lume nouă.[9]

Încerca să prindă lumina de la începutul lucrurilor.

Citea și recitea Ulise.

Se uită din nou la Amy.

Au fost primul lucru frumos din viața mea, răspunse Dorrigo Evans.

5

Când se trezi, peste o oră, Amy se rujase strident, își rimelase ochii violeți și își strânsese părul la spate, lăsând la vedere fața în formă de inimă.

Amy?

Trebuie să plec.

Amy…

În plus…

Rămâi!

De ce?

Fiindcă…

Fiindcă? L-am ascultat deja…

Fiindcă te vreau. Te vreau în fiecare clipă când ești cu mine.

…de prea multe ori. Când o părăsești pe Ella?

Când îl părăsești pe Keith?

Trebuie să plec, zise Amy. Am zis că ajung într-o oră. Seara în care jucăm cărți. Dacă-ți vine să crezi.

Am să mă întorc.

Sigur?

Sigur.

Și pe urmă?

E secret.

Noi?

Nu. Da. Nu, războiul. Secret militar.

Poftim?

Plecăm. Miercuri.

Poftim?

Peste trei zile…

Știu când e miercuri. Unde?

La război.

Unde?

De unde să știm?

Unde plecați?

La război. E peste tot, nu?

O să te mai văd vreodată?

Păi…

Cu noi cum rămâne? Cu noi?

Amy…

Dorry, o să te mai văd vreodată?

6

La auzul pocnetului venit dinspre instalația de răcire, Dorrigo Evans simți cum îmbătrânește cu cincizeci de ani. Tableta antiangină îşi făcea deja efectul, durerea din piept îl lăsa, amorțeala din braț dispăruse şi, cu toate că un fel de tulburare, pe care nici o doctorie n-o putea domoli, tot îi rămăsese în suflet, se simți destul de bine ca să revină din baie în camera de hotel.

În timp ce se îndrepta spre pat îi privi umărul dezgolit, cu carnea moale şi curbura care nu înceta să-l încânte. Ea ridică puțin fața rumenită de somn şi întrebă:

Despre ce vorbeai?

Dorrigo se întinse în pat şi se lipi de spatele ei, dându-şi seama că ea se referea la o discuție pe care o avuseseră mai devreme, înainte să adoarmă. Departe – sfidând parcă toate zgomotele melancolice ale zorilor de zi, ce pătrundeau şi

ieşeau din camera lor de hotel –, o maşină îşi ambala de zor motorul.

Oacheşu îi şopti el, ca şi cum ar fi fost evident, apoi, luându-şi seama, adăugă: Gardiner. Buza lui de jos îi atinse pielea. Nu-mi mai aduc aminte cum arăta la faţă, zise el.

Nu ca faţa ta, spuse ea.

N-avusese nici un rost, gândi Dorrigo Evans, Gardiner Oacheşu murise, şi moartea lui n-avusese nici un rost. Şi se întrebă de ce nu putea scrie ceva atât de evident şi de simplu, şi se întrebă de ce nu putea vedea faţa lui Gardiner Oacheşu.

E inevitabil, ce dracu'! zise ea.

Dorrigo zâmbi. Cuvinte ca „dracu'" rostite de ea îl luau mereu prin surprindere. Deşi ştia că, în esenţă, era o femeie vulgară, educaţia îi impunea folosirea unui limbaj mai decent. Îşi lipi buzele uscate, îmbătrânite, de carnea umărului ei. Oare ce aveau femeile de-l făceau să ze zbată ca un peşte, chiar şi acum?

Nu pot să deschid televizorul sau o revistă fără să-ţi văd nasul ăla mare, continuă ea, amuzată de propria-i glumă.

Şi, într-adevăr, lui Dorrigo Evans se părea că propria lui faţă, care niciodată nu-i plăcuse în mod deosebit, era peste tot. De când ajunsese în atenţia publicului, în urmă cu două decenii, într-o emisiune TV despre trecutul lui, începuse să-l privească de pretutindeni, de la antetele societăţilor filantropice până la monedele memoriale. Nasul coroiat, aerul uşor năuc şi dezordonat, părul cândva negru şi cârlionţat acum alb şi rar, abia ondulat. În anii care pentru majoritatea celor de-o seamă cu el erau ai declinului, el urca din nou în lumină.

În mod inexplicabil pentru el, în ultimii ani devenise erou de război, chirurg celebru, aclamat peste tot, imaginea publică a unei perioade şi a unei tragedii, subiect de biografii, piese de teatru şi filme documentare. Obiect al venerației, al hagiografiilor, al adulației. Înțelegea că are în comun cu acest erou de război anumite trăsături, obiceiuri şi chiar fapte. Dar nu era el. Avusese pur şi simplu mai mult noroc decât alţii să supravieţuiască, şi nu mai rămăseseră prea mulţi care să liniştească amintirea prizonierilor de război. A nega respectul care li se datora însemna să insulţi memoria celor care muriseră. El nu putea să facă aşa ceva. În plus, nici nu mai avea energia necesară.

Indiferent de cum era privit – ca erou, laș sau escroc –, toate aceste ipostaze păreau că au din ce în ce mai puțin de a face cu Dorrigo, aparținând unei lumi ce se îndepărta mereu de el, pierzându-și conturul. Înțelegea că e admirat de națiune, chiar dacă îi exaspera pe cei care trebuiau să lucreze cu el, un chirurg bătrân de acum, ușor disprețuit și poate invidiat de numeroșii alți medici care făcuseră lucruri asemănătoare în alte lagăre de prizonieri, dar care simțeau, din nefericire, că ceva din caracterul lui, care lor le lipsea, îl ridicase mult deasupra lor în ochii națiunii.

La naiba cu documentarul ăla! zise.

La vremea aceea însă nu-l deranjase atenția celor din jur. Poate că, în sinea lui, chiar îi plăcuse. Acum însă, nu. Era conștient de criticile care i se aduceau. În mare măsură, era de acord cu ele. I se părea că faima lui se datorează percepției greșite a celorlalți. Evitase ceea ce considera a fi greșeli evidente ale vieții, cum ar fi politica și golful. Dar încercarea lui de a dezvolta o nouă tehnică menită să înlăture cancerul de colon nu avusese succes, mai rău, se prea poate să fi dus, indirect la moartea câtorva pacienți. Îl auzise pe Maison când îl numea „măcelar“. Poate că, privind retrospectiv, acționase cu nesăbuință. Dar, dacă ar fi reușit, știa că ar fi fost lăudat pentru temeritatea și viziunea lui. Faptul că alerga mereu după femei, ca și minciunile inevitabile care urmau de aici, erau motiv de scandaluri particulare, ignorate de public. Încă mai reușea să fie surprins el însuși de ușurința, de promptitudinea cu care mințea, manipula și înșela, respectul de sine era – în mod realist, i se părea – destul de scăzut. Nu era singura sa vanitate, dar se număra printre cele mai prosteşti.

Chiar și la vârsta lui – împlinise șaptezeci și șapte de ani cu o săptămână în urmă –, era dezorientat de felul în care firea îi influența viața. La urma urmei, înțelegea că aceeași cutezanță, același refuz de a accepta convențiile, aceeași plăcere a jocului și aceeași pornire disperată de a vedea cât de departe poate împinge lucrurile care îl făcuseră să-i ajute pe alții în lagărele de prizonieri îl împinseseră în brațele lui Lynette Maison, nevasta unui coleg apropiat, Rick Maison, membru, ca și el, în consiliul Colegiului Chirurgilor, un om extrem de inteligent, eminent și total anost. Ca și în brațele altor femei. Spera, în cuvântul înainte pe care îl începuse în ziua aceea – fără să-l împăneze cu revelații inutile –, să îndrepte în sfârșit unele lucruri cu onestitatea umilinței, să-și reia rolul adevărat, de medic, nici mai mult, nici mai puțin, și să-i readucă în memorie pe cei mulți care fuseseră uitați oprindu-se asupra lor, și nu a lui. Simțea, pe undeva, că e un act necesar de dreptate și pocăință. Pe undeva, chiar mai profund, se

temea că o astfel de umilinţă, de autoflagelare, nu va face decât să se întoarcă în favoarea lui. Era prins ca într-o capcană. Faţa lui era peste tot fără ca el să mai poată vedea feţele celorlalţi.

Sunt acum un nume[10], spuse el.

Ce nume?

Tennyson.

N-am auzit de el.

Ulise.

Nimeni nu-l mai citeşte.

Nimeni nu mai citeşte. Lumea crede că Browning e un pistol.

Credeam că numai Lawson[11] te interesează.

Adevărat. Asta când nu mă interesează Kipling sau Browning[12].

Sau Tennyson.

Din tot ce-am întâlnit sunt azi o parte[13].

Asta-i de la tine, zise ea.

Nu. E foarte… cum se spune?

Oportun.

Exact.

Poţi recita atâtea versuri, zise Lynette Maison, trecându-şi mâna pe coapsa lui ofilită. Şi plus atâtea altele. Dar nu-ţi aminteşti faţa unui om.

Nu.

Îşi aminti câteva versuri de-ale lui Shelley despre moarte, ca şi câteva versuri de-ale lui Shakespeare. Versurile îi veneau în minte nechemate, fiind acum o parte

din viaţa lui în aceeaşi măsură ca şi viaţa lui. De parcă o viaţă putea să încapă într-o carte, într-o propoziţie, în câteva cuvinte. Nişte cuvinte atât de simple. Dar… stele crude, rău-prevestitoare, mi te-au adus la un festin al morţii într-un pericol crunt, inevitabil[14]. Surâsul rece, palid, sublunar. Ce-nseamnă poeţii ăştia vechi![15]

Moartea e doctorul nostru, zise el. Sfârcurile ei erau minunate. La dineul din seara aceea fusese şi un jurnalist care îl întrebase despre bombele de la Hiroshima şi Nagasaki.

Odată mai merge, spusese jurnalistul. Dar de două ori? De ce de două ori?

Au fost nişte monştri, replicase Dorrigo Evans. Nici nu vă închipuiţi.

Jurnalistul întrebase dacă şi femeile şi copiii fuseseră monştri. Dar copiii nenăscuţi?

Radiaţiile nu afectează generaţiile următoare, răspunsese Dorrigo Evans.

Dar întrebarea nu se referea la asta, ştia prea bine, aşa cum nu ştia dacă efectele radiaţiilor sunt transmisibile. Cineva, cu mult timp în urmă, îi spusese că nu sunt. Sau că sunt. Nu-şi mai amintea. În ultimul timp pornea de la ipoteza din ce în ce mai fragilă că ceea ce spunea era corect şi că era corect ceea ce spunea el.

Jurnalistul adăugase că făcuse un reportaj despre supravieţuitori, îi întâlnise şi îi filmase. Suferinţa lor era îngrozitoare şi pe viaţă.

Tinere, nu e vorba că nu ştii nimic despre război, spusese Dorrigo Evans. Ideea e că ai învăţat un singur lucru. Iar războiul înseamnă o mulţime de lucruri.

Îi întorsese spatele. Apoi revenise.

Apropo, ştii să cânţi?

Acum, Dorrigo încerca să înece amintirea acelui schimb de cuvinte regretabil, stângaci şi cât se poate de stânjenitor, aşa cum făcea întotdeauna, în carnea trupului şi-şi făcu mâna căuş pe unul din sânii lui Lynette, cu sfârcul între două degete. Dar gândurile îi rămaseră în altă parte. Fără îndoială, jurnalistul va povesti discuţia cu el la nesfârşit – eroul de război care, de fapt, era un boşorog senil, mare iubitor de bombe atomice, care la sfârşit îl întrebase dacă ştie să

cânte!

Dar jurnalistul îi amintise de Gardiner Oacheşu, deşi nu înţelegea de ce. Nu faţa lui, şi nici felul în care se purta. Să fi fost zâmbetul? Obrazul? Îndrăzneala? Îl călcase pe nervi, dar Dorrigo îl admirase pentru refuzul de a se lăsa copleşit de faima lui. O coeziune interioară – integritate, eventual. Insistenţa asupra adevărului? Nu-şi dădea seama. Nu putea găsi un tic asemănător, un gest, un obicei. Simţi cum i se face ruşine, o senzaţie ciudată. Poate că se purtase prosteşte. Poate greşise. Nu mai era sigur de nimic. Poate, din ziua în care Oacheşu fusese bătut, nu mai era sigur de nimic.

Şi-un hoit scârnav voi fi[16], şopti el în urechea ei ca de coral, un organ al femeilor pe care îl găsea nespus de excitant prin vârtejul moale care i se părea mereu o invitaţie la aventură. Îi atinse lobul cu buzele, uşor.

Ar trebui să spui ce gândeşti cu propriile tale cuvinte, zise Lynette Maison. Cuvintele lui Dorrigo Evans.

Făcuse cincizeci şi doi de ani, nu mai putea avea copii, dar era dispusă la orice nebunie şi se dispreţuia pentru fascinaţia pe care bătrânul o exercita asupra ei. Ştia că, pe lângă nevastă, mai are o femeie. Şi, bănuia ea, încă vreo două-trei. Nici măcar nu se putea lăuda că e singura lui amantă. Lynette nu se înţelegea pe sine însăşi. Dorrigo avea mirosul acru al bătrâneţii. Pieptul i se încovoiase, iar sfârcurile i se zbârciseră; mai mult nu putea decât putea să facă dragoste, cu toate acestea sexul cu el era o binefacere într-un mod ciudat, care sfida logica. Alături de el avea siguranţa de nezdruncinat că e iubită. Şi totuşi era conştientă că o parte din el – partea pe care ea o voia cel mai mult, partea care lumina din el – rămânea nebuloasă şi necunoscută. În visele ei, Dorrigo levita mereu la câţiva centimetri deasupra ei. Adesea în timpul zilei se înfuria pe el şi îl potopea cu acuzaţii şi ameninţări sau îi întorcea spatele. Noaptea însă, întinsă lângă el, nu-şi dorea pe nimeni altul.

Cerul era soios, spuse el, iar ea îl simţi cum se pregăteşte să se ridice iar. Se îndepărta mereu, continuă el, de parcă nici cerul nu suporta aşa ceva.

Când ajunseseră în Siam, la începutul anului 1943, era altfel. În primul rând, cerul era senin și de necuprins. Un cer familiar, cel puțin așa credea el. Era anotimpul uscat, copacii desfrunziți, jungla deschisă, pământul acoperit de praf. În al doilea rând, se mai găsea ceva de mâncare. Nu multă, nu destulă, dar foametea încă nu pusese stăpânire pe oameni, foamea nu-și făcuse loc în burțile și mințile lor, înnebunindu-i. Nici munca pe care o prestau pentru japonezi nu devenise nebunia care avea să îi ucidă ca pe muște. Era greu, dar la început lucrurile păreau a fi sub control.

Când își coborâse privirea, Dorrigo Evans văzuse o linie dreaptă, alcătuită din jaloane înfipte în pământ de inginerii Armatei Imperiale Japoneze, care marcau ruta unei căi ferate ce pornea din locul unde stătea el, în fruntea unui grup de prizonieri de război tăcuți. De la inginerii japonezii aflaseră că jaloanele se întindeau cale de 415 kilometri de la nord de Bangkok până în Birmania.

Indicau ruta unei căi ferate imense, care pe moment se reducea la o serie de planuri, ordine aparent imposibile și îndemnuri înflăcărate din partea Înaltului Comandament al Armatei Japoneze. Era o cale ferată legendară, motiv de disperare și fanatism, amestec de mit și ireal în aceeași măsură cu amestecul de lemn, fier și miile de vieți ce aveau să fie sacrificate în anul următor pentru a o construi. Dar ce realitate a fost vreodată opera unor realiști?

Primiseră topoare boante și frânghii din cânepă putrezită și, odată cu ele, prima însărcinare – să doboare, să scoată din rădăcini și să transporte un kilometru de arbori de tek giganți care creșteau pe ruta viitoarei căi ferate.

Tata spunea voi, ăștia tineri, nu vă faceți niciodată datoria, zisese Jimmy Bigelow, bătând cu degetul arătător în lama tocită, ciobită a toporului. Ce rău îmi pare că nu-i și el aici, ticălosul!

8

Mai târziu nimeni nu-și va mai aminti cu adevărat. Ca toate marile fărădelegi, va fi ca și cum nu s-ar fi întâmplat. Suferința, morțile, amărăciunea, absurditatea jalnică, abjectă, a unei suferințe imense din partea atâtor oameni; poate că ea există numai în aceste pagini și în paginile altor câtorva cărți.

Oroarea poate începe într-o carte, poate căpăta formă și înțeles. Dar în viață groaza nu are nici formă, cum nu are nici înțeles. Oroarea există numai. Și, în timp ce domnește, pare că nu există nimic în univers care să nu facă parte din ea.

Povestea din spatele acestei cărți începe în ziua de 25 februarie 1942[17], când un imperiu se sfârșește o dată cu căderea Singaporelui, și un altul se înalță. Dar, în 1943, Japonia, cu trupele răsfirate prea mult și cu resurse din ce în ce mai puține, începe deja să piardă teren, simțind tot mai acut nevoia acestei căi ferate. Aliații furnizează armament și muniție armatei naționaliste a lui Chiang Kai-shek din China prin Birmania, iar americanii controlează oceanul. Ca să întrerupă această cale vitală de aprovizionare a inamicului chinez și ca să ocupe India prin Birmania – visul nebunesc recent al conducătorilor ei –, Japonia trebuie să-și întărească trupele din Birmania cu noi efective și tehnică de luptă pe cale terestră. Dar nu dispune nici de bani, nici de utilaje ca să construiască această cale ferată. Și nici de timp.

Războiul însă este propria lui logică. Imperiul Japonez crede cu toată tăria că va învinge – neîmblânzitul spirit japonez, spirit pe care Occidentul nu îl are, spirit pe care îl numește și îl consideră voința împăratului; tocmai acest spirit, cred japonezii, va triumfa, ducând la victoria finală. În sprijinul acestui spirit neîmblânzit și al acestei credințe, Imperiul e binecuvântat cu o sumedenie de sclavi. Sute de mii de sclavi, asiatici și europeni. Printre ei și 22 000 de prizonieri de război australieni, majoritatea cedați la căderea Singaporelui dintr-o necesitate strategică, înainte ca lupta să înceapă efectiv. 9 000 vor fi trimiși să lucreze la calea ferată. Când, pe 25 decembrie 1943, locomotiva cu aburi C 5631 parcurge întreaga lungime a Căii Ferate a Morții – prima care face așa ceva – trăgând trei vagoane cu demnitari japonezi și tailandezi, trece pe lângă nenumărate paturi de oase umane, între care și rămășițele unei treimi din prizonierii australieni.

Astăzi, locomotiva cu aburi C 5631 este expusă cu mândrie în muzeul care face parte din memorialul național neoficial al războiului, Sanctuarul Yasukuni din Tokio. Pe lângă locomotiva cu aburi C 5631, sanctuarul include și Cartea sufletelor. Aici sunt trecute peste două milioane de nume ale celor care au murit slujindu-l pe împăratul Japoniei în războaiele dintre 1867 și 1951. Odată cu consfințirea în Cartea sufletelor, în acest loc sacru vine și iertarea de toate păcatele. Printre militarii trecuți acolo sunt și cei 1 068 condamnați și executați pentru crime de război după cel de-Al Doilea Război Mondial. Iar printre ei sunt

câţiva care au lucrat la Calea Ferată a Morţii şi au fost găsiţi vinovaţi de maltratarea prizonierilor de război.

Pe placa din faţa locomotivei C 5631 nu se menţionează acest lucru. La fel cum nu se menţionează nici condiţiile îngrozitoare în care s-a construit calea ferată. Nu e trecut nici un nume dintre sutele de mii ale celor care au murit acolo. Pe de altă parte, istoricii nu cad de acord asupra numărului celor care au murit pe Calea Ferată a Morţii. Prizonierii de război proveniţi din rândul Aliaţilor au fost doar o parte – aproximativ 60 000 de oameni – dintre cei care au trudit la acel proiect faraonic. Alături de ei au fost un sfert de milion de tamili, chinezi, javanezi, malaezi, tailandezi şi birmanezi. Sau chiar mai mulţi. Potrivit unor istorici, 50 000 dintre aceşti sclavi şi-au găsit moartea acolo, potrivit altora, 100 000 sau chiar 200 000. Nimeni nu ştie precis.

Şi nici nu va şti. Numele lor s-au uitat deja. Nu există nici o carte pentru sufletele lor pierdute. Măcar această frântură să fie al lor.

Aşa îşi terminase Dorrigo Evans mai devreme în ziua aceea cuvântul înainte la cartea lui Guy Hendricks cu desene făcute în lagărele de prizonieri de război, după ce îi ceruse secretarei să nu-l deranjeze timp de trei ore neîntrerupte, ca să poată scrie materialul care trebuia predat deja de câteva luni. Chiar şi terminat, materialul i se părea încă una din încercările lui eşuate de a înţelege adevăratele dimensiuni ale acelei tragedii, împachetată sub forma unei introduceri pentru alţii care să descrie, simplu, Calea Ferată a Morţii.

Tonul lui, simţea el, era în acelaşi timp prea evident şi prea personal; într-un fel, îi aducea aminte de problemele pe care nu reuşise să le rezolve de-a lungul întregii sale vieţi. Avea atât de multe lucruri în cap, şi totuşi nu izbutise să le aştearnă pe hârtie. Atât de multe lucruri, atât de multe nume, atât de mulţi morţi, şi totuşi era un nume pe care nu-l putea scrie. Schiţase la începutul cuvântului înainte un portret al lui Guy Hendricks şi ceea ce se petrecuse în ziua morţii lui, inclusiv povestea lui Gardiner Oacheşu.

Dar despre cel mai important amănunt din ziua aceea nu pomenise deloc. Se uită la cuvântul înainte, scris ca întotdeauna cu cerneală verde, cu speranţa simplă, chiar dacă vinovată, că, în prăpastia ce se căsca între visul şi eşecul lui, s-ar fi putut găsi ceva care merita citit, în care să se simtă adevărul.

9

Din motive lesne de înțeles, prizonierii de război se referă la pierderea lentă a minților care a urmat printr-un singur cuvânt: Linia. Mai târziu pentru ei au existat doar două categorii de oameni: cei care au fost pe Linie și restul lumii, care nu a fost. Sau poate doar o singură categorie: cei care au supraviețuit Liniei. Sau poate, la urma urmei, nici chiar aceasta nu se mai potrivește: Dorrigo Evans era din ce în ce mai obsedat de gândul că era vorba numai de oamenii care au murit pe Linie. Se temea că numai în ei exista teribila perfecțiune a suferinței și cunoașterii care face pe cineva întru totul om.

Privind retrospectiv jaloanele, Dorrigo Evans văzu că în jurul lor erau atât de multe lucruri incomprehensibile, incomunicabile, ininteligibile, imposibil de intuit, indescriptibile. Jaloanele erau explicate de fapte simple. Dar aceste fapte nu comunicau nimic. Ce este o linie, se întrebă el, Linia? O linie era ceva ce pornea de la un punct spre un alt punct – de la realitate la irealitate, de la viață la iad –, o „lungime fără lățime“, cum o descria Euclid în geometria de la școală. O lungime fără lățime, o viață fără înțeles, procesiunea de la viață la moarte. O călătorie spre iad.

În camera lui de hotel din Parramatta[18], după o jumătate de secol, Dorrigo Evans moțăia, se întorcea pe-o parte și pe alta, îl visa pe Charon, luntrașul soios care îi trece pe morți peste Styx, spre iad, pentru un bănuț lăsat în gura lor. În vis, recita cuvintele lui Vergiliu care îl descriau pe temutul Charon: slinos și înspăimântător, cu fața acoperită de o barbă căruntă, încâlcită, cu ochii răi, plini de jăratec, iar „de pe umeri i-atârnă – ținută-ntr-un nod, doar o țoală“[19].

În noaptea în care stătuse acolo cu Lynette Maison, avusese lângă pat, ca întotdeauna, oriunde s-ar fi aflat, o carte, căci își reluase obiceiul de a citi când atinsese vârsta de mijloc. O carte bună, conchisese el, te lasă cu dorința de a o reciti. O carte excepțională te obligă să-ți recitești sufletul. Astfel de cărți erau rare pentru el și, cu trecerea timpului, din ce în ce mai rare. El însă căuta încă o Itaca, spre care se îndrepta mereu. Citea până spre seară. Noaptea aproape că nici nu-și alegea cartea, de ajuns că stătea acolo ca un talisman sau un fetiș – un zeu familiar care veghea asupra lui și îl conducea, ferindu-l de primejdii, prin lumea

viselor.

Cartea din noaptea aceea îi fusese dăruită de o delegație de femei din Japonia venite să ceară iertare pentru crimele de război comise de japonezi. Se prezentaseră ceremonios, cu camere video, cu tot felul de cadouri, printre care și unul mai ieșit din comun: o culegere de traduceri din poezii japoneze despre moarte, rezultat al unei tradiții potrivit căreia poeții japonezi compun o ultimă poezie. Dorrigo o lăsase pe noptiera din lemn negru de lângă pernă, paralelă cu capul lui. Credea că orice carte are o aură care îl protejează și că sigur ar muri dacă n-ar avea o carte lângă el. Fără femei putea dormi fericit. Fără o carte nu putea dormi niciodată.

10

Răsfoind cartea mai devreme, Dorrigo Evans fusese atras de o poezie. Pe patul de moarte, Shisui, autor de haikuuri din secolul al XVIII-lea, răspunsese în sfârșit solicitărilor de a scrie o poezie despre moarte luând repede pensula, pictându-și poezia și apoi murind. Pe hârtie, admiratorii surprinși ai lui Shisui au văzut că poetul pictase un cerc.

Poezia lui Shisui se rostogoli prin subconştientul lui Dorrigo Evans, un vid calm, un mister nesfârşit, lăţimea fără lungime, marea roată, eterna întoarcere: cercul – antiteza liniei.

Bănuţul lăsat în gura morţilor ca plată a luntraşului.

11

Călătoria lui Dorrigo Evans spre Linie trecu printr-un lagăr de prizonieri de război în munţii javanezi, unde, având gradul de colonel, ajunsese locţiitor al comandantului celor o mie de militari capturaţi, majoritatea australieni. Prizonierii îşi petreceau timpul interminabil, care părea să stoarcă viaţa din ei picătură cu picătură cu jocuri sportive, programe educative şi concerte, cântându-şi amintirile de acasă şi începând, aşa cum vor face toată viaţa, să-şi şlefuiască poveştile despre Orientul Mijlociu – şirurile de cămile încărcate cu gresie, în amurg; ruinele romane şi castelele cruciaţilor; mercenarii cerchezi în haine lungi, negre, tivite cu argintiu, şi cu căciuli mari şi negre de astrahan; şi soldaţii senegalezi, masivi, care treceau pe lângă ei cu bocancii atârnaţi de gât. Le evocau cu nostalgie pe franţuzoaicele din Damasc; îşi aminteau cum le strigau, din camioane, „evrei nenorociţi!“ arabilor din Palestina, până dăduseră de tinerele arabe care munceau în Ierusalim; cum le strigau, din camioane, „arabi nenorociţi!“ evreilor, până văzuseră cum tinerele evreice din kibbutz, în şorturi albastre şi bluze albe, le îndesau plase cu portocale în mâini. Râdeau din nou de povestea lui Burrows Lăţei, cu părul ca de porc spinos, care, după ce îşi petrecuse o zi şi-o noapte în bordelul din Cairo, se întorsese buimac, scărpinându-se de zor între picioare, şi se alesese cu porecla întrebând: Ce-i cu lăţeii ăştia? Cred că i-am luat de la WC-ul ţiganilor ălora!

Sărmanul Lăţei! îl căinau ei. Bietul golan!

Multă vreme nu se întâmplase nimic. Dorrigo scrisese scrisori de dragoste pentru câţiva prieteni pe mesele cafenelelor din Cairo, cleioase din cauza lichiorului de palmier, pofte trupeşti pieritoare ascunse în lăudăroşenii nepieritoare care începeau invariabil cu Îţi scriu la lumina trasoarelor…

Urmaseră pietrele şi rahatul de capră uscat, şi frunzele de măslin la fel de uscate ale campaniei din Siria, şi cadavrele senegalezilor, puhave, de care se împiedicau din când în când sub echipamentul greu, alunecând fiecare cu gândurile lui în timp ce, departe, se auzeau păcănitul, pocnetele şi exploziile hărţuielilor şi ale luptelor. Morţii, armele şi echipamentul lor erau peste tot, ca şi pietrele – pretutindeni, inevitabile –, dincolo de orice gând sau comentariu în afară de nevoia celor vii de a se feri de trupurile umflate. Unul dintre cei trei catârgii ciprioţi îl întrebase pe Dorrigo Evans încotro se îndreptau. Dorrigo nu avea nici cea mai vagă idee, dar încă de pe atunci înţelesese că trebuie să spună ceva ca să-i ţină la un loc.

Un catâr din apropiere scosese un răget, Dorrigo se frecase la ochiul în care îi intrase un fir de praf stârnit de o explozie şi privise în jur, la câmpul de sorg pe care se aflau, apoi din nou la cele două hărţi, a lui şi a catârgiilor, fără ca vreuna să coincidă cu ce vedea. În cele din urmă se luase după busolă, care nu se potrivea cu nici o hartă, având încredere, ca în atâtea alte decizii pe care le luase, în instinct, care se dovedea de cele mai multe ori corect, iar atunci când se înşela, cel puţin îi lăsa loc de mişcare, ceea ce descoperise că era mai important. Fusese locţiitor de comandant al punctului 2/7 de evacuare a răniţilor şi bolnavilor Armatei Imperiale Australiene, aproape de linia frontului, când primiseră ordin să evacueze spitalul de campanie în haosul unei retrageri tactice care, în ziua următoare, avea să devină o confuză înaintare strategică.

Spitalul fusese evacuat în mai multe camioane departe, în spatele frontului, iar el rămăsese cu stocurile de medicamente, aşteptând ultimul camion. Se trezise în schimb cu un şir de peste douăzeci de catâri, mânaţi de trei ciprioţi, şi cu noi ordine conform cărora trebuia să ducă medicamentele într-un sat aproape de noua linie a frontului, la treizeci şi cinci de kilometri spre sud, pe harta catârgiilor, şi la treizeci şi nouă de kilometri spre vest, pe harta lui. Ciprioţii, nişte inşi mărunţi şi vorbăreţi, reprezentau o altă parte din carnavalul trupelor aliate care luptau în Siria împotriva carnavalului trupelor franceze subordonate guvernului de la Vichy, un război mic în mijlocul unuia mult mare, de care ulterior nimeni nu şi-a mai amintit.

Drumul care ar fi trebuit să le ia două zile le luase aproape o săptămână. În a doua zi, pe o cărare abruptă care urca în munţi, Dorrigo şi cei trei catârgii dăduseră de un pluton de şapte mitraliori tasmanieni al căror camion rămăsese în pană. Conduşi de un tânăr sergent pe nume Gardiner Oacheşu, mergeau în aceeaşi direcţie. Dorrigo ordonase ca mitralierele Vickers, trepiedele şi cutiile din metal cu muniţie să fie puse pe spinarea catârilor de rezervă, şi îşi continuaseră drumul împreună, Gardiner Oacheşu fredonând uneori câte un cântec în timp ce urcau versanţii stâncoşi, plini de grohotiş, şi traversau trecătorile, satele bombardate, pe lângă cadavre în putrefacţie, pereţi de piatră nesiguri dacă să cadă sau să rămână în picioare, mereu în acelaşi miros de ulei de măsline vărsat, de cai morţi, de scaune împrăştiate şi mese, şi paturi rupte, de acoperişuri prăbuşite şi case dărâmate, în timp ce tunurile inamice de 75 mm continuau să bubuie în faţa şi în spatele lor.

După ce coborâseră din nou la câmpie, trecuseră pe lângă zidurile din piatră care nu-i feriseră de obuzele ce cădeau pe cei care zăceau acum în pace printre armele, echipamentul şi căştile franceze risipite şi sfărâmate. Merseră printre morţi, morţii îngrămădiţi pe parapetele de piatră în formă de semilună ca pavăză în faţa morţii, morţii care se umflau pe un câmp de sorg transformat într-o mlaştină hidoasă de apa revărsată dintr-un vechi canal de piatră spart de un obuz, cei cincisprezece morţi din satul de şapte case în care încercaseră să scape de moarte, femeia moartă din faţa minaretului dărâmat, cu tot ce vârâse în bocceaua ei mică împrăştiat în praful uliţei, cu dinţii înfipţi într-un dovleac, în timp ce rămăşiţele morţilor sfârtecaţi de un obuz îşi împrăştiau duhoarea dintr-un camion ars.

Mai târziu, Dorrigo Evans îşi amintise cât de frumos arătau florile albe şi roşii de pe bocceaua decolorată şi parcă îi fusese ruşine că nu-şi amintea şi altceva. Uitase gustul înţepător al prafului de piatră ce adăsta în jurul caselor dărâmate ale satului, mirosul măgarilor costelivi, morţi, şi mirosul bietelor capre, moarte şi ele, mirosul teraselor sparte şi mirosul crângurilor de măslini distruşi, duhoarea acră a obuzelor brizante, a uleiului de măsline vărsat, toate amestecate într-un singur miros pe care Dorrigo ajunsese să-l asocieze cu oamenii aflaţi la ananghie. Fumaseră ca să nu mai simtă moartea, glumiseră ca să nu-i mai obsedeze moartea, mâncaseră ca să-şi aducă aminte că sunt vii, iar Gardiner Oacheşu îşi dăduse o pasienţă ca să vadă dacă avea să fie şi el ucis, convins că şansele lui de supravieţuire creşteau de la o oră la alta.

Trecând prin lanuri de porumb la miezul nopţii, dăduseră de un sat distrus,

luminat de rachete verzi semnalizatoare, pe care francezii îl abandonaseră, inexplicabil, după ce îl capturaseră de la australieni într-o luptă încrâncenată. Mortierele pe care francezii le folosiseră în atacul lor îi lipsiseră pe australieni de tot ce era omenesc în ei – carne roșu-închis, uscându-se la soare, și viscere năpădite de muște, oase vârstate, zdrobite, și fețe încleștate pe dinții dezveliți. Acei dinți dezveliți, îngrozitori, ai morții pe care Dorrigo Evans începuse să-i vadă în fiecare zâmbet.

Într-un târziu, ajunseseră în satul în care primiseră ordin să ajungă și îl găsiseră tot ocupat de francezi și bombardat masiv de marina britanică. Departe, pe mare, navele de război pufăiau de zor, tunurile lor masive distrugeau metodic satul, gospodărie cu gospodărie, trecând de la șopron la casa din piatră de lângă el și apoi la următoarea anexă. Dorrigo Evans, catârgiii și mitraliorii priviseră de la o distanță sigură, în timp ce în fața lor satul era făcut praf și pulbere.

Deși erau greu de crezut că mai rămăsese ceva viu acolo, obuzele continuaseră să cadă cu aceeași frecvență. La prânz, francezii se retrăseseră pe neașteptate. Australienii înaintaseră pe terenul îngălbenit, pârjolit de explozii, făcându-și loc printre ziduri prăbușite, călcând pe bucăți de țiglă, dând ocol rădăcinilor noduroase ale copacilor rupți, rămase intacte, armelor și tunurilor contorsionate; pe lângă tunari sfârtecați, care începeau deja să se umfle, unii părând că dorm în soarele amiezii, dacă din ochii ieșiți din orbite nu li s-ar fi scurs un lichid care, împreună cu praful de pe obrajii nebărbieriți, alcătuia o pastă groasă. Nu simțeau decât foame și oboseală. Un țap le ieșise în față, clătinându-se tăcut, cu mațele atârnând afară, cu coastele ieșite, cu capul sus, fără să scoată vreun sunet, ca și cum ar fi putut trăi numai prin voința de a trăi. Poate că așa și fusese.

E însuși domnul Beau Geste[20], spusese un mitralior deșirat, cu părul roșu. Îl împușcaseră oricum. Numele întreg al mitraliorului era Gallipoli von Kessler, un pomicultor din Valea Huon[21] care avea obiceiul să-i întâmpine pe ceilalți schițând un salut nazist. Tatăl lui, german de origine, pretindea că se trage dintr-o familie nobilă din lumea veche, de unde și aristocratul von adăugat la numele de țăran, și pentru că mai târziu tremurase că va pierde totul în lumea nouă, după ce i se incendiase șopronul în isteria antigermană din timpul Primului Război Mondial[22]. Satul din munți, de dincolo de Hobart, în care trăiau alături de alți imigranți germani, își schimbase prompt numele din Bismarck în Collinsvale, iar Karl von Kessler schimbase numele de botez al fiului din cel dat în onoarea tatălui său în cel dat în onoarea implicării Australiei în invadarea dezastruoasă a Turciei cu un an înainte de nașterea lui. Era un nume prea pompos pentru o față

care aducea cu un cotor de măr vechi. Toată lumea îi spunea Kes.

În sat trecuseră pe lângă un tanc francez încins de foc, pe lângă camioane cu roţile în sus, vehicule blindate zdrobite, automobile găurite de gloanţe, grămezi de muniţie, documente, haine, obuze, tunuri şi puşti împrăştiate pe străzi. În mijlocul acestui haos şi al acestor dărâmături, prăvăliile erau deschise, comerţul continua, oamenii făceau curat ca după o catastrofă naturală, iar soldaţii australieni care aveau liber se preumblau de colo-colo în căutare de suvenire.

Adormiseră în lătratul şacalilor adunaţi să se ospăteze cu cadavre.

13

Când se trezise, în zorii zilei, Dorrigo văzuse că Gardiner Oacheşu făcuse un foc chiar pe uliţa principală a satului. Şedea în faţa lui, într-un fotoliu impozant, tapiţat cu mătase albastră şi împodobit cu peşti argintii, cu un picior atârnat pe un braţ şi jucându-se cu o cutie turtită de ţigări franţuzeşti. În marea fotoliului – oacheş, costeliv, în uniforma kaki, murdară – Oacheşu îi amintea de o creangă de varec adusă de valuri pe un ţărm nemaivăzut.

Raniţa lui Gardiner Oacheşu părea doar jumătate din raniţele celorlalţi, dar din ea apărea un şir aproape inepuizabil de alimente şi ţigări – căpătate la bursa neagră, luate cu japca sau furate –, mici miracole care îi aduseseră porecla de Prinţul Negru. În clipa în care îi aruncă lui Dorrigo Evans o conservă cu sardele portugheze, francezii începură să bombardeze satul cu tunurile, să-l mitralieze şi să-l atace cu un singur avion care zbura razant cu casele rămase în picioare. Dar totul părea că se întâmplă în altă parte, drept care cei doi băură o cafea franţuzească pe care Jimmy Bigelow o găsise undeva şi sporovăiră, aşteptând să-i găsească noi ordine sau războiul.

Hendricks Iepurilă – un ins îndesat, cu o proteză dentară care-i juca în gură – tocmai termina o schiţă pe dosul unei cărţi poştale cu Damascul, care trebuia să înlocuiască o fotografie ştearsă a lui Maisie, nevasta lui Brancussi Şopârlă. O pânză ca de păianjen, din crăpături fine, acoperise faţa femeii, şi ceea ce mai rămăsese din emulsie se încreţise într-o sumedenie de frunzuliţe autumnale, încât acum Maisie nu putea fi decât ghicită. Desenul în creion al lui Hendricks

Iepurilă surprindea atitudinea și gâtul, dar, puțin în jurul ochilor și mult în jurul pieptului, aducea cu Mae West, sugerând un decolteu cu care Maisie nu se lăudase niciodată și o privire care era într-un fel mai directă și mai ademenitoare, evocând niște lucruri pe care Maisie rareori le evoca.

Poți să-mi explici, întreba Jimmy Bigelow, de ce mitraliem șiruri întregi de negri africani puși în slujba francezilor, care țin la fel de mult să ne omoare pe noi, australienii, veniți să luptăm pentru englezi în Orientul Mijlociu?

Desenul – care semăna doar vag, motiv pentru care putea fi luat și ca o trădare – îl deranja pe Brancussi Șopârlă. Dar, întrucât toți ceilalți spuneau că nevasta lui arăta minunat, îi oferise lui Hendricks Iepurilă ceasul lui, declarând că e leită. Iepurilă refuzase, scosese un carnet și începuse să-i deseneze cum își luau cafeaua de dimineață.

Nu suntem nici măcar la est de Australia, băga-mi-aș, spuse Jack înciudat. Avea o față de sihastru, dar înjura ca un docher, deși era fermier de meserie și cultiva hamei. Suntem la nord. Și ne mai mirăm că nu ne dăm seama unde-i satul următor! Noi nu știm nici măcar unde ne aflăm. Suntem hăt departe, băga-mi-aș, la nord.

Tu întotdeauna ai fost comunist, Jack, zise Gardiner Oacheșu. Pun rămășag 12 la 1 că până la micul dejun dau ortul popii. Mai mult de-atât nu mi se pare corect.

Jack Rainbow spuse că mai degrabă îl împușcă el, pe loc.

Dorrigo Evans puse zece șilingi pentru 20 la 3 că sergentul va supraviețui războiului.

Aha, făcu Jimmy Bigelow. Și eu zic la fel. Tu ești un supraviețuitor, Oacheșe.

Dai cu doi bani odată[23], cap sau pajură, spuse Gardiner Oacheșu scoțând o sticlă de coniac dintr-o geantă de la picioarele lui și turnând în cafeaua fiecăruia până umplea cana. Pui rămășag pe rezultat, dar adevărul e că, dacă pică două capete de trei ori la rând, statistic vorbind, e la fel de posibil să cadă din nou două capete. Deci pui din nou rămășag pe două capete. De fiecare dată când dai cu banul e prima dată. Nu-i o idee strașnică?

O clipă mai târziu, războiul dădu în sfârșit de urma lor. Dorrigo Evans stătea lângă fotoliu, turnând o cafea, iar Burrows Lăței tocmai sosise de la bucătăria de

campanie cu o marmită fierbinte în care era micul lor dejun, când auziră cum vine un obuz de 75 mm. Gardiner Oacheşu sări din fotoliu înşfăcându-l de braţ pe Dorrigo Evans şi trăgându-l la pământ. Explozia trecu prin ei ca o undă cosmică.

Când Dorrigo deschise ochii şi privi în jur, fotoliul albastru cu peştii lui argintii dispăruse. Doar un băiat arab se ridică în picioare, învăluit de praf. Ceilalţi urlară la el să se lase la pământ, dar, văzând că băiatul nu-i bagă în seamă, Burrows Lăţei se ridică pe vine ca să-i facă semn să se aplece şi, când văzu că nici aşa nu-l înduplecă, se repezi la el. În clipa aceea, lângă ei mai căzu un obuz. Forţa exploziei îl azvârli pe băiat spre ei, cu gâtul sfârtecat de o schijă. Muri înainte ca cineva să ajungă la el.

Dorrigo Evans se întoarse spre Gardiner Oacheşu, care îl ţinea încă. Lângă ei, Hendricks Iepurilă îşi vâra proteza plină de praf înapoi în gură. Din Burrows Lăţei nu mai rămăsese nimic.

Îmi place să pariez cât mai plauzibil, zise Prinţul Negru.

Dorrigo dădu să spună ceva, dar un alt avion inamic coborî în picaj, mitraliind celălalt flanc. În timp ce se ridica deasupra lor, avionul se prefăcu într-un nor de fum negru. O pată mică se desprinse de el şi înflori – paraşuta arăta clar că pilotul scăpase. Văzând că vântul îl împinge spre ei, MacNeice Cocoşu înşfăcă una din carabinele ciprioţilor şi ochi. Dorrigo Evans îi împinse ţeava, spunându-i să nu se prostească.

Dar cum rămâne cu Lăţei? urlă Cocoşu, cu buzele pline de praf, cu ochii cât cepele. Şi el s-a prostit? Şi băiatul? Şi ei?

Avea o faţă care părea frumoasă, dar care, după cum remarca Jack Rainbow, de aproape te făcea să crezi că fusese alcătuită din piese de rezervă. Reputaţia lui de soldat prost era atât de solidă, încât, atunci când îşi propti carabina de umăr, ochi şi trase, toată lumea rămase uimită că nimerise ţinta. Paraşutistul se contractă de parcă ar fi fost lovit de o rafală de vânt, apoi se lăsă moale.

Mai târziu, când în sfârşit mâncară terciul deja sleit din marmita adusă de Burrows Lăţei, nimeni nu se aşeză lângă MacNeice Cocoşu.

14

Merseră mai departe – glumele, poveştile, nefericiţii care nu s-au mai întors, palatul din Tripoli rechiziţionat pentru un centru de recreere a Trupelor Imperiale Australiene, pariurile, zarurile, berea şi amicii, fetele din camera de pe coridor care veneau să joace şi ele ca să vadă dacă au noroc, meciurile de fotbal din satele de munte, jucate cu puştii sirieni. Apoi în Java, după capitulare, femeile în saronguri ude care culegeau frunze de ceai, pe care le vedeau uneori când ieşeau după vreascuri, ce frumoase erau când se schimbau în saronguri uscate şi se căutau de lindini una pe alta – Dumnezeule, exclama Gallipoli von Kessler în timp ce treceau pe acolo, e o adevărată pedeapsă să vezi aşa ceva.

Dar pedeapsa lor era de-abia la început. După şase luni fură duşi cu camioanele pe coastă, în drum spre un nou proiect în Siam; o mie de oameni, trei zile ca sardelele în cala unsuroasă a unui sicriu plutitor spre Singapore, apoi în marş forţat spre închisoarea Changi. Care era un loc plăcut – o cazarmă cu două niveluri, vopsită în alb, cochetă şi aerisită, peluze îngrijite, soldaţi australieni bine îmbrăcaţi, în formă şi entuziaşti, ofiţeri cu bastoanele sub braţ şi însemnele roşii pe şosete, cu vedere la strâmtoarea Johor şi cu grădini de legume. Epuizaţi, îmbrăcaţi într-un amestec de uniforme australiene şi olandeze, mulţi fără bocanci, oamenii lui Dorrigo ieşeau imediat în evidenţă. „Scursorile javaneze“, îi botezase generalul de brigadă Callaghan Rangă, comandantul prizonierilor australieni din închisoarea Changi, care, în ciuda rugăminţilor lui Dorrigo Evans, refuza să le dea haine, bocanci şi provizii. Mai mult, încerca, fără folos, să-l înlocuiască pe Dorrigo Evans de la comanda lor, din cauza atitudinii lui de insubordonare manifestată prin insistenţa cu care îl agasa pe Callaghan să-şi deschidă magaziile.

Micul Wat Cooney îl abordă pe Fahey Prietenaru cu un plan de evadare: să se alăture unui grup de prizonieri care munceau în docurile din Singapore, să se ascundă în nişte lăzi care urmau să fie încărcate pe o navă şi astfel să ajungă înapoi în Sydney.

Sună bine, Wat, zise Fahey Prietenaru. Numai că nu merge.

Jucară un meci de fotbal cu cea mai bună echipă din închisoare şi pierdură la o diferenţă de opt goluri, dar nu înainte să audă discursul de trei sferturi de oră al

lui Morton Capdeoaie, început cu nişte cuvinte care, pentru ei, vor deveni nemuritoare:

Un singur lucru vreau să vă spun, băieţi, şi primul dintre ele este…

Două săptămâni mai târziu, scursorile javaneze plecară în aceleaşi zdrenţe în care sosiseră, printre ei şi micul Wat Cooney, dar nu ascuns într-o ladă. Numiţi oficial Unitatea J a lui Evans, fură duşi la gară şi înghesuiţi în vagoanele din oţel închise în care se transporta de obicei orezul; câte douăzeci şi şapte de inşi în fiecare, fără posibilitatea de a sta jos. Călătoriră pe o căldură tropicală, prin tunele din arbori de cauciuc şi prin junglă, zărite printr-o uşă care doar se întredeschidea şi prin mulţimea de inşi năduşiţi care săpau de zor, acoperiţi de frunzişul încâlcit ce nu părea să se mai termine deasupra lor, iar mai departe, pierdute malaeziene în sarong, indience şi chinezoaice, toate cu părul prins în basmale viu colorate, trudind pe plantaţiile de orez, în timp ce ei se coceau în întunericul acelor cuptoare infernale. Erau tineri ca orice alţi tineri, care nu ajunseseră să se cunoască. Şi se îndreptau spre locul în care o bună parte din ceea ce exista în ei avea să li se reveleze.

Sub ei, roţile vagoanelor ţăcăneau încontinuu, făcându-i să se legene, lipiţi unul de altul, cu hainele leoarcă de sudoare. La sfârşitul celei de-a treia zile văzură lanurile de orez şi pâlcurile de palmieri de zahăr şi tailandezele, oacheşe şi durdulii, cu părul ca pana corbului şi numai zâmbete. Stăteau jos cu rândul şi dormeau cu picioarele atârnate peste cel de alături, învăluiţi în mirosul pestilenţial de vomă stătută, de trupuri nespălate, de pişat şi rahat, dar mergeau mai departe, mânjiţi de funingine şi cu inima grea, 1 500 de kilometri, cinci zile, fără hrană, cu şase halte şi trei morţi.

În cea de-a cincea după-amiază fură daţi jos la Ban Pong, la şaizeci şi cinci de kilometri de Bangkok. Urcară în camioane înalte, fiecare cu câte treizeci de inşi înghesuiţi ca vitele, agăţaţi unul de altul ca maimuţele, călătorind prin junglă pe un drum acoperit cu un strat de praf de douăzeci de centimetri. Un fluture albastru, plin de viaţă, îşi flutură aripile pe deasupra lor. Un prizonier de război din vestul Australiei îl strivi în clipa în care i se aşeză pe umăr.

Se lăsă noaptea, dar ei merseră mai departe şi, într-un târziu, ajunseră în Tarsau, murdari şi plini de praf. Dormiră pe pământ, iar în zorii zilei urcară din nou în camioane şi, după o oră de mers pe un drum de ţară, muntos, mult prea îngust, coborâră şi mărşăluiră până spre seară când, în sfârşit, se opriră într-o mică

poiană de lângă un râu.

Săriră în apa binecuvântată şi începură să înoate. Cinci zile în cutiile acelea din oţel, două zile în camioane – cât de frumoasă e apa? Beatitudinea cărnii, binecuvântarea lumii de dincolo de văl – pielea curată, starea de imponderabilitate, calmul universului fluid. Dormiră buştean în zdrenţele de pe ei până când îi trezi ţipătul maimuţelor, în zori.

Gardienii îi duseră prin junglă cale de cinci kilometri. Un ofiţer japonez se urcă pe o buturugă să le vorbească:

Mulţumesc pentru drumul lung până aici ca să ajutaţi la calea ferată pentru împărat. A fi prizonier e mare ruşine. Foarte mare! Recăpătaţi-vă onoarea construind calea ferată pentru împărat. Mare onoare. Foarte mare!

Arătă spre şirul de jaloane care marca viitoarea cale ferată. Jaloanele se pierdeau în junglă.

Pentru prima porţiune a căii ferate defrişară arborii de tek şi de-abia după asta, trei zile mai târziu, li se spuse că trebuie să-şi construiască lagărul la câţiva kilometri de acolo. Pâlcuri dese de bambuşi uriaşi, înalţi de aproape treizeci de metri, copaci groşi, capochieri cu ramuri orizontale, hibiscuşi şi arbuşti mai mici – pe toţi îi tăiară, le scoaseră rădăcinile, îi arseră şi nivelară pământul, grupuri de bărbaţi aproape goi care apăreau şi dispăreau în fum şi flăcări, douăzeci de oameni trăgând ca unul de o frânghie, asemenea unui atelaj de vite, ca să smulgă din pământ câte un pâlc de bambuşi ţepoşi, îndărătnici.

Apoi plecară să caute lemn de construcţie şi trecură pe lângă un lagăr de englezi, la un kilometru şi jumătate de ei; puţea şi era plin de bolnavi, ofiţerii făceau prea puţin pentru oamenii lor şi prea mult pentru ei înşişi. Gradaţii patrulau pe lângă râu ca să nu-şi lase oamenii să pescuiască; unii dintre ofiţerii englezi încă îşi mai păstrau undiţele şi nu voiau ca soldaţii de rând să prindă peştii care, după părerea lor, le aparţineau de drept.

Când australienii reveniră la locul viitoarei tabere, un gardian japonez bătrân se prezentă drept Kenji Mogami. Şi se bătu cu pumnul în piept.

Înseamnă leul de munte, le spuse el zâmbind.

Apoi le arătă ce trebuie să facă: cu un cuţit lung să taie şi să cresteze tulpinile

pentru șarpanta de acoperiș; să jupoaie în fâșii lungi stratul interior al scoarței de hibiscus ca să lege rosturile; să acopere șarpanta cu frunze de palmier uscate și podeaua cu bambus despicat și teșit, fără să bată vreun cui în nimic din toate astea. După câteva ore de muncă în care construiră primul adăpost al lagărului, bătrânul gardian japonez spuse: În regulă, băieți, yasumi[24].

Se așezară.

Tipul nu-i chiar atât de rău, remarcă Gardiner Oacheșu.

E cel mai bun dintre ei, zise Jack Rainbow. Dar știi ce? La prima ocazie tot l-aș spinteca de la ochi și până la găoază, cu un brici bont.

Kenji Mogami se bătu din nou cu pumnul în piept și declară: Leu de munte a Binga Crosby. Și leul de munte începu să fredoneze:

You go-AAA-assenuate-a-positive

Eliminanay a negative

Lash on a affirmawive

Don't mess with a Misser In-Between

Naaaa donna mess with Missa Inbeweeeen![25]

15

La început, când încă mai puteau face astfel de lucruri, prizonierii pregătiră un concert de seară pe o scenă mică din bambus, luminată de câte un foc aprins de-o parte și de alta. Spectacolul fu urmărit și de comandant, colonelul Rexroth, care stătea lângă Dorrigo Evans, întruchiparea unor contraste ireconciliabile: un cap de tâlhar la drumul mare pe corpul unui măcelar, un accent britanic perfect și resturi pe potrivă în fiul unui postăvar scăpătat din Ballarat[26], un australian care se străduia să fie luat drept englez, un ins care se înrolase în 1927 în căutarea unor șanse care îl ocoliseră prin alte părți. Deși avea același grad cu Dorrigo

Evans, datorită experienței și faptului că era militar, spre deosebire de Dorrigo, care era medic, Rexroth era superiorul.

Colonelul Rexroth se întoarse spre Dorrigo Evans și îi spuse că, după părerea lui, punctele forte ale nației britanice vor fi suficiente, că solidaritatea britanică nu va ceda și că spiritul britanic nu va fi înfrânt, sângele lor britanic îi va ajuta să treacă și peste asta.

Puțină chinină ar fi și ea de ajutor, zise Dorrigo Evans.

Câțiva englezi veniseră din lagărul lor ca să prezinte o piesă scurtă despre un prizonier de război german în timpul Primului Război Mondial. Aerul nopții era atât de plin de roiuri de insecte, încât actorii se vedeau ca prin ceață.

Colonelul Rexroth spuse că nu-i place atitudinea lui. Vedea numai partea negativă a lucrurilor. Situația de față reclama o gândire pozitivă. Celebrarea caracterului național. Și așa mai departe.

N-am tratat niciodată caracterul național, zise Dorrigo Evans.

Australienii începuseră să-l aclame pe prizonierul german.

Dar văd foarte multe cazuri de malnutriție, continuă el.

Trebuie să ne mulțumim cu ce avem, îl asigură colonelul Rexroth.

Ca să nu mai pomenesc de malarie, dizenterie și ulcerații tropicale, adăugă Dorrigo Evans.

Piesa se încheie în remarcile răutăcioase și fluierăturile spectatorilor. În cele din urmă, Dorrigo își aminti cu ce semăna colonelul Rexroth: cu perele jambon pe care le mânca tatăl Ellei. Și își dădu seama cât de foame îi era, cum niciodată nu-i plăcuseră perele alea cu coaja ruginie și că acum ar fi dat aproape orice ca să mănânce una.

Boli produse de foame, repetă Dorrigo Evans. Medicamentele ar fi bune. Dar și mai bune ar fi hrana și odihna.

Chiar dacă încă nu devenise nebunia care într-un final avea să-i ucidă, construirea căii ferate pentru japonezi începea să-și pună amprenta asupra stării

lor fizice. Les Whittle, care îşi pierduse degetele din cauza pelagrei, cânta acum la un acordeon aproape putrezit – cusut şi peticit cu bucăţi din piele de bivol – cu bețe din bambus legate de încheietură. Cântăreţul, Jack Rainbow, nu mai vedea bine. Privindu-l, Dorrigo Evans se întrebă dacă era efectul avitaminozei sau al mai multor maladii – indiferent de cauză, era cât se poate de conştient că mâncarea îl putea vindeca, la fel cum putea vindeca aproape toate bolile pe care le observa în jur. Faţa de sihastru a lui Jack era acum buhăită ca un dovleac, ca şi corpul uzat de sub ea, umflat de beri-beri, dând ulceraţiei care îi rosese fluierul piciorului, puhav şi el, până la os aparenţa unui iris roz şi orb ce se ițea din rană la mulțimea de prizonieri de război, mulţi vătămaţi la fel de grotesc, de parcă ar fi sperat ca în sfârşit să-i vadă pe spectatorii visurilor lui.

Actorii jucau acum o scenă din filmul Podul Waterloo, cu Les Whittle în rolul lui Robert Taylor şi Jack în cel al lui Vivien Leigh. Se îndreptau unul spre celălalt pe un pod din bambus.

Credeam că n-am să te mai văd niciodată, spuse Robert Taylor, deghizat în Les Whittle cel fără degete, cu un accent englezesc afectat. Parc-a trecut o veşnicie.

Şi eu credeam la fel, zise Vivien Leigh, deghizată în Jack Rainbow cel aproape orb, puhav şi plin de ulceraţii.

Draga mea, spuse Les Whittle. Nu te-ai schimbat deloc.

Spectatorii izbucniră în râs, după care se cântă melodia de bază a filmului, Auld Lang Syne.

Vezi, e vorba de ceea ce avem înăuntrul nostru, continuă colonelul Rexroth.

Ce anume?

Stoicismul britanic.

Ăsta-i dintr-un film american.

Curajul, adăugă colonelul Rexroth.

Ofițerii noştri sunt plătiţi de armata japoneză. Douăzeci şi cinci de cenţi pe zi. Ofițerii cheltuiesc banii pentru ei. Japonezii nu se aşteaptă de la ei să muncească. Deşi ar trebui.

Ce ar trebui, Evans?

Ar trebui să muncească aici, în lagăr. Să sape latrine. Să aibă grijă de răniţi în spital. Ca infirmieri. Să facă accesorii pentru bolnavi. Cârje. Să ridice noi adăposturi. Săli de operaţii.

Dorrigo trase adânc aer în piept.

Și ar mai trebui să-şi pună soldele la un loc ca să avem cu ce cumpăra mâncare și medicamente pentru bolnavi.

Iar începi, Evans, zise colonelul Rexroth. Exemplul propriu e cel care ne va salva. Nu bolșevismul.

De acord. Când e un exemplu bun.

Dar colonelul Rexroth urca deja pe scenă. Le mulţumi interpreţilor, apoi îi asigură pe toţi că împărţirea Imperiului Britanic în naţionalităţi arbitrare era doar o ficţiune. De la Oxford până la Oodnadatta[27] exista un singur popor.

Accentul lui era subţire şi strident. Colonelul nu avea deloc har oratoric, ci doar convingerea greşită că gradul îi conferea acest talent. Vorbea, după cum spunea Gallipoli von Kessler, ca şi cum ar fi cântat la flaut cu curul.

Și din acest motiv, continuă colonelul Rexroth, ca cetăţeni ai Imperiului Britanic, ca englezi, trebuie să ne supunem ordinii şi disciplinei care reprezintă forţa motrice a Imperiului. Vom suferi ca englezi, vom triumfa ca englezi. Vă mulţumesc.

Mai târziu îl întrebă pe Dorrigo Evans dacă voia să se implice în construirea unui cimitir decent aproape de râu, unde să-şi poată înmormânta cum se cuvine morţii.

Aş prefera să-l pun pe Prinţul Negru să fure mai multe conserve de peşte din magaziile japoneze, ca să nu-i las pe cei vii să moară, răspunse Dorrigo Evans.

Prinţul Negru e un hoţ, spuse colonelul Rexroth. Acesta însă va fi un frumos loc de veci, demn de eforturile tuturor celor preocupaţi de bunăstarea oamenilor şi mult mai potrivit decât ceea ce facem acum, când ducem pur şi simplu morţii în pădure şi-i înmormântăm unde apucăm.

Prinţul Negru mă ajută să salvez vieţile oamenilor.

Colonelul Rexroth scoase o schiţă la scară mare a cimitirului, cu amplasarea mormintelor pe parcele, în funcţie de grade. Mândru, îi spuse lui Dorrigo că pentru ofiţeri rezervase un loc idilic cu faţa spre râul Kwai. Şi sublinie că, întrucât oamenii începeau să moară, îngroparea cadavrelor devenea o chestiune absolut prioritară.

E un argument irefutabil, adăugă el. M-am străduit din răsputeri să aduc lucrurile până aici. M-aş bucura să participi şi dumneata.

O maimuţă ţipă într-un pâlc de bambuşi din apropiere.

Fac asta pentru oamenii noştri, încheie colonelul Rexroth.

16

Copacii începură să facă frunze, frunzele începură să acopere cerul, iar cerul se întunecă şi negrul înghiţi tot mai mult din lume. Mâncarea deveni din ce în ce mai puţină. Sosi şi musonul şi, la început, până să-şi dea seama ce aduceau ploile, se bucurară.

Apoi începu Speedo[28].

Speedo însemna că nu mai erau zile de odihnă, normele de lucru creşteau încontinuu, iar schimburile deveneau din ce în ce mai lungi. Speedo înlocui linia destul de ştearsă dintre cei apţi de muncă şi cei bolnavi cu o linie şi mai ştearsă dintre bolnavi şi muribunzi şi, tot din cauza lui, prizonierii erau obligaţi din ce în ce mai des să lucreze nu unul, ci două schimburi, atât ziua, cât şi noaptea.

Ploile deveniră torenţiale, iar arborii de tek şi bambuşii păreau că se strâng în jurul lor; colonelul Rexroth muri de dizenterie şi fu înmormântat în junglă, alături de ceilalţi. Dorrigo Evans preluă comanda. În timp ce o povară verde, enormă, ce ajungea până la cerul întunecat, trăgea înapoi în noroiul negru, Dorrigo impuse o taxă pe solda ofiţerilor cu care să cumpere hrană şi medicamente pentru bolnavi. Îi convinse, îi linguşi, insistă pe lângă ofiţeri să

muncească și ei, pe măsură ce grozăvia aceea verde neîntreruptă le apăsa tot mai mult trupurile pline de scabie și mațele goale, capetele cuprinse de fierbințeală și picioarele acoperite de ulcerații urât mirositoare, fundurile din care țâșnea mereu câte ceva.

Oamenii i se adresau cu „domnule colonel“ dar pe la spate îi spuneau Șefu’. Erau momente în care Șeful părea mult prea mic pentru câte voiau ei acum să ducă. Pe de o parte era Dorrigo Evans, iar pe de alta Șeful, cu care avea în comun înfățișarea, obiceiurile și felul de a vorbi. Dar Șeful era nobil, spre deosebire de Dorrigo, plin de abnegație, în timp ce Dorrigo, rămânea egoist.

Era un rol în care el însuși simțea că intră pe bâjbâite și, cu cât dura mai mult, cu atât cei din jurul lui îi confirmau mai limpede prestația. De parcă l-ar fi făcut să existe ei înșiși prin dorința lor, de parcă trebuia să existe un Șef și, pentru că aveau această nevoie disperată, respectul lor din ce în ce mai evident, remarcile lor șoptite, opinia lor despre el – toate îl obligau fără scăpare să se poarte altfel decât știa că este. De parcă, în loc să-i conducă el prin exemplul propriu, îl conduceau ei prin adulație.

Și, trași de el, treceau împleticiți prin zilele acelea care se transformau într-un țipăt nesfârșit, un țipăt umed, verde, care, pentru Dorrigo Evans, era amplificat în mod pervers de surzenia provocată de chinină, de amețeala provocată de malarie, care făceau ca un minut să țină cât o viață, iar o săptămână de suferință și oroare să fie uneori imposibil de ținut minte. Toate păreau să aștepte un fel de deznodământ care nu mai venea, o întâmplare care să dea sens lucrurilor pentru el și pentru ei, un catharsis care să-i scape din acest infern.

Dar, din când în când, mai era câte un ou de rață, câteva degete de zahăr de palmier, o glumă, repetată la nesfârșit, șlefuită cu migală și apreciată ca un lucru rar și frumos care îi ajuta să supraviețuiască. Exista încă speranța. Și, de sub pălăriile lor pleoștite, din ce în ce mai largi, prizonierii din ce în ce mai mici încă mai făceau remarci sau înjurau în șoaptă, în timp ce erau târâți într-un alt univers în care trăiau ca niște furnici, și tot ce conta era calea ferată. Sclavi goi în sectorul lor de Linie, doar cu frânghii și țăruși, ciocane și drugi, coșuri din paie și sape, cu spatele, cu picioarele, cu brațele și cu mâinile, începură să defrișeze jungla pentru Linie, să spargă piatra pentru Linie, să care pământul pentru Linie și să aducă șinele și traversele ca să construiască Linia. Sclavi goi, erau înfometați, bătuți și siliți să muncească dincolo de epuizare pentru Linie. Și, tot sclavi goi, începură să moară pentru Linie.

Nimeni nu putea ține socoteala, nici cei slabi, nici cei puternici. Numărul morților creștea mereu. Trei săptămâna trecută, opt săptămâna aceasta, Dumnezeu știe câți vor muri azi. Spitalul-baracă – mai mult un loc în care cazurile cele mai grave aveau voie să zacă în murdărie și în duhoarea gangrenoasă pe platforme lungi din șipci – gemea de muribunzi. Nu mai existau oameni apți de muncă. Existau doar bolnavi, foarte bolnavi și muribunzi. Trecuseră de mult zilele când, pentru Gallipoli von Kessler, faptul că nu putea atinge o femeie era echivalent cu o pedeapsă. Gândul era acum numai la mâncare și la odihnă.

Foamea se ținea scai de australieni. Se ascundea în fiecare gest și fiecare gând. Împotriva ei nu puteau prefera decât înțelepciunea australiană, de fapt doar niște opinii chiar mai goale de conținut decât burțile lor. Încercau să reziste cu detașarea lor australiană și înjurăturile lor australiene, cu amintirile lor australiene și camaraderia lor australiană. Dar, pe neașteptate, Australia însemna prea puțin față de păduchi și foame, și beri-beri, față de furturi și bătăi, și din ce în ce mai multă muncă silnică. Australia se chircea și se ofilea, un bob de orez era acum mult mai mare decât un continent, și singurele lucruri care deveneau din ce în ce mai mari, de la o zi la alta, erau pălăriile ponosite, pleoștite, ale oamenilor care le acopereau acum ca niște sombrero fețele scofâlcite și ochii negri, pustii, ochi care arătau aproape ca niște găvane întunecate așteptând vizita viermilor.

Iar numărul morților creștea mereu.

17

Dorrigo Evans își simțea gura atât de plină de salivă, încât fu nevoit să-și șteargă buzele de câteva ori cu dosul mâinii ca să nu-i dea pe din afară. Privind lung bucata de carne arsă, plină de zgârciuri, tăiată anapoda, din gamela lui dreptunghiulară de cositor, ruginită și pătată de amestecul de grăsime și funingine, nu-și putea închipui că și-ar dori altceva mai mult pe lume. Ridică ochii spre ajutorul de bucătar care îi adusese cina. Acesta îi povesti cum, cu o noapte în urmă, un grup condus de Prințul Negru furase o vacă de la niște negustori tailandezi, cum o tranșaseră în tufișuri și, după ce-i dăduseră unui

gardian tot muşchiul, lăsaseră restul, în secret, în grija bucătarilor. Pentru el tăiaseră un antricot – un antricot! –, îl fripseseră şi i-l aduseseră la cină.

Ajutorul de bucătar era, după cum îşi dădu seama Dorrigo Evans, un om bolnav – cum altfel ar mai fi lucrat la bucătărie? –, atins de una sau mai multe dintre bolile provocate de foame, şi Dorrigo Evans înţelese că, în clipa aceea, antricotul era şi pentru el lucrul cel mai dorit şi mai important din univers. Fluturând din mână, îi spuse să-l ducă la spital şi să-l împartă celor mai grav bolnavi. Ajutorul de bucătar nu ştiu dacă vorbea serios. Rămase nemişcat.

Oamenii vor să-l mâncaţi dumneavoastră, zise ajutorul de bucătar. Domnule colonel.

De ce? gândi Dorrigo Evans. De ce spun că nu vreau antricotul? Îi lăsa gura apă după el, oamenii voiau ca el să-l mănânce, ca un fel de ofrandă. Şi totuşi, chiar dacă nimeni nu i-ar fi reproşat că mănâncă bucata aia de carne, ştia că antricotul era un test ce avea nevoie de martori, un test pe care trebuia să-l treacă, un test care avea să devină o poveste necesară pentru toţi.

Hai, du-l de aici! zise Dorrigo Evans.

Înghiţi în sec, încercând să scape de saliva care îi umplea gura. Se temu să n-o ia razna sau să cedeze, într-un mod oribil sau umilitor. Simţi că nu avea sufletul călit, că îi lipseau multe calităţi pe care soldaţii le voiau de la el, acele calităţi care confereau statutul de om matur. Dar îşi dădea seama că e conducătorul a o mie de oameni care, straniu, îl făceau ei să aibă toate calităţile pe care el, de fapt, nu le avea.

Înghiţi din nou; tot nu putea să scape de salivă. Nu se considera un om puternic care să ştie că e puternic – un om puternic precum Rexroth. Rexroth, gândi Dorrigo Evans, era un om care şi-ar fi mâncat antricotul de drept, pentru ca, după aceea, să se scobească, în faţa soldaţilor înfometaţi, în dinţii lui de tâlhar de drumul mare. Dimpotrivă, Dorrigo Evans se considera un om slab, care nu merita nimic, un om slab pe care cei o mie de soldaţi îl modelau după aşteptările lor, făcând din el un om puternic. Situaţia sfida orice raţiune. Erau cu toţii captivii japonezilor iar el era prizonierul speranţei lor.

„Executarea!“ se răsti el, cât pe-aci să-şi piardă cumpătul.

Ajutorul de bucătar rămase la fel de nemişcat, crezând poate că Dorrigo Evans

glumea, temându-se poate că înțelesese greșit. În același timp, Dorrigo Evans se temea că, dacă antricotul mai rămânea mult în fața lui, avea să-l înșface cu ambele mâini, să-l înghită pe nemestecate, să pice testul și să-și arate adevărata față. Furios pe felul în care oamenii îl manipulau, furios pe propria slăbiciune, sări în picioare și începu să urle:

Executarea! E-al vostru, nu al meu! Ia-l! Împarte-l! Împarte-l!

Iar ajutorul de bucătar, ușurat la gândul că ar putea să se aleagă și el cu o bucățică din antricot și încântat că Uriașul chiar era așa cum spunea toată lumea, făcu repede un pas înainte, luă antricotul și o tuli spre spital, cu încă o poveste despre cât de grozav era conducătorul lor.

18

Dorrigo Evans nu suporta virtutea, nu suporta ca virtutea să fie admirată, nu-i suporta pe cei care se prefăceau că el ar fi virtuos sau că ei erau astfel. Și, odată cu trecerea anilor, cu cât era acuzat mai mult de virtute, cu atât o suporta mai puțin. Nu credea în virtute. Virtutea era vanitatea fardată care aștepta aplauze. Se săturase de noblețe și de respectabilitate; paradoxal, motivul pentru care o admira pe Lynette Maison erau tocmai eșecurile ei, care o făceau să fie atât de umană. În brațele ei infidele găsea fidelitatea față de un adevăr ciudat al efemerității oricărui lucru.

Femeia știa ce este un privilegiu și nu irosise nici măcar o noapte sfâșiată de îndoieli. Pe măsură ce frumusețea o părăsea, ca un siaj ce se îndepărta de o barcă acum nemișcată, ajunsese să aibă mai multă nevoie de el decât avea el de ea. Imperceptibil pentru amândoi, Lynette devenise în plus pentru el o îndatorire. De fapt, acum viața lui era alcătuită numai din îndatoriri. Față de soție. Față de copii. Față de serviciu, de comitete, de instituții filantropice. Față de Lynette. Față de alte femei. Era epuizant. Pentru așa ceva avea nevoie de vigoare. Uneori se uimea chiar pe sine. Se gândea că o asemenea performanță ar trebui recompensată într-un fel sau altul. Era nevoie de un ciudat curaj. Dar era detestabil. Îl făcea să se urască, deși nu mai era în stare să nu fie el însuși, cum nu fusese nici în fața colonelului Rexroth. Iar ceea ce-l călăuzea, îndatorirea mai presus de orice altă îndatorire, care-l făcea să continue, era tot ce credea el că le

datorează oamenilor alături de care suferise în lagărul acela.

Te gândeşti la ea, spuse Lynette.

Din nou, el rămase tăcut. Aşa cum se achita de toate celelalte îndatoriri, o suporta pe Lynette într-o manieră care i se părea bărbătească – altfel spus, acoperea distanţa din ce în ce mai mare dintre ei cu tot mai multă afecţiune. Lynette îl plictisea din ce în ce mai mult; dacă nu ar fi fost vorba de o aventură, de mult ar fi rupt legătura cu ea. Făceau dragoste când şi când, şi el trebuise să recunoască atât în sinea lui, cât şi în faţa ei că nu mai era ca înainte. Lui Lynette însă nu părea să-i pese. La drept vorbind, nici lui nu-i păsa. Era de-ajuns că putea să-i miroasă spatele, să-şi vâre mâna între coapsele ei moi. Ea putea fi geloasă şi egoistă, n-avea ce-i face, dar micimea ei îl satisfăcea.

În timp ce Lynette îi dădea înainte despre politica şi bârfele revistei la care lucra ca redactor şef-adjunct, despre micile umilinţe îndurate de la superiori pe care îi considera inferiori ei, despre triumfurile ei de la birou, temerile ei, dorinţele ei cele mai intime, Dorrigo vedea din nou cerul acela din timpul Speedo, mereu murdar, şi se gândea că Gardiner Oacheşu nu-i mai venise în minte de ani de zile, până deunăzi, când încercase să descrie felul în care fusese bătut.

I se ceruse să scrie cuvântul înainte la o carte de schiţe şi ilustraţii de Guy Hendricks, un prizonier de război care murise pe Linie şi ale cărui schiţe Dorrigo le păstrase ascunse până la sfârşitul războiului. Cerul era mereu murdar şi se mişca mereu, gonind, cel puţin aşa i se părea lui, spre un loc mai bun, unde oamenii nu mureau absurd, unde viaţa răspundea la altceva decât purul hazard. Gardiner Oacheşu avusese dreptate: totul fusese un joc – două monede aruncate în aer. Cerul acela învineţit, vârstat cu albastru, ca de bici, băltind de sânge. Dorrigo voia să şi-l amintească pe Gardiner Oacheşu, faţa lui, felul cum cânta, zâmbetul acela şiret, despicat. Dar tot ce putea vedea, oricât de mult ar fi încercat să-i refacă trăsăturile, era cerul murdar care fugea de toată grozăvia aceea.

De fiecare dată când dai cu banul e prima dată. Nu-i o idee strașnică? şi-l aminti spunând.

Ba da, dar nu vrei să recunoşti, zise Lynette Maison. Hai, spune! Nu-i aşa că te gândeşti la ea?

Nu i-am plătit niciodată. Zece şilingi.

Știu.

20 la 3. Mi-aduc aminte şi acum.

Știu când te gândești la ea.

Știi, azi lucram la cuvântul înainte şi m-am împotmolit la Speedo, când ne-au chinuit şaptezeci de zile şi nopți fără o zi liberă, cât a ținut musonul, şopti el în umărul cărnos al lui Lynette Maison. Și am încercat să-mi amintesc când anume l-au bătut pe Gardiner Oacheșu. S-a întâmplat în aceeaşi zi în care l-am incinerat pe sărmanul Guy Hendricks. Am încercat să scriu tot ce-mi aminteam din ziua aceea. Suna și oribil, și nobil. Dar nu era nici una, nici alta.

Știu.

A fost doar chinuitor şi absurd.

Vino încoace!

Cred că se plictisiseră să ne tot bată. La japonezi mă refer.

Hai să dormim!

Erau Nakamura, nemernicul ăla mărunt, Varanu, cu mersul lui țeapăn, de marionetă, și doi ingineri japonezi. Sau trei? Nici măcar asta nu-mi mai amintesc. Ce fel de martor sunt? Poate că la început chiar au vrut să-i facă rău, dar pe urmă erau plictisiți de-atâta bătaie, cum ne plictisiserăm şi noi de ciocane și sfredele. Îți poți închipui? Doar muncă, mai mult, o muncă anostă, mereu aceeași.

Hai să dormim!

O muncă grea, în sudoarea frunții. Ca şi cum ar fi săpat un șanț. Unul s-a oprit o clipă. Iar eu am crezut: Gata, s-a terminat. Slavă Domnului! Și-a dus mâna la frunte, s-a șters de năduşeală și a pufnit. Scurt. Apoi s-a întors la muncă, să-l bată pe Oacheșu. N-avea nici un sens, nici atunci şi nici acum, dar nu poți scrie despre așa ceva, nu?

Tu însă ai scris.

Am scris. Ceva. Da.

Și ai scris adevărul.

Nu.

N-ai scris adevărul?

Am descris totul așa cum s-a întâmplat.

Afară, în noapte, de parcă ar fi căutat un lucru pierdut pentru totdeauna, un camion care dădea înapoi claxonă disperat.

Nu înțeleg de ce ți se pare atât de important, spuse ea.

Știu.

Pur și simplu nu înțeleg. Au fost atâția care au suferit.

Au fost, se învoi el.

Atunci de ce ți se pare atât de important?

Dorrigo nu răspunse.

De ce?

Întins în patul acela de hotel din Parramatta, el simți că ar fi trebuit să se gândească la lumea plină de atâtea lucruri frumoase de dincolo de camera lor, la cerul albastru care aștepta să apară din nou peste doar câteva ore, cerul acela albastru, maiestuos, care, în mintea lui, era legat pe veci de libertatea pierdută a copilăriei. Și totuși mintea lui nu înceta să vadă cerul dungat cu negru al lagărului.

Povestește-mi! zise ea.

Îi amintea mereu de niște zdrențe murdare, îmbibate în ulei de motor.

Vreau să știu, spuse ea.

Nu. Nu vrei.

E moartă, nu? Eu sunt geloasă numai pe cei vii.

---

[2] Complex de stiluri arhitectonice specific secolului al XVIII-lea și începutului secolului al XIX-lea, când pe tronul Marii Britanii s-au succedat patru regi cu numele de George din casa de Hanovra (n.red.)

[3] Capitala Tasmaniei (n.red.)

[4] În sistemul britanic, liceul începea la vremea respectivă la 11 ani, iar clasele a III-a și a IV-a însemnau copii de 13–14 ani (n.red.)

[5] Fotbal australian, o combinație între fotbalul european și rugby (n.tr.)

[6] Echipă de fotbal australian (n.tr.)

[7] Alfred Tennyson, Ulise, înLeon Levițchi și Tudor Dorin (ed.), Antologie de poezie engleză de la începuturi până azi, vol. 3, Editura Minerva, București, 1983, p. 22, traducere de Leon Levițchi (n.tr.)

[8] Anthony Trollope (1815–1882), romancier britanic care și-a plasat cele mai cunoscute romane în comitatul imaginar Barsetshire (n.tr.)

[9] Tennyson, op. cit., p. 22 (n.tr.)

[10] A. Tennyon, op. cit., p. 21 (n.red.)

[11] Henry Lawson (1867–1922), scriitor australian (n.tr.)

[12] Robert Browning (1812–1889), poet englez (n.red.)

[13] A. Tennyon, op. cit., p. 21 (n.red.)

[14] William Shakespeare, Opere VI, Henric al VI-lea, Editura Tracus Arte, București, 2013, p. 375, traducere de Ioana Diaconescu (n.tr.)

[15] P.B. Shelley, Prometeu descătușat, trad. de Petre Solomon, Editura pentru Literatură, 1965, p. 5 (n.red.)

[16] William Shakespeare, Regele Ioan, în Opere, vol. I, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1955, p. 119, traducere de Dan Botta (n.tr.)

[17] În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, japonezii au invadat Malaysia britanică și au câștigat Bătălia pentru Singapore, în urma căreia trupele britanice s-au predat (25 februarie 1942). (n.tr.)

[18] Suburbie a orașului Sydney (n.tr.)

[19] Publius Vergilius Maro, Eneida, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2014, p. 171, traducere de Dan Slușanschi (n.tr.)

[20] Aluzie la protagonistul romanului omonim (1924) semnat de britanicul P.C. Wren (1875–1941), care, deși gentleman britanic, se încolonează în Legiunea Străină franceză și moare apărând interesele Franței (n.tr.)

[21] Regiune în sudul Tasmaniei (n.red.)

[22] Gallipoli a fost locul unei bătălii pierdute de Aliați în Primul Război Mondial, comemorată de australieni ca o tragedie națională. (n.red.)

[23] Joc de noroc specific Australiei și Noii Zeelande: două monede sunt aruncate simultan în aer și câștigă cei care au pariat că va cădea cap sau pajură la amândouă odată (n.tr.)

[24] Odihnă (în limba japoneză în original) (n.red.)

[25] Șlagăr lansat în 1944 (autorul este ușor anacronic aici, deoarece Calea Ferată a Morții a fost construită în 1942–1943), interpretat, între alții, de Bing Crosby. Versurile (stâlcite de gardianul japonez) sunt în original: You’re got to accentuate the positive / Eliminate the negative / Latch on to the affirmative / Don’t mess with Mister In Between / No, don’t mess with Mister in Between. (n.red.)

[26] Oraș în statul australian Victoria, cunoscut pentru goana după aur din a doua jumătate a secolului al XIX-lea (n.red.)

[27] Orășel izolat și arid în sudul Australiei (n.red.)

[28] Perioadă finală a construcției Căii Ferate a Morții, de la mijlocul lui aprilie la

mijlocul lui octombrie 1943, când ritmul de muncă a fost intensificat, iar condițiile au devenit și mai rele, sporind numărul de morți printre lucrători (n.red.)

Din femeia aceea

de pe plajă, amurgul se revarsă

peste valurile serii.

Issa

1

DORRIGO EVANS ERA ÎN ADELAIDE, unde își termina stagiul de pregătire pentru punctul 2/7 de evacuare a răniților și bolnavilor din tabăra de la Warradale, în căldura crâncenă de la sfârșitul anului 1940, înainte să se îmbarce către o destinație necunoscută. Avea o învoire de o jumătate de zi – în care nu prea știa ce să facă. Tom îi telegrafiase din Sydney cum că unchiul Keith, care ținea un pub cum ieșeai din Adelaide, pe coastă, voia neapărat să-l vadă și „te va trata ca pe un rege“. Dorrigo nu-l văzuse niciodată pe Keith Mulvaney. Știa doar că fusese însurat cu sora cea mai mică a tatălui lor, moartă într-un accident cu câțiva ani în urmă. Deși între timp se recăsătorise, Keith ținea în continuare legătura cu familia primei soții, prin felicitări de Crăciun trimise lui Tom, care îl anunțase că Dorrigo era staționat în Adelaide. Dorrigo ar fi vrut să-și viziteze unchiul, dar mașina pe care sperase s-o împrumute rămăsese în pană. Drept care se hotărâse să meargă împreună cu alți medici de la 2/7 la un bal organizat de Crucea Roșie în oraș.

Era ziua în care avusese loc cursa de cai de la Melbourne, și lumea de pe stradă încă mai discuta leneș despre asta. Ca să-și omoare timpul înainte de bal, Dorrigo cutreierase orașul și, la un moment dat, intrase într-o librărie veche de pe strada Rundle. Librăria era plină de oameni, probabil că se lansa o carte. Un tânăr sigur pe el, cu părul vâlvoi și o cravată lată, cu nod mare, citea dintr-o revistă:

Nu știm vreun antidot al disperării

Beți cum suntem și pinguini înverșunați ai nopții,

Stăpâni peste tot caldarâmul pieții

Legându-ne șiretul la felinarul-ncețoșat din fața porții.

Dorrigo Evans nu pricepea ce vrea să spună. Gusturile lui se osificau deja, devenind prejudecăţile celor care călătoresc departe în lumea clasicilor în adolescenţă, pentru ca mai târziu rareori să se aventureze în altă parte. Citise pe foarte puţini dintre contemporani şi prefera módele literare din urmă cu jumătate de secol – în cazul lui, poeţii victorieni şi scriitori antici.

Împiedicat de asistenţă să se uite la cărţi, urcă pe o scară de lemn din capătul librăriei, care promitea mai multă intimitate. Etajul doi era alcătuit din două birouri mai mici în spate, neocupate, şi o încăpere mare, de asemenea pustie, cu podeaua din scânduri late, nelăcuite, care se termina sub lucarnele ce dădeau spre stradă. Peste tot numai cărţi, pe care le putea răsfoi în voie; mormane de cărţi într-un echilibru instabil, cărţi în cutii, cărţi la mâna a doua înghesuite şi nealiniate, ca o formaţie de rezervişti indisciplinaţi, pe rafturile ce începeau din tavan şi se terminau în podea, acoperind tot peretele din faţă.

Era zăpuşeală acolo, dar lui i se păru mai puţin înăbuşitoare decât recitalul de poezie de la parter. Scoase câte o carte şi o răsfoi, dar ceea ce îi atrăgea mereu privirea erau tunelele diagonale ale razelor de soare care se rostogoleau în încăpere prin lucarne. În jurul lui, firele de praf se ridicau şi cădeau, sclipind, tremurând în acele fascicule de lumină fără tihnă. Găsi câteva rafturi pline cu volume vechi din clasici şi începu să se uite pe ele, sperând să găsească o ediţie ieftină a Eneidei lui Vergiliu, pe care o citise numai cu împrumut de la cineva. De fapt, Dorrigo Evans nu voia această mare epopee a Antichităţii, ci aura pe care o aveau astfel de cărţi – o aură care radia în afară, dar îl şi purta spre o altă lume, interioară, care-i spunea că nu e singur.

Această senzaţie, acest sentiment al comuniunii, îl copleşea pur şi simplu. În acele momente, simţea că există o singură carte în univers şi că toate cărţile erau doar nişte portaluri spre această operă de artă şi mai mare, eternă – o lume frumoasă, inepuizabilă, care nu era imaginară, ci lumea aşa cum era ea, o carte fără început şi fără sfârşit.

Auzi mai multe strigăte venind în sus pe scară, urmate de un grup de bărbaţi gălăgioşi şi două femei, una masivă, cu părul roşu, cu o bască neagră, cealaltă mai mică, blondă, cu o floare de un roşu aprins pe după ureche. Din când în când cântau sau mai curând scandau răguşit refrenul la Roll on, Old Rowley, roll on!

Bărbaţii purtau uniforme de toate felurile – Aviaţia Regală Australiană, Marina Regală Australiană şi Armata Imperială Australiană –, erau puţin cherchelíţi,

bănui el, şi toţi, într-un fel sau altul, căutau să atragă atenţia femeii mai mărunte. Ea însă părea cu gândul în altă parte. Ceva o făcea să-i ţină la distanţă şi, oricât de mult încercau bărbaţii să se apropie de ea, Dorrigo nu văzu nici un braţ pe braţul ei, nici un picior lipit de al ei.

Dorrigo Evans constată toate acestea dintr-o singură privire, conchizând că nici femeia, nici ceilalţi nu aveau de ce să-l intereseze. Bărbaţii erau doar ornamentele femeii, şi el îi dispreţui că erau atât de vrăjiţi de o fiinţă care, în mod mai mult decât evident, n-avea să fie niciodată a lor. Îi displăcea puterea ei de a transforma bărbaţii în nişte căţeluşi ascultători, motiv pentru care îi displăcea şi ea.

Le întoarse spatele şi se uită din nou la rafturile cu cărţi. Oricum se gândea la Ella, pe care o cunoscuse în Melbourne, pe când îşi încheia studiile. Tatăl Ellei era un avocat de prestigiu din Melbourne, iar mama ei provenea dintr-o familie bine cunoscută de proprietari de păşuni; bunicul ei fusese unul dintre coautorii constituţiei federale. Ea era profesoară. Chiar dacă uneori era cam anostă, lumea şi înfăţişarea ei încă îl mai atrăgeau pe Dorrigo. Chiar dacă emitea tot felul de platitudini, parcă învăţate pe de rost şi repetate cu atâta convingere, încât Dorrigo nu prea înţelegea ce are în cap, i se părea o femeie blândă şi devotată. Ella aducea cu ea o lume care pentru Dorrigo era sigură, atemporală, încrezătoare în sine, mereu aceeaşi; o lume a saloanelor cu mobilier din lemn negru şi a cluburilor, a carafelor cu vin de Xeres şi whisky neamestecat, a mirosului greu, întrucâtva ameţitor, claustrofobic, de mucegai lustruit. Familia Ellei era suficient de liberală ca să accepte în această lume un tânăr de mare viitor din clasele inferioare şi suficient de convenţională ca să dea de înţeles că acceptarea presupunea respectarea strictă a regulilor acestei lumi.

Tânărul Dorrigo Evans nu dezamăgise. Acum era chirurg şi credea că se va însura cu Ella, şi, cu toate că niciodată nu vorbiseră despre asta, ştia că şi ea crede la fel. I se părea că însurătoarea cu Ella era la fel cu terminarea facultăţii, angajarea, un alt pas înainte şi mai sus, pe scara socială. De când cu peştera lui Tom, unde înţelesese puterea pe care i-o dădea faptul că ştia să citească, fiecare pas înainte pentru Dorrigo aşa fusese.

Luă o carte de pe raft şi, în timp ce o apropia de piept, cartea ieşi din umbră şi intră într-unul din tunelele de lumină. El o ţinu aşa, privind-o, privind lumina, praful. Avea senzaţia că sunt două lumi. Lumea aceasta şi o lume ascunsă care avusese nevoie de tunelele efemere de lumină de după-amiază târzie ca să se

dezvăluie drept lumea reală – a particulelor ce se învârteau nebunește, ce scânteiau și se ciocneau la întâmplare una de alta și apoi o luau în alte direcții, complet noi. Stând acolo, în lumina după-amiezii târzii, era imposibil de crezut că pasul următor nu avea să fie spre mai bine. Nu se gândi nici o clipă spre ce sau încotro, nu se gândi de ce, nu se întrebă deloc ce s-ar întâmpla dacă, în loc să meargă înainte, s-ar fi ciocnit de ceva, precum unul din firele de praf din raza de lumină.

Micul grup din partea cealaltă a încăperii se agită din nou, îndreptându-se spre el. Ca un banc de pești sau ca un stol de păsări în amurg. Nevrând să ajungă în apropierea lor, Dorrigo trecu pe lângă rafturile cu cărți și se opri lângă lucarne. Dar, ca păsările sau peștii, grupul se opri la fel de brusc cum o pornise spre el și se trase la câțiva pași de rafturi. Simțind mai multe priviri ațintite asupra lui, Dorrigo se prefăcu și mai interesat de cărți.

Când ridică ochii din nou, își dădu seama de ce se mutase grupul. Femeia cu floarea roșie se apropiase de el și acum, brăzdată de umbră și lumină, stătea chiar în fața lui.

2

Ochii îi ardeau ca albastrul unei flăcări de aragaz. Înverșunați. Preț de câteva clipe, nu-i văzu decât ochii. Care îl priveau fix. Dar în ei nu exista privire. Femeia părea pur și simplu că-l soarbe. Îl evalua? Voia să vadă câte parale face? Nu-și dădea seama. Poate că tocmai siguranța ei de sine îl deranjă și îl derută. Se temu că era o glumă sofisticată și că, în clipa următoare, femeia avea să izbucnească în râs, urmată de grupul de bărbați, care aveau să râdă și ei. Făcu un pas înapoi, se lovi de rafturi și nu se putu retrage mai mult. Cu o mână prinsă între el și un raft, cu corpul întors nefiresc spre ea.

Te-am văzut când ai intrat în librărie, zise ea zâmbind.

Mai târziu, dacă l-ar fi întrebat cineva cum arăta ea atunci, n-ar fi știut ce să răspundă. Floarea aceea, decise el în cele din urmă, îndrăzneala ei de a purta o floare roșie, mare, în păr, cu tulpina pe după ureche, o rezuma pe de-a-ntregul. Dar asta, știa sigur, nu-i spunea de fapt nimic despre ea.

Ochii tăi, spuse ea pe neașteptate.

Dorrigo tăcu. De fapt, habar nu avea ce să spună. Niciodată nu auzise ceva atât de absurd. Ochii? Și, fără să vrea, se trezi că îi întoarce privirea, cu aceeași intensitate, sorbind-o la fel cum îl sorbea și ea. Femeia nu păru deranjată. Era o intimitate ciudată, tulburătoare, o cunoaștere inexplicabilă, care îl șocă – să se holbeze la o femeie, iar ei să nu-i pese deloc, atât timp cât el era cel ce o făcea.

Era o situație pe cât de derutantă, pe atât de uluitoare. Femeia părea alcătuită dintr-o serie de mici defecte, cel mai bine exprimată de alunița de deasupra buzei. Dorrigo înțelese că suma acestor cusururi era, într-un fel, frumusețea, că această frumusețe era fascinantă și că această fascinație era în același timp conștientă și inconștientă. Poate e convinsă, hotărî el, că frumusețea îi dă dreptul să aibă tot ce-și dorește. Ei bine, pe el nu-l va avea.

Atât de negri, adăugă ea, zâmbind în continuare. Dar sunt sigură că ți s-a mai spus, de multe ori.

Nu, răspunse el.

Nu era chiar adevărat, deși nimeni nu i-o spusese exact ca ea. Ceva îl opri să-i întoarcă spatele, ei și felului ei ciudat de a vorbi, și să părăsească librăria. Aruncă o privire grupului de bărbați în celălalt capăt al încăperii. Avea senzația tulburătoare că femeia vorbea serios și că ceea ce spusese era valabil numai pentru el.

Floarea ta, zise Dorrigo Evans. Este…

Habar nu avea ce fel de floare este.

Furată, spuse ea.

Părea că are timp berechet să-l cântărească din ochi și, după ce termină și ajunse la concluzia că e pe placul ei, începu să râdă, făcându-l să creadă că descoperise la el tot ceea ce era mai atrăgător pe lumea aceasta. Ca și cum frumusețea ei, ochii ei, tot ceea ce era minunat și fermecător la ea, exista acum și la el.

Îți place? întrebă ea.

Foarte mult.

Dintr-o tufă de camelii, adăugă ea, râzând din nou. Apoi râsul ei – mai mult chicotit, neașteptat, și ușor răgușit, foarte intim – încetă. Femeia se aplecă spre el. Îi simți parfumul. Și damful de alcool. Dar înțelese că ea nu-i băga în seamă stânjeneala și că nu voia să-l farmece într-un fel sau altul. Sau să flirteze. Și, cu toate că nu încercase să provoace așa ceva și nu-și dorea să se întâmple, Dorrigo simți că ceva se petrecea cu ei, ceva mai presus de orice îndoială.

Lăsă să-i cadă mâna pe care o ținea la spate și se întoarse ca s-o privească drept în față. În raza de lumină care se strecura între ei dinspre fereastră, ridicând firele de praf, o văzu ca de după gratiile unei celule. Zâmbi, spuse ceva – nu știa ce. Privi dincolo de lumină, spre grupul de bărbați, garda ei pretoriană care aștepta în umbră, sperând că unul dintre ei, gelos, se va apropia și va profita de stângăcia lui ca să o ia cu el.

Ce fel de soldat ești? întrebă ea.

Nu sunt tocmai soldat.

Folosindu-se de carte, arătă însemnul cafeniu triunghiular, cu cercul verde, cusut pe umărul tunicii.

Punctul 2/7 de evacuare a răniților și bolnavilor. Sunt medic, răspunse el puțin înciudat și oarecum nervos.

Ce treabă avea frumusețea cu el? Mai ales că expresia ei, vocea ei, hainele ei, totul arăta că e o femeie de condiție bună; și cu toate că acum era medic, și ofițer pe deasupra, nu se îndepărtase prea mult de origini ca să nu perceapă aceste lucruri cu acuitate.

Mă tem că am intrat neinvitat la…

Lansarea revistei? Nici vorbă! Cred că ar fi fost fericit de orice suflet viu să participe. Sau chiar și mai puțin viu. Tippy, uite-o acolo – îi făcu semn celeilalte femei –, Tippy spune că poetul care citea din opera lui va revoluționa literatura australiană.

Curajos, tipul. Eu m-am înrolat doar ca să mă bat cu Hitler.

Ai înțeles vreun cuvânt din ce-a citit? întrebă ea, cu o privire fermă, cercetătoare.

Pinguini?

Femeia zâmbi larg, ca și cum tocmai traversaseră un pod greu de trecut.

Mie mi-a plăcut chestia cu șiretul, zise ea.

Unul dintre admiratorii care roiau în jurul ei cânta în maniera lui Paul Robeson: Old horse Rowley, he just keep on rolling.

Tippy ne-a convins să venim aici, adăugă ea pe un ton mai familiar, ca unui prieten vechi. Pe mine, pe fratele ei și pe câțiva prieteni de-ai lui. E colegă de facultate cu poetul de la parter. Am fost la un club de ofițeri ca să ascultăm la radio cursa de la Melbourne, și ea a vrut să venim aici ca să-l ascultăm pe Max.

Cine-i Max? întrebă Dorrigo.

Poetul. Dar n-are importanță.

Cine e Rowley?

Un cal. Nici asta n-are importanță.

Dorrigo rămase mut, nu știa ce să spună, cuvintele ei nu aveau sens, cuvintele ei erau irelevante pentru tot ce se petrecea între ei. Dacă nici poetul și nici calul nu aveau importanță, ce avea? Ceva – intensitatea cu care îl privea, felul ei direct de a fi, nesocotința ei poate? – îl tulbura foarte. Ce voia de la el? Ce însemnau toate astea? De-abia aștepta să fie lăsat în pace.

Auzind o voce de bărbat, Dorrigo se întoarse și-l văzu pe unul dintre admiratori – într-o uniformă albastru-deschis, de ofițer al Aviației Regale Australiene – chiar lângă ei, spunându-i femeii, cu un accent englezesc afectat, că e nevoie de părerea ei „ca să rezolve o controversă despre pariuri“. Privirea ei o urmă pe cea a lui Dorrigo și, recunoscând uniforma albastră, expresia i se schimbă total. De parcă ar fi fost o altă femeie – ochii ei, atât de vii în timp ce se uita la Dorrigo, erau acum, privindu-l pe celălalt bărbat, ca de mort.

Ofițerul încercă să-i ignore privirea întorcându-se spre Dorrigo.

Pe el l-a ales, zise el.

Pe cine?

Pe Old Rowley. 100 la 1. Cel mai tare pariu din istoria cursei. Și ea l-a ghicit. L-a ghicit că va câștiga. Harry, tipul de colo, s-a făcut cu 20 de lire.

Înainte ca Dorrigo să spună ceva, femeia i se adresă ofițerului pe un ton pe cât de fermecător, pe atât de detașat:

Mai am o singură întrebare pentru prietenul meu, zise ea arătând spre Dorrigo. Pe urmă revin la voi ca să discutăm despre contabilitatea curselor de cai.

După acest scurt schimb de replici, se întoarse din nou spre Dorrigo ignorându-l pe ofițer cu atâta răceală, încât acesta, după câteva clipe, se înapoie lângă ceilalți.

3

Ce întrebare?

Habar n-am ce întrebare, răspunse ea.

Dorrigo se temea că femeia voia să se joace cu el. Instinctul îl îndemna să plece, ceva însă îl ținea acolo.

Ce carte e asta? întrebă ea, arătând spre mâinile lui.

O carte de Catul.

Zău? făcu ea și zâmbi din nou.

Dorrigo Evans voia să se elibereze de ea, dar nu era în stare să se elibereze singur. Ochii aceia, floarea aceea roșie. Felul – nici nu-i venea să creadă – felul în care părea să-i zâmbească lui. Își duse o mână la spate și pipăi cotoarele cărților de acolo, pe Lucrețiu, Herodot și Ovidiu. Dar nici unul nu-i răspunse.

Un poet roman, spuse el.

Citește-mi una din poeziile lui.

Deschise cartea, privi în jos, apoi în sus.

Ești sigură?

Bineînțeles.

E foarte sec.

Ca și Adelaide.

Coborî din nou privirea și citi:

După prânz, sătul cum stau pe spate,

Și tunica-mi străpung, și-nvelitoarea.[29]

Închise cartea.

Nu înțeleg nimic, parc-ar fi în latină, zise ea.

Nici eu.

Dorrigo Evans sperase s-o insulte cu poezia aceasta, dar văzu că nu reușise. Femeia zâmbea din nou. Pentru ea, până și insulta lui suna ca o încercare de a-i face curte; în clipa următoare se întrebă dacă nu cumva chiar îi făcea.

Privi spre fereastră după ajutor. Nici pomeneală de așa ceva.

Mai citește! îl îndemnă ea.

El dădu repede câteva pagini, se opri, mai dădu câteva, se opri și începu:

Să ne iubim, o! Lesbia mea scumpă,

Și să trăim! Pe ce șoptesc bătrânii

Posomorâţi noi nici un ban să nu dăm!

Căci soarele apune şi răsare,

Dar când…

Simţi cum creşte furia în el. De ce-i citea tocmai poezia asta? De ce nu altceva, care s-o ofenseze? Dar o altă forţă pusese stăpânire pe el, ghidându-l, făcându-l să vorbească încet şi apăsat, continuând:

Dar când s-a stins văpaia vieţii scurte,

Atunci vorbim pe veci o noapte lungă.[30]

Femeia îşi trase în sus gulerul bluzei cu degetul mare şi cel arătător, nedezlipindu-şi privirea de la el, cu nişte ochi ce păreau să spună că ar prefera să o scoată.

Dorrigo închise cartea. Nu ştia ce să spună. O mulţime de lucruri i se buluceau în minte care nu aveau nici o legătură cu ce i se întâmpla acum, lucruri inofensive, lucruri brutale, care îl îndepărtau de rafturile cu cărţi, de ea şi de acea privire teribilă, de ochii ei, o flacără albastră feroce – dar nu spuse nimic din ele. Dintre toate lucrurile prosteşti pe care le-ar fi putut spune, dintre toate lucrurile pe care le considera nepoliticoase şi necesare, se auzi spunând:

Ochii tăi sunt…

Discutam despre cât de absurdă e dragostea, îl întrerupse vocea unui străin.

Întorcându-se, Dorrigo îl văzu pe cel mai amărât dintre admiratorii femeii, prietenul apropiat, desprinzându-se de grup ca să li se alăture şi, probabil, ca s-o ia cu el pe cea cu ochi albaştri. Simţind poate că trebuie să i se adreseze şi lui, prietenul îi zâmbi, încercând, avu impresia Dorrigo, să înţeleagă cine era şi în ce relaţie se afla cu femeia. De nici o culoare, i-ar fi plăcut să-i răspundă.

Cei mai mulţi oameni trăiesc fără dragoste, spuse prietenul. Corect?

Nu ştiu, răspunse Dorrigo.

Prietenul zâmbi, strâmb spre Dorrigo, cald spre femeie – o invitaţie complice să revină alături de el, de lumea lui, de roiul de trântori. Femeia îl ignoră, răsucind umărul spre el şi spunându-i că se întoarce imediat, dându-i de înţeles că el trebuia să plece pentru ca ea să poată rămâne cu Dorrigo. Fiindcă asta-i privea numai pe ei doi, deşi, urmărindu-i mesajul tăcut, dar evident, Dorrigo îşi dădu seama că el, unul, nici nu-şi dorise aşa ceva şi nici nu fusese de acord.

Toate conversaţiile astea despre dragoste sunt absurde, continuă admiratorul. Nimeni nu are nevoie de dragoste. Cele mai bune căsnicii se bazează pe compatibilitate. Ştiinţa demonstrează că oamenii generează câmpuri electromagnetice. Când întâlnim o persoană cu ioni opuşi, aliniaţi în direcţia corectă, suntem imediat atraşi de ea. Dar asta nu e dragoste.

Atunci ce e? întrebă Dorrigo.

Magnetism, răspunse admiratorul.

4

Maiorul Nakamura juca prost cărţi, dar tocmai câştigase ultima mână fiindcă toată lumea, şi subordonaţii lui, şi prizonierii australieni, ştia că e mai bine să câştige decât să piardă. Prin interpretul lui, locotenentul Fukura, Nakamura le mulţumi colonelului şi maiorului australieni pentru că îi ţinuseră companie la jocul de cărţi. Maiorul japonez se ridică în picioare, se clătină spre spate, cât pe-aci să cadă, dar îşi recăpătă echilibrul. Părea ciudat de exuberant, chiar dacă mai avea puţin şi cădea lat.

Whisky-ul Mekhong pe care-l adusese îşi făcea efectul şi asupra celor doi ofiţeri australieni, motiv pentru care Dorrigo Evans se ridică în picioare cu multă băgare de seamă. Ştia că acum trebuia să-şi joace rolul de Şef. Se abţinuse toată seara, acum însă sosise momentul să acţioneze.

Domnule maior, Speedo ține de treizeci și șapte de zile fără oprire, începu el.

Nakamura îl privi zâmbind. Dorrigo Evans îi întoarse zâmbetul.

Ca să îndeplinim dorințele împăratului, cel mai înțelept ar fi să ne drămuim eforturile, continuă Dorrigo. Ca să construim calea ferată cum se cuvine, trebuie să ne odihnim oamenii, nu să-i distrugem. O zi de odihnă i-ar ajuta enorm să-și păstreze nu numai energia, ci însăși viața.

Dorrigo Evans se aștepta ca Nakamura să explodeze, să-l lovească, să-l amenințe sau cel puțin să țipe și să urle la el. Dar comandantul japonez nu făcu decât să râdă în timp ce locotenentul Fukuhara îi traducea. Îi spuse ceva repede locotenentului și începu să se clatine.

Domnul maior Nakamura spune că prizonierii sunt norocoși, traduse Fukuhara. Recâștigă onoarea dându-și viața pentru împărat.

Nakamura se poticni, se întoarse și li se adresă:

Adevărat că războiul e foarte crud, traduse locotenentul Fukuhara. Ce război nu este? Războiul e din oameni. Războiul e ceea ce suntem. Ceea ce facem. Poate calea ferată ucide oameni, dar eu nu construiesc oameni. Eu construiesc cale ferată. Progresul nu cere libertate. Progresul n-are nevoie de libertate. Domnul maior Nakamura spune progresul poate să apară din alte motive. Tu, doctor, numești ne-libertate. Noi numim spirit, națiune, împărat. Tu, doctor, crezi că este cruzime. Noi credem că este destin. Cu noi sau fără noi. Este viitorul.

Dorrigo Evans se înclină. Maiorul Taylor, secundul său, făcu și el la fel.

Dar Nakamura nu terminase. Vorbi din nou și, când încheie, Fukuhara traduse:

Imperiul Britanic, spune domnul maior Nakamura. Crezi că nu a avut nevoie de ne-libertate, colonel? A fost construit traversă cu traversă de ne-libertate, pod cu pod de ne-libertate.

Maiorul Nakamura se întoarse și plecă. Dorrigo Evans se îndreptă legănându-se pe picioare spre adăpostul ofițerilor și patul lui de acolo, prea scurt pentru el. Patul era un privilegiu absurd care-i convenea, fiindcă în realitate nu era deloc un privilegiu. Se uită la ceas. Era 0.40. Scoase un geamăt. Ca să-i încapă picioarele lungi, improvizase un trepied din bambus pe care prinsese tot cu lemn

de bambus o cutie de kerosen turtită. Care cădea aproape de fiecare dată când se întorcea în somn.

Aprinse un capăt de lumânare de lângă pat și se întinse. Luă o carte citită și răscitită – obiect de preț în lagăr –, un roman de dragoste din care citea înainte să adoarmă ca să se gândească la altceva și pe care aproape că-l terminase. Acum însă, beat, epuizat, bolnav, Dorrigo Evans nu mai avea nici energia să citească și nici dorința să se miște; simțea că somnul pune deja stăpânire pe el. Așează cartea la loc și suflă în lumânare.

5

Bătrânul visa că e un tânăr care doarme într-un lagăr de prizonieri de război. Visul era lucrul cel mai real pe care-l știa Dorrigo Evans acum. Urmase cunoașterea, ca pe o stea căzătoare, dincolo de ultimele limite ale gândirii umane.

Se ridică în capul oaselor.

Cât e ceasul?

Aproape trei.

Trebuie să plec.

Nu îndrăznea să rostească numele Ellei. Nici cuvântul „soție“, nici cuvântul „acasă“.

Unde-i kiltul?

Iar te gândeai la ea!

Unde-i kiltul?

Știi că mă deranjează.

Kiltul, lua-l-ar naiba!

Venise în kilt, după dineul anual al Societăţii Burns din Parramatta, al cărei membru era din 1974, de când începuse să lucreze în Sydney, şi pe care o conducea dintr-un motiv de neînţeles pentru el, poate fiindcă era mare consumator de whisky – viciu cunoscut de toată lumea – şi mare consumator de femei – viciu cunoscut mai puţin. Şi iată că acum rătăcise kiltul.

Nu la Ella, spuse ea. Fiindcă pe ea n-o iubeşti.

Dorrigo se gândi la soţia lui. Căsnicia cu ea era o mare solitudine. Nu înţelegea de ce era căsătorit, de ce era un păcat faptul că se culca cu mai multe femei, de ce toate astea însemnau din ce în ce mai puţin. Şi nici nu putea spune care era cauza acelei dureri ciudate de stomac ce creştea tot mai mult, de ce simţea o nevoie disperată să adulmece spatele lui Lynette Maison sau de ce singurul lucru adevărat din viaţa lui erau visele.

Deschise frigiderul, scoase ultima sticluţă de Glenfiddich şi observă clătinând din cap ultima invenţie tehnologică, faptul că, în clipa în care scoteai sticluţa, ea se şi înregistra electronic. Simţea că se apropie o lume nouă, mai ordonată, mai îmblânzită, o lume a limitelor şi a supravegherii, unde totul se ştia şi nu aveai nevoie să rişti. Înţelegea că eul său public – cel care apărea pe monede şi timbre – avea să se plieze pe epoca ce se apropia şi că celălalt eu, cel intim, avea să devină din ce în ce mai greu de înţeles şi de suportat; pe acesta ceilalţi aveau să încerce să-l ascundă.

Nu se potrivea cu noua epocă a conformismului absolut, ce privea chiar şi emoţiile – îl deruta cât de mult se atingeau oamenii în ziua de azi şi cum vorbeau despre problemele lor ca şi când, descriindu-şi viaţa, i-ar fi dezvăluit misterul sau i-ar fi negat haosul. Simţea cum ceva se ofileşte când riscul era evaluat tot mai exact şi, pe cât posibil, eliminat, înlocuit cu o lume nouă, docilă, în care prepararea hranei avea să fie mai impresionantă decât lectura unei poezii; în care emoţia avea să vină din achitarea unei supe din iarbă furajată. Mâncase supă din iarbă furajată în lagărele prin care trecuse; dar prefera mâncarea tradiţională. Australia care se refugia în capul lui era plină de poveşti ale morţilor; Australia celor vii era pentru el o ţară din ce în ce mai ciudată.

Dorrigo Evans crescuse într-o epocă în care viaţa putea fi concepută şi trăită după asemănarea poeziei sau, aşa cum se întâmpla tot mai mult în cazul lui, în umbra unei singure poezii. Dacă apariţia televiziunii şi a vedetelor ei – oameni pe care altfel, simţea Dorrigo, nu ţi-ai fi dorit să-i cunoşti – pusese capăt acelei

epoci, din când în când se și nutrea din ea, descoperind în transparența celor care își ordonau viețile în funcție de misterul elegant al poeziei un subiect potrivit pentru o suită de imagini lipsite în mare parte de gândire.

Un documentar din 1972 despre Dorrigo întorcându-se pe Linie în ziua de Anzac[31], îl propulsase în conștiința națiunii, și prestigiul lui fusese întărit de alte apariții în talk show-uri în care o făcea pe umanistul conservator – o altă mască.

Înțelegea că își lăsa în urmă epoca și, simțind dorința aceea dintotdeauna de a trăi cu mai multă nesăbuință, scoase capacul sticluței de whisky. În timp ce lua o înghițitură, simți cum calcă pe kilt, căzut lângă frigider. Și-l puse, apoi privi spre pat, unde, în lumina stranie aruncată de ceasul digital și de alarmele de fum marcate cu verde, Lynette părea că plutește sub apă. Observă că își acoperise ochii cu brațul. I-l ridică. Plângea. În tăcere, fără să se miște.

Lynette?

Nu-i nimic. Du-te!

Dorrigo nu voia să întrebe, dar trebuia.

Ce s-a-ntâmplat?

Nimic.

Se aplecă și îi atinse cu buzele fruntea ce părea acoperită de mușchi. Gust de pudră. Parfumul acaparator, de iasomie, care trezea mereu în el dorința de a fugi.

E greu când vrei un lucru și nu-l poți avea, spuse ea.

Dorrigo luă repede cheile de la mașină. Simțea o mare plăcere să conducă beat pe străzi lăturalnice, luminile, grija de a nu fi prins, ușurarea de a mai scăpa o dată. Termină repede de îmbrăcat, dădu pe gât ce mai rămăsese din sticluța de Glenfiddich, cinci minute își căută nervos tașca, pe care o găsi în cele din urmă sub volumul cu poezii japoneze despre moarte, și plecă, uitând să ia cartea cu el.

În următoarea săptămână, Dorrigo primi o permisie de patruzeci şi opt de ore. Prinse un avion militar cu destinaţia Melbourne şi, în noaptea şi cele două zile liniştite, anoste, petrecute cu Ella, încercă să se agite cât mai mult. Simţea că are nevoie de ea mai mult ca oricând, ca un om care e pe punctul de fi împins într-o prăpastie şi se propteşte cu disperare în noroiul de sub el.

De câteva ori dădu să-i spună despre femeia care îl abordase în librăria din Adelaide. Dar ce anume să-i spună? Nu se întâmplase nimic. Dansă cu Ella. Băură. Ce se întâmplase? Nimic nu se întâmplase.

Se agăţa de Ella ca de o geamandură. Îşi dorea cu ardoare să se culce cu ea, să o redescopere, să se redescopere, şi îi fu recunoscător că ea nici nu vru să asculte ceea ce lui i se părea brusc o formă inexplicabilă de adulter. Părul ei negru, ochii ei întunecaţi, corpul ei plin – era frumoasă, şi cu toate acestea el nu simţea nimic.

Ce se întâmplase? Nu se gândea la păr sau la ochi, ci la o trăire la fel de derutantă ca o puzderie de fire de praf dansând absurd prin aer. O vină ciudată îl întrista peste măsură. Dar ce făcuse? Nu făcuse nimic. Cel mult vorbise cu ea câteva minute, apoi îi întorsese spatele şi părăsise librăria. Nici măcar nu-i ştia numele. Îi ceruse ceva? Ea ce-i spusese? Nimic! Nimic! Nici măcar nu-i ştia numele.

Lumea Ellei – care până acum păruse atât de tihnită prin senzaţia de siguranţă şi certitudine pe care i le dădea, încât îl făcuse să-şi dorească să se topească în ea – i se părea brusc anemică, vlăguită. Deşi încerca să găsească în ea acea linişte inefabilă, acel parfum indestructibil al puterii şi privilegiilor ei, care i se păruse atât de atrăgător înainte, acum nu mai însemna nimic pentru el – mai rău, i se părea respingătoare.

Ella şi ceilalţi explicau stânjeneala aceasta nouă a lui Dorrigo prin acest mare solvent al timpului care este războiul. Războiul punea presiune, războiul înnebunea, războiul des-făcea, războiul era o scuză. Din partea lui, Dorrigo de-abia aştepta să plece la război, dacă aceasta era alternativa.

În cele din urmă îi povesti Ellei, ca şi cum ar fi fost pur şi simplu o bizară întâlnire întâmplătoare, dar felul în care o spuse suna a infidelitate. Simţea o ruşine de nedescris. Cum se putea să n-o mai vrea pe Ella? Prezentând-o pe necunoscută ca pe o femeie mult prea insistentă, cu un comportament inadecvat,

simţi că trădează ceea ce se întâmplase, în acelaşi timp trădând-o şi pe ea şi, într-un fel, trădându-se şi pe sine. Îl trecură fiorii când termină de povestit.

Era drăguţă? întrebă Ella.

El spuse că arăta destul de ştearsă. Simţind că mai trebuie să adauge ceva, spuse că avea – căută o trăsătură pe care nu o remarcase, neutră – dinţi frumoşi. Avea dinţi frumoşi, repetă el. Şi cam atât.

Colţi, mai degrabă, zise Ella cu o voce mai ascuţită decât de obicei. Şi o camelie roşie în păr? Ce să-ţi spun! Sună mai mult a monstru.

Dar nu fusese un monstru. Femeia stătuse în faţa lui şi ceva se întâmplase, ceva se petrecuse între ei, şi cât de mult îşi dorea să nu se fi petrecut. Fiindcă Ella îi apărea acum ca o străină, pe care o întâlnea prima dată. Sporovăiala ei, care îl binedispunea cândva, i se părea acum naivă şi falsă, parfumul cu care se dădea numai pentru el îi muta nasul din loc. Simţea nevoia s-o jignească atât de tare, încât s-o facă să plece.

Ar trebui să fiu geloasă? întrebă Ella.

De ce? Nici nu ştii cât de fericit am fost când am ieşit din librăria aia.

În clipa următoare o sărută. Ella e blândă, îşi spuse. Şi undeva, în adâncul sufletului, i se făcu milă de ea, iar mai adânc înţelese că amândoi vor suferi din cauza blândeţii ei şi a milei lui. Îi ura blândeţea şi se temea de mila lui, vrând doar să scape de ele pentru totdeauna. Şi cu cât ura şi se temea, şi îşi dorea mai mult să scape, cu atât o săruta mai aprins şi, pe măsură ce îmbrăţişările lor deveneau tot mai pasionale, pe măsură ce o clipă era înlocuită de următoarea, iar ziua trecea într-alta, pe măsură ce viaţa se umplea cu viaţă, tristeţea îi trecea şi aproape că nu se mai gândi la tânăra cu camelia roşie.

Se înveseli, şi imediat permisia i se păru că trece prea repede şi, în acelaşi timp, că e o avalanşă nesfârşită de petreceri, întâlniri întâmplătoare şi noi cunoştinţe. Toată lumea părea că vrea să-l întâlnească pe alesul inimii Ellei, fie prieteni de-ai ei, fie prieteni de-ai părinţilor ei. Şi astfel Dorrigo întâlni o mare parte din societatea oraşului Melbourne şi ajunse să se vadă prin ochii ei – un tânăr care, după război, va ajunge să facă lucruri deosebite. Şi totul în această viaţă perfectă se potrivea de minune – el şi Ella, şi familia Ellei, şi locul lor în lume, care peste puţin timp avea să fie şi al lui. Şi tot ce fusese greu în privinţa Ellei deveni

neașteptat de ușor: nu mai existau bariere între ei, era ca înainte, poate chiar mai bine, iar el uitase complet atât librăria, cât și propriile îndoieli.

După ce reveni în Adelaide, se abandonă muncii de birou pe care în mod normal o detesta. În fața unei barăci de tablă din cartierul administrativ al taberei Warradale – unde, alături de alți medici, își avea cabinetul –, praful se învolbura de-a lungul terenului de paradă, în timp ce înăuntru, în căldura insuportabilă, ca de cuptor, Dorrigo încerca să se concentreze asupra pregătirilor de îmbarcare – provizii și echipamente care fie erau inexistente, fie nu fuseseră luate în calcul până atunci și o cantitate năucitoare de hârțogărie căreia de obicei nu-i vedea vreun scop sau vreun folos. Seara însă, vremea se mai răcorea și veneau petrecerile cu bere rece și punci cu rom la gheață, la care el începu să participe cu zel, căutând uitarea pe care uneori o și găsea.

O carte poștală primită de la Keith Mulvaney repetă invitația la King of Cornwall. Pe față era o fotografie alb-negru a hotelului, colorată de mână – o clădire din piatră, impresionantă, cu patru etaje, plus o verandă pe trei laturi la fiecare nivel, ce dădea direct spre o plajă lungă și pustie, construită, după cum scria dedesubt, în 1886. Judecând după pălăriile de pai și mustățile bărbaților din fața hotelului, cartea poștală data cam tot de pe vremea aceea. Dorrigo o rătăci în vraful de dosare.

Toată lumea părea cuprinsă de frustrare pe măsură ce din Londra veneau tot mai multe știri despre Blitz[32], pe lângă primele știri despre australienii care luptau în Libia împotriva italienilor. Ei însă rămâneau încartiruiți în Adelaide. Zvonuri despre o îmbarcare iminentă și destinații posibile – Grecia, Marea Britanie, Africa de Nord, o invazie a Norvegiei – se vânturau în fiecare zi.

Dorrigo se aruncă în valurile vieții, muncind cu furie și distrându-se cu frenezie, lăsând grijile să plutească tot mai departe. Într-o după-amiază târzie, la fundul unui teanc de formulare pentru rechiziționarea de tărgi, dădu peste cartea poștală a lui Keith Mulvaney, cu hotelul lui de pe plajă. În primul weekend, cu o permisie de douăzeci și patru de ore și nimic mai bun de făcut, urcă la volanul unei camionete Studebaker pe cărbuni, împrumutată de la fratele ordonanței sale, și porni de-a lungul coastei.

Ajunse pe înserat la o mică așezare care servea drept sat de vacanță pentru locuitorii din Adelaide. Cu briza care sufla dinspre ocean și zgomotul valurilor, căldura devenea nu doar suportabilă, ci și senzuală, mai mult decât bine-venită.

Dacă plaja părea la fel de întinsă precum cea din cartea poştală, King of Cornwall era şi mai impresionant, şi mai dărăpănat decât sugera fotografia, cu acel farmec alchimic al lucrurilor vechi care au cunoscut şi vremuri mai bune.

Înăuntru era un bar lung şi întunecat, în stil sud-australian: tavan înalt şi o semiobscuritate plăcută după lumina brutală a verii sud-australiene. Nuanţele de lemn pătat, de cafeniu şi cenuşiu, păreau să aline şi să odihnească ochii după revărsarea de lumină de afară. Ventilatoarele prinse de tavan acopereau ritmic vorbăria în surdină a clienţilor. Dorrigo se apropie de tejghea, unde o barmaniţă aranja mai multe sticle pe raftul din spate. Îi spuse că îl caută pe Keith Mulvaney.

Sunt nepotul lui Keith, adăugă el.

Trebuie să fii Dorrigo, spuse barmaniţa şi se întoarse cu faţa spre el. Avea părul blond prins în coc. Eu sunt…

Un con de lumină electrică, ştearsă, care bătea spre tejghea, îi făcu să strălucească ochii albaştri. O clipă, Dorrigo păru să vadă ceva în ei, apoi acel ceva dispăru.

Sunt soţia lui Keith, zise ea.

7

Privi peste tot, de-a lungul raftului de sus, cu sticle de rom şi whisky, spre clienţi, spre şervetul pe care stătea scris THE KING OF CORNWALL. Pe el, o mână de femeie, cu un şerveţel umed. Degete fine, cu unghiile de un roşu aprins. Simţi o dorinţă năvalnică să-şi lipească buzele de ele. Simţi că sclipeşte, că se roteşte în faţa ei.

Spune-i lui Keith că…

Ce?

Că am primit mai puţine ore de permisie. Nu pot să rămân.

Deci eşti…

Nepotul lui…

Dorry?

Nu-şi amintea numele lui, dar suna corect.

Eşti Dorry? Dorrigo? Nu te cheamă aşa?

Ba da.

E… neobişnuit.

Bunicul s-a născut acolo[33]. Se spune că a umblat cu Ben Hall.

Ben Hall?

Tâlharul.

Căci la fel ca-n vremurile

Lui Turpin şi Duval,

Oamenii buni erau haiduci

Ca neînfricatul Ben Hall.

Nu vorbeşti niciodată în cuvintele tale? întrebă ea.

De fapt, Dorrigo e al doilea nume de botez, dar…

A prins?

Cam aşa ceva.

Keith e plecat. O să-i pară tare rău că nu te-a văzut.

Războiul.

Da. Domnul Hitler.

Trec altă dată.

Neapărat, Dorry. O să-i pară tare rău că n-ai rămas.

Dorrigo dădu să plece. În sinea lui se ducea o luptă cruntă între dorință și trădare, de parcă el ar fi fost al ei, iar ea îl părăsise, la care se adăuga senzația că ea era a lui, iar el trebuia s-o ia înapoi. Ajunse la ușă, dar se întoarse și făcu doi pași spre tejghea.

Nu ne-am mai…? întrebă el.

Femeia își apucă gulerul bluzei între degetul mare și arătător – cele două unghii viu colorate erau ca un greier care își întinde aripile – și îl trase în sus.

La librărie?

Da, răspunse ea.

Dorrigo se apropie de tejghea.

Credeam că ceilalți erau…

Cine?

Dorrigo simți lucrul acela, ceva legat de el și de ea, dar nu-și dădea seama ce era. N-avea nici o putere asupra lui. Nu-l înțelegea, dar îl simțea.

Bărbații aceia. Credeam că erau…

Că erau ce?

Cu tine. Că…

Ce?

Că erau… admiratorii tăi.

Prostii! Erau doar prietenii unei prietene de la clubul ofiţerilor pe care n-o mai văzusem de multă vreme. Şi câţiva prieteni de-ai lor. Vasăzică tu eşti doctorul cel tânăr şi deştept?

Tânăr, da. Dar şi tu eşti tânără.

Mai puţin. Am să-i spun lui Keith că ai fost pe-aici.

Începu să şteargă tejgheaua. Un client aplecă o halbă cu buza plină de spumă în direcţa ei.

Vine! strigă ea.

Dorrigo plecă, se întoarse cu camioneta în oraş, intră într-un bar şi bău până uită de toate, chiar şi locul în care parcase Studebakerul. Dar, când se trezi, îşi dădu seama că amintirea ei nu dispăruse. Durerea groaznică de cap, durerea la fiecare mişcare, gest şi gând, părea că îşi are cauza şi remediul în ea, doar în ea şi numai în ea.

Timp de câteva săptămâni încercă să uite, participând la marşuri nesfârşite ale unei companii de infanterie, ca medic, mergând câte treizeci de kilometri pe zi – din podgorii, unde îşi umpleau bidoanele cu muscat şi vin roşu, până pe plaje, unde înotau, şi apoi se întorceau şi porneau la drum – pe o căldură atât de intensă, încât părea un duşman de moarte. Ducea raniţa soldatului care se prăbuşea de oboseală, trăgea de el până nu mai simţea nimic. În cele din urmă, comandantul companiei îi ordonă să o lase mai moale, ca să nu se facă de râs în faţa soldaţilor.

Noaptea îi scria Ellei, încercând să se piardă pe sine în formulele şi tropii dragostei pe care îi cunoştea din literatură. Scrisorile erau lungi, monotone şi artificiale. Mintea îi era chinuită de gânduri şi trăiri despre care nu citise niciodată. Motiv pentru care înţelegea că nu era vorba despre dragoste. Simţea că în acelaşi timp o ura şi o dorea pe soţia lui Keith. Voia să-i stăpânească trupul, dar şi să n-o mai vadă niciodată. O dispreţuia, o respingea, dar se simţea şi complice – ca şi cum ar fi ştiut un lucru pe care n-ar fi trebuit să-l ştie –, şi simţea, ciudat, că şi ea îl ştia. Îşi spunea că, după ce corpul lui expediţionar se va îmbarca, n-o să-i vină să se mai gândească niciodată la ea. Şi totuşi, nu înceta să o facă.

Mânca puţin, slăbea şi părea atât de îngândurat, încât comandantul companiei,

impresionat, dar şi puţin îngrijorat de zelul lui ieşit din comun, îi dădu o permisie specială de douăzeci şi patru de ore. Ella spusese că era gata să vină ea la Adelaide dacă Dorrigo primea o permisie prea scurtă şi nu putea ajunge la Melbourne. Şi, chiar dacă voia din tot sufletul să-şi petreacă permisia cu ea – alesese chiar şi un restaurant la care s-o ducă –, cine ştie cum, Dorrigo nu reuşi să menţioneze în nici una dintre multele scrisori şi ilustrate trimise Ellei că va primi o permisie. Văzând că se apropia ziua, trase concluzia că nu era corect să-i spună, căci ar fi fost prea târziu pentru ca Ella să-şi aranjeze plecarea şi el n-ar fi vrut să-i provoace o dezamăgire cruntă. Hotărât să păstreze tăcerea, după ce se jură că nu se va mai întoarce la King of Cornwall, îl sună pe unchiul Keith, care îl invită să petreacă noaptea la el, spunând că „Amy a mea“, adică soţia lui, va fi la fel de încântată să-l vadă ca el.

Amy a mea, gândi Dorrigo Evans punând receptorul în furcă. Amy a mea.

8

După jocul de cărţi cu ofiţerii australieni, maiorul Nakamura se lăsă cuprins de un somn adânc, alcoolic. În visele lui ciudate se făcea că e într-o cameră întunecată şi pipăie un picior de elefant, încercând să-şi imagineze ce fel de încăpere putea avea nişte stâlpi atât de groşi. Ochii îi erau acoperiţi de o învălmăşeală de cârcei şi frunze înăbuşitoare, care nu-l lăsau să vadă deloc. De jur împrejur simţea cum viaţa pulsează, dar nicăieri nu i se părea că o înţelege. Toate lucrurile din această cameră erau neaşteptate şi necivilizate – fie jungla nesfârşită, fie prizonierii australieni aproape goi care, ştia prea bine, îl înconjurau ca un grup de maimuţe uriaşe, păroase, ameninţătoare.

Ce era această cameră? Cum să scape din ea? Legătura din jurul ochilor i se încolăcea acum în jurul gâtului, sufocându-l. Inima îi bătea cu putere. Simţea un gust de lingură de aramă în gura uscată, sudoarea stătută i se prelingea pe spate înfiorându-l, coastele îl mâncau, şi el însuşi mirosea a rânced. Tremura din toate încheieturile, când îşi dădu seama că cineva încerca să-l trezească.

Ce-i? zbieră Nakamura.

Dormea prost în ultima vreme, iar sculatul acesta brusc în miez de noapte îl

buimăci şi-l înfurie. Mirosi ploaia torenţială înainte s-o audă cum izbeşte pământul afară şi, făcându-şi loc prin ea, auzi vocea supărătoare a locotenentului Fukuhara, care îi rostea numele.

Ce s-a întâmplat? zbieră el din nou.

Deschise ochii şi văzu tot felul de umbre ce săreau de colo-colo şi o lumină tremurătoare şi începu să se scarpine. O pelerină cauciucată, udă, ca un con negru lucios, se înălţa până la faţa întunecată a lui Fukuhara, îngrijită ca întotdeauna, chiar şi în cele mai dificile situaţii, împodobită cu un păr tuns scurt şi cu ochelarii cu ramă din corn şi mustaţa mărgelate cu apă. În spatele lui, ţinând un felinar cu gaz, era caporalul Tomokawa, cu capul ca un morcov, acoperit de un chipiu ud leoarcă şi flancat de gulerul tunicii.

Domnule maior, caporalul Tomokawa era de planton când în lagăr au intrat un şofer de camion şi un domn colonel de la Regimentul 9 Căi Ferate, spuse Fukuhara.

Nakamura se frecă la ochi, apoi se scărpină la cot până îşi desprinse o crustă şi cotul începu să sângereze. Deşi nu le vedea, ştia că era năpădit de căpuşe. Căpuşe parazite. Căpuşe care îl muşcau sub braţe, de spate, de coaste, de scrot, peste tot. Se scărpina mereu, dar căpuşele nu făceau decât să se îngroape tot mai adânc în piele. Erau foarte mici. Erau atât de mici, încât reuşeau să-i intre sub piele şi să-l muşte mai departe.

Tomokawa! zbieră el. Le vezi? Le vezi?!

Ridică un braţ.

Tomokawa îi aruncă o privire lui Fukuhara, făcu un pas înainte, ridică felinarul şi privi cu atenţie braţul lui Nakamura. Apoi făcu un pas înapoi.

Nu, domnule maior.

Căpuşe!

Nu, domnule maior.

Erau atât de mici, încât nimeni altcineva nu le putea vedea. Asta făcea parte din natura lor diavolească. Nakamura nu ştia cum de ajunseseră sub pielea lui, dar

bănuia că îşi depuneau ouăle în pori şi le cloceau sub piele până când ieşeau altele, şi creşteau acolo, şi mureau. Nu aveai soluţie decât să te scarpini până scăpai de ele. Căpuşe siameze, necunoscute de ştiinţă.

Îl mai pusese pe caporalul Tomokawa să-l inspecteze şi înainte, cu o lupă, dar prostovanul o ţinea pe-a lui, nu le vedea şi pace. Nakamura ştia că minte. Fukuhara spunea că astfel de paraziţi nu există şi că senzaţia era un efect secundar al philoponului[34]. Ce naiba să ştie el? Jungla era plină cu de toate, jivine pe care nimeni nu le mai văzuse până atunci. Odată şi-odată ştiinţa tot avea să descopere căpuşele şi să le dea un nume, deocamdată el nu avea de ales decât să le suporte, cum trebuia să suporte şi toate celelalte.

Domnul colonel Kota a venit cu ordine noi de la Grupul de Comandă al Căilor Ferate, înainte să pornim spre Trecătoarea Celor Trei Pagode, continuă Fukuhara. Acum mănâncă la popotă. A ordonat să vă informez imediat.

Nakamura făcu un semn cu degetul arătător, nesigur, spre o măsuţă de campanie de lângă pat.

Shabu[35], mormăi el.

Tomokawa îndepărtă felinarul cu gaz de faţa comandantului şi scrută umbrele cenuşii ce se legănau peste desenele tehnice, peste rapoartele şi foile de pontaj de pe masă, multe dintre ele pătate de un mucegai închis la culoare.

Fukuhara, nerăbdător, tânăr, cu gâtul ca de gâscă, Fukuhara al cărui zel îl enerva din ce în ce mai tare pe Nakamura, îi spuse mai departe că era primul camion care venise de zece zile pe drumul aproape impracticabil şi, cu ploile astea, era probabil şi ultimul pentru încă…

Gata, gata, zise Nakamura. Shabu!

Camionul s-a împotmolit la trei kilometri de aici, şi domnul colonel Kota se teme ca localnicii să nu fure încărcătura, încheie locotenentul Fukuhara.

Shabu! şuieră Nakamura. Shabu!

Tomokawa zări flaconul de philopon pe un scaun de lângă masă. I-l dădu lui Nakamura, care în ultima vreme supravieţuia aproape numai cu metamfetamină din dotarea armatei. Nakamura aplecă flaconul şi-l scutură bine. Nimic. Rămase

pe pat, fixând cu privirea flaconul gol din mână.

Ca să te îndemne la luptă, zise el mohorât, citind inscripția armatei de pe eticheta flaconului de philopon. Știa că în primul rând avea nevoie de somn și că acum așa ceva nu mai era posibil, că trebuia să rămână treaz până dimineață, să organizeze împreună cu Kota recuperarea camionului și să termine porțiunea de cale ferată care-i revenea, până la termenul imposibil impus de statul major. Avea nevoie de shabu.

Brusc, aruncă flaconul pe ușa deschisă a barăcii, unde el dispăru fără zgomot, ca multe altele, în acel vid de noroi, de junglă și noapte infinită.

Caporal Tomokawa!

Ordonați! spuse caporalul și, fără să mai aștepte urmarea, părăsi baraca, șchiopătând ușor.

Nakamura se frecă pe frunte.

Se gândea la câtă voință trebuia să-și mobilizeze în fiecare zi ca să poată progresa în construcția căii ferate. La început – când Înaltul Comandament luase hotărârea construirii unei căi ferate care să lege Siamul de Birmania – fusese altfel. Nakamura, ca ofițer al Regimentului 5 Căi Ferate al Armatei Imperiale Japoneze, fusese entuziasmat de acest proiect. Înainte de război, englezii și americanii cântăriseră ideea unei astfel de construcții și o declaraseră imposibilă. Înaltul Comandament Japonez hotărâse ca linia să fie construită în cel mai scurt timp posibil. Plăcerea lui de a juca un rol mic, dar semnificativ în această misiune istorică, mândria lui de a-și împleti destinul cu destinul național și imperial fuseseră imense.

Dar, în martie 1943, ajuns în inima acestei țări misterioase, Nakamura se trezise pentru prima oară dincolo de mulțimile și orașele care îl formaseră, departe de normele ciudate ale conformismului după care se conduceau cei care trăiesc în astfel de locuri. Erau ingineri, soldați și gardieni, erau însuși codul armatei pe care îl duceau cu ei, erau întruchiparea dorințelor împăratului, erau spiritul japonez transformat în planuri, vise și voință. Erau însăși Japonia. Dar erau puțini, iar băștinașii și prizonierii de război erau mulți, și jungla se strângea tot mai mult în jurul lor, cu fiecare zi.

Departe de mulțimi și de orașe, Nakamura descoperise treptat că era înconjurat

de o stranie și neașteptată solitudine. Și această solitudine îl neliniștea tot mai tare. Ca să uite de ea, se dedică trup și suflet misiunii primite, dar, cu cât muncea mai mult, cu atât munca devenea o ecuație nebunească. La scurt timp după venirea musonului, râul crescuse nemăsurat, apele veneau furioase, pline de copaci și prea periculoase pentru bărcile care aduceau materiale de construcție în amonte, drumul – după cum văzuse și colonelul Kota cu ochii lui – devenise în mare parte impracticabil, motiv pentru care stocurile erau aproape epuizate. Mașini nu erau, doar unelte de mână, și acestea, de cea mai slabă calitate. De la început nu avuseseră nici pe departe destui prizonieri, iar acum supraviețuitorii abia se țineau pe picioare. Ca să pună capac la toate, de o săptămână apăruse și holera, și până și înmormântarea cadavrelor devenea o problemă, împiedicându-i să lucreze pe cei care încă mai erau în stare de așa ceva. Alimente erau și mai puține, iar medicamente, aproape deloc, și cu toate acestea Grupul de Comandă a Căii Ferate îl îndemna pe Nakamura să se autodepășească.

Nakamura folosea hărți japoneze, planuri japoneze, grafice japoneze și desene tehnice japoneze ca să impună ordinea japoneză și logica japoneză junglei ilogice, absurde, prizonierilor bolnavi și muribunzi, o vâltoare în aparență fără cauză și efect, un vârtej verde din ce în ce mai larg și mai amețitor. Și în acest vârtej se învălmășeau ordine, șuvoaie nesfârșite de romusha[36] și prizonieri de război care apăreau și dispăreau, la fel de neînsemnați și de neștiuți ca și râul Kwai sau bacilul de holeră. Din când în când, câte un ofițer japonez rămânea peste noapte, la o băută și la un schimb de bârfe și de știri, și atunci cei doi se îmbărbătau reciproc cu povești despre onoarea japoneză, spiritul japonez de neîmblânzit și victoria iminentă a Japoniei. Apoi ofițerul dispărea și el în propriul infern, în altă parte pe calea aceea ferată, din ce în ce mai lungă, a nebuniei.

Un vânt umed se strecură în baracă, împrăștiind hârtiile, umede și ele, de pe masa de campanie. Nakamura se uită la limbile fosforescente ale ceasului. Ora trei. Doar două ore și jumătate până la deșteptare. Era agitat, căpușele îl mușcau și mai abitir, drept care începu să-și scarpine pieptul cu furie, în timp ce Fukuhara îi aștepta ordinele. Nakamura nu spuse nimic până când caporalul Tomokawa, cu aceeași supunere exagerată cu care îndeplinea toate ordinele primite de la superiori, reveni, se înclină și îi întinse un flacon plin cu philopon.

Nakamura înșfăcă flaconul și înghiți patru tablete. După cel de-al doilea atac de malarie, când era încă epuizat, dar trebuise să-și continue munca, luase câteva tablete de shabu ca să-l țină în picioare. Acum shabu devenise mai important

pentru el decât mâncarea. Ca să construiești o astfel de cale ferată – fără utilaje și într-un ținut sălbatic – trebuia să faci eforturi supraomenești. Stimulat de shabu, putea trece de la o zi istovitoare la alta cu un zel înnoit. Lăsă flaconul pe masă și ridică ochii spre cei doi, care îi așteptau ordinele.

Cu philopon îmi trece febra, spuse el, brusc stânjenit. E foarte bun. Și nici căpușele astea afurisite nu mă mai mușcă.

Simțind deja cum amorțeala din zori se transformă ca prin farmec într-o vioiciune și o vigoare reînnoite, Nakamura îi pironi pe cei doi cu privirea până îi făcu să lase ochii jos.

Philoponul nu e nici pe departe un narcotic, continuă el. Numai rasele inferioare – chinezii, europenii și indienii – sunt dependente de narcotice.

Fukuhara înclină repede din cap. Era un tip atât de previzibil.

Noi am inventat philoponul, spuse el.

Întocmai, întări Nakamura.

Philoponul e o expresie a spiritului japonez.

Întocmai, repetă Nakamura.

Se ridică în picioare și de-abia acum își dădu seama că se culcase îmbrăcat. Până și moletierele murdare îi rămăseseră înfășurate în jurul gambelor, deși cea de pe piciorul stâng se desfăcuse.

Armata Japoneză Imperială ne dă shabu ca să avem spor în slujba imperiului, adăugă Tomokawa.

Întocmai, întocmai, spuse Nakamura și se întoarse spre Fukuhara. Ia douăzeci de prizonieri și scoate camionul din noroi.

Acum?

Bineînțeles că acum. Împingeți-l până aici, dacă e nevoie.

Și pe urmă? întrebă Fukuhara. Le dăm ziua liberă?

Pe urmă îşi fac norma la calea ferată, răspunse Nakamura. Tu eşti în picioare, eu sunt în picioare, deci ne continuăm munca.

Nu mai simţea nevoia să se scarpine. Simţea cum penisul i se întăreşte în pantaloni. Era o senzaţie plăcută, de putere. Fukuhara dădu să plece, dar maiorul îl opri.

Eşti inginer, zise Nakamura. Înţelegi că trebuie să-i tratezi pe toţi ca pe nişte utilaje în slujba împăratului.

Shabu îi ascuţea simţurile, dându-i putere în locul slăbiciunii, certitudine în locul îndoielii. Shabu alunga teama. Îl distanţa exact cât trebuia de acţiunile lui. Îi păstra concentrarea şi vioiciunea.

Iar dacă utilajele nu mai lucrează cum trebuie, dacă pot fi făcute să lucreze numai prin folosirea constantă a forţei… ei bine, foloseşte forţa! adăugă Nakamura.

Căpuşele – îşi dădu seama – încetaseră în sfârşit să-l mai muşte.

9

Insul care se apropia de el părea un contur uriaş al neantului, o siluetă, şi spre acest neant întinse mâna Dorrigo Evans.

Eşti unchiul Keith, nu-i aşa?

În deplina intensitate a soarelui din miezul zilei, cu trupul lui voinic care bloca lumina şi cu capul ascuns în umbra de bitum a pălăriei Akubra, arăta doar puţin trecut de patruzeci de ani şi oarecum ameninţător. Semăna cu un stâlp de telegraf gata să se prăvălească. Dar nimic nu era ceea ce părea, şi totul arăta ca şi cum s-ar fi întrezărit printr-un vechi ochi de geam – aplecându-se, înclinându-se, înfiorându-se în valurile de căldură care încreţeau şoseaua de bitum şi bordura de ciment, praful de pe terenul de paradă din Warrandale, barăcile din tablă galvanizată în faţa cărora îşi aşteptase unchiul.

Odată urcat în maşina unchiului, un Ford Cabriolet de ultim model, Dorrigo Evans îşi dădu seama cât de solid era unchiul Keith şi că faţa lui arăta mai degrabă ca a unui om de cincizeci de ani. Avea cu el o căţeluşă terrier Jack Russell căreia îi spunea domnişoara Beatrice şi care părea să existe doar ca să scoată în evidenţă masivitatea lui Keith Mulvaney – spatele şi coapsele lui late, labele lungi ale picioarelor, după care căţeluşa alerga cu limba de un cot, ca o capră de munte lăsată de izbelişte.

Era prea cald ca să fumeze, el însă trăgea din pipă. Fumul îi învăluia un zâmbet ciudat care, după cum avea să-şi dea seama Dorrigo, era fix, hotărât să vadă lumea în roz, în ciuda tuturor dovezilor contrare pe care le oferea viaţa de zi cu zi. Întreaga lui înfăţişare poate că l-ar fi intimidat pe Dorrigo dacă vocea nu i-ar fi fost uşor piţigăiată, ca de adolescent. Iar vocea aceea era la fel de fără sfârşit ca şi căldura de nesuportat din Adelaide. Curând, Dorrigo Evans îşi dădu seama că unchiul Keith trăia într-o lume a lui, autonomă, ce se învârtea în jurul a trei sori – hotelul, funcţia de membru al consiliului local şi soţia.

În timp ce se îndreptau spre ţărmul oceanului, Keith se plângea de îndeletnicirea de hotelier la fel cum, i se păru lui Dorrigo, fac toţi cei care sunt pasionaţi de meseria lor. „Automobilişşştii“, spunea el, lungind ş-ul cu un oftat, ăştia mă omoară. „Automobilişşştii“, care niciodată nu sunt mulţumiţi de mâncare, de toalete, care într-o zi apar câte optzeci, toţi cerând să fie serviţi imediat, pentru ca în duminica următoare să mă lase să vând doar câteva prăjituri; mereu bombănind, „automobilişşştii“, despre asociaţiile lor şi afurisitele alea de cluburi regale, despre starea băilor şi săpunul murdar. Mereu se plâng, amărâţii ăştia. Singurii care-i întrec sunt comis voiajorii. Nu mai departe decât azi, un comis-voiajor a vrut o cameră pe post de birou de unde să-şi vândă bromura şi aspirinele, dar cred că voia să facă ceva legat de sex.

Ceva legat de sex?

Ştii tu, chestii cu examinatul femeilor, cu naşteri, să nu poată să toarne copii, capote[37] şi broşuri englezeşti din alea ateiste; ştii genul.

Da, spuse nepotul destul de nesigur, încât unchiul simţi nevoia de a sublinia că, indiferent ce credeau alţii despre hotelul lui, King of Cornwall nu era nici pe departe un loc de pierzanie.

Nu că n-aş fi un om cu vederi largi, Dorrigo, dar nu vreau ca despre King of

Cornwall să se scrie în ziarul Truth din Melbourne sau să se vorbească prin tribunalele din Adelaide ca despre vreun hogeac. N-o fac pe pudicul, nu sunt ca hotelierii ăia americani care insistă ca locatarii să lase ușa deschisă dacă o altă femeie decât soția lor e în cameră cu ei.

Și încă ceva, adăugă el, înfierbântându-se pe tema legăturii dintre adulter și hotel. În America riști să apară un anunț în ziarul local care sună cam așa: În atenția celor interesați. Domnului X i s-a pus în vedere să părăsească hotelul Wisteria din Watstoria fiindcă a primit în cameră o femeie care nu era soția lui. Dacă-ți poți închipui! Adică îi lasă să se întâlnească în camerele hotelului și pe urmă îi șantajează, amenințându-i că dau astfel de anunțuri. Conduc hotelurile exact cum conduce Stalin blestemata aia de URSS.

Apoi Keith trecu la familia lui Dorrigo, dar cunoștințele lui – culese mai ales din ce scria micul Tom în cărțile poștale de Crăciun – erau în marea lor majoritate depășite, și doar faptul că domnișoara Beatrice fu cât pe-aci să cadă pe geam în timp ce inspira aerul de-afară mai atenuă din stinghereala pe care o simți când află că mama lui Dorrigo murise de ceva timp. Ședea aplecat peste volan ca un trunchi de copac prăvălit de o vijelie, și mâinile lui mari se mișcau în sus și-n jos fără încetare, de parcă volanul ar fi fost globul de cristal al unei ghicitoare, iar el ar fi scrutat drumurile lungi, drepte și plate din Adelaide căutând ceva, o iluzie care să-l ajute să trăiască.

Dar mașinile erau puține, și nu vedea decât drumul drept și plat și valurile de căldură care se înălțau distorsionând totul. Keith Mulvaney vorbea încontinuu, de parcă s-ar fi temut de tăcere sau de ce l-ar fi putut întreba Dorrigo, punându-i întrebări la care răspundea tot el, imediat. Revenea mereu la un conflict pe care îl avea cu un consilier pe tema propunerii primarului de a introduce un sistem de canalizare. În cele din urmă, Dorrigo se hotărî să privească pe geam, scoțând mâna transpirată în briza de afară, în timp ce Keith vorbea înainte, fără să bage în seamă dezinteresul lui, punând întrebări la care răspundea imediat, și fiecare răspuns se încheie cu un zâmbet care părea că nu suportă nici un fel de dezaprobare. Din când în când, ca un solo de clarinet, amintea de Amy.

O femeie modernă. Foarte modernă. Iese mereu din casă. Se descurcă de minune. Războiul, totuși. Totul s-a schimbat. Distruge tot războiul ăsta. Nu vedeai așa ceva înainte de război, nu?

Păi…

Bineînțeles că nu. Nu doar Londra e atacată zi și noapte. Nu. Lucruri care acum un an scandalizau pe toată lumea nici nu mai sunt băgate în seamă. Eu sunt un om modern. Dar sunt foarte recunoscător că am rude care să-i ofere o companie decentă.

În ciuda zâmbetului fix, Keith părea extrem de nefericit.

Într-una din serile trecute a ieșit cu o roșcată, o cheamă Tippy. Pur și simplu n-o suport.

Tippy?

Da, Tippy… o știi?

Păi…

Ce nume! De papagal. În seara asta trebuie să merg la o conferință municipală, în Gawler, la câteva ore de-aici. Tocmai în seara asta. Îmi pare rău că nu pot să stau cu tine. A venit așa, pe neașteptate – primarul vrea să mă duc în locul lui. De ce?

Cred…

Habar n-am de ce. Oricum, o să aibă grijă Amy de tine. Și, ca să fiu sincer, sper să ai și tu grijă de ea. Sper că nu te deranjează.

Ideea nu era să răspundă, așa că Dorrigo renunță în sfârșit să mai încerce.

Oricum, sunt sigur că ai să te și odihnești puțin. Și într-un pat ca lumea, nu ca în armată.

Odată ajunși la King of Cornwall, Keith îl duse într-o cameră de la etajul patru. În timp ce urcau pe scara impozantă, cu covorul jerpelit, se întâlniră cu Amy, care cobora cu un sac plin de așternuturi murdare. Dorrigo simți o bucurie ciudată, pe cât de nelalocul ei, pe atât de incontestabilă. Amy îi aruncă o privire soțului, o privire în care Dorrigo deslușI un amestec de intimități în mod normal invizibile celorlalți – somnul în comun, mirosurile, sunetele, obiceiurile îndrăgite sau urâte, plăcerile și tristețile, mici și mari – mortarul simplu care, în cele din urmă, face din doi unul.

Avea părul strâns în coadă de cal, roșu-auriu în lumina lucarnei. În timp ce Dorrigo era prezentat, deveniră deja complici încă înainte să se fi întâmplat ceva complice între ei. O văzu cum se înroșește la față, cum o buclă îi scapă ca o momeală pentru păstrăvi peste urechea din dreapta, și înțelese că erau de acord să nu spună nimic în momentul acela despre librărie.

Amy, sper că ai pregătit ceva pentru musafirul nostru ca să nu se plictisească, zise Keith.

Amy ridică din umeri, conștientă de mișcarea ușoară a sânilor sub bluza galben-albastră.

Îți place Vivien Leigh? întrebă Amy. În oraș rulează un film nou cu ea, Podul Waterloo. N-ai vrea să-l…

L-am văzut, răspunse Dorrigo, care nu-l văzuse, și brusc se gândi ce răuvoitor era, în timp ce un iureș i se învârtejea în minte. Se temea să fie singur cu ea? Încerca să-și dovedească fascinația pe care o exercita asupra ei?

Păcat, spuse Keith. Dar sunt sigur că mai rulează și alte filme.

Dorrigo nu mai înțelegea ce se petrece cu el și nici de ce răspunsese așa. Dar răul era făcut și, în clipa următoare, la fel de neașteptat, se auzi cum spune:

Dar mi-ar plăcea să-l revăd.

Un pas înapoi, un pas înainte: așa cum aveau să se desfășoare lucrurile de acum încolo.

Amy ridică iar din umeri, și Dorrigo Evans se sili să-și mute privirea în altă parte, în josul scării, până când ea intră din nou în raza lui vizuală un etaj mai jos, trecând repede cu degetele mâinii întinse peste balustrada lăcuită. Ochii lui urmăriră fluturul cozii de cal până când Amy coborî în neant.

La orice se aştepta Dorrigo Evans în seara aceea, dar nu să fie dus la un club de noapte de pe strada Hindley. Amy îi spusese că, dacă a văzut deja filmul, ştia povestea, deci nu mai avea nici un farmec. Dorrigo era îmbrăcat în uniformă, iar Amy purta o bluză orientală de culoarea caisei şi pantaloni bufanţi, din mătase neagră. Lăsa impresia de fluiditate. Trupul ei îi păru atât de bine definit, atât de puternic; nu se mişca, aluneca.

Ideea e să nu ştii niciodată, zise Amy. Nu crezi?

Nu credea nimic. Nu ştia nimic. Clubul de noapte era o încăpere spaţioasă, luminată difuz, cu perdelele de camuflaj trase, plină de umbre şi de uniforme. Dorrigo simţi un iz de drojdie, mirosul uşor îmbătător de buruieni de primăvară. Băură martini şi ascultară o orchestră de jazz. În aer plutea un soi de exaltare ciudată. După un timp, luminile se stinseră, şi fiecare membru al orchestrei aprinse o lumânare pe stativul din faţa lui, iar chelnerii aprinseră lumânările de pe mese.

De ce fac asta? întrebă Dorrigo.

Ai să vezi.

Amy îi vorbi despre ea. Avea douăzeci şi patru de ani, era cu doi ani mai mică decât el. Se mutase aici din Sydney cu trei ani în urmă, acolo lucrase ca vânzătoare în mai multe magazine, iar pe Keith îl cunoscuse când se angajase ca barmaniţă la King of Cornwall. Dorrigo îi vorbi despre Ella, şi fiecare cuvânt sună ca o apărare împotriva a ceea ce simţea cu adevărat şi o trădare a tot ceea ce însemna el. Apoi alungă astfel de sentimente.

Îşi spunea că distanţa dintre el şi Amy era de nestrăbătut. Îi lega doar o prietenie, sprijinită temeinic pe de o parte pe soţul ei, unchiul lui, şi pe de alta, pe probabila lui logodnă cu Ella. Şi certitudinea aceasta îl făcu să se relaxeze faţă de Amy, poate mai mult decât ar fi făcut-o în alte condiţii.

Simţea alături de ea o fericire inexplicabilă, cum nu-şi mai amintea să fi simţit de multă vreme. Privea cum umbrele aruncate de lumânarea aprinsă jucau pe faţa aceasta care îi aţâţa curiozitatea. Era atât de ciudat că, atunci când o întâlnise în librărie, nu înfăţişarea ei îl impresionase cel mai mult. Acum însă nu-şi putea închipui o femeie mai frumoasă decât ea. Se bucura atât de mult de apropierea de Amy, şi chiar de felul în care alţi bărbaţi priveau cu gelozie, cu poftă, la femeia care părea, contrar evidenţei, să fie a lui. Sigur, îşi spunea el, nu era a lui,

dar senzația nu era deloc neplăcută. Se simțea flatat.

Într-un târziu vorbiră și cu câțiva ofițeri de marină care apoi se retraseră în celălalt capăt al mesei, în alte conversații, lăsându-i singuri. Amy se aplecă și își puse mâna peste mâna lui. Dorrigo privi în jos, neștiind cum să-i înțeleagă gestul. Se simțea extrem de stingherit. Dar nu-și retrase mâna.

Ce înseamnă asta? întrebă el.

Își dădu seama că și ea se uită la mâinile lor.

Nimic, răspunse ea.

Atingerea ei îl electriză, îl paralizã și, în mijlocul zgomotului, al fumului și al agitației din jur, atingerea aceea fu singurul lucru pe care-l percepu. Universul și lumea, viața lui și trupul lui, toate se reduseră la acel punct electric de contact. Se uită împreună cu ea la mâinile lor. Și totuși credea că nu înseamnă nimic. Fiindcă nu trebuia să însemne nimic. Mâna ei pe mâna lui. Mâna lui acoperită de mâna ei. A crede altceva era o greșeală. A doua zi, el avea să fie din nou nepotul ei, gata să se logodească, iar ea, soția unchiului său. Dar trebuia să însemne ceva, își dorea el cu înverșunare…

Nimic? se auzi repetând.

Încercă să se relaxeze, dar nu-și putea stăpâni emoția pe care o simțea la atingerea ei. Amy își trecu degetul arătător peste dosul mâinii lui.

Sunt a lui Keith, zise ea, continuând să-i privească, absentă, mâna.

Da, spuse el.

Dar ea nu asculta. Își urmărea degetul, umbra lui lungă, iar el o privea, știind că ea nu-l ascultă.

Da, repetă.

Simțea cum îl atinge, și senzația îi străbătea tot corpul, împiedicându-l să se mai gândească la altceva.

Iar tu ești al meu, zise ea.

Dorrigo ridică ochii, surprins. Era a doua oară când îl lua pe nepregătite. Și din nou simți acea teamă ciudată, dându-și seama, încet-încet, că, departe de a-și bate joc de el, ea era foarte sinceră. Și fu îngrozit de tot ceea ce însemna asta. Amy însă continua să-și privească degetul, să privească mâinile lor, între paharele goale pe jumătate, cercurile pe care le făcea.

Poftim?

De-abia atunci Amy ridică ochii.

Sigur, sigur, tu ești al Ellei. Dar în seara asta. În seara asta ești al meu.

Râse veselă, de parcă toate acestea nu însemnau nimic.

Ca o simplă cunoștință.

Ridică mâna și o flutură în dosul urechii, semn al inutilității.

Știi ce vreau să spun.

Dar el nu știa. Habar nu avea. Și se simțea în același timp exaltat și înspăimântat că ceea ce spunea ea nu însemna nimic sau însemna totul. Era evazivă. Iar el, complet derutat.

În timp ce chelnerii stingeau lumânările de pe mese, orchestra atacă Auld Lang Syne în ritm de vals. Așa se năștea o amintire, cu dansatorii care se apropiau și se îndepărtau, cu cercurile care se alcătuiau doar ca să se rupă. După câteva măsuri, fiecare instrumentist se întindea și sufla în lumânarea din fața lui.

Dorrigo se trezi dansând cu Amy și, pe măsură ce ringul era cuprins de întuneric, femeia își sprijini tot mai mult capul pe umărul lui. Trupul ei părea să-l invite pe al lui într-o mlădiere continuă, la unison. În timp ce trupul lui se contopea cu al ei, își spuse iar că nu era nimic, că nu însemna nimic, că nu putea duce la nimic.

Ce mormăi acolo? întrebă ea.

Nimic, șopti el.

Rotindu-se, trupurile lor găsiră o pace ciudată, rezemate unul de altul, care era în același timp anticipare și o tensiune teribilă. Dorrigo îi simțea răsuflarea, ca o

adiere, pe gât.

Ultima lumânare fu stinsă, urmă un moment de întuneric deplin, apoi, brusc draperiile căzură de la ferestre, şi – în exclamaţii de uimire – luna plină se revărsă în încăpere. Valsul se apropia acum de final, şi Dorrigo înţelese tot ce se petrecea acolo ca pe o stranie nostalgie după un viitor de care toată lumea se temea că nu-i va aparţine niciodată, o senzaţie că ziua de mâine era deja prezisă, şi doar seara aceea mai putea fi schimbată.

În lumina ca argintul viu şi umbra precum cerneala albastră, perechile se despărţiră încet şi începură să bată din palme. Preţ de o clipă, el şi ea se priviră, şi Dorrigo înţelese că o poate săruta, că nu trebuia decât să se aplece un pic în umbra ei ca să cadă pentru totdeauna. Dar apoi îşi aminti cine sunt şi doar o întrebă dacă vrea să mai bea ceva.

Du-mă acasă! spuse ea.

11

La hotel, îl duse în apartamentul unde locuia cu Keith. Dorrigo se aşeză într-un fotoliu cărămiziu. Simţea mirosul de briantină a lui Keith pe husă, mirosul de tutun de pipă din tapiţeria de brocart. Amy dădu drumul la gramofon, puse o placă pe care îl invită s-o asculte, potrivi acul şi apoi se lăsă pe spătarul fotoliului lui Dorrigo. Pianul începu în forţă, apoi saxonul interveni odată cu briza dinspre ocean care învolbura perdelele din dantelă şi o voce începu să cânte:

Pianul ce cântă-n apartamentul de alături

Cuvintele acelea poticnite ce-ţi spuneau

Tot ce simţeam

Leagăne pictate dintr-un bâlci

Toate aceste lucruri neînsemnate

De tine mi-amintesc

E Leslie Hutchinson, zise ea. Se pare că e destul de apropiat de doamnele din familia regală.

Apropiat?

Amy zâmbi.

Da, răspunse ea foarte încet, privindu-l pieziș. Apropiat.

Râse din nou, răgușit, și Dorrigo își dădu seama cât de mult îi plăcea cum sună râsul ei, plin, din suflet.

Cântecul se sfârși. Dorrigo se ridică în picioare și dădu să plece. Amy puse placa de la început. Dorrigo spuse noapte bună. La ușă se aplecă, o sărută politicos pe obraz și, când să se retragă, Amy își lipi fața de gâtul lui. Dorrigo așteptă să se îndepărteze de el.

Trebuie să pleci, șopti ea fără să se miște.

Acul gramofonului ajunsese la capătul cântecului și acum mergea în gol.

Da, zise el.

Așteptă, dar nu se întâmplă nimic.

Acul continuă să zgârie cercuri de nisip în noapte.

Da, repetă el.

Așteptă, dar ea rămase la fel de neclintită. După o vreme își trecu un braț, ușor pe după umerii ei. Femeia tot nu se desprinse de el.

Curând, adăugă el.

Își ținu răsuflarea până când simți cum Amy se lipește de el, încet-încet. Rămase

nemișcat.

Amy!

Da?

Dorrigo nu îndrăzni să continue. Răsuflă adânc. Își schimbă greutatea de pe un picior pe altul ca să se echilibreze. Habar nu avea ce să spună, îngrijorat că, dacă spunea ceva, ar fi stricat această ecuație delicată. Lăsă mâna să alunece pe talia ei, așteptându-se să fie respins. Ea însă îi șopti:

Amie. „Prietenă“ în franceză.

Cu cealaltă mână, el îi găsi curba superbă a feselor.

Mama mi-a spus asta când eram mică, zise ea.

Nu-i respinse nici a doua mână.

Amy, amie, amour, îmi spunea ea. Amy, prietenă, dragoste.

O alegere inspirată, spuse Dorrigo.

Ea îi atinse gâtul cu buzele. Dorrigo îi simți răsuflarea pe piele. Îi simți trupul lipit de al lui, acum excitat, și își dădu seama, stânjenit, că Amy îl simte cât de excitat este. Nu îndrăzni să se miște ca să nu se piardă vraja. Nu-i era clar ce înseamnă asta sau ce ar trebui să facă. Nu îndrăzni s-o sărute.

12

Dorrigo simți cum o mână caldă îi alunecă încet pe picioare, tot mai sus, și se trezi brusc. Avu nevoie de câteva secunde bune ca să-și dea seama că, de fapt, era soarele de dimineață târzie care îi pătrundea în cameră. Sub ușă găsi un bilețel prin care Amy îl anunța că va fi ocupată până pe la trei cu hotelul – la prânz era o nuntă acolo –, deci nu avea cum să-și ia rămas bun.

Se înfășură într-un prosop și ieși pe balconul înalt, își aprinse o țigară, se așeză și

privi pe sub cupolele victoriene spre Oceanul Antarctic, care îşi încreţea apele neîncetat în faţa lui.

Nu s-a întâmplat nimic, spusese ea când Dorrigo ieşise din apartamentul ei şi al lui Keith. Exact aşa. Se ţinuseră în braţe, dar ea spusese că nu însemna nimic. Cum ar fi putut să însemne ceva pentru el? În afară de o îmbrăţişare nu se mai întâmplase nimic. Asta, cel puţin, era adevărat. Nu se întâmplase nimic nici la librărie. O îmbrăţişare? Până şi la înmormântări oamenii făceau mai mult de-atât.

Amy, amie, amour, şopti el.

Nu se întâmplase nimic, dar se schimbase totul.

Simţea cum se prăbuşeşte.

Asculta cum se spărgeau valurile de ţărm, vedea cum luceşte nisipul şi se prăbuşea. O briză uşoară se înălţa din umbrele lungi ale dimineţii, iar el se prăbuşea. Se prăbuşea fără speranţă şi simţea libertatea supremă. Orice s-ar fi petrecut era uluitor, imposibil de descifrat, la fel ca ea. Măcar atât înţelegea şi el. Şi nu ştia cum se va sfârşi.

Se ridică în picioare, agitat, derutat, hotărât. Aruncă ţigara şi intră în cameră să se îmbrace. Nu se întâmplase nimic, dar el ştia că ceva începuse.

13

Se întoarse în tabără şi la o viaţă marcată de ordine şi disciplină. Dar, pentru Dorrigo, viaţa aceasta îşi pierduse substanţa. Nici nu mai părea reală. Oamenii veneau, discutau, spuneau tot felul de lucruri, dar nici unul nu era interesant. Vorbeau despre Hitler, Stalin, Africa de Nord, Blitz. Nici măcar unul nu pomenea de Amy. Vorbeau despre tehnica de luptă, strategie, hărţi, program de lucru, moral, Mussolini, Churchill, Himmler. Iar el voia să strige Amy! Amie! Amour! Voia să-i apuce de umeri şi să-i zgâlţâie, să le povestească ce s-a întâmplat, cât de mult o dorea, tot ce simţea.

Dar, oricât şi-ar fi dorit să-l asculte ceilalţi, nu-şi putea permite să le dezvăluie

nimic. Conversaţiile lor anoste, faptul că n-o cunoşteau pe Amy şi nici pasiunea pe care o împărtăşea cu ea îi garantau că nu va face nici o indiscreţie. În ziua în care ei ar fi discutat despre el şi Amy, pasiunea lor secretă s-ar fi transformat într-o tragedie publică.

Citea cărţi fără să-i placă vreuna. Dădea foile în căutarea lui Amy. Dar ea nu era acolo. Se ducea la petreceri, unde se plictisea de moarte. Bătea străzile zgâindu-se la feţele necunoscuţilor. Dar Amy nu era acolo. Lumea, în ciuda minunăţiei ei infinite, îl plictisea. O căuta pe Amy prin fiecare odaie a vieţii lui. Amy însă era de negăsit. Şi atunci îşi amintea că era măritată cu unchiul lui, că pasiunea lui era nebunie curată, că nu avea nici un viitor, că, orice ar fi fost, trebuie să se sfârşească, că trebuie să-i pună capăt. Se gândea că, dacă nu putea să-şi înăbuşe sentimentele, trebuia să nu acţioneze în virtutea lor. Dacă n-o vedea, nu putea face nimic rău. Motiv pentru care se hotărî să n-o mai viziteze niciodată.

În următoarea permisie – de şase zile –, nu reveni la hotelul unchiului, ci luă trenul de noapte spre Melbourne, unde îşi cheltui toţi banii scoţând-o în oraş pe Ella şi cumpărându-i tot felul de cadouri, încercând să se piardă în ea, căutând să-şi exorcizeze amintirea straniei întâlniri cu Amy. Cât despre Ella, ea îi privea lacomă faţa, ochii, iar el – simţind cum i se strânge inima de grijă şi, uneori, de groază – o vedea cum se concentrează ca să-i citească pe faţă, în ochi, aceeaşi foame de ea. Şi ceea ce fusese cândva o faţă frumoasă, exotică, pentru Dorrigo Evans era acum mai ştearsă decât şi-ar fi putut închipui vreodată. Ochii ei negri – care, la început, i se păruseră fascinanţi – erau acum mult prea creduli, ca de vacă, deşi îi displăcea profund comparaţia şi se ura că poate gândi aşa. Drept care se abandona cu şi mai multă hotărâre în braţele ei, în discuţiile pe care le purtau, în temerile, glumele şi întâmplările pe care i le povestea, sperând că această intimitate va alunga până la urmă amintirea lui Amy Mulvaney.

În ultima seară luară cina la clubul tatălui ei. Un maior de aviaţie pe care îl întâlniră acolo o făcu pe Ella să râdă în hohote cu glumele şi istorisirile lui. Când maiorul anunţă că se duce la un club de noapte din apropiere, Ella îl rugă pe Dorrigo să meargă şi ei, căci maiorul „era atât de amuzant“. Dorrigo avu un sentiment ciudat, care nu era nici gelozie, nici gratitudine, ci şi una, şi alta, amestecate.

Îmi place la nebunie să fiu cu alţi oameni, zise Ella.

Cu cât sunt mai mulţi, gândi Dorrigo, cu atât mă simt mai singur.

14

Ziua începu înainte ca prizonierii să se trezească, înainte ca gardienii şi inginerii să fie în picioare, cu câteva ore înainte de răsăritul soarelui; în timp ce mergea prin noroi cu paşi mari, inhalând aerul umed al nopţii, în timp ce coşmarurile dispăreau încet-încet, iar metamfetaminele îi biciuiau inima şi mintea, Nakamura presimţea că se va întâmpla ceva frumos. Ziua de azi, lagărul acesta, lumea aceasta – el avea să le modeleze. Îl găsi pe colonelul Kota, aşa cum spusese Fukuhara, în popota pustie, pe o bancă din bambus, mâncând o conservă de peşte.

Colonelul era un ins bine clădit, aproape de greutatea unui australian, dar fizicul lui venea în totală contradicţie cu o faţă care lui Nakamura i se păru că atârnă iremediabil de-o parte şi de alta a nasului ca o aripioară de rechin, plină de încreţituri ce nu se mai terminau.

Kota nu-şi pierdu vremea cu politeţuri, ci trecu direct la subiect, anunţând că pleacă de îndată ce i se pune la dispoziţie un mijloc de transport. Dintr-o geantă de piele îmbibată de ploaie, colonelul scoase un dosar cu coperte din bumbac cerat şi din el o singură foaie de hârtie cu ordine bătute la maşină, plus câteva desene tehnice, atât de umede, încât se lipiră de degetele lui Nakamura în timp ce acesta le studia. Ordinele erau pe cât de simple, pe atât de puţin bine-venite.

Primul ordin era de natură tehnică: deşi cea mai mare porţiune din traseu era pe jumătate defrişată, Grupul de Comandă a Căilor Ferate schimba planurile iniţiale ale lui Nakamura. Acum voia ca porţiunea defrişată să fie lărgită cu o treime pentru a rezolva problemele legate de gradienţi în sectorul următor. Această treime prevedea dislocarea a încă 3 000 de metri cubi de rocă.

În timp ce Tomokawa le umplea cănile cu ceai de hibiscus, Nakamura se aplecă şi îşi legă moletiera desprinsă. Nu aveau destule ferăstraie şi topoare ca să defrişeze jungla. Prizonierii dislocau rocile cu ciocanul şi cu dalta. Nici măcar nu aveau dălţi speciale şi, când cele pe care le aveau se toceau, nu aveau destul cocs pentru ca forjorii să le reascută. Nakamura se ridică şi rămase drept.

Câteva maşini de găurit cu compresoare ne-ar fi de mare ajutor, spuse el.

Colonelul Kota îşi mângâie obrazul căzut.

Maşini?

Lăsă cuvântul suspendat în aer, astfel încât să-i rămână lui Nakamura să adauge în minte ceea ce se ştia prea bine – că nu aveau maşini – şi să se ruşineze că se milogise şi că a fost luat peste picior. Nakamura lăsă capul jos. Kota vorbi din nou.

N-avem de nici unele. Asta e.

Nakamura ştia că greşise, dar îi fu recunoscător colonelului Kota, care părea să înţeleagă situaţia. Citi al doilea ordin. Termenul de predare a căii ferate nu mai era decembrie, era octombrie. Nakamura se simţi în culmea disperării. Misiunea lui devenise imposibilă.

Ştiu că pentru tine e posibil, zise colonelul Kota.

Nu mai suntem în aprilie, spuse Nakamura cu ceea ce spera să fie o aluzie la momentul în care cartierul general aprobase planurile finale. Suntem în august.

Colonelul Kota continuă să-l privească în ochi.

Ne vom dubla eforturile, spuse Nakamura în cele din urmă, pocăit.

Nu vreau să te mint, zise colonelul Kota. Sunt aproape sigur că nu veţi primi nici maşini şi nici unelte. Mai mulţi culi, da. Dar nici pentru asta nu pun mâna în foc. La calea asta ferată lucrează peste un sfert de milion de culi şi 60 000 de prizonieri. Ştiu că englezii şi australienii sunt puturoşi. Ştiu că se plâng că sunt prea obosiţi şi prea nemâncaţi ca să muncească. Că dau o dată cu hârleţul şi apoi se odihnesc. Bat o dată cu ciocanul şi se opresc. Se plâng din motive minore, de pildă că sunt pălmuiţi. Dacă soldatul japonez se face vinovat de neglijenţă, este bătut. Ce drept au laşii să nu fie pălmuiţi? Birmanezii şi chinezii care sunt trimişi aici fug sau mor. Tamilii, slavă cerului, n-au cum să fugă până în Malaysia, dar mor pe capete de holeră şi, chiar dacă acum sosesc cu miile, tot n-avem destulă forţă de muncă. Nu ştiu. N-avem ce face.

Nakamura citi din nou scrisoarea bătută la maşină. Cel de-al treilea ordin prevedea ca o sută din prizonierii lui să fie transferaţi într-un lagăr de lângă Trecătoarea Celor Trei Pagode, la vreo 150 de kilometri spre nord, la graniţa

birmaneză.

N-am de unde să dau o sută de prizonieri, gândi Nakamura. Am nevoie de încă o mie ca să termin porţiunea asta la timp, nu să pierd o sută. Ridică ochii spre colonelul Kota.

Cei o sută de oameni trebuie să meargă pe jos până acolo?

Altfel nu se poate cât ţine musonul. Nici aici n-avem ce face.

Nakamura ştia că mulţi vor muri încercând să ajungă acolo. Poate majoritatea. Dar construcţia căii ferate cerea asta, împăratul le poruncise să o construiască şi aşa se hotărâse ca ea să fie făcută. Şi Nakamura înţelegea că, în realitate – această realitate a viselor şi coşmarurilor, în care el era silit să trăiască în fiecare zi –, calea ferată nu putea fi construită altfel. Insistă totuşi.

Vă rog să mă înţelegeţi. Problema mea e de ordin practic. Fără unelte şi cu din ce în ce mai puţini oameni, cum să construiesc calea ferată?

Chiar dacă majoritatea vor muri de epuizare, trebuie să terminaţi lucrarea, zise colonelul Kota ridicând din umeri. Chiar dacă mor toţi.

Şi Nakamura înţelese că, din nou, dorinţele împăratului nu puteau fi împlinite decât cu acest sacrificiu. La urma urmei, ce era un prizonier de război? Mai puţin decât un om, doar un material folosit la construirea căilor ferate, la fel ca traversele din lemn de tek, ca şinele şi buloanele. Dacă el, ofiţer japonez, s-ar fi lăsat capturat, ar fi fost oricum executat la întoarcerea în ţară.

Până acum două luni am fost în Noua Guinee, zise colonelul Kota. Bougainville. Se spune că Java e raiul, Birmania e iadul, dar nimeni nu se întoarce din Noua Guinee.

Colonelul zâmbi, şi faţa lui lăsată se ridică şi coborî, amintindu-i lui Nakamura de un deal terasat.

Eu sunt dovada că nu e întotdeauna adevărat ce spun veteranii. Dar e foarte rău acolo. Nici nu-ţi închipui câte avioane aveau americanii. Zi de zi ne-au pisat cu Lockheedurile lor. Zi şi noapte ne-au bombardat şi mitraliat. Primeam raţia pe o săptămână şi trebuia să luptăm din ea o lună. Dacă am fi avut măcar sare şi chibrituri în zona de război, poate că am fi făcut faţă. Dar ce mare scofală sunt

americanii și australienii? Se pot lăuda numai cu tehnica de luptă, cu mașinile, cu tehnologia. Dar le arătăm noi lor! Vom duce un război de anihilare. Fiecare ofițer, fiecare soldat din armata noastră de acolo arde de dorința de a-i masacra pe toți americanii și australienii. Și vom câștiga, fiindcă spiritul nostru va rezista oricărei încercări, în timp ce spiritul lor va ceda fără drept de apel.

În timp ce vorbea, fața terasată a colonelului părea să conțină atât de mult din vechea înțelepciune a Japoniei, din tot ceea ce Nakamura considera că e mai bun în țara și în viața lui. Înțelegea că acest colonel, cu vocea lui blândă, îi spunea mai mult decât ce i se întâmplase: îi spunea că, indiferent de opreliști, indiferent de lipsurile cu care se confrunta, de unelte și de forță de muncă, Nakamura va rezista, calea ferată va fi construită, războiul va fi câștigat, și toate acestea datorită spiritului japonez.

Dar ce era acel spirit, ce însemna el anume, lui Nakamura i-ar fi fost greu să spună. Era un lucru bun și pur, o forță mai reală decât bambusul țepos și arborii de tek, decât ploaia și noroiul, rocile, traversele și șinele de fier cu care lucrau în fiecare zi. Într-un fel, devenise esența lui și, în același timp, un lucru pe care nu-l putea exprima în cuvinte. Și, ca să explice ce anume simțea, Nakamura se trezi că povestește și el ceva.

Aseară am stat de vorbă cu un doctor australian, spuse el. Doctorul voia să știe de ce a început Japonia războiul. Eu i-am explicat noblețea frăției universale, care este ideea noastră călăuzitoare. I-am menționat și mottoul nostru: Lumea întreagă sub un singur acoperiș. Dar nu cred că a înțeles. Drept care i-am spus, pe scurt, cum Asia e acum pentru asiatici, iar Japonia este liderul blocului asiatic. I-am spus cum eliberăm noi Asia de colonizarea europeană. Mi-a venit greu să-l fac să înțeleagă. O tot ținea cu libertatea.

De fapt, Nakamura habar nu avea despre ce-i vorbise australianul. Cuvintele, da, le înțelesese, ideile însă nu se legau deloc.

Libertatea? întrebă colonelul Kota.

Izbucniră în râs.

Libertatea, răspunse Nakamura, și amândoi chicotiră din nou.

Gândurile lui Nakamura erau o junglă necunoscută și poate de necunoscut pentru el. În plus, lui nu-i păsa de ele. El voia să fie sigur, să aibă certitudini. Cuvintele

lui Kota erau ca shabu pentru mintea lui bolnavă. Lui Nakamura îi păsa de calea ferată, de onoare, de împărat, de Japonia, şi se considera un ofiţer destoinic şi onorabil. Dar tot încerca să dea de cap confuziei pe care o simţea.

Mi-amintesc la început, când prizonierii încă mai organizau concerte. Într-o seară m-am uitat şi eu. Jungla, focul, oamenii care cântau cântecul lor preferat, Waltzing Matilda. Şi am devenit sentimental. Chiar plin de compasiune. Era greu să nu fii impresionat.

Dar calea ferată e tot un câmp de luptă, la fel ca linia frontului din Birmania, zise colonelul Kota.

Întocmai, replică Nakamura. Nu se poate face distincţia între fapte omeneşti şi neomeneşti. Nu se poate arăta cu degetul, nu se poate spune că omul ăsta e om, iar omul ăla e diavol.

Adevărat, întări colonelul Kota. Suntem în război, şi războiul e dincolo de astfel de lucruri. Iar calea ferată Siam-Birmania are scopuri militare – deşi importanţa ei nu se limitează la atât. Această cale ferată este cea mai măreaţă construcţie a secolului nostru. Fără utilaje europene, într-un interval de timp cu totul neobişnuit, vom construi ceea ce europenii spun că e imposibil de construit în ani de zile. Această cale ferată este momentul în care noi şi concepţia noastră despre viaţă devenim noua forţă motrice a progresului mondial.

Sorbiră iar din cănile cu ceai de hibiscus şi colonelul Kota se întristă la gândul că nu e pe front, gata să moară pentru împărat. Blestemară jungla, ploaia, Siamul. Nakamura spuse cât de greu îi venea să-i scoată pe australieni la muncă şi că nu i-ar mâna de la spate cu atâta cruzime dacă prizonierii ar înţelege, cât de cât, marele rol pe care li-l rezervase destinul. Nu-i stătea în fire să fie atât de aspru. Dar, văzând cât de intransigenţi sunt australienii, trebuia să fie.

Le lipseşte spiritul, zise colonelul Kota. Asta am remarcat în Noua Guinee. Îi ataci, şi se împrăştie ca potârnichile.

Dacă ar avea spirit, ar fi ales moartea, şi nu ruşinea de a fi prizonier, spuse Nakamura.

Mi-aduc aminte când m-am dus prima oară în Manchukuo, ca proaspăt absolvent al şcolii de ofiţeri, zise colonelul Kota, încleştându-şi mâna ca pe un mâner. Sublocotenent, fără nici un fel de experienţă. Acum cinci ani. Ce departe în timp

mi se pare! Trebuia să facem o instrucție de front specială, ca să ne pregătim de luptă. Într-o zi ne-au dus la o închisoare ca să ne pună la încercare curajul. Deținuții chinezi nu mâncaseră de zile întregi. Erau numai piele și os. Au fost legați cu mâinile la spate și la ochi și îngenuncheați în fața unei gropi mari. Locotenentul și-a scos sabia. Cu mâna căuș, a luat apă dintr-o căldare și a udat ambele fețe ale sabiei. N-am uitat nici până azi cum picura apa de pe sabie. Priviți, a spus el. Așa se taie capetele.

15

Sâmbăta următoare, după-amiază, căldura devenise insuportabilă. Terminând cu prânzul și asigurându-se că totul e pregătit pentru cină, Amy Mulvaney hotărî să se schimbe și să facă o baie în ocean. Plaja de peste drum de King of Cornwall era plină de oameni, ca niște pete colorate, și, în timp ce pășea pe nisip, ascultând valurile și țipetele de plăcere, cu o pălărie de paie, într-un șort albastru și o bluză albă, din batist, simțea privirile bărbaților și ale femeilor ațintite asupra ei.

Zilele de vară, incredibil de calde, nopțile senzuale, dormitorul înăbușitor, zgomotele scoase de Keith, mirosurile lui, o umpleau pe Amy Mulvaney de o neliniște ciudată. Ardea de dorință. Să plece, să fie altcineva, să fie altundeva, să pornească și să nu se mai oprească. Dar, cu cât tot ce era mai profund în ea țipa să plece, cu atât mai mult își dădea seama că era prizoniera acelui loc, a acelei vieți. Amy Mulvaney voia o mie de vieți, și nici una asemănătoare celei pe care o trăia.

Uneori se folosea de război și de firea îngăduitoare a lui Keith ca să evadeze o seară ici, o seară colo. Avusese câteva mici aventuri – un ofițer de aviație care o proptise într-un perete după ce dansaseră toată seara, dar care, spre marea ei ușurare și mai mica ei dezamăgire, o sărutase doar cu patimă și o pipăise puțin. Se culcase cu un comis-voiajor care se oprea la barul din spate al hotelului și pe care îl întâlnise în fața unui cinematograf, în oraș, într-o seară. Fusese o chestie oribilă pe care, odată începută, simțise că n-o putea sfârși decât lăsând-o să meargă până la capăt. În comparație cu Keith, comis voiajorul era tânăr și puternic, viguros și atent – poate chiar prea mult. Fiindcă, de îndată ce se trezise

goală, în pat cu el, simţise cum o apucă frica: nu-i suporta nici atingerea, nici mirosul, nici să-l primească în ea. Voia pur şi simplu să dispară de acolo.

După aceea vomitase şi se simţise atât de pustie, încât hotărâse să nu mai facă aşa ceva niciodată – o hotărâre care o ajutase să-şi controleze sentimentul de vină. Ajunsese la concluzia că, poate, în cel mai straniu mod cu putinţă, această infidelitate îi întărise fidelitatea faţă de Keith. Şi, fiindcă nu-l iubise pe comis-voiajor, nu fusese vorba de o infidelitate adevărată. Dragostea ei pentru Keith – câtă era – era încă dragoste: îi ducea grija, era amuzată de ce-i spunea, îi aprecia blândeţea şi numeroasele mici dovezi de bunătate. Lunile de după seara aceea dezastruoasă fuseseră, într-un fel, cele mai frumoase din viaţa ei. Dar, chiar şi atunci când dormea dusă şi se trezea liniştită, iar Keith îi aducea o cană de ceai la pat, Amy Mulvaney voia altceva, dar ce anume nu putea spune. În timp ce sorbea ceaiul şi se uita cum Keith iese cu pas greu din cameră, se întreba care era, de fapt, dorinţa ei – dorinţa care o măcina, dorinţa care o făcea uneori să se înfioare, dorinţa invizibilă, fără nume, teribilă, care, se temea ea, putea fi însăşi esenţa vieţii.

În mare măsură, aşa trecuse ultimul an. Flirta, dar cu mare grijă; se împrietenea cu bărbaţi cu care poate nu ar fi trebuit, dar, din nou, într-un mod care li se părea, şi ei, şi altora, dacă nu foarte onorabil, oricum, în limitele onorabilităţii. Din acest motiv, fiindcă avea senzaţia unei libertăţi ciudate – şi chiar a unei siguranţe – după ce hotărâse că n-avea să lase nici o relaţie să devină greu de gestionat, uneori se simţea îmboldită să le facă şi să le spună bărbaţilor lucruri precum se întâmplase cu doctorul înalt din librărie. Şi din nou ajungea la concluzia că poate, în ultimă instanţă, nu avea ce să-şi reproşeze, fiindcă, la urma urmei, nu-l iubise pe nici unul şi încă îl mai iubea pe Keith. Simţea că găsise un echilibru care avea să-i întărească dragostea şi nu înţelegea de ce, apropiindu-se de doctorul acela înalt din librărie, îşi scosese verigheta.

Dar, când se gândi şi mai bine, Amy îşi dădu seama că nu mai spusese nimănui până atunci ce-i spusese doctorului înalt. Nu înţelegea de ce şi nici de ce îşi pusese mâna peste a lui, la club, nici de ce îl reţinuse când el dăduse să plece. Acum pur şi simplu nu mai voia să facă nişte lucruri atât de prosteşti. Încerca să se convingă că tot ce se întâmplase în compania lui era deja de domeniul trecutului. Dar în sufletul ei se temea de altceva şi încerca din răsputeri să nu-şi exprime teama în cuvinte, nici măcar în gânduri.

Îşi aruncă prosopul pe nisipul orbitor, pălăria deasupra şi, rămânând numai în

costumul de baie, simţi puterea tinereţii şi a trupului ei. Şi, în ciuda lipsei ei de însemnătate şi de importanţă, Amy înţelese că, măcar pentru câteva momente, într-un fel era şi ea deosebită şi importantă. O luă la fugă spre apă. Spre deosebire de multe alte femei, care intrau în apă până la genunchi, Amy Mulvaney se aruncă sub un val tocmai când acesta era pe cale s-o lovească. Şi, când ţâşni la suprafaţă, cu gustul de sare în gură, văzând cerul care strălucea deţi lua ochii, toată deruta ei dispăru, fiind înlocuită de senzaţia stranie că ieşise din apă într-un nou centru al vieţii sale. Preţ de o clipă totul păru a fi în echilibru, totul păru că aşteaptă.

Amy plutea. Departe, în largul oceanului, un mic iaht se legăna apatic pe apa liniştită. Când se întoarse cu faţa spre plajă, văzu un bărbat între două vârste, într-un costum de baie din lână, demodat, care se holba la ea. Nu avea deloc păr pe el, arăta ca o pasăre jumulită, înainte să fie băgată în cuptor. Bărbatul întoarse brusc privirea în altă parte.

Din nou o încercă acea emoţie ciudată, obsesivă, care n-o lăsa în pace: dar ce voia cu adevărat, Amy Mulvaney tot nu ştia. Mai dădu de câteva ori din braţe spre larg şi avu senzaţia că oceanul, soarele, briza uşoară, toate o îndemnau să facă ceva, orice, dar ceva. Privind în stânga şi în dreapta, văzu alte persoane pe aceeaşi linie cu ea, atât de multe persoane, ce aşteptau, pline de speranţă, un alt val, pe care să sară şi care să le ducă la ţărm. În timp ce oceanul se înălţa ca un zid în spatele ei, observă că pe creasta lui înota un şir întreg de peşti argintii, cu ochi galbeni.

Cât cuprindea cu privirea, peştii se îndreptau în aceeaşi direcţie, înotând furioşi, de parcă ar fi încercat să scape de îmbrăţişarea valului uriaş. Valul îi copleşea cu puterea lui şi îi ducea unde voia el, şi acel lanţ de peşti lucitori nu putea face nimic ca să-şi schimbe soarta. Amy simţi cum se înalţă odată cu apropierea valului şi se încordă aşteptând, plină de emoţie, neştiind dacă va reuşi să-l prindă şi, dacă îl prindea, unde aveau să ajungă, şi ea, şi peştii.

16

Colonelul Kota îşi descleştă mâna şi continuă:

Și-a răşchirat picioarele, a ridicat sabia şi, scoţând un strigăt ascuţit, a abătut-o asupra unuia dintre deţinuţi. Capul a sărit cât colo. Sângele încă mai ţâşnea ca din două fântâni arteziene când a venit rândul nostru. De-abia mai răsuflam. Mă temeam să nu mă fac de râs. Unii şi-au ascuns capul în mâini, altul a lovit atât de greşit, încât am văzut o jumătate din plămânul chinezului. Capul rămăsese la locul lui, şi locotenentul a fost nevoit să termine treaba. În tot timpul ăsta, eu am privit: cine lovea bine, cine lovea prost, cât de aproape trebuia să stai, cum să-l faci pe deţinut să stea nemişcat. Când mă gândesc la asta acum, îmi dau seama că, în timp ce priveam, eu de fapt învăţam. Şi nu numai ce înseamnă decapitarea.

Când mi-a venit rândul, n-am putut să cred că făceam totul atât de calm, când în sinea mea eram pur şi simplu îngrozit. Dar am scos sabia din teacă, sabia primită de la tata, fără să-mi tremure mâna, am udat-o cum ne arătase instructorul, fără s-o scap pe jos, şi o clipă am privit cum mărgelele de apă se rostogolesc şi cad încet. Nici nu-ţi închipui cât de mult m-a ajutat clipa aceea.

Am trecut în spatele deţinutului, m-am înfipt bine pe picioare şi i-am cercetat cu atenţie gâtul – slab şi bătrân, cu slin între cute; n-am uitat niciodată gâtul ăla. Am terminat înainte de a începe şi apoi m-am întrebat de ce picăturile alea mici de grăsime de pe sabia mea nu se ştergeau cu hârtia pe care mi-a dat-o locotenentul. Numai la asta mă gândeam – de unde avea omul ăla numai piele şi os, cu gâtul numai piele şi os, grăsimea asta? Gâtul lui era murdar, cenuşiu, ca praful în care te pişi. Dar, în clipa în care l-am retezat, culorile au devenit atât de vii, atât de pline de viaţă – roşul sângelui, albul oaselor, rozul cărnii, galbenul grăsimii. Viaţă! Culorile alea erau însăşi viaţa.

Mă gândeam cât de uşor fusese, cât de strălucitoare şi de frumoase erau culorile, şi eram uimit că se terminase atât de repede. De-abia atunci când următorul cadet a păşit în faţă am văzut că gâtul deţinutului încă mai pompa sânge ca două fântâni arteziene, exact ca victima locotenentului, dar mai puţin, semn că trecuse ceva timp de când îl omorâsem.

Nu mai simţeam nimic pentru omul ăla. Ca să fiu sincer, îl dispreţuiam că îşi acceptase soarta cu atâta supunere şi mă întrebam de ce nu opusese rezistenţă. Dar cine ar fi făcut-o? Şi totuşi, eram furios pe el că mă lăsase să-l măcelăresc.

Nakamura observă că, în timp ce vorbea, Kota îşi încleşta şi îşi descleşta mâna, ca şi cum ar fi repetat sau exersat mişcarea.

Și atunci am simțit ceva atât de mare în stomac, încât am crezut că sunt alt om, continuă colonelul. Dobândisem ceva, asta am simțit. Era o senzație în același timp extraordinară și îngrozitoare. De parcă aș fi murit și eu și m-aș fi născut din nou.

Înainte mă tot întrebam cum se uită oamenii la mine când stau în fața lor. După aceea nu mai făceam decât să-i privesc. Era de-ajuns. Nu-mi mai păsa, nu-mi mai era frică. Mă uitam lung și vedeam prin ei – le vedeam temerile, păcatele, minciunile – vedeam tot, știam tot. Ai ochi de diavol, mi-a spus o femeie într-o noapte. Era de ajuns să mă uit la oameni și vedeam cum îi apucă frica.

După o vreme însă, senzația asta a început să mă părăsească. Eram derutat. Îmi pierdeam busola. Soldații începeau să mă vorbească, în șoaptă, pe la spate. Dar eu știam. Nimeni nu se mai temea de mine. E ca philoponul – dacă l-ai luat odată, chiar dacă îți face rău, vrei să-l iei din nou.

Pot să-ți spun ceva? Întotdeauna au existat prizonieri. Dacă treceau câteva săptămâni fără să tai capul cuiva, căutăm unul care oricum nu mai avea multe zile, cu un gât care-mi plăcea. Îl puneam să-și sape singur mormântul…

În timp ce asculta povestea înfricoșătoare a colonelului, Nakamura înțelegea, chiar și din aceste fapte teribile, că altfel dorințele împăratului nu puteau fi împlinite.

Gâturile, continuă colonelul Kota, întorcând ochii spre o ușă deschisă care încadra noaptea măturată de ploaie. Numai asta văd la oameni acum. Gâturile. Nu-i bine să gândesc așa, nu? Știu și eu… Așa sunt acum. În clipa în care cunosc pe cineva, mă uit la gâtul lui, îl măsor din priviri – ușor de retezat sau greu de retezat. Asta-i tot ce vreau de la oameni, gâturile, lovitura aceea, viața, culorile, roșul, albul, galbenul.

Gâtul dumitale, dacă înțelegi ce vreau să spun, e primul lucru pe care l-am văzut. Un gât atât de bun – văd exact unde ar trebui să taie sabia. Un gât minunat. Capul dumitale ar zbura un metru. Atât ar trebui să zboare. Fiindcă uneori gâtul e prea slab sau prea gras, iar oamenii se zbat și țipă de groază – e de înțeles –, și atunci nu-ți mai iese și, furios, îi hăcuiești până mor. Caporalul dumitale are un gât de taur și un temperament asemănător. În cazul lui ar trebui să mă concentrez asupra loviturii, ca să-l termin repede.

În timp ce vorbea, colonelul Kota continuă să-și încleștеze și să-și descleștеze

mâna, ridicând-o și coborând-o când era încleștată, de parcă și-ar fi pregătit sabia pentru o nouă decapitare.

Nu e vorba numai de calea ferată, deși calea ferată trebuie construită, zise colonelul Kota. Și nu numai de război, deși războiul trebuie câștigat.

E vorba de europenii care trebuie să învețe că nu sunt rasa superioară, spuse Nakamura.

Și de noi, care trebuie să învățăm că noi suntem, îl completă colonelul Kota.

Câteva clipe cei doi rămaseră tăcuți, apoi colonelul Kota recită:

Chiar și în Kyoto

când aud cucul cum cântă

mi-e dor de Kyoto.

Bashō, spuse Nakamura.

Tot discutând, Nakamura descoperea cu plăcere că împărtășea cu colonelul Kota aceeași pasiune pentru literatura japoneză tradițională. Deveniră sentimentali când veni vorba despre înțelepciunea de zi cu zi a haikuurilor lui Issa, despre măreția lui Buson, despre minunatul haibun[38] al lui Bashō, Calea îngustă spre nordul îndepărtat, care, potrivit colonelui Kota, rezuma într-o singură carte geniul spiritului japonez.

Tăcură din nou. Fără vreun motiv anume, Nakamura simți cum se înviorează la gândul că Linia îi va ajuta să invadeze India, la ideea întregii lumi sub un singur acoperiș, la frumusețea versurilor lui Bashō. Și toate aceste lucruri, care păruseră atât de confuze și de lipsite de substanță când încercase să le explice colonelului australian, păreau acum clare, evidente și legate între ele, atât de binefăcătoare când vorbea despre ele cu un om atât de bun și de cumsecade precum colonelul Kota.

În cinstea căii ferate! zise colonelul Kota ridicând cana cu ceai.

În cinstea Japoniei! spuse Nakamura, ridicând şi el cana.

În cinstea împăratului! zise colonelul Kota.

În cinstea lui Bashō! spuse Nakamura.

Issa!

Buson!

Dădură pe gât ce mai rămăsese din ceaiul de hibiscus făcut de Tomokawa şi lăsară cănile pe masă. Şi, fiindcă erau doi străini care nu mai ştiau ce să spună, tăcerea ce se instală din nou i se păru lui Nakamura o înţelegere reciprocă şi profundă. Colonelul deschise o tabacheră neagră-albastră, cu soarele alb al Kuomintangului pe ea, şi o întinse spre celălalt ofiţer. Îşi aprinseră amândoi câte o ţigară şi se relaxară.

Îşi recitară alte haiku-uri preferate, impresionaţi nu atât de poezia în sine, cât de sensibilitatea lor la poezie; nu atât de geniul poeziei, cât de capacitatea lor de a o înţelege; nu că ştiau poezii pe de rost, cât de faptul că, ştiindu-le, îşi demonstrau propria noblețe şi noblețea spiritului japonez – acel spirit japonez care nu peste mult timp avea să călătorească zilnic pe acea cale ferată până în Birmania, spiritul japonez care din Birmania îşi va croi drum spre India, spiritul japonez care, de acolo, va cuceri lumea.

Astfel, gândea Nakamura, spiritul japonez este el însuşi calea ferată, iar calea ferată e spiritul japonez, calea noastră îngustă spre nordul îndepărtat, ajutându-ne să purtăm frumuseţea şi înţelepciunea lui Bashō în toată lumea.

Şi, în timp ce vorbeau despre renga, waka şi haiku, despre Birmania, India şi calea ferată, amândoi simţeau că descifrează acelaşi înţeles, deşi nici unul dintre ei nu va şti mai târziu ce anume au descifrat. Colonelul Kota recită un nou haiku, de Kato, şi căzură de acord că, prin construirea căii ferate, contribuiau şi ei la promovarea acestui dar japonez suprem – de a portretiza viaţa atât de concis, cu atâta măiestrie. Această discuţie, în care, de fapt, îşi dădeau dreptate unul altuia, îi făcea să accepte cu mai multă seninătate privaţiunile şi lupta surdă de zi cu zi.

Apoi Nakamura se uită la ceas.

Îmi cer scuze, domnule colonel. E deja ora 3.50. Până se dă deșteptarea trebuie să refac programul echipelor de lucru pentru a îndeplini noile obiective.

Când să plece, colonelul puse o mână pe umărul lui Nakamura.

Am fi putut vorbi despre poezie toată noaptea, zise el.

În întunericul și pustiul barăcii, Nakamura simți emoția intensă a colonelului Kota când îl apucă pe după umeri și își apropie fața de aripioară de rechin. Mirosea a anșoa stătute. Avea gura deschisă.

Într-o altă lume, începu colonelul Kota. Bărbații… bărbații iubesc.

Nu găsi puterea să continue. Nakamura se desprinse de el. Colonelul Kota se îndreptă de spate, sperând că fusese înțeles greșit. În Noua Guinee măcelăriseră și mâncaseră atât prizonieri americani, cât și oameni de-ai lor. Se murea de foame. Își amintea cadavrele, cu oasele coapselor jupuite care ieșeau ca niște copane din care nu mai rămăsese nimic. Culorile. Cafeniu, verde, negru. Își amintea gustul dulce. Voia să știe și altă ființă umană că se murea de foame și că nu avuseseră altă soluție. Îi făcea bine s-o spună. Să-l prindă în brațe. Să-l…

N-avem ce face, spuse Nakamura.

Așa e, răspunse colonelul Kota, dându-se un pas înapoi și deschizând tabachera ca să-i mai ofere o țigară lui Nakamura. Bineînțeles că n-avem ce face.

În timp ce maiorul își aprindea țigara, colonelul Kota recită:

Chiar și în Manchukuo

când văd gâtul cuiva,

mi-e dor de Manchukuo.

Închise scurt tabachera, zâmbi și, încleștându-și mâna, se întoarse și ieși, și râsetul lui straniu dispăru odată cu el în zgomotele nopții musonice.

17

Amy Mulvaney era uimită cât de uşor minţea acum, şi noul ei talent o făcea să se ruşineze şi să se bucure în aceeaşi măsură. La cină, deciziile consiliului îl înfuriaseră iar pe Keith, ea însă îl întrerupsese ca să-l anunţe că ziua următoare şi-o va petrece cu o veche prietenă – voiau să ajungă la o plajă îndepărtată, pustie, să mănânce acolo şi să facă baie, motiv pentru care avea nevoie de Fordul Cabriolet.

Bineînţeles, zise Keith şi reveni imediat la noul membru al consiliului şi la gândirea lui învechită despre sistemul de canalizare.

Amy fusese cât pe ce să strige: Spune ceva adevărat! Dar ce era acel lucru adevărat, cum trebuia să sune, nici ea nu ştia şi, în plus, voia să fie lăsată în pace, cu gândurile ei. Şi, cu cât Keith îi dădea înainte mai tare despre canale de scurgere, despre nevoia presantă de canale colectoare, de regulamente privind planificarea modernă, de toalete pentru toată lumea, despre mecanisme naţionale, despre regularizare şi administrare ştiinţifică, cu atât mai mult ea tânjea după atingerea degetelor lui Dorrigo Evans pe întuneric.

În noaptea aceea adormi greu. Keith se trezi de două ori şi o întrebă dacă se simte rău, dar adormi la loc înainte ca Amy să apuce să-i răspundă, mormăind ceva, cu o urmă de spumă uscată în cuta de deasupra buzelor.

Ziua următoare începu cu facerea şi refacerea machiajului şi cu schimbarea mai multor ţinute până să se hotărască tot asupra primei: pantaloni scurţi, negri, şi o bluză uşoară, din bumbac, croită ca să arate a şal, care mai mult ca sigur o avantaja. Apoi scoase bluza din bumbac pentru una roşie, cu decolteu adânc, care i se părea că aduce cu cea purtată de Olivia de Havilland în Căpitanul Blood. Dar nu avea o fustă care să se asorteze. Şi când, puţin după ora zece, îl luă pe Dorrigo Evans din faţa cazărmii – Dorrigo Evans care, gândi ea, cu zâmbetul, nasul şi felul în care îşi purta părul, puţin mai lung decât trebuia, semăna puţin cu Errol Flynn –, purta o fustă de un albastru-deschis, mai puţin practică, dar mai atrăgătoare, şi o bluză crem, fără mâneci.

Cu Dorrigo alături, tot ce-i păruse lui Amy searbăd şi fără sens era acum

interesant şi încântător; tot ceea ce ieri părea o închisoare din ce în ce mai apăsătoare, din care voia să scape, astăzi era cel mai frumos cadru al vieţii ei. Dar era atât de agitată, încât cala mereu motorul, motiv pentru care Dorrigo îi luă locul la volan.

Dumnezeule, gândi ea, cât de mult îl dorea şi cât de neobişnuite şi inexprimabile erau felurile în care îl dorea. În acelaşi timp ştia că e o ruşine ce făcea, cât de rea putea fi şi că până la urmă lumea avea s-o pedepsească. Gândul acesta fu imediat înlocuit cu altul. Cu toată ruşinea, cu toată răutatea ei, era mai curajoasă decât restul lumii. Preţ de o clipă i se păru că nimic nu-i putea sta în cale. Şi, chiar dacă ideea i se părea absurdă, o stimula şi o îmboldea să meargă mai departe.

Fordul era într-o stare jalnică. Motorul huruia, iar schimbătorul de viteze scotea un scârţâit îngrozitor. În zgomotul din jur, Amy simţea nevoia să vorbească, să spună orice, cuvintele în sine nevalorând nimic, fluxul lor fiind totul.

E un om cumsecade, spuse ea. Atât de bun! Nici nu-ţi poţi închipui. Vreau să spun că-l iubesc pe Keith. Foarte mult. Cine nu l-ar iubi? Un om atât de bun!

Un om şi jumătate, zise Dorrigo Evans, aproape sincer.

Da, replică Amy. Un om bun. Iar funcţionarul acela de la consiliu habar n-are de sistemul de canalizare.

Amy ştia că bate câmpii, că de fapt ceea ce voia să-i spună lui Dorrigo era că soţul ei nu-i împărtăşea niciodată ceva pornit din inimă. Fiecare cuvânt al lui era o mască. Amy voia să-i spună lui Dorrigo cât de mult îşi dorea ca soţul ei să-i împărtăşească lucruri adevărate. Sau măcar unul adevărat.

Dar care era acel lucru adevărat nu ştia nici ea. Amy Mulvaney nu voia să audă de toalete, oraşe-grădină şi un sistem de canalizare eficient. Ştia că vrea lucruri contradictorii. De fapt, nici nu voia ca soţul ei să vorbească; pe de altă parte, voia ca Dorrigo Evans să-i spună foarte multe lucruri sau să nu-i spună nimic, ca să nu rupă vraja – să nu spună că aceasta era doar o ieşire, că Amy era doar o datorie faţă de ceea ce trecea, la o depărtare atât de mare de casă, drept familia lui. Iar ea exprima tot acest tumult ciudat, contradictoriu, tot acest ocean de trăiri provocate de omul cu care nu era măritată spunând despre omul cu care era măritată:

Keith e Keith.

Când ajunseră în capătul drumului care ducea spre plajă, Dorrigo își aprinse o țigară, dar nu și-o luă din gură când Amy, întinzându-se prea mult ca să-și protejeze fusta și demnitatea în timp ce trecea peste gardul lăsat, din sârmă ghimpată, se zgârie la coapsă și scoase un țipăt de durere. Își răsuci piciorul și-l trase înapoi. Un șirag de mărgele minuscule, de sânge, i se înălța încet pe interiorul coapsei, trei biluțe roșii, lucioase.

Dorrigo Evans aruncă țigara și se lăsă pe vine.

Dă-mi voie, zise el pe un ton profesional și cu un deget ridică ușor tivul fustei albastru-deschis. Tamponă rana cu o batistă, se opri și privi. Cele trei biluțe de sânge își pierdură strălucirea.

Apoi se aplecă. Îi puse o mână pe cealaltă gambă ca să nu-și piardă echilibrul. Simțea mirosul mării. Ridică ochii spre ea. Amy îl privea cu o expresie pe care nu putea s-o descifreze. Acum fața lui era foarte aproape de coapsa ei. Auzi țipătul unui pescăruș. Se întoarse spre piciorul ei.

Își lipi buzele de cea mai de jos mărgea de sânge.

Amy își lăsă mâna pe ceafa lui.

Ce faci? întrebă ea cu o voce fermă, aspră.

Dar degetele ei îi răsfirau părul încet, într-o contradicție stranie. Dorrigo cântări tensiunea din vocea ei, ușurința degetelor care îl atingeau, parfumul îmbătător al trupului ei. Încet de tot, cu buzele de-abia atingându-i pielea, îi sărută mărgeaua de sânge, lăsând o pată purpurie pe coapsa ei.

Mâna lui Amy îi rămase pe cap, degetele ei îi rămaseră în păr. Se lipi de ea și mai mult și, ridicând mâna, îi cuprinse coapsa.

Dorrigo?

Celelalte mărgele creșteau, prima începea s-o ia la vale. Așteptându-se ca ea să obiecteze, să-și scuture piciorul, să-l împingă cât colo, chiar să-l lovească, Dorrigo nu îndrăzni să ridice privirea. Privea cum acele sfere perfecte de sânge, trei camelii ale dorinței, continuau să se umfle. Trupul ei era un poem ce nu putea fi memorat. Sărută a doua mărgea de sânge.

Degetele ei se încordară. Pe cea de-a treia mărgea o culese cu limba, chiar dincolo de tivul fustei, unde i se îngroșa coapsa. Vârfurile degetelor lui Amy păreau că vor să-i pătrundă în cap. Dorrigo îi sărută piciorul din nou, de data aceasta gustându-i sarea, închise ochii și își lăsă buzele pe coapsa ei, mirosind-o, simțindu-i căldura.

Încet, fără tragere de inimă, îi lăsă piciorul și se îndreptă de spate.

18

În următorul sfert de oră, într-o tăcere încordată, stânjenitoare, merseră pe drumul năpădit de buruieni care ducea spre plajă. Ziua se anunța toridă, transpirau și de-abia așteptau plaja pustie și oceanul, zgomotul lui, imensitatea, singurătatea lui. După ce se schimbară la o distanță discretă unul de celălalt, pe dune, se repeziră amândoi în apă.

Amy simți cum apa o împlinește și o întărește. Lucruri care cu o zi în urmă păreau a fi în centrul ființei ei deveniră neînsemnate și apoi dispărură cu totul: meniul restaurantului pentru săptămâna următoare; dificultatea de a procura pături noi, de lână, pentru camerele de hotel; mirosul insuportabil al barmanului șef; felul dizgrațios în care Keith își sugea pipa de seară înainte de a o aprinde.

Trecând de locul în care se spărgeau valurile, se întoarseră, cu fețele ude și ochii ca niște diamante. Doar capetele lor apăreau pe platoul infinit al oceanului; călcau apa, privindu-se în ochi. Amy îl simți cum iese la suprafață pe sub ea, atingând-o ușor. Ca o focă, ca un bărbat.

Apoi se odihniră la adăpostul unei dune, care atenua zgomotul valurilor și schimba direcția vântului. Pe măsură ce se uscau, căldura revenea ca o greutate năucitoare. Amy se întinse pe nisip, iar Dorrigo îi urmă exemplul. Ea lăsă căldura să-i pătrundă prin piele, ascunzându-și fața în umbra capului. După o vreme, se trase mai aproape și își sprijini capul de stomacul lui. Dorrigo își mai aprinse o țigară și, ridicând brațul spre cerul vârstat cu alb, gândi că niciodată nu mai văzuse ceva atât de desăvârșit. Închise un ochi și cu celălalt privi cum degetul lui atinge frumusețea unui nor.

Oare de ce nu ne amintim norii? întrebă el.

Fiindcă nu înseamnă nimic.

Și totuși, norii sunt totul, gândi Dorrigo, dar această idee era prea complicată sau prea absurdă ca să se agațe sau chiar să-i pese de ea, drept care o lăsă să treacă pe lângă el, odată cu norul.

Timpul trecea încet sau repede. Era greu de spus. Se întoarseră unul spre celălalt.

Dorry?

Dorrigo murmură ceva.

Știi, doar când sunt singură cu Keith nu-l suport și mă urăsc, zise ea. Oare de ce?

Dorrigo Evans nu avea nici un răspuns. Dădu un bobârnac țigării, care aterizâ pe o dună.

Fiindcă vreau să fiu cu tine, zise ea.

Timpul trecuse și totul se oprise în loc.

De asta, adăugă ea.

Tot ceea ce-i ținuse la distanță, tot ceea ce le înfrânase trupurile dispăruse. Dacă pământul se învârtea, acum șovăi, dacă vântul bătea, acum așteptă. Mâinile descoperiră carnea; carnea, carnea. Dorrigo simți greutatea improbabilă a genei ei cu geana lui: sărută urma ușoară, trandafirie, lăsată de elasticul slipului ei, în jurul burții, precum ecuatorul care dă ocol lumii. În timp ce se pierdeau în circumnavigația celuilalt, auziră aproape de ei niște țipete ascuțite, care se transformară într-un urlet profund.

Dorrigo ridică privirea. Un câine masiv se oprise în vârful dunei. În gura plină de bale și sânge ținea un mic pinguin care încă mai tresărea. Dorrigo avu senzația ciudată că, brusc, Amy e foarte departe și că el plutește deasupra trupului ei gol. Sentimentele i se schimbară. Amy, al cărei trup doar cu o clipă în urmă aproape că îl îmbătase cu parfumul, atingerea și sinusoidele lui, cu transpirația ei dulce-sărată; Amy, care doar cu o clipă în urmă i se părea că devenise o altă ipostază a lui, era acum departe, luată de lângă el. Felul în care se înțeleseseră unul pe

celălalt fusese mai profund decât înţelegerea lui Dumnezeu. Şi, o clipă mai târziu, această înţelegere dispăruse.

Câinele lăsă capul pe o parte; corpul acum moale al pinguinului căzu în nisip, iar câinele se întoarse şi dispăru. Dar urletul pinguinului – straniu, prelung, încheiat brusc – îi rămase lui Dorrigo în minte.

Uită-te la mine! auzi el şoapta lui Amy. Numai la mine.

Când coborî din nou privirea, ochii lui Amy arătau altfel. Pupilele păreau ca nişte farfurioare, pierdute – pierdute, îşi dădu el seama, în el. Simţi dorinţa ei profundă, teribilă, de a-l trage înapoi spre ea, într-o poveste care nu era a lui, dar, acum că avea tot ceea ce visase să aibă în ultimele zile, voia să renunţe la tot cât mai repede posibil. Se temea că se pierde, că îşi pierde libertatea, viitorul. Ceea ce, cu o clipă în urmă, îl stârnise atât de mult acum i se părea lipsit de farmec, tern, şi voia să fugă de acolo. Dar nu făcu decât să închidă ochii şi, când o penetră, Amy scoase un geamăt cu o voce pe care Dorrigo n-o recunoscu.

Intensitatea sălbatică, aproape violentă, a împreunării le transformă trupurile străine unul de celălalt într-unul singur. Dorrigo uită ţipetele acelea scurte, ascuţite, groaza singurătăţii fără sfârşit, frica de un viitor fără nume. Trupul ei se transformă din nou pentru el. Nu mai era vorba de dorinţă sau repulsie, ci de un alt element al lui, fără de care era incomplet. În ea, Dorrigo simţi cea mai puternică şi mai necesară întoarcere. Fără ea, viaţa lui nu i se mai părea deloc viaţă.

Dar, chiar şi în aceste momente, memoria lui devora adevărul lor. Mai târziu îşi aminti numai trupurile lor, ridicându-se şi coborând odată cu spargerea valurilor, atinse de briza oceanului ce încreţea vârfurile dunelor şi împrăştia scrumul ce-i devora ţigara abandonată.

19

Pe coridoarele hotelului King of Cornwall moţăia aerul stătut. Lumina difuză părea sfârşită de oboseală. În bucătăria hotelului mirosea a gaz, deşi nu se descoperise niciodată nici o scurgere. La etajele superioare şi pe scara frumos

meșteșugită se înălțau și coborau mirosuri în care Amy recunoștea dezamăgirea – de praf și uscăciune, amestecate cu grăsimea scursă din mesele proaste și cu aventurile de-o noapte ale comis-voiajorilor cu femei plictisite sau disperate, sau și una, și alta. Sunt și eu una din acele femei? se întreba Amy în timp ce urca la ultimul etaj. Sunt?

Dar, odată ajunsă în camera de pe colț, pe care acum o considerau a lor – unde glasvandurile cu balamalele și încuietorile ruginite scârțâiau când le deschideai spre ocean și spre lumina continuă de peste drum, unde camera mirosea a ocean, iar aerul părea să danseze, acolo, unde toate lucrurile păreau posibile – știa că nu e. Îi trimisese gheață și două sticle de bere, dar, în ciuda căldurii feroce, sticlele rămăseseră nedeschise.

Dorrigo Evans arătă spre ceasul din bachelită verde de pe cămin. Deși minutarul dispăruse la un moment dat, neștiut, de pe cadran, orarul îi spunea că Dorrigo o aștepta de trei ore.

A trebuit să stau să plece personalul de peste zi, spuse ea. Până am fost sigură că pot veni aici fără să mă vadă cineva.

Cine a rămas?

Două barmanițe, barmanul șef, bucătarul. Milly, chelnerița. Nici unul nu urcă vreodată la etaj.

La etajul ăsta nu pare să stea nimeni.

Doar în noaptea asta. Am cazat toți clienții la cele două etaje de sub noi, deci suntem singuri aici.

Ieșiră în veranda spațioasă și se așezară pe scaunele din fier ruginit, bând din aceeași sticlă de bere.

Keith zice că ești expertă în cursele de cai, spuse Dorrigo.

Ha! făcu Amy. Uită-te la păsările alea!

Arătă spre locul în care mai multe păsări cădeau ca moarte în ocean. Se apropie de balustrada din fier forjat; vopseaua se scorojise de mult, lăsând în urmă doar praful de ocru. Își trecu mâna peste rugina zgrunțuroasă, roșie ca o piatră veche.

Keith zice că ai să câştigi premiul cel mare.

Păsările se înălţau brusc, ţinând în cioc merlani. Amy frecă rugina nisipoasă între degete. Îşi întoarse privirea spre plaja lungă, ce se întindea pe câţiva kilometri până ajungea la un promontoriu vechi, ros de vreme, golaş, doar cu câţiva arbuşti dintre cei mai rezistenţi. Mintea părea că-i stă la alte lucruri, mult mai îndepărtate. Dorrigo dădu să o apuce de mână, dar ea se feri.

A zis Keith asta?

A zis că ştii totul la perfecţie, cursele, hipodromurile, greutatea jocheilor şi a cailor şi favoriţii.

Ha! făcu ea din nou şi se întoarse la gândurile ei.

De dedesubt, lătratul scurt al unui câine o făcu să tresară. Privi în jur neliniştită.

El e, zise ea, şi Dorrigo îi desluşi panica din glas. S-a întors cu o zi mai devreme. Trebuie să plec, a…

E un câine mare, spuse Dorrigo. Ascultă! Un câine mare. Nu o căţeluşă, ca domnişoara Beatrice.

Amy tăcu. Lătratul încetă, şi auziră o voce de bărbat – nu a lui Keith – vorbind câinelui. Apoi nu se mai auzi nimic. După un timp, Amy vorbi din nou, tare:

N-o suport. Nu că nu mi-ar plăcea câinii. Dar Keith o lasă să sară pe masă după ce mâncăm. S-o vezi cum linge cu limba aia lungă, ca un şarpe.

Dorrigo izbucni în râs.

Şi cum îi curg balele, cum gâfâie, continuă Amy. Pe masă, dacă-ţi poţi închipui!

De fiecare dată?

Pot să-ţi spun ceva? Numai ţie?

Bineînţeles.

Nu domnişoara Beatrice mă deranjează – dar te rog să nu spui la nimeni.

Bineînţeles.

Promiţi?

Bineînţeles.

Promite!

Promit.

Reveni în peştera umbrită a verandei şi se aşeză. Luă o gură de bere, apoi bău pe săturate, puse paharul jos, ridică ochii spre el şi se uită din nou la paharul rece, acoperit de broboane de apă.

Am fost gravidă.

Îşi privea degetele, frecând rugina umedă acum între buricele degetelor.

Cu Keith.

Eşti soţia lui.

Asta a fost înainte. Înainte să ne căsătorim.

Se opri şi se uită în jur de parcă ar fi căutat pe cineva de-a lungul acelei verande încăpătoare, umbrite. În cele din urmă, mulţumită că nu e nimeni, se întoarse spre el.

De asta ne-am şi căsătorit. Nu i se părea corect – Doamne, sună groaznic! –, nu i se părea corect să aibă un copil din flori. Înţelegi?

Nu chiar. Vă puteaţi căsători. Ceea ce aţi şi făcut.

E un om bun. Să ştii că este. Dar, când am rămas gravidă, el n-a vrut să se însoare cu mine. Eu am vrut. Ca să-mi apăr copilul. Nu-l…

Se opri din nou.

Nu-l iubeam. Nu. Deloc. În plus…

În plus ce?

Sper că n-ai să mă crezi o femeie rea…

De ce?

Ticăloasă… Nu sunt ticăloasă.

De ce? De ce să cred așa ceva?

Fiindcă am spus că mă duc la Melbourne ca să văd cursa. Așa le-am spus la toți, că nu-mi scapă nici una. De-abia venisem aici, ce știau ei? Dar…

Dar nu te-ai dus.

Nu. Nu-i asta. M-am dus. Dar am fost și…

Degetele i se mișcau iute, încercând să scape de rugină. Brusc, le șterse de rochie, lăsând o pată roșie.

M-am dus la cineva – un doctor – din Melbourne, cu care aranjase Keith. Keith a spus că e cea mai bună soluție. Era noiembrie. În fine. El a aranjat.

Se lăsă o tăcere pe care nici valurile care se spărgeau cu putere n-o puteau umple.

Caii nu m-au interesat niciodată, zise Amy.

Dar ai pariat pe Old Rowley, care a câștigat cursa. 100 la 1. Trebuie să te pricepi puțin.

Am pariat pe el fiindcă astea erau șansele lui, 100 la 1. Am pariat pe el ca să pierd. Speram să fie descalificat din start. Am pariat pe el fiindcă urăsc cursa asta. Urăsc tot ce are legătură cu ea.

Se îndreptă de spate.

Nu vreau să discut despre asta aici.

Intrară în cameră și se întinseră pe pat. Amy își rezemă capul de pieptul lui, dar era prea cald și, după o vreme, se retrase, și rămaseră unul lângă altul, atingându-se doar cu vârfurile degetelor.

El stătea acolo – Keith. Keith stătea acolo cu domnișoara Beatrice pe genunchi și spunea că aranjase cu un tip din Melbourne să mă rezolve. Un tip. Ce înseamnă asta? Un tip?

O clipă, această întrebare păru că o preocupă mai mult decât orice, apoi vorbi din nou:

Și o mângâia. N-am urât pe nimeni cum am urât-o pe cățelușa aia. Keith se ferea să mă atingă, dar pe domnișoara Beatrice o mângâia de zor.

Și ce s-a întâmplat?

Nimic. M-am dus la tipul ăla din Melbourne. Iar Keith își mângâia și își dezmierda cățeaua.

20

Zgomotele care veneau dinspre drum sau dinspre plajă erau supte și învolburate de ventilatorul din tavan care dezghioca încet timpul. Dorrigo se trezi că ascultă răsuflarea lui Amy, valurile, ceasul de pe cămin. La un moment dat, își dădu seama că ea își rezemase din nou capul de pieptul lui și apoi adormise; la un alt moment, că dormea și el cu ea. Perdeaua se umfla pe măsură ce briza oceanului prindea putere la sfârșitul după-amiezii și, odată cu ea, căldura ceda, alungată de lumina fumurie a amurgului ce încerca să-și facă loc. Când se trezi din nou era noapte, veioza era aprinsă, iar Amy era trează și îl privea.

Și după aceea? șopti el.

După ce?

După tipul din Melbourne…

A, da, zise ea și se opri, privi spre tavan sau poate dincolo de el.

Era o privire plină de uimire și de resemnare, de parcă s-ar fi așteptat ca lumea să revină mereu în acel loc misterios de pe tavan sau în stelele de dincolo de el.

Da, repetă ea de câteva ori, nedezlipindu-și privirea din tavan.

Într-un târziu, își coborî ochii spre el.

A trebuit să spun celorlalți că merg la Melbourne pentru cursă. M-am interesat de cai, cum se fac pariurile etc. Poate chiar mi-a plăcut. Era ceva care îmi ocupa gândurile. Pe urmă nu mi-a mai păsat. Ca și cailor. Doar m-am prefăcut. Nu știu. Oricum, de asta par interesată când și când.

Și Keith ce-a făcut?

Când m-am întors, a fost drăguț cu mine. Foarte drăguț! Cred că se simțea vinovat. Iar eu eram făcută praf. Voia să se însoare cu mine, chiar dacă nu mai era un copil la mijloc – poate doar ca să dreagă lucrurile. Poate că-i era mai multă rușine decât îmi era mie. Nu știu.

Și te-ai îndrăgostit de el?

Doar m-am îndrăgostit. Totul în jurul meu părea făcut din zăpadă. Ai avut senzația asta vreodată? Ai lumea ta și, pe neașteptate, toate gândurile ți se prefac în zăpadă. Keith era atât de drăguț, iar eu eram zăpadă. Poate că mi-era rușine. Poate credeam pur și simplu că sunt o nemernică. Chiar credeam că sunt o nemernică. Știu că nu voiam să rămân fată bătrână. Poate credeam că ne vom înțelege. Că voi rămâne din nou gravidă. Și că vom lăsa copilul. Dar greșeam amarnic. L-am urât pentru gentilețea lui. L-am urât până când a ajuns să-mi întoarcă ura. Spunea că l-am păcălit ca să se însoare cu mine. Și, cumva, părea că așa trebuie să fie. Spunea că l-am păcălit, că mi-am bătut joc de el, de unde și sarcina. Poate că acum nu mai gândește așa. Dar uneori ne mai dăm drumul la gură și nu mă refer doar la cuvinte. Într-o singură frază poți spune tot ce crezi despre o persoană. M-ai păcălit, spunea el, și așa am ajuns să mă însor cu tine. Sunt cuvinte și cuvinte, nici unul luat în parte nu înseamnă ceva. Dar o singură frază poate însemna totul.

Amy stătea întinsă pe o parte și privea afară, spre ocean. În spatele ei, Dorrigo se simți gelos pe perna pe care ea-și pusese capul. Rămaseră așa, tăcuți, multă vreme. Cu un deget îi vâra după ureche cârlionții care îi cădeau pe față. Forma urechii ei îl emoționa mereu. Simțea o amețeală teribilă, ca și cum ar fi fost prins într-un vârtej uriaș, care nu se mai sfârșea. Din ceasul din bachelită verde se vedeau doar orarul fosforescent și orele, un cerc fantomatic ce părea să plutească deasupra lor, ticăind sacadat. Amy se răsuci spre el, și Dorrigo simți cum

răsuflarea ei îi încălzește pieptul. O văzu cum deschide ochii, cum privește peste trupul lui ca și cum s-ar fi uitat țintă la ceva dincolo de el, departe, și apoi îi închide.

Mult mai târziu, vocea ei îl trezi.

Ai auzit?

Prin fereastra deschisă, Dorrigo auzea valurile, câțiva bărbați care părăseau barul, cu patru etaje mai jos, vorbind despre fotbal. Zgomot de pași, din când în când câte o mașină pe esplanada aproape pustie, o femeie care i se adresa unui copil, oameni împreună, oameni care erau lăsați să fie împreună.

Valurile, ceasul, zise ea. Valurile, ceasul.

Dorrigo ascultă din nou. După o vreme, urechea îi percepu zgomotele, strada de dedesubt se liniști, și el auzi valurile care se ridicau încet și apoi se spărgeau de țărm, ticăitul de catifea al ceasului.

Timpul oceanului, spuse ea când un alt val se izbi de țărm. Timpul omului, spuse ea în ticăitul ceasului. Noi mergem după timpul oceanului, cel puțin așa cred, adăugă ea și izbucni în râs.

Dacă e atât de rău, de ce mai stai cu el?

Nu e rău, din păcate. Poate că, într-un fel, chiar îl iubesc. Nu e vorba despre noi.

Dar dragostea e dragoste.

Serios? Uneori cred că e un blestem. Sau o pedeapsă. Când sunt cu el, mă simt singură. Când stau față în față cu el, mă simt singură. Când mă trezesc în toiul nopții, lângă el, mă simt atât de singură. Și nu vreau. Mă iubește, iar eu nu pot spune… Ar fi o cruzime. Cred că mă compătimește, dar asta nu-i destul. Poate că și eu îl compătimesc. Înțelegi?

Dorrigo nu înțelegea și nici nu putea înțelege. Nu înțelegea de ce, dacă tot o voia, cu cât o voia mai mult, cu atât se simțea mai legat de Ella. Nu putea înțelege cum ceea ce era între ea și Keith se numea dragoste, dar Amy se simțea singură și nefericită, și totuși legătura dintre ei era, într-un fel, mai puternică decât dragostea dintre ea și Dorrigo, care o făcea fericită. Și, în timp ce Amy

vorbea mai departe, i se părea că tot ce li se întâmpla nu putea fi decis de ei, că trăiau într-un loc plin de oameni şi de legături care nu-i lăsau să fie împreună.

Nu suntem doar doi, zise el.

Ba suntem doi sau nu suntem nimic, replică Amy. Cum adică nu suntem doi?

Dorrigo nu ştia ce voise să spună. În clipa aceea simţea că există în gândurile, trăirile şi cuvintele altor oameni. Cine era el habar nu avea. Nu avea nici cuvinte şi nici idei pentru ceea ce erau sau ceea ce avea să se aleagă de ei. I se părea că lumea pur şi simplu permitea unele lucruri, iar pe altele le pedepsea, că nu exista nici un motiv şi nici o explicaţie, nici dreptate şi nici speranţă. Exista doar clipa de acum, şi era mai înţelept să accepte realitatea.

Ea însă continua să vorbească, încercând să descifreze o lume indescifrabilă; îl întreba care îi sunt intenţiile, ideile, dorinţele; iar el avea senzaţia că Amy încearcă să-l facă să se angajeze întrucâtva faţă de ea, pentru ca apoi să-i spună pe şleau că aşa ceva e imposibil. De parcă ar fi vrut ca Dorrigo să găsească un nume pentru ceea ce se întâmpla cu ei şi, în clipa în care o făcea, să-l respingă cu înverşunare.

În lumina difuză îi auzi decizia:

Într-o zi am să plec. Într-o zi am să plec şi n-o să mă găsească niciodată.

Îi venea greu s-o creadă. Nu spuse nimic. Amy tăcea. Dorrigo simţi că trebuie să zică ceva.

De ce-mi spui asta?

Fiindcă nu-l iubesc pe Keith. Nu înţelegi?

Aceste cuvinte veniră pentru amândoi ca o nouă şi tulburătoare revelaţie.

O vreme rămaseră amândoi tăcuţi. În afară de cercul verde al timpului care aştepta în faţa lor, erau într-un întuneric deplin, în care trupurile li se dizolvau. Nu se găseau unul pe altul în întuneric, găseau doar fragmente care alcătuiau un altfel de întreg. Dorrigo simţea că, dacă n-ar fi fost braţele şi trupul ei care îl ţineau, s-ar fi făcut fărâme.

Ascultă! zise ea. Noi suntem timpul oceanului.

Dar oceanul murise, şi singurul zgomot era al ceasului din bachelită, din care se vedea doar orarul. Dorrigo ştia că nu-i adevărat; că, atunci când îi săruta scoica urechii, ea dormea, şi că singurul lucru adevărat din univers în clipa aceea erau ei, împreună, în pat. Dar el nu avea pace.

21

Aerul dimineţii era deja ca un cuptor înainte ca soarele să se suie bine pe cer. Amy îl ajută să facă patul pentru ca menajera să nu vadă vreo urmă de păcat. Îl privi cum se spală: cu mâinile făcute căuş, cu faţa strălucitoare, ca o budincă aburindă. Braţele lui îi atrăgeau atenţia mai presus de orice, cu pielea închisă la culoare, felul în care apuca şi ţinea obiectele, cana cu apă rece, pămătuful, aparatul de ras. Cu o forţă reţinută, nu brutal. Încordarea lui. Cât de altfel era.

Acum se apleca şi îşi vâra capul în lighean, cu braţele întoarse precum labele unui miel care de-abia învaţă să meargă. Dar, de fapt, era departe de a fi un miel – mai degrabă un lup, gândi ea, aşa cum stătea acolo, bine înfipt pe picioare, echilibrat, aşteptând, un lup negru, cu părul negru, luxuriant, de sub braţ, lucios de săpun. Pieptul lui. Umerii lui când ridica un braţ, ca şi cum ar fi oprit ceva – maşini, trenuri, inima ei –, şi apoi îl cobora, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

Voia să-şi îngroape faţa în acele subsuori, imediat, să le guste, să le muşte, să le ia forma. Nu voia să spună nimic, doar să-şi frece faţa de el, de tot trupul lui. Îi părea rău că poartă rochia aceea cu imprimeu – verde, o culoare atât de urâtă, o rochie atât de ieftină, care nu o avantaja deloc, voia ca sânii să-i iasă din decolteu, nu să stea pierduţi acolo, acoperiţi de tot. Îl privea, muşchii lui ca nişte jivine mici, ascunse, care-i alergau pe sub piele, îl privea cum se mişcă, voia să-i sărute spatele, braţele, umerii, îl privea cum ridică ochii şi o vede.

Ochii, ochii negri. Care vedeau şi nu vedeau.

Spuse ceva ca să scape de privirea aceea, dar rămase pe loc. Niciodată nu ştia la ce se gândeşte el. Îl întrebase o dată; îi răspunsese că habar n-are. Mai târziu, crezuse că era speriat. Era chipeş. Nici asta nu-i plăcea la el. Prea sigur pe el,

prea ştiutor – încă un lucru pe care îl judecase greşit, cum avea să constate ea mai încolo. A cunoaşte şi a nu cunoaşte.

Pe el. Până în cele mai mici amănunte.

Când o văzu că se uită lung la el, Dorrigo întoarse capul, apoi privi în jos, înroşindu-se la faţă.

Amy voia să ştie totul despre el, să-i spună totul despre ea. Dar cine era ea? Venise din Sydney la o prietenă care stătea cu familia în Adelaide şi se alesese cu o slujbă de barmaniţă la hotelul King of Cornwall. Acolo îl cunoscuse pe Keith Mulvaney. Un ins fără sare şi piper, dar cumsecade în felul lui, se întâmplaseră anumite lucruri, şi cine era ea? Fiica unui zugrav din Balmain care făcea firme şi care murise când ea avea doar treisprezece ani, unul din cei şapte copii care se descurcaseră în viaţă cum putuseră. Până acum nu mai întâlnise un bărbat ca Dorrigo.

Podeaua e mai interesantă decât mine? întrebă ea.

De ce naiba pusese întrebarea asta? Era o femeie rea, era o femeie ticăloasă; era conştientă de asta şi uneori nu-i păsa dacă lumea ar fi ştiut, n-ar mai regreta acum nici dacă ar fi pe patul de moarte. Nu regreta nimic. Îi dădu cămaşa.

Nu, spuse el şi zâmbi.

Zâmbetul lui, bicepsul mişcându-se ca o bilă, înainte şi înapoi, pe sub piele, în timp ce lua prosopul din mâna ei şi îşi îngropa zâmbetul în el. Mişcându-se şi nemişcându-se.

Lui Amy însă i se păru că el era nesigur. Bărbaţii erau nişte mincinoşi, iar el, fără îndoială, nu făcea excepţie – limba era una, dar poveştile – câte-n lună şi-n stele. Ea trecuse prin multe, bătuse drumuri de toate felurile. Îi venea să-i ia penisul acela viu în gură, în faţa tuturor, jos, în restaurant, ca să-i facă să-şi savureze şi mai mult cafeaua.

Pe neaşteptate, îşi dori ca el să dispară. Voi să-l împingă cât colo, şi ar fi făcut-o dacă nu s-ar fi temut de ceea ce s-ar fi putut întâmpla dacă îl atinge ea.

Dorry?

Întrebarea și dorința.

N-avea cum să fie, și totuși era, și ea se întrebă dacă va trece vreodată – această senzație, această siguranță că știe, acest noi.

Dorry?

Da.

Dorry, te-ai speria?

De ce să mă sperii?

Te-ai speria dacă ți-aș spune că te iubesc?

Dorrigo nu răspunse, doar întoarse capul în altă parte, și Amy căută pe cuvertura albastră fire de bumbac ieșite, ca să le smulgă.

Daa, era o femeie rea, care se mințise pe sine și îl mințise pe Keith, dar nu regreta nimic dacă ajunsese aici. Nu voia dragoste. Voia să fie ei doi.

Deși era încă dimineață, se întinseră din nou pe patul de-abia făcut. Dorrigo își lăsă antebrațul pe sânii ei și îi prinse bărbia cu mâna făcută căuș. Își frecă nasul de gâtul ei. Amy se feri. Buzele lui, deschise; gâtul ei, ridicându-se.

Nu, spuse el.

După ce Dorrigo adormi, Amy se ridică în picioare, se poticni, își recăpătă echilibrul, se întinse și ieși în umbra balconului. Departe, mai mulți copii se jucau în apă. Căldura era ca o forță maternă, silind-o să se așeze. Rămase acolo mult timp, ascultând cum se sparg valurile. Când simți că umbra se scurtează pe picioarele ei întinse, coborî cele trei etaje până la apartamentul în care trăia cu soțul ei.

Simțea mirosul lui Dorrigo peste tot, chiar și după ce făcu baie. Îi înmiresmase lumea. Se întinse pe patul ei conjugal și dormi până se lăsă noaptea, iar când se trezi, nu simți decât mirosul lui.

22

Jumătăţi de zi, zile întregi, nopţi libere, indiferent cât de scurte erau permisiile de care putea face rost, Dorrigo Evans şi le petrecea cu Amy. Găsi un nou mijloc de locomoţie, un Austin mic, furgoneta unui brutar. Un alt ofiţer îl câştigase la cărţi şi, întrucât avea maşina lui, i-l împrumuta cu dragă inimă lui Dorrigo ori de câte ori avea nevoie. Keith se bucura de vizitele lui Dorrigo şi se declara mulţumit că nepotul lui îi ţinea companie lui Amy când el trebuia să plece cu treburi care, pe măsură ce vara îşi intra în drepturi, păreau să fie din ce în ce mai multe.

Viaţa lui Dorrigo la King of Cornwall, măsurată în ore şi care, luate împreună, nu făceau mai mult de câteva săptămâni, părea a fi singura pe care o trăise vreodată. Amy folosea cuvinte precum „Când ne vom întoarce la vieţile noastre adevărate“, „Când visul se va sfârşi“, dar numai viaţa aceea, momentele acelea petrecute cu ea, i se păreau reale. Toate celelalte erau o iluzie peste care trecea ca o umbră, neconectat, nepăsător, doar furios atunci când cealaltă viaţă, cealaltă lume îl revendica, cerându-i să facă sau să se gândească la ceva, nu la Amy.

Viaţa în armată, care îl consumase cândva, nu-l mai interesa, darămite să-l incite. Când se uita la pacienţi, aceştia erau doar nişte ferestre prin care o vedea pe ea, numai pe ea. Fiecare incizie, fiecare procedură sau sutură pe care o făcea părea neîndemânatică, stângace, fără sens. Chiar şi atunci când era departe de ea o vedea, îi simţea mirosul de mosc al gâtului, se oglindea în ochii ei luminoşi, îi auzea râsetul răguşit, îşi cobora degetul pe coapsa ei uşor îngroşată, se uita la cărarea imperfectă din părul ei; braţele ei aproape pline de acea rotunjime feminină, misterioasă, nici tari, nici flasce, minunate pentru el. Imperfecţiunile ei se multiplicau ori de câte ori o privea, stârnindu-l şi mai mult; se simţea ca un explorator pe meleaguri străine, unde toate lucrurile erau de-a-ndoaselea, ceea ce le făcea şi mai de necrezut.

Amy nu se încadra în tiparul pentru care Ella era atât de admirată şi comparată cu vedetele Hollywoodului; Amy era prea reală. Când se afla departe de ea, încerca să-şi amintească mai multe dintre imperfecţiunile ei perfecte, cum îl excitau şi îl încântau şi, cu cât se gândea mai mult la ele, cu atât îl fascinau mai tare. Aluniţa aceea de deasupra buzei, zâmbetul ei, care-i evidenţia dintele ieşit în afară, mersul ei oarecum stângaci – studiat, aproape falnic, de parcă încerca să controleze incontrolabilul sau să dea impresia de modestie, ascunzând în acelaşi

timp ce era feminin și animalic în ea. Se trăgea mereu de bluză, în sus, ca să-și ascundă decolteul, ca și cum, dacă n-ar fi făcut-o, sânii ar fi riscat să-i scape din ea în orice clipă.

Își amintea cum, cu cât încerca ea să scape de propria natură și s-o ascundă, cu atât mai mult îi ațâța privirea. Era un paradox ambulant, stânjenită și în aceeași excitată de ceea ce radia din ea. Mai mult chicotea decât râdea, mai mult înota decât mergea și, pentru el, mirosea mereu a mosc și a briza schimbătoare care cutreiera veranda hotelului și zgâlțâia ușor glasvandurile deschise. În pat, Amy își trecea mâna peste trup și își privea șoldurile sau coapsele cu o uimire ciudată: trupul ei era un mister la fel de indescifrabil pentru ea cum era și pentru el. Spunea despre ea că e o construcție imperfectă – forma picioarelor, lățimea taliei, forma ochilor.

La început, Dorrigo refuzase să creadă că simte ceea ce simte pentru el. Mai târziu, o pusese pe seama atracției carnale, pentru ca, în cele din urmă, când nu mai putuse nega, să fie derutat de pasiunea ei animalică, de forța și ferocitatea ei greu de crezut. Și, dacă forța aceasta vitală părea uneori prea vastă și inexplicabilă pentru un bărbat care nu avea o părere foarte bună despre el, cum era Dorrigo Evans, era în același timp, ajunsese el să recunoască, și inexorabilă, inevitabilă și copleșitoare, și el se predase în fața ei.

Acum dorința îi mâna fără încetare. Deveniră nesăbuiți, folosindu-se de orice prilej ca să facă dragoste, de umbre și minute care se puteau sfârși abrupt dacă erau descoperiți, provocând lumea să-i vadă și să-i știe ca un tot, în parte forțând asta, în parte vrând, în parte ferindu-se și ascunzându-se, dar mereu trăind clipele cu maximă intensitate. Oceanul care se ridica și se spărgea de pereții din piatră albastră ai hotelului; mișcările lor sacadate, contopindu-se încet, trupurile nădușite, legându-se în valul de sudoare. Făceau dragoste pe plajă, în ocean și, mai puțin comod, în Cabriolet, pe strada din spatele hotelului, pe un butoi de bere în răcoarea pivniței, și o dată chiar în bucătărie, târziu, în noapte. Amy era ca un curent submarin căruia Dorrigo nu-i putea rezista.

După ce făceau dragoste era bântuit de chipul ei, lipsit de expresie, atât de aproape și atât de departe; ridicând ochii spre el, prin el, dincolo de el. În aceste clipe, Amy părea pierdută într-un fel de transă. Sprâncenele atât de bine definite, atât de viguroase; albastrul fierbinte al ochilor ei, argint în lumina nopții, în aparență neconcentrați asupra lui, dar privindu-l drept în față; buzele întredeschise, fără să zâmbească, răsuflarea aproape imperceptibilă spre care el

își apleca sau își întorcea obrazul, ca să simtă atingerea ei ca de briză pe piele, ca să se asigure că nu e doar o stafie, ci e ea, ea în pat cu el. Și nu simțea bucurie sau mândrie, ci doar uimire. În camera de hotel întunecată gândea că nicicând nu văzuse ceva mai frumos.

Odată, după ce Keith plecase devreme în oraș, la o ședință, Amy veni în camera lui. Discutară un pic și, când ea dădu să plece, Dorrigo o luă în brațe, o sărută și o trânti pe pat. Picioarele ei atârnau peste margine și el pe jumătate stând, pe jumătate ghemuit, o penetră. Și, când se uită la fața ei, Amy nu păru să fie acolo, sub el, și nici măcar conștientă de prezența lui.

Deși ochii îi luceau tot mai mult, nu priveau nicăieri. Ținea gura deschisă doar ca să-i scape icnetele scurte, în cascadă, în parte ca răspuns la mișcările lui, în parte ca răspuns la un extaz care era numai al ei. Dorrigo se sperie de cât de pierdută părea. De parcă tot ce voia de la el era această îndepărtare, uitarea, de parcă pasiunea lor ar fi dus numai la ștergerea ei de pe fața acestei lumi. De parcă Dorrigo ar fi fost doar un vehicul menit s-o transporte într-alt loc, atât de îndepărtat, atât de necunoscut lui, încât imediat simți cum crește în el o revoltă surdă. Și, în timp ce îl încleștă și îl vâra în ea, Dorrigo înțelese că, într-un fel, propriul lui trup făcea aceeași călătorie. Oare credea că toate astea erau el? Nu erau el. Erau un mister și pentru el.

Și o ținură așa, în vara aceea care nu se mai sfârșea, dar care se sfârși ca o mașină condusă nebunește, într-o duminică seară, când Keith îi spuse lui Amy că știe, că a știut mereu.

23

Keith Mulvaney începu cu începutul, și fu clar că nu-i scăpase nimic. Conducea mai încet decât de obicei fiindcă regulile de camuflaj interziceau luminatul public și aprinsul luminilor în casă fără a trage obloanele, plus că toate farurile mașinilor trebuiau parțial acoperite.

Știu, spuse el. Mereu am știut.

Podeaua mașinii se cutremură sub picioarele lui Amy. Încercă să se piardă în

vibrațiile ei, dar vibrațiile păreau să-i spună doar DORRY – DORRY – DORRY. Nu îndrăznea să-și privească soțul, prefera să se uite drept înainte, în noapte.

Încă de la început, zise el. De când a venit la bar și a întrebat de mine.

Kilometri întregi păreau să treacă între o frază și alta. Maşina părea pierdută într-un întuneric nesfârșit, plin de zgomote. Amy încerca din răsputeri să-și alunge totul din minte, dar nu simțea decât tristețea care răzbătea dinspre Keith, o tristețe ce părea să pustiască lumea. Deşi maşina se clătina și zăngănea din toate încheieturile, Amy se simțea înconjurată doar de tăcere, singurătate și cea mai groaznică nemișcare. Îl mai văzuse așa doar când iubita lui soră murise de tuberculoză, cu o vară în urmă.

Poate că și asta e o formă de durere, gândi ea. Nu e nici bucurie, nici uimire, nici râset, nici energie, nici lumină, nici viitor. Speranța și visurile sunt scrumul rece al unui foc stins. Nu e nici discuție, nici argument. Fiindcă, de fapt, ce trebuie spus? E moarte. Moartea dragostei, gândi Amy. Keith ședea acolo, aplecat peste volan, și nenumărate aşchii ale disperării îi perforau hainele care stăteau ca un sac pe el: pantaloni bufanți maro, cămașă ecosez verde, cravată de lână, de un negru murdar.

Mi s-a părut o mare obrăznicie, spuse Keith.

Amy Mulvaney se apără cât putu, fără să spună adevărul, că adevărul era că nu fusese nimic între ei atunci. Spuse că la momentul acela nici nu se cunoșteau, în afară de o singură întâlnire întâmplătoare – la librărie, despre care, îi aminti ea, îi povestise, în felul ei – unde nu se întâmplase nimic.

Nimic? zise Keith Mulvaney. Zâmbea, ca de obicei, un zâmbet care, în aceeași măsură, o îngrozea și o făcea să-i fie rușine. N-ai simțit nimic în stomac? continuă el. N-ai simțit așa, un freamăt, în timp ce vorbeai cu el?

Nevrând să mintă, Amy rămase tăcută, știind că tăcerea însemna că recunoaște, dar că vorbele ar fi fost, într-un fel mai rele.

Te cunosc bine, Amy. Știu că ai simțit ceva.

Cum să știe așa ceva? se întrebă ea. Cum să știe când ei nu știau nimic pe atunci? Și totuși, știa.

Dacă ar fi fost altul în locul lui, poate ar fi crezut că merge la cacealma. Dar Keith Mulvaney era un tip sincer. Avea o relaţie nefericită cu adevărul, pe care ea o pierduse cu de la sine putere de când îl întâlnise pe Dorrigo. Niciodată nu spunea primul lucru care-i venea în minte, ci mai curând al treilea sau al patrulea, şi doar după ce-l verifica bine, ca să nu aibă vreo hibă. Keith însă spunea exact ce gândea. Ştiuse, ştiuse mereu şi ţinuse totul în el, cum făcea şi cu alte lucruri, în tăcere, cu răbdare, fără să se plângă. Până în seara aceea când, întorcându-se de la familia Robertson, ceva se căscase în întunericul din faţa lui, făcându-i povara din suflet imposibil de dus mai departe.

Căsnicia lor fusese tihnită toată vara – poate chiar, când Amy se gândi mai bine, devenise tot mai tihnită. Era ca mobila edwardiană tapiţată pe care Keith refuzase s-o înlocuiască după ce se căsătoriseră: lăsată, confortabilă dacă te aşezai în locurile moi şi evitai locurile tari. Keith era blând şi altruist. Dar nu era Dorrigo. Iar ei i se părea din ce în ce mai greu să se amăgească, să-şi repete că aceasta era dragoste. Simţea cum căsnicia lor se vestejeşte. Se întorcea la prezenţa lui, la patul lor, cu pătura de catifea galbenă, subţiată, pe care o împăturea în fiecare seară toridă cu bunăvoinţă, liniştită, dar ascunzând o viaţă interioară, un zbucium care o purta în altă parte.

Uneori simţea o pornire năvalnică de a cădea în genunchi şi de a mărturisi tot. Vina şi-o putea suporta ziua. Noaptea însă, în primele ore ale dimineţii, simţea cum i se strânge stomacul, simţea o greutate insuportabilă pe piept şi era nevoită să respire mai rar ca s-o poată duce. Nu voia iertarea lui, doar puritatea reconcilierii adevărului ei cu viaţa ei, pentru ca mai apoi să se ridice în picioare, să-i întoarcă spatele şi să plece pentru totdeauna.

24

Dacă lui Amy îi plăcuseră atenţiile lui, darurile şi cuvintele măgulitoare ale hotelierului greoi, trecut de prima tinereţe, în primele luni după ce se angajase la King of Cornwall – poate, fără să vrea, chiar încurajându-le –, de la o vreme ele începuseră să o tulbure. Într-o noapte, după ora de închidere, rămăsese singură cu Keith. Fusese intenţia ei, fiindcă se gândise că acum era momentul să-i spună, frumos, că trebuie să pună capăt acestor atenţii, care nu aveau nici o finalitate.

Dar în scurt timp se trezise într-un labirint de mângâieri şi atingeri. Nu ştiuse când sau cum să scape de el, şi, în cele din urmă, i se păruse mai uşor şi mai înţelept să le accepte şi să aştepte un alt moment în care să-l pună la punct.

Şi un lucru, aşa cum se întâmplă uneori, duse nu la altul, ci îi zguduise lumea.

După avort, când Keith, simţindu-se prea vinovat, hotărâse să se însoare cu ea, Amy fusese prea răvăşită şi prea derutată ca să ia o decizie, iar Keith se străduise din răsputeri s-o aducă în lumea lui şi a hotelului, nedându-i timp să se gândească la altceva. În mod pervers, cererea lui în căsătorie – prin certitudinea şi respectabilitatea ei – păruse a fi singura ieşire din mocirlă. Amy îşi spusese că diferenţele dintre ei, la prima vedere atât de pronunţate, poate că nu erau nici mai mari, nici mai mici decât cele între alte persoane.

Şi poate că nu erau. Amy descoperise un om blând, generos, care avea grijă de ea. Pentru prima dată în viaţă se simţea la adăpost şi cu siguranţa zilei de mâine. În semn de respect faţă de diferenţa de vârstă dintre ei – aproximativ douăzeci şi şapte de ani –, Keith îi acordase o anumită libertate, lăsând-o să plece şi să vină când dorea, iar ea îi fusese recunoscătoare. Nu, era departe de a fi iadul pe pământ.

Ştia că soţul ei avea multe calităţi. Era un interlocutor agreabil. Avea grijă ca hotelul să meargă bine, iar ei să nu-i lipsească nimic. Şemineul duduia în timpul iernii, iar vara în bucătărie găsea mereu gheaţă din belşug. Keith era atent cu ea. Amy simţea că exista pentru el la fel ca hotelul, ca o parte din viaţa lui, cu nevoi care trebuiau împlinite, faţă de care el manifesta interes, dar nu o mare pasiune. Deşertăciunea vieţii lor o compensa cu o activitate intensă, muncind de dimineaţă şi până seara la hotel şi fiind, în puţinul timp rămas, secretarul mai multor cluburi sportive şi consilier.

Amy însă voia mai mult decât masă şi casă, confort, lemne pe foc şi lapte rece; mai mult decât o pătură din catifea galbenă, decolorată, roasă în porţiunile în care era împăturită de ani de zile. Voia să iasă din şabloane, voia aventură, nesiguranţă. Nu confort, ci infern.

În unele nopţi, Keith se lipea de spatele ei, îi mângâia şoldurile şi coapsele. Amy îi simţea mâna pe sâni şi imediat se ducea cu gândul la un păianjen gras. Apoi aceleaşi degete i se vârau între picioare, încercând să-i producă plăcere. Ea nu răspundea niciodată. Descoperise că cel mai bine era să nu facă nimic. Nici nu

opunea rezistenţă, nici nu accepta. Când el se lăsa peste ea, când o penetra, se supunea, fără să spună nimic. Dar îi refuza săruturile. Gura ei îi aparţinea doar ei.

Uneori asta îl înfuria pe Keith, drept care o apuca de bărbie, îi întorcea faţa spre el, îşi lipea buzele de buzele ei şi îşi plimba limba peste gura ei încleştată – Amy îşi imagina că aşa trebuie să fie când lingi încuietoarea unei uşi –, apoi îi lăsa faţa din mâini şi uneori scotea un geamăt, un icnet straniu, teribil, animalic.

Cu timpul, Keith ajunsese s-o accepte aşa cum era. La sfârşit, Amy arunca aşternutul cât acolo şi, fără să-i adreseze vreun cuvânt, fără să facă vreun gest, se repezea în baie cu o furie abia reţinută.

Pe ea o durea că-l face să sufere, dar simţea că aşa trebuie să fie. Şi, dacă îşi lăsa soţul să se simtă ca ultimul om, ca un nemernic, o jigodie, avea un motiv pentru asta, un motiv ciudat, contradictoriu. Amy voia în acelaşi timp ca el să ştie, şi să ştie totul, dar ar fi făcut orice ca să-i ascundă legătura ei cu Dorrigo, ca să nu-l facă să sufere atât de mult. Voia o criză ca să se sfârşească totul, voia să nu se schimbe nimic; simţea nevoia să-l provoace şi îşi dorea cu disperare să nu-l provoace deloc.

După ce se întorcea, Amy nu-l atingea şi nici nu-i vorbea, ci rămânea întinsă în pat cu spatele la el. Keith se apleca peste ea şi încerca s-o sărute pe frunte, de mai multe ori, poate panicat, poate vrând un semn, o confirmare că a greşit, că Amy chiar îl iubeşte, că simte pentru el acelaşi lucru pe care îl simte el pentru ea. Dar nu găsea nimic.

Amy îl simţea în spatele ei, gâfâind, şi îşi dădea seama că dragostea nu e bunătate şi nici fericire. Nu era neapărat şi mereu nefericită cu Keith, nici sentimentele ei faţă de Dorrigo nu erau mereu sau exact de fericire. Pentru Amy, dragostea era universul care atinge, care explodează într-o fiinţă umană, şi acea fiinţă umană explodând în univers. Era anihilarea, distrugătorul lumilor.

Şi, în timp ce stătea în pat, simţind cum Keith plânge încet în spatele ei, înţelegea că dragostea se sfârşeşte de-abia atunci când toată forţa ei este exorcizată în nefericire şi cruzime, şi uitare, ca şi în bunătate şi bucurie. Şi în fiecare noapte, aşa cum stătea acolo, simţea cum i se învălmăşesc în stomac cioburi de sticlă – sfârtecând-o, sfârtecând-o, sfârtecând-o.

25

Amy nu avea cui să împărtășească astfel de gânduri. Dragostea este publică, spusese una dintre prietenele ei în seara de rummy de la care se întorcea acum cu Keith, sau nu este deloc. Dragostea o împărți cu alții, altfel moare.

Keith și Amy jucau cărți cu familia Robertson în prima duminică a fiecărei luni și tocmai discutaseră despre un scandal recent în care un avocat bine cunoscut își lăsase soția pentru fiica unui medic. Din vorbă în vorbă, ajunseseră și la câteva abandonuri celebre și adultere vrednice de dispreț. Invariabil, toți cei de față își exprimaseră compasiunea față de persoana părăsită. Consortul sau consoarta care își găsise pe altcineva era un personaj de disprețuit, de luat în râs și de exclus. Mai ales de exclus. Un paria.

Amy tânjea după așa ceva, finalitatea dramatică. Dar lucrurile nu făceau decât să se usuce încet. Seva se scurgea și se scurgea, și n-avea să se oprească! N-avea să fie nici un sfârșit dramatic, își dădu ea seama, ci doar o vestejire lentă, precum sfârșitul jalnic al surorii lui Keith, bolnavă de tuberculoză. Seva avea să se scurgă la nesfârșit.

Voia să pună atât de multe întrebări, voia să știe. Chiar credeți asta? voia ea să întrebe. Dragostea ascunsă nu e deloc dragoste? Chiar e condamnată să nu existe niciodată? Se scurge la nesfârșit, până moare?

Voia să răstoarne masa cu cărțile de joc și să împrăștie cărțile în cele patru vânturi, să sară în picioare și să le ceară să spună exact ce gândesc. Răspundeți-mi! voia ea să le spună. Dragostea fără nume poate să nu fie dragoste? Ar putea fi chiar mai mare decât cea cu nume? Iubesc un alt bărbat, voia ea să le spună la toți. În timp ce cărțile cădeau încet pe pământ, în timp ce mâna fiecăruia se dovedea fără valoare, în timp ce fiecare punct câștigat apărea drept o șaradă fără sens, voia să le spună cât de minunat era acest bărbat, cum, chiar dacă nu-l va vedea vreme de treizeci de ani, tot îl va iubi, cum tot îl va iubi și dacă va muri, până va muri și ea.

Dar nu făcu decât să se uite cum Harry Robertson joacă valetul de atu și astfel, împreună cu Keith, cu care întotdeauna făcea pereche, câștigă mâna.

E așa de ușor să trișezi, zise Elsie Robertson, adunând cărțile și amestecându-le

pentru mâna următoare. E jalnic. Minți și abuzezi de încrederea celorlalți.

Amy crezu că vorbeau despre dragoste. Să trișezi nu era deloc ușor, gândi ea. Era greu; extrem de greu. Și nu era un eșec moral. Pur și simplu trișai. Poate că nici nu trișai. Căci, dacă însemna să fii sincer cu tine însuți, trișatul adevărat nu era șarada pe care o jucai cu consortul sau consoarta? Și nu era acest mod de a trișa ceea ce voiau și aprobau lumea și familia Robertson?

Aşteptă un semn, o observaţie plină de miez de la o altă femeie cum că nu era singură. Dar nu veni nimic. Dorrigo îi spusese chiar în după-amiaza aceea că unitatea din care făcea parte pleca miercurea următoare. Poate că avea să moară, poate că avea să supraviețuiască, dar să nu se mai întoarcă la ea. Îşi aduse aminte ce spusese el despre greci și troieni – oare tot grecii aveau să câștige?

Și se întrebă: dragostea ei era oare o mare dragoste care nu era dragoste deloc? Și de ce, când simțea că ajunsese să existe numai printr-o altă persoană, se simțea atât de singură?

Măcar atâta știa sigur: că e singură.

Când plecară de la familia Robertson, i se păru că soțul ei e neobișnuit de tăcut. De obicei trăncănea vrute și nevrute, dar, în ultima vreme, vorbea din ce în ce mai puțin și, cât jucaseră cărți, abia dacă deschisese gura de câteva ori. Tristețea care emana dinspre Keith părea să pustiască lumea. Încercă să-și piardă gândurile în zăngănitul portierelor, în zgomotul de pe drum, în huruitul ușor al motorului. Dar nu percepea decât felul în care Keith se închidea în el, iar zăngănitul și huruitul, zgomotele din jur rămâneau în fundal.

S-a dus magia, zise el.

Până la urmă, consiliul îți va da dreptate, spuse Amy, întorcându-se la discuția pe care o avuseseră mai devreme.

Consiliul? zise Keith, privind-o de parcă el ar fi fost băcanul, iar ea clienta care tocmai intrase în magazin și ceruse, inexplicabil, o pungă de simț practic. Consiliul n-are nici o legătură cu asta, adăugă el, întorcând ochii spre drum.

Și, chiar dacă își dădea seama că nu trebuie să întrebe, Amy întrebă curajoasă:

Atunci cine are legătură?

Era un fel de minciună. Acum totul era o minciună mai mare sau mai mică.

Keith se întoarse şi o privi preţ de o clipă. În întuneric, Amy nu desluşi prea mult, doar că el o privea nu cu furie, ceea ce ar fi fost de înţeles, nu acuzator, ceea ce ar fi ajutat-o, ci ca un judecător fără cruţare, de care nu putea scăpa atât timp cât o ţintuia cu privirea – cu milă, cu groază, cu o durere pe care întunericul n-o putea ascunde şi pe care, se temea ea, n-o va putea uita niciodată. Brusc simţi o spaimă de moarte.

N-am ştiut, zise el. N-am fost sigur.

Nu-l putea iubi, îşi spuse Amy. Nu-l putea iubi, nu trebuia să-l iubească, niciodată nu l-ar fi putut iubi.

Keith continuă, fără să ridice vocea: Speram că am înţeles greşit. Că tu aveai să-mi dovedeşti ce babalâc gelos şi îngrozitor puteam fi ca să cred astfel de lucruri. Că aveai să mă faci să-mi fie ruşine de ce gândesc. Acum însă… Acum ştiu. Totul e… clar.

Câteva clipe păru pierdut în gânduri, calcule, o matematică a trădării. Apoi spuse pe un ton vag, rar:

Şi când îmi spui ceva, e ca şi cum… ca şi cum…

Întoarse privirea spre drum.

E ca şi cum aş auzi cum cineva apasă pe trăgaci.

Amy simţi nevoia să-l îmbrăţişeze. Dar n-o făcu şi nici nu avea s-o facă vreodată.

Poate că ar fi trebuit să acţionez în vreun fel, să spun ceva, zise Keith. Dar m-am întrebat: Ce să-i spun? El e cam de vârsta ei, mi-am zis eu; eu sunt un prost bătrân şi gras. Aveam…

Se opri. I se umeziseră oare ochii? Amy ştia că nu va plânge. Era mai curajos decât ea. Şi mai bun. Dar nu de virtute avea ea nevoie, ci de Dorrigo.

Aveam unele bănuieli. Da, spuse Keith pe acelaşi ton pe care-l folosea când vorbea cu domnişoara Beatrice, aşezată pe genunchii lui. Şi mi-am zis, Keith,

bătrâne, fă-te nevăzut când trece pe aici. O să fie împreună până se stinge văpaia, și pe urmă se întoarce ea la tine. N-a fost prima mea greșeală.

Un camion militar trecu pe lângă ei și, în scurta rază de lumină pe care o aruncă asupra mașinii lor, Amy reuși să strecoare o privire. Dar fața lui, umbrită, încordată, care se uita în zare, de-a lungul acelei străzi drepte din Adelaide, nu-i spuse nimic.

Ar fi trebuit să te las să păstrezi copilul, zise el.

Reduse viteza, și podeaua mașinii se clătină sub picioarele lui Amy. Vibrațiile ei păreau să-i strige DORRY! – DORRY! – DORRY!

Cred că aveam și niște gânduri. Că tu, eu…

I se împleticea limba. Fiecare cuvânt era un univers, infinit și necunoscut.

Noi, adăugă.

Amy își dădu seama că simte ceva profund pentru el. Dar, deși senzația era copleșitoare, ceea ce simțea nu era dragoste.

Nu există nimic, Keith.

Știu, știu. Bineînțeles. Bineînțeles, nu există nimic.

Ce vrei să fac?

Să faci? Să faci? Ce se mai poate face? Magia s-a dus.

Nu s-a întâmplat nimic, minți ea pentru a doua oară.

Noi, spuse el și se întoarse spre ea. Noi? întrebă el, dar păru nesigur, pierdut, înfrânt precum Franța. Că am putea. Că am putea face ceva. Da.

Da, zise ea.

Că am putea. Dar n-am putut. Am fi putut, Amy? Eu am ucis copilul și asta ne-a ucis pe amândoi.

26

Luni dimineaţa, când tocmai se pregătea să conducă un marş pe dealurile din jurul oraşului Adelaide, Dorrigo Evans fu chemat la administraţia regimentului ca să vorbească la telefon cu familia lui. Biroul era o baracă mare din tablă ondulată, în care ofiţerii din statul-major lucrau la temperaturi caracteristice doar brutăriilor şi cuptoarelor de olărit. Căldura infernală era prinsă ca într-o capcană şi amplificată de împărţirea barăcii în birouri insuportabil de mici, separate de pereţi dintr-o singură placă de fibre, vopsită într-un verde închis, murdar. Poate din prea multă frustrare, toată lumea părea că fumează ţigară de la ţigară, înconjurată de o ceaţă groasă care rivaliza doar cu mirosul ei – un amestec de tutun, sudoare şi amoniac, ca într-un grajd plin de animale – şi care îi făcea pe toţi să tuşească.

Telefonul era montat pe peretele din faţa biroului ofiţerului de serviciu, pe lângă care se perindau toţi cei care voiau să iasă din tabără pentru un motiv sau altul. Această lipsă insurmontabilă de intimitate era compensată de ţăcănitul înnebunitor al maşinilor de scris şi al carelor trase cu râvnă de dactilografe, de ţârâitul telefoanelor, de strigătele şi tusea militarilor, de ventilatoarele electrice, ici şi colo, ce zumzăiau la nesfârşit, împărţind zăpuşeala în valuri de nesuportat.

Dorrigo ridică receptorul din bachelită şi, aplecându-se asupra lui, tuşi uşor ca să-şi anunţe prezenţa. O clipă nu auzi nimic, apoi vocea ei inconfundabilă pronunţă un singur cuvânt.

Ştie.

Dorrigo simţi cum se prăbuşeşte prin cosmos, fără să-l poată opri ceva. Undeva, jos de tot, era trupul lui, conectat la un receptor, la rândul lui ataşat de un fir amestecat printre alte fire, ce ajungea până la Amy Mulvaney, la King of Cornwall. Se văzu cum se întoarce cu spatele la ceilalţi militari. Şi tuşi din nou, de data aceasta fără să vrea.

Poftim? zise el. Îşi făcu mâna căuş ca s-o audă mai bine, dar şi să se asigure că nu-l aude altcineva.

Despre noi, spuse Amy.

Dorrigo își vârî un deget între gulerul umed și gât. Trăgea adânc aer în piept, încercând să nu se înăbușe.

Cum de-a aflat?

Nu știu. Cum, ce, nu știu. Dar știe.

Dorrigo își dădu seama că Amy avea să-i spună imediat că-l va părăsi pe Keith sau poate că soțul ei a gonit-o de acasă. Oricum, el și Amy aveau să înceapă o viață nouă, împreună. Își dădu seama și că el avea să spună da – da, va pune capăt legăturii cu Ella Lansbury, și da, va începe imediat formalitățile pentru ca el și Amy să devină un cuplu cu acte în regulă. Toate acestea i se păreau inevitabile, cum și trebuia să fie.

Amy, șopti el.

Întoarce-te! zise ea.

Unde?

La ea.

Dorrigo simți cum brusc revine în biroul încins ca un cuptor. Ar fi vrut să stea de vorbă cu ea oriunde, numai aici nu – într-o librărie prăfuită, pe plajă, în camera din colț, care, pentru el, era numai a lor, cu glasvandurile ei de pe care se lua vopseaua, cu briza oceanului și cu balconul din fier forjat atins de rugină.

Întoarce-te la Ella!

Dorrigo răspunse cât de neutru și de lipsit de emoție putea în acel moment, făcând pauză după fiecare cuvânt, pentru ca ofițerul de serviciu din spatele lui să nu înțeleagă ce vrea să spună.

Cum. Adică. Să. Mă. Întorc?

Să te întorci la ea. Asta vreau să spun. Trebuie, Dorry.

Amy nu voia asta, gândi el. Era imposibil. Atunci de ce-o spunea? Nu-și putea da seama. Se înroșise la față. Îi era prea cald și parcă nu mai încăpea în uniformă. Era furios. Avea nevoie să spună atâtea lucruri, dar nu putea rosti nici

unul. Simțea cum pereții verde-mușchi se adună în jurul lui, simțea greutatea kakiului, a disciplinei, a regulamentului și a autorității. Simți că nu mai poate respira.

Întoarce-te la Ella! porunci ea.

Corpul lui voia să fugă din încăperea aceea îngrozitoare, ca un cuptor, din baraca de tablă, să scape de acolo, să…

Amy, spuse el.

Întoarce-te! zise ea.

Mă…

Ce?

Mă gândeam… că…

Ce?

Acum totul era inversat. Cu cât o voia mai mult, cu atât mai insistent îl respingea ea. Apoi Amy spuse că vine Keith, că-i pare rău, că trebuie să închidă. El avea să fie fericit, adăugă.

Și, cu toate că nu era fericit, Dorrigo Evans simți cea mai mare și mai neașteptată ușurare. Peste câteva clipe avea să iasă din furnalul administrației regimentului și n-avea să mai trebuiască să suporte acea confuzie copleșitoare, aproape de paralizie, pe care Amy Mulvaney o adusese în viața lui; de aici încolo va putea să-și trăiască viața așa cum vrea el, sincer și direct, alături de Ella Lansbury. Își dădu seama că avea să fie liber, că n-avea să mai trebuiască să înoate într-un vârtej de minciuni și înșelăciuni, că acum se putea dedica trup și suflet descoperirii dragostei alături de Ella Lansbury. Așa că nu va înțelege de ce spusese ceea ce spusese, doar că vorbise cu toată convingerea. Iar într-o singură propoziție renunțase la libertate și, odată cu ea, la acea speranță rezonabilă a dragostei care poate fi clădită.

Am să mă întorc, zise Dorrigo Evans. Când se va termina totul. Pentru tine, Amy. Și o să ne căsătorim.

Era conștient că alegea drumul suferinței și chiar al damnării. Ceea ce, cu o clipă în urmă, nici măcar nu-i trecuse prin minte vreodată, acum i se părea inevitabil, și era ca și cum totul fusese inevitabil – întâlnirea lor în librăria cu firele de praf care o luaseră razna, dormitorul cu vopseaua desprinsă și perdelele leneșe înfiorate de briza oceanului, o baracă din tablă, toridă ca o afumătoare. Receptorul din bachelită era atât de ud de sudoare, încât îi alunecă de la ureche, și de-abia după câteva momente își dădu seama că Amy închisese și probabil nu auzise nimic din ceea ce tocmai spusese el.

Trebuia s-o vadă – numai la asta se putea gândi. Trebuie s-o vadă. Peste câteva zile pleca, trebuia s-o șteargă din tabără și să aranjeze o întâlnire ca să poată vorbi cu ea.

Ai terminat convorbirea, Evans, spuse o voce din spatele lui.

Se întoarse și văzu un ofițer de la 2/7 cu o planșetă.

Gândurile se învălmășeau în mintea lui Dorrigo: cum să plece din Warradale fără știrea superiorilor, unde să găsească o mașină, unde să se vadă cu Amy în secret.

2/7 ia trenul spre Sydney în seara asta. La sosire veți fi anunțați pe ce navă vă veți îmbarca. Destinația finală urmează să ne fie comunicată – undeva, prin mijlocul Pacificului. Ați primit ordin să contramandați toate activitățile planificate și să fiți gata de plecare la ora 17.00.

Dorrigo simți că-i fuge pământul de sub picioare. De-abia acum începea să înțeleagă semnificația celor spuse de ofițer.

Dar… credeam că plecăm miercuri…

Ofițerul ridică din umeri.

După mine, slavă Domnului că plecăm. Aveți cinci ore, zise ofițerul uitându-se la ceas. Sau mai puțin.

Dorrigo își dădu seama că s-ar putea să n-o mai vadă niciodată pe Amy. Și, cu această perspectivă, știu că va trebui să muncească, să opereze, să se culce și să se scoale, să trăiască, să meargă oriunde îl va duce războiul, fără ca vreun alt suflet să știe ce purta cu el în adâncul inimii.

27

Noaptea, căldura părea că nu se mai sfârşeşte. Dar nu semăna cu vara din urmă cu doi ani. Războiul continua să macine, familiile de pe plajă rămăseseră în mare măsură fără taţi, în bar vedeai mai mult uniforme decât costume civile sau tricouri, iar conversaţiile clienţilor erau pline de cuvinte noi, până acum necunoscute pe front sau în barul din spate al hotelului King of Cornwall – El Alamein, Stalingrad, Guadalcanal. Era a unsprezecea zi a valului de căldură, barurile hotelului erau la fel de aglomerate ca în ziua Cursei de la Melbourne, înainte de război. Un bărbat care îşi ucisese soţia cu un vătrai dădea vina pe căldură; Amy tocmai se întorsese acasă, mai devreme ca de obicei, după ce se tăiase la picior într-o sticlă de bere spartă, în timp ce-şi făcea plimbarea de seară pe plajă. Spălă rana în cadă, se bandajă şi intră în camera de hotel care le servea drept salon, unde Keith Mulvaney tocmai închidea radioul.

Episodul din seara asta a fost bun, zise el când paraziţii se stinseră. Ţi-ar fi plăcut şi ţie.

Lui Amy îi plăcuse cândva, acum însă nu mai suporta ritualurile de casă ale soţului, mai ales pe acesta, ascultatul în tăcere al serialului săptămânal după care Keith se dădea în vânt – întrerupt doar de momentele în care aprindea un chibrit sau îşi sugea pipa, sau în care scâncea căţeluşa. Amy ura serialul, pipa lui, mişcările lui de om bătrân; ura până şi aerul pe care trebuia să-l împartă cu el, aerul înăbuşitor, irespirabil, puturos, în care se îneca în fiecare zi.

Keith se aşeză într-un fotoliu, domnişoara Beatrice îi sări pe genunchi, gâfâind şi scâncind în timp ce stăpânul îşi umplea pipa. Ferestrele erau deschise toate, lui Amy însă, după briza plajei, aerul i se părea tot înăbuşitor. Se aşeză şi ea. O durea piciorul. Briza de seară îşi făcu loc până la ei, dar numai pentru a spori mirosul de briantină impregnat în huse, izul de tutun de pipă stătut din fotoliile roşcate, amintindu-i de duhoarea de câine din pricina căreia simţea mereu nevoia să iasă de acolo şi să nu se mai întoarcă niciodată.

După şedinţa de consiliu din seara asta, începu Keith Mulvaney, şi Amy privi la părul de câine de pe covor, temându-se că va urma încă o relatare insipidă a celor întâmplate la consiliul municipal.

Funcţionarul consiliului, Ron, continuă Keith Mulvaney. Ți-aduci aminte de Ron?

Nu.

Cum să nu-ți aduci aminte? Ron Jarvis. Sigur ți-l aduci aminte.

Nu.

Ron Jarvis a spus că veștile despre băieții noștri care luptă în Java sunt foarte proaste.

Amy ridică ochii. Rictusul lui Keith nu trăda nimic – o privire visătoare, pe jumătate dementă, i se păru ei. Dar în clipa aceea înțelese că soțul ei văzuse întotdeauna mai departe decât ea.

N-ai pomenit niciodată de Ron Jarvis, zise Amy, deși acum parcă asocia numele cu o față mică, de ogar. Oare Keith voia să mai îndulcească lucrurile? Keith își aprinse pipa, trase din ea până când tutunul se înroși, apoi, cu zâmbetul mereu același, se aplecă înainte. Domnișoara Beatrice, făcută sendviș pe genunchii lui, schelălăi, încercând să încapă sub burta lui proeminentă.

L-am întrebat, spuse Keith Mulvaney. Mai mult de-atât. I-am spus, Ron, am un nepot, Dorrigo Evans – poți afla ceva despre el sau unitatea lui? I-am dat mai multe amănunte. S-a întors ieri. Problema e că veștile nu sunt deloc bune.

Amy se ridică în picioare, strâmbându-se, și porni șontâc spre fereastră.

Deloc bune, repetă el. Proaste, ce mai! De asta nici nu se vorbește despre ele. Totul e secret.

Amy se opri lângă fereastră și, cu toate că aerul nopții era mai rece afară decât înăuntru, căldura de afară era tot ca o jivină amenințătoare. Auzea zgomotele mici, tulburătoare ale lucrurilor care se uscau, trosneau, plesneau – iarba, lemnul, Dumnezeu mai știe ce. Auzea cum tabla de pe acoperiș, sus de tot, se îndoia, contractându-se de atâta soare. Se sprijini pe piciorul rănit ca să simtă durerea și mai tare.

Proaste? întrebă Amy Mulvaney. Ce înseamnă proaste? Sunt prizonieri, știm asta. Iar japonezii sunt niște brute. Dar prizonierii sunt în siguranță.

Cu prizonierii de război australieni din Germania se poate coresponda. De parcă ar fi în vacanţă acolo. Dar cu cei din Asia situaţia nu-i atât de roz. Nu se ştie nimic, nu te poţi baza pe nimic. Nu se mai ştie nimic despre ei de când s-au predat în Singapore. De nouă luni nu s-a mai auzit de unitatea lui. Se crede că mii de prizonieri de război au pierit acolo.

Poate. Dar n-avem nici o dovadă că Dorrigo e mort.

Li s-a spus…

Cine le-a spus? Cine a zis? Cine, Keith?

Cred că… Serviciul de contrainformaţii. Adică…

Cine, Keith?

N-aş şti să spun. Dar Ron… Ron cunoaşte anumite persoane.

Persoane?

Persoane sus-puse. Din Ministerul Apărării.

Keith Mulvaney se opri; zâmbetul lui ca o mască părea că semnalează altceva – milă? incertitudine? furie? –, apoi continuă cu o forţă implacabilă.

Şi se aşteaptă ca foarte puţini dintre ei să supravieţuiască şi să spună ce s-a întâmplat cu adevărat.

Amy îşi dădu seama că soţul ei renunţase la obiceiul de a pune o întrebare şi a răspunde imediat la ea. Nu încerca să-şi impună punctul de vedere. Încerca să-i spună ceva. De parcă şi-ar fi impus deja punctul de vedere.

Ne-a scris, spuse Amy şi auzi cât de stridentă îi era vocea.

Cartea aia poştală?

Da, cartea aia poştală. Şi fratele lui, Tom, ţi-a scris că familia lui din Tasmania a primit una, după noi.

Vocea ei, ştia prea bine, era subţire şi neconvingătoare chiar şi pentru ea.

Amy, cartea poştală pe care ne-a trimis-o era din mai 1942, iar noi am primit-o în noiembrie. Adică acum trei luni. Se face aproape un an de când am primit ultimele veşti de la el. Nici un cuvânt…

Da, zise Amy Mulvaney. Da, da.

Repede, hotărât, de parcă aceasta i-ar fi confirmat spusele şi nu le-ar fi desfiinţat.

Nici un cuvânt de-atunci.

Da, repetă Amy Mulvaney. Deşi apăsă şi mai tare pe el, piciorul n-o mai durea chiar atât de mult. Rutina şi confortul, previzibilul şi siguranţa căsniciei nu-i mai erau de ajuns. Voia să-l părăsească. Dar gândul acesta înverşunat o derută imediat. Cum? Unde? Şi din ce va trăi?

Cartea poştală pe care familia lui a primit-o în decembrie era din aprilie.

Da, Keith. Da, da, da.

Trupul ei era aruncat de colo-colo, iar ea căuta cuvintele care s-o echilibreze. Nu spuse că-i scrisese mai bine de o sută de scrisori de când auziseră că era prizonier. Una tot trebuie să fi ajuns la el, gândi ea.

Ron Jarvis a zis că au informaţii şi din alte surse. Proaste şi alea. Oamenii sunt numai piele şi os şi mor de foame.

Ziarele n-au scris nimic despre asta.

Ba da. Despre atrocităţi. Despre masacre.

Asta-i propagandă, Keith. Ca să ne facă să-i urâm.

Deşi acum se lăsa cu toată greutatea pe piciorul rănit, de-abia simţea durerea.

Dacă e propagandă, e o propagandă foarte proastă, zise Keith Mulvaney.

Altceva nimic, nici un alt amănunt.

E război, Amy. Ştirile proaste sunt ceva obişnuit. Cum vin, aşa se duc. Aproape o cincime din armata australiană e dată dispărută şi doar câtorva militari li s-a dat de urmă.

Asta nu înseamnă că e mort, Keith. Vorbești de parcă i-ai dori moartea. Nu-i mort. Știu sigur. Știu sigur.

Briza, observă ea, încetase să mai bată. Până și lumea se chinuia să respire. I se păru că aude cum se rupe o frunză uscată, afară. Keith tuși. Nu terminase.

Ron Jarvis s-a interesat pentru mine, spuse el ștergându-și buzele cu o batistă. Un prizonier de război a reușit să scape de acolo. Familiile încă n-au fost anunțate. Probabil ca să nu afecteze moralul națiunii. Și probabil că se așteaptă confirmarea prin alte canale. Crucea Roșie și alte alea.

Despre ce să fie anunțate, Keith?

Știam eu c-o să vrei să știi, Amy. N-am puterea să-i anunț familia – nu sunt eu în măsură s-o fac. Aș divulga un secret. Ca să nu mai vorbim de siguranța națională. Asta rămâne între noi.

Nu văd ce-ar fi de spus, Keith. Ce tot vorbești acolo?

Evadatul a confirmat că Dorrigo Evans a murit într-unul din lagăre.

Gândurile lui Amy erau stranii și îndepărtate. Își dădu brusc seama că Keith o iubea – era ceva la care nu se mai gândise de mult timp.

Crede-mă, Amy, Dorrigo e mort. A murit acum șase luni.

Cuvintele lui Keith Mulvaney, vocea lui băiețească, se risipiră pe plăcile de ceramică de pe coridor, pătrate albe și negre.

Știam că ai să vrei să știi, zise el.

Cuvintele lui se rostogoliră pe holul pustiu, peste covorul uzat, de culoarea nucilor de cocos, căutând-o pe Amy. Dar Amy dispăruse din încăpere.

Keith Mulvaney se simțea ca unul care tocmai a omorât un animal ca să aibă ce mânca. Intenția lui fusese să spună altceva, ceva atât de adevărat încât să justifice minciuna îngrozitoare pe care tocmai o spusese. Intenția lui fusese să spună Te iubesc. Dar nu făcu decât s-o cheme pe domnișoara Beatrice să-i sară pe genunchi.

Cred că-i de ajuns, îi zise Keith Mulvaney cățelușei, gâdilând-o după ureche. Da, cred că o să-i ajungă.

Se consola cu ideea că nu mințise. Era adevărat că moartea încă nu fusese confirmată, dar Ron Jarvis se arătase fără echivoc: pe lista de nume pe care prizonierul de război o dăduse autorităților se afla și un maior D. Evans. Acum credea că vor fi fericiți împreună. Era doar o chestiune de timp și de efort.

Cu siguranță, îi zise el domnișoarei Beatrice. Cu siguranță.

Mai târziu o găsi pe Amy singură, trebăluind prin bucătăria restaurantului. Mirosul caracteristic, perpetuu, părea mai puternic, dar plăcile de ceramică umede, de culoare crem, și mașina de gătit din oțel străluceau la lumina electrică. Ea îi spuse, fără emoție în glas, că mai are de lucru și își reluă curățatul, în timp ce Keith o privea din pragul ușii.

De-abia după ce soțul ei dispăru, Amy lăsă cârpa din mână și se ghemui pe podea, ca un copil. Lovi podeaua de câteva ori cu piciorul rănit, dar nu simți nimic. Voia să se roage la orice ar fi existat. Dar știa că e mort, că în lume nu există miracole, că oamenii mor și că nu-i poate împiedica să moară; că te părăsesc, iar tu îi iubești mai mult, dar nici așa nu-i poți împiedica să moară.

Stând în fotoliul lui roșcat din salon, umplându-și ultima pipă înainte de culcare, cu capul sprijinit pe husă, Keith Mulvaney simți cum i se scurge sudoarea pe tâmpla stângă. Și nu mai auzi explozia care, împreună cu incendiul care urmă, prefăcu elegantul hotel de patru etaje într-un morman de moloz fumegând, grinzi arse și o fațadă cu două laturi.

---

[29] Fragment din poemul cu numărul XXXII a lui Catul, pe care iat-o aici, în întregime: Te rog, o! Ispitila mea cea dulce, / Tu, farmecul tău, tu, dragostea mea scumpă, / Îmbie-mă după amiaz la tine! / Dar, de mă chemi, să faci atunce bine / Zăvor la ușă nime să nu-ți pună / Și nici să-ți vie-n gând să pleci de-acasă, / Ci stai la tine și te pregătește / Să mi te dai de nouă ori de-a rândul. / Dar, dac-o faci, tu fă-o chiar acuma. / Căci, după prânz, sătul, cum stau pe spate, / Și tunica străpung, și-nvelitoarea. Text reprodus după: Catul, Poezii, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969, traducere de Teodor Naum, p. 41 (n.red.)

[30] Catul, poemul cu numărul V, op. cit. (n.tr.)

[31] 25 aprilie, ziua în care australienii și neozeelandezii îi comemorează pe toți cei care au luptat și au murit în războaie, conflicte și operațiuni de menținere a păcii. Ziua de Anzac a fost instituită în onoarea membrilor corpurilor de armată australiene și neozeelandeze (Australian and New Zealand Army Corps – ANZAC) care au luptat la Gallipoli în Primul Război Mondial. (n.tr.)

[32] Blitzkrieg, războiul-fulger (n.tr.)

[33] Dorrigo e numele unui orășel din provincia australiană New South Wales. (n.tr.)

[34] Numele original al metamfetaminei, un drog psihostimulent, în Japonia, țara unde a fost inventată (n.red.)

[35] Amfetamină (n.tr.)

[36] Locuitori ai Indoneziei pe care armata japoneză i-a folosit pentru muncă forțată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Aproximativ jumătate dintre cei aduși să lucreze la calea ferată din Burma au murit (n.tr.)

[37] Termen învechit pentru „prezervativ“ (n.red.)

[38] Specie literară japoneză care combină proza cu haiku-ul și apare sub formă de autobiografie, jurnal intim, eseu, poem în proză, povestire sau jurnal de călătorie (n.tr.)

O lume de rouă,

iar în fiecare strop

o lume a luptei.

Issa

1

CĂZU O PICĂTURĂ.

Mărunțelule! șopti Gardiner Oacheșu.

Ploaia musonică biciuind acoperișul din pânză groasă al adăpostului în formă de A – pe suporturi din bambus și fără pereți – însemna că Gardiner Oacheșu de-abia se auzea pe sine. Din cauza ploii torențiale, astfel de nopți deveneau și mai triste, într-un fel mai nefericite decât zilele când doar încerca să supraviețuiască, dar cel puțin nu era singur. Jungla ce se cutremura sub averse, noroiul ce se înspuma în timp ce ploaia se înfigea în el fără încetare, plesnetele și împunsăturile șiroaielor de apă invizibile, toate îl deprimau profund.

Mai căzu o picătură.

Hei, amice! șuieră Gardiner Oacheșu. Dă-te mai încolo!

Gardiner Oacheșu nu avea idee cât timp trecuse de când se întorsese în adăpost după ce târâseră un camion japonez abandonat; își căutase locul printre cei douăzeci de prizonieri de război care dormeau pe două platforme din bambus pline de păduchi, descoperind că Middleton Mărunțelu, prizonierul care dormea în dreapta, se întinsese și peste al lui. Oacheșu stătea înghesuit pe o parte, lângă Mărunțelu, chiar sub un țăruș din bambus pe care picături de apă alunecau și îi cădeau direct pe față. Mărunțelu parcă era un perete din cărămidă care tocmai se prăbușise peste el, deși, gândi Oacheșu, doar cu puțin noroc trecea de patruzeci de kilograme. Și, de când Mărunțelu avea pecingine, Oacheșu nu suporta să-l atingă. Drept care șuieră din nou:

Băga-te-aș în mă-ta, Mărunțelule!

Era clar că Middleton Mărunțelu nu auzea nimic. Gardiner Oacheșu ridică încheietura mâinii aproape de ochi ca să vadă cât e ceasul. Nu avea ce să vadă; își vânduse ceasul cu ecran luminos pe o cutie de sardele portugheze cu câteva luni în urmă. Lăsă brațul jos. Partea bună, își spuse el, e că încă nu s-a luminat de ziuă. Era ud până la piele și frânt de oboseală, dar măcar se putea odihni

câteva ore. Oacheşu căuta întotdeauna partea bună a lucrurilor, oricât de mică ar fi fost ea şi, drept urmare, de multe ori o şi găsea. Deşi era treaz acum, partea bună era că nu trebuia să se scoale şi să meargă la lucru, ci mai putea dormi. Asta era bine şi se putea bucura de somn dacă reuşea să-l împingă puţin pe Mărunţelu. Încercând să uite de pecingine, se împinse în cel care stătea întins lângă el.

Dă-te mai încolo, umflatule!

După o vreme, Oacheşu renunţă şi rămase pe o parte, cu spatele la Mărunţelu şi capul lipit de corpul lui, cât mai departe de picăturile de apă. Socotea – prosteşte, îşi dădea seama – că era mai puţin probabil să ia pecinginea cu spatele decât cu faţa la el. Ghemuit în propria întunecime, sigur că nimeni nu ştia, Oacheşu întinse mâna deasupra capului, după raniţă, şi o trase încet la piept. După ce bâjbâi câteva clipe, scoase din ea ceea ce pentru el erau două mici miracole: un ou de raţă, fiert, şi o cutie cu lapte condensat.

Laptele sau oul? se întrebă el. Care din ele?

În cele din urmă hotărî că laptele – pe care îl furase din camionul japonez – putea fi păstrat pe o perioadă nedefinită fără să se strice, deci îl putea bea şi peste câteva zile. Hendricks Iepurilă îi dăduse oul pe o pensulă furată de Oacheşu din raniţa unui ofiţer japonez care trecuse prin lagăr în drum spre câmpurile de luptă din Birmania. Tehnica lui se baza pe iuţeală de mână şi nebăgare de seamă: niciodată nu lua prea mult, pentru ca păgubaşul să nu caute hoţul, doar cât să-l ajute să meargă mai departe.

Hendricks Iepurilă, la rândul lui, primise două ouă de raţă de la comandantul japonez al lagărului în schimbul unor desene tip carte poştală cu el şi câţiva din amicii lui – probabil ca să le trimită iubitelor şi familiilor în Japonia. Deşi japonezii se foloseau din când în când de talentele lui Iepurilă, probabil că l-ar fi ucis dacă ar fi văzut schiţele şi acuarelele pe care le făcea cu viaţa de zi cu zi din lagăr – munca atroce, bătăile, tortura –, motiv pentru care Hendricks Iepurilă le ţinea ascunse cu mare grijă. Dar opera lui era pe sfârşite. Cu o seară în urmă, după ce terminase schimbul la Linie, Iepurilă avusese nişte crampe îngrozitoare şi trebuise să se uşureze imediat. Până să se ridice în picioare, îl văzuse pe Fahey Prietenaru, care muncea lângă el, holbându-se. Hendricks Iepurilă se întorsese. Sub el, mateles îi pecetluiseră soarta într-o grămăjoară de rahat apos, de culoarea orezului. Prizonierii de război ajunseseră să se teamă de asta mai ceva decât de

japonezi de când holera izbucnise cu nouă zile în urmă.

Fahey Prietenaru şi alţi doi îl ajutaseră pe Oacheşu să-l ducă înapoi pe Iepurilă, pe o targă improvizată, de-a lungul lui Dolly – un drum îngust prin junglă ce lega Linia de lagărul lor, aflat la mai bine de cinci kilometri depărtare –, lucru deloc uşor, încetinit şi de căutarea prin întuneric a protezei dentare a lui Iepurilă, pierdută în accesul violent de vomă. Îşi croiseră drum cu mare greutate prin jungla nopţii – ghidându-se doar după urmele de roţi din noroi şi gemetele îndepărtate ale prizonierilor bolnavi care mergeau în faţă –, ajungând până la urmă în lagăr cu puţin înainte de miezul nopţii, plini de noroi şi de vomă apoasă. Hendricks Iepurilă, împreună cu setul lui de acuarele, blocul de schiţe şi desenele secrete dispăruse apoi în ţarcul celor atinşi de holeră, unde tot mai mulţi prizonieri erau trimişi şi de unde foarte puţini se întorceau. Tot ce rămăsese de la el era oul de raţă, înnegrit, a cărui coajă Gardiner Oacheşu o curăţă cu îndemânare din doar trei mişcări.

Ploaia se abătu din nou asupra lor, iscând o boare de vânt proaspătă, umedă, care trecu o clipă prin jalnicul adăpost ce le servea drept baracă, ducând cu ea mirosul de rahat şi de putred emanat de bărbaţii care dormeau acolo pe două platforme lungi, din bambus. Oacheşu simţi boarea de vânt ca pe o speranţă şi încercă să-şi spună că asta era o altă parte bună. Dar ploaia începu să i se scurgă iar pe faţă şi, când încercă să se întoarcă, dădu de Mărunţelu care, când îl împinse, rămase nemişcat, sforăind, dormind buştean.

Băi, Mărunţelule, întoarce-te-n mă-ta!

Taci dracului din gură, Oacheşe! urlă un prizonier de pe aceeaşi platformă.

Oacheşu nu avea nici un spor cu Mărunţelu. Puţea la fel ca el. Ploaia reveni în forţă şi, din cauza febrei şi a zgomotului, nu-şi mai dădea seama ce se petrece în mintea sau în jurul lui. Se duse cu gândul la prima zi în care-l întâlnise pe Mărunţelu, care era cât un taur, gol puşcă, ţanţoş, flexându-şi corpul superb, scuturând din cap, strigând cucurigu. Ca un cocoş care scurmă pământul într-o dimineaţă de duminică, remarcase Fahey Prietenaru.

Pierderea în greutate, urmare a raţiilor pe care le primeau doar ca să nu moară de la o zi la alta, nu făcea decât să scoată în evidenţă corpul superb al Mărunţelului. Foamea părea că i-l şlefuieşte şi mai mult. Corpul lui ieşea triumfător din toate încercările: malarie, dizenterie, pelagră, beri-beri. Nici una dintre bolile care-i

puneau la pământ şi îi secerau pe ceilalţi nu părea să-l afecteze, de parcă perfecţiunea lui fizică era ea însăşi o formă de imunitate. Într-un fel, nici lagărele, nici japonezii nu reuşiseră să-l frângă.

Mărunţelu trebuia să facă găuri în stâncă înfigând în ea o bară din oţel şi bătând-o cu un baros până când gaura ajungea la adâncimea cerută. Când se ajungea la un număr suficient de găuri, geniştii japonezi le umpleau cu explozibil şi detonau porţiunea respectivă. Oacheşu era ajutorul Mărunţelului, ţinea bara din oţel şi o întorcea câte puţin după fiecare lovitură, ca să lărgească gaura. Mărunţelu muncea cu o energie nemaiîntâlnită la alţi prizonieri şi se mândrea că îşi termină norma înaintea celorlalţi. Era triumful lui asupra japonezilor care îl capturaseră.

Vreau să le arăt gălbejiţilor ăstora ce poate face omul alb, zicea el.

Şi nu părea să vadă că după aceea japonezii le cereau tuturor să muncească la fel.

Afurisitul ăsta de Tarzan ne bagă pe toţi în mormânt! spunea Morton Capdeoaie.

Dacă Mărunţelu stabilea un nou record – după cum părea că ţine cu tot dinadinsul –, inginerii japonezi îl impuneau ca normă zilnică, iar cei mai slabi aveau numai de suferit silindu-se s-o îndeplinească.

Vorbeşte naibii cu el! îi spunea Morton Capdeoaie Oacheşului.

Ce să vorbesc cu el?

Că ajunge-n pizda mă-sii. Ajunge.

Ajunge de tot sau doar ajunge?

Du-te-n mă-ta!

Prietene, n-ar fi rău s-o laşi mai moale, îi spusese Oacheşu Mărunţelului.

Mărunţelu zâmbi.

Un pic. Nu toată lumea poate munci în ritmul tău.

Mărunţelu citea Biblia din scoarţă în scoarţă. Cu un zâmbet straniu replică:

Domnul ne-a dat acest trup ca să lucrăm cu el, ca să ne bucurăm de el.

Alt gagiu de la care n-am mai primit nici un semn în ultima vreme. Dar sigur ne vom întâlni cu El cât de curând, dacă n-o laşi mai moale. Altfel ne omori pe toţi, Mărunţelule.

Domnul va avea grijă de noi. Aşa văd eu lucrurile.

Şi Mărunţelu, creştinul musculos, îşi înălţă fruntea semeţ, ca un alergător la capătul cursei de 100 m, cu mâinile în şolduri, uşor relaxat, cu corpul între efort şi relaxare, încordat, perfect, privindu-l pe Oacheşu cu zâmbetul lui subţire, înnebunitor.

Treptat, Oacheşu ajunsese să-l urască pe Mărunţelu. Fiecare normă pe care inginerii japonezi o impuneau în acel sistem metric, străin lor – mai întâi un metru pe zi, apoi doi metri, apoi trei metri –, era îndeplinită de Mărunţelu în mai puţin timp decât cel impus de japonezi, şi apoi toţi ceilalţi – febrili, înfometaţi, muribunzi – trebuiau să ţină pasul cu capacitatea de muncă a nebunului. Toţi ceilalţi încercau să meargă încet, să facă mai puţin, să-şi conserve energia diminuată pentru a supravieţui. Dar nu şi Mărunţelu, care-şi încorda muşchii stomacului, răsufla adânc şi îşi flexa braţele enorme. Pentru el era ca atunci când tundea oile, ca la un concurs stupid, pe care îl câştiga din nou fără probleme. Dar de vanitatea lui profitau doar japonezii, prizonierii erau victimele ei.

Apoi veni Speedo. Acum, numai japonezii, prin tot mai multe bătăi şi mai puţină mâncare, îi sileau să trudească mereu mai mult, din zori şi până în noapte. Pe măsură ce prizonierii rămâneau tot mai în urmă faţă de termenele impuse, ritmul de muncă devenea tot mai înfrigurat. Într-o noapte, când prizonierii de-abia se întindeau, epuizaţi, pe platformele din bambus, ca să doarmă, comandantul ordonă reluarea debleierii. Aşa începu schimbul de noapte.

Debleierea însemna săparea unui şanţ prin stâncă, lat de şase metri şi adânc de şapte, pe o distanţă de un kilometru. La lumina torţelor din bambus sau improvizate, din zdrenţe vârâte în tulpini de bambus şi înmuiate în gaz lampant, sclavii murdari, goi, munceau acum într-o lume de iad, stranie, a flăcărilor şi umbrelor ce jucau şi alunecau fără încetare. Cei care mânuiau baroasele trebuiau să fie mai concentraţi ca oricând, fiindcă bara din oţel dispărea în întuneric chiar în clipa în care barosul se abătea asupra ei.

În acea primă noapte, pentru prima oară, Mărunţelu dădu semne de oboseală.

Avea malarie, tremura, iar felul în care mânuia barosul nu mai era o mișcare perfectă, în sus și în jos, ci un efort dureros de voință. De câteva ori, Gardiner Oacheșu fu nevoit să se ferească, căci Mărunțelu pierdea controlul barosului. După mai puțin de o oră – sau poate era vorba de câteva ore – Oacheșu nu-și mai amintea exact după cât timp –, Mărunțelu ridică barosul doar pe jumătate și îl scăpă din mâini. Oacheșu îl privi uluit cum se clatină pe picioare, dă s-o ia în stânga, apoi în dreapta, ca într-un dans medieval, și apoi se prăbușește la pământ.

Un gardian, scund, îndesat și cu bube pe față, se apropie în goană: Varanu. Unii spuneau că Varanu avea vitiligo, de asta era atât de nebun, alții spuneau că era doar nebun și cel mai bine era să-l eviți în orice situație. Câțiva spuneau că era diavolul în persoană – inexplicabil, inevitabil, necruțător, dar și, uneori, ca o cazană finală, derutant de binevoitor. Dar, cum nici unul dintre cei care trudeau acolo, la Linie, nu prea mai credea în Dumnezeu, le venea la fel de greu să creadă în diavol. Varanu pur și simplu exista acolo, alături de ei, oricât de mult și-ar fi dorit ei să nu existe.

Gardianul îi privi o clipă și își întoarse privirea încet de tot în altă parte, ca și cum ar fi gândit adânc, apoi la fel de încet se întoarse din nou spre ei. Aceste mișcări ciudate, studiate, anunțau inevitabil un acces de furie. Îl biciui pe Mărunțelu cu o vargă din bambus, grea, preț de două minute, pe urmă îl lovi cu piciorul de câteva ori în cap și stomac, aproape la întâmplare. Dat fiind că bătăile date de Varanu erau ceva obișnuit, Oacheșu nu se arătă foarte impresionat. Mai mult îl impresionă reacția lui Middleton Mărunțelu.

Dacă altădată se încorda și primea loviturile într-o manieră vecină cu insolența, de parcă ar fi dat de înțeles că rezistă la orice bătaie, acum Mărunțelu se rostogoli în șanțul de piatră ca o păpușă din paie și zdrențe. Acum absorbea loviturile ca un sac de box. Iar la sfârșit făcu ceva ieșit din comun. Începu să plângă.

Varanu rămase interzis. Privi la fel de uluit ca Oacheșu. Nimeni nu plânsese până atunci pe Linie. Nu putea fi vorba de durere sau umilință, gândi Oacheșu, nici de disperare sau groază, fiindcă toată lumea se obișnuise cu asta.

Clătinând din cap, în timp ce umbrele flăcărilor se agățau de corpul lui jegos, acoperit de sudoare, Mărunțelu se plesnea sau se zgâria pe piept, părând că încearcă, în zadar, să alunge umbrele din jur. Oacheșul avu impresia că își acuză corpul, pentru că trupul acesta atotputernic fusese întotdeauna triumfător, îi

purtase mintea puțină și inima cea mică atât de departe, numai pentru ca acum – în acel șanț straniu, diavolesc, de flăcări, umbre și durere – să-l trădeze atât de brusc, cu atâta cruzime. Odată ce corpul nu-l mai asculta, Mărunțelu era iremediabil pierdut.

Eu! striga el în timp ce se bătea și se zgâria pe piept. Eu! Eu!

Dar nimeni nu înțelegea ce vrea să spună.

Eu! continuă el să strige. Eu! Eu!

Oacheșu îl ajută să se ridice. Cu un ochi la Varanu, luă barosul și îi dădu Mărunțelului bara din oțel. Mărunțelu se lăsă pe vine, vârî bara în gaura pe care o lărgeau, cu ochii în lacrimi fixați asupra ei, iar Oacheșu ridică barosul și lovi cu toată puterea. Când îl ridică din nou, fu nevoit să-i ceară Mărunțelului să rotească bara puțin. Barosul se ridică și lovi, dar Mărunțelu rămase nemișcat, strângând bara ca pe o ancoră indispensabilă, și din nou Oacheșu îi ceru să rotească bara. Îi ceru cu aceeași blândețe cu care i-ar fi cerut unui copilaș să-l ia de mână, cu aceeași voce până în zori. Întoarce-o – întoarce-o, prietene – întoarce-o. Așa făcură, oră de oră, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Întoarce-o – întoarce-o, prietene, repeta Gardiner Oacheșu, ca pe o incantație.

Dar ceva se schimbase.

Oacheșu știa prea bine. În următoarele câteva săptămâni, văzu cum corpul magnific al Mărunțelului se împuțina pe zi ce trece. Japonezii știau și ei, drept care îl băteau regulat, cu și mai multă furie. Dar Mărunțelului nu părea să-i pese nici acum. Păduchii știau și ei. Toată lumea avea păduchi, Oacheșu însă observă cum, din noaptea aceea, începură să mișune pe Mărunțelu. Mărunțelului însă nu părea să-i pese că era plin de ei, nu se mai gândea să se spele și nici unde își face nevoile. Apoi veni pecinginea. De parcă până și ciupercile își dădeau seama, sesizând momentul în care omul ceda, devenind aproape un cadavru în putrefacție, așteptând să se întoarcă în pământ. Și Mărunțelu știa. Mărunțelu știa că nu i-a mai rămas nici o fărâmă de rezistență în fața a ceea ce avea să vină.

Oacheșu rămase alături de Mărunțelu, dar faptul că acest bărbat, atât de viguros și de mândru cândva, ajunsese un schelet ambulant îl revolta peste măsură. Ceva îi spunea că Mărunțelu depusese armele, că era un eșec moral. Un astfel de gând, știa sigur, era menit să-l facă pe el, Oacheșu, să se simtă mai bine, să creadă că va trăi, că nu va muri, fiindcă el încă mai avea puterea să aleagă. Dar în sinea lui

ştia că nu avea o asemenea putere. Fiindcă mirosea adevărul în însăşi răsuflarea râncedă a Mărunţelului. Indiferent de sursa acelei duhori, se temea că e molipsitoare şi nu voia decât să scape de ea. Dar trebuia să-l ajute pe Mărunţelu. Nimeni nu-l întreba de ce; toată lumea ştia de ce. Era un tovarăş de suferinţă. Gardiner Oacheşu îl detesta, îl considera un prost şi jumătate, dar ar fi făcut orice ca să-l ţină în viaţă. Fiindcă supravieţuirea, curajul, dragostea – toate aceste lucruri nu sălăşluiau într-un singur om. Fie sălăşluiau în toţi, fie mureau în toţi, şi oamenii odată cu ele; prizonierii ajunseseră să creadă că a abandona un singur om însemna să se abandoneze pe ei înşişi.

2

Când oul fu gata – umed şi lipicios între degete –, Gardiner Oacheşu îi simţi promisiunea copleşitoare, uşor nefirească în consistenţa lui. Când să-l ducă la buze se opri, cugetă şi oftă. Îl scutură pe Mărunţelu, nu foarte tare, dar insistent.

Când, în sfârşit, Mărunţelu se trezi, Oacheşu îi apropie oul de nas şi îi făcu semn să nu scoată o vorbă. Mărunţelu mormăi ceva, iar Oacheşu înjumătăţi oul cu lingura. Mărunţelu îşi făcu mâinile pâlnie, de parcă ar fi primit sfânta împărtăşanie, ca să fie sigur că nu pierde nimic din gălbenuşul fărâmicios. În mâinile făcute căuş ale Mărunţelului, Oacheşu adăugă o chiftea mică, din orez prăjit, pe care o păstrase sub pătură de la un alt ospăţ.

În întunericul umed, unde nimeni nu-i vedea şi nu-i auzea, în singurătatea neagră unde nimeni nu-i întreba cum se face că au mâncare în plus, începură să mestece pe furiş. Oacheşu mesteca încet, bucurându-se de fiecare îmbucătură, salivând atât de intens încât se temea să nu plescăie prea tare. Dar zgomotul scos de el se pierdea în toate celelalte zgomote umede ale nopţii.

Îşi linse grăsimea negricioasă de pe degete. Simţi oul şi chifteaua din orez ca pe un bulgăre rânced în stomac, iar în gât, o flacără amară, ce-i ardea cerul gurii. Nu va muri. Nu-i mai păsa că Mărunţelu îi ocupase mai tot spaţiul. Încă mai simţea gustul boabelor de orez pe buze, grăsimea minunată şi gălbenuşul gros în gură, şi îl cuprinse ameţeala, apoi somnul. Nu era sigur dacă se îneacă sau e întins pe un pat care era şi masă, plină de raci, de mere, de plăcintă de caise şi friptură de miel, un pat uscat, cu pături curate şi un foc la picioarele lui, în timp

ce lapoviţa bătea în mica fereastră a dormitorului. Mâncase, dar ar fi vrut să mai mănânce, se afunda tot mai mult, era la masă şi dormea.

Când se trezi, stomacul îi era ca un pumn încleştat. Încă nu se luminase de ziuă. Avea un gust de săpun în gură şi simţea o durere teribilă care îi săgeta burta lipită de şira spinării. Se ridică în capul oaselor, pe jumătate gemând, pe jumătate gâfâind de efort, luă o cutie de tablă pe care o ţinea mereu plină cu apă lângă locul în care dormea şi o porni cu picioarele goale prin întuneric, noroi şi ploaie spre benjo, aşa cum insistau japonezii să numească latrina lagărului.

La o oarecare distanţă de corturi, benjo era un şanţ lung de douăzeci de metri şi adânc de trei, deasupra căruia oamenii se ghemuiau într-un echilibru precar, pe tulpinile de bambus prinse laolaltă, ca să se uşureze. Excrementele de dedesubt erau pline de limbrici – ca prăjitura de ciocolată presărată cu nucă de cocos, cum spunea Fahey Prietenaru. Era o privelişte înfiorătoare. Când se luau la întrecere care inventează cel mai ingenios mod de a-i face felul celui mai duşmănit dintre gardieni, prizonierii propuneau ca într-o bună zi să-l arunce pe Varanu în benjo. Chiar şi pentru ei, o moarte mai îngrozitoare era greu de conceput.

Focurile care trebuiau să ardă toată noaptea, ca să ţină tigrii la distanţă, fuseseră de mult stinse şi înecate de ploaia fără sfârşit. Lumea era întunecată, norii musonici blocau aproape toată lumina stelelor şi a lunii; jungla înmuia în apă cam tot ce mai rămânea. Gardiner Oacheşu îşi croi drum sărind anevoie de colo-colo, în timp ce se ţinea de burtă cu mâna liberă, încercând să nu-şi zdruncine maţele cu vreo mişcare bruscă sau prea amplă, să-şi dea drumul prea devreme. Cocârjat, mergea pe lângă contururile negre, vagi, ale adăposturilor rahitice, din lemn de bambus. Dinăuntru răzbăteau gemete, sforăituri şi icnete ale altor prizonieri de război, provocate de durere, de amintiri sau de apropierea morţii. Sau de toate la un loc. Şi, peste toate, îngropând în noroi zgomotele epuizării, ale chinului şi ale speranţei, răpăia, inexorabil, ploaia torenţială.

Trezit de acum de-a binelea de durerea care îi răscolea abdomenul şi gâfâind din cauza efortului de a merge fără să se scape pe el, Oacheşu mai avea încă de mers până la benjo când, brusc, alunecă de pe marginea slinoasă înălţată şi nimeri în mijlocul mocirlos, afundându-se până la glezne în noroi. Intră în panică. Chinuindu-se să revină pe teren mai ferm, simţi cum maţele nu-l mai ascultă. Durerea din burtă încetă brusc şi, în clipa următoare, cu un şuvoi de uşurare, îşi dădu seama că face pe el chiar pe cărarea principală din lagăr.

Îl cuprinse o oboseală teribilă, fundul îi ardea de parcă ar fi stat pe tăciuni aprinşi, nu mai ştia ce-i cu el, doar că voia să se întindă în noroi, să se uşureze şi să doarmă la nesfârşit. Dar respinse această pornire fiindcă stomacul i se strângea din nou, ca un ştreang, şi din nou simţi cum explodează din el sosul ăla care-i lua nasul din loc. Gâfâia de atâta sforţare; după ce se goli complet, simţi că maţele i se umplu imediat la loc.

Se abandonă propriului corp, se încordă iar, urându-se că făcuse aşa ceva, că nici măcar nu fusese în stare să ajungă până la benjo, că împroşcase cu rahat cărarea pe care alţii vor trebui să păşească de dimineaţă. Se gândi la ordinele Şefului de a respecta strict regulile de igienă, la fel cum toţi considerau acum curăţenia – pe cât era posibil – esenţială pentru supravieţuire. Şi, chiar dacă nu mai putea face nimic acum, se simţi ruşinat şi înfrânt.

Nu avea cum să separe rahatul de noroiul adânc, de lumea aceea plină de rahat şi noroi, fără de sfârşit. Ploaia le amesteca deja, transformându-le în altceva, o formă de degradare extremă, inevitabilă, letală, prezentă peste tot şi în toţi, trimiţându-i fără deosebire înapoi, în junglă. Data viitoare, indiferent de condiţii, va ajunge până la nenorocita aia de latrină. Într-un târziu, simţi mişcarea aceea în gol despre care ştia că nu produce decât un fel de mucus uleios, cu urme de sânge.

Terminând, ameţit de efort, Oacheşu reuşi să se ridice în picioare, ieşi de pe cărare cu paşi nesiguri şi, cu apa din cutia de tablă, se spălă cum putu. Fesele îi erau ca nişte frânghii. Îşi şterse pe îndelete anusul care, mult prea proeminent în mijlocul cărnii fleşcăite, îi provocă o senzaţie profundă de dezgust. Brusc, i se făcu frig, simţi cum îi tremură coapsele şi gambele în timp ce le spăla. Îşi înăbuşi un ţipăt când dădu cu apă peste ulcerul tropical de mărimea unei ceşti de ceai de pe picior şi se consolă la gândul că făcea bine să ţină rana curată. Trebuia să fie curată. Avea mintea răvăşită parcă – din cauza malariei, presupuse el –, simţurile îi erau în acelaşi timp prea ascuţite şi prea confuze. Un lucru rămânea însă foarte clar, de care era absolut sigur: era uşor să cedezi. Ceea ce, după mintea Oacheşului, oricât de înfierbântată de febră, nu era un lucru rău, ci lucrul cel mai rău. Calea spre supravieţuire te obliga să nu cedezi la lucrurile mici. A ceda era faptul că nu ajunsese la benjo. Data viitoare, îşi promise el, va ajunge, indiferent cât de greu îi va fi.

Picioarele lui, pierdute în noroi, erau condamnate să existe în murdărie, drept care, curat cât se putea, se întoarse, prin rahat şi mocirlă, până la adăpostul lui şi

la locul lui de pe platforma din bambus. Se târî sub pătura murdară, urât mirositoare, trăgându-şi sub el picioarele pătate de rahat. Ultimul lui gând înainte ca extenuarea să-şi spună cuvântul: îi era din nou foame.

3

În timp ce ultimele note ale goarnei lui Jimmy Bigelow care suna „Deşteptarea“ se pierdeau în zorii umezi şi reci, MacNeice Cocoşu deschise ochii. O lumină cenuşie care devenea tot mai consistentă picta adăpostul fără pereţi în care dormea, ca şi noroiul fetid, murdăria, disperarea lagărului prizonierilor de război, în umbre plate de fier şi funingine. Ceva mai departe, pădurea tropicală din arbori de tek era un zid negru.

Până să se dezmeticească, Cocoşu începu dimineaţa cum începea fiecare dimineaţă, cu primul dintre cele câteva exerciţii de autodisciplină despre care ştia că asigură supravieţuirea mentală, fizică şi morală. Mai întâi recită în şoaptă pagina din Mein Kampf pe care o memorase cu o seară în urmă. Descoperise că pasajele despre evrei – care ocupau cea mai mare parte din carte – erau cele mai uşoare. Aveau un ritm galopant care înlesnea memorarea, cuvântul evreu apărea de multe ori, ca un refren, ceea ce îl ajuta mult. Acum însă se cam pierduse în anii de început ai Partidului Nazist din Bavaria şi încerca să le dea de cap. Unde erau evreii, se întrebă MacNeice Cocoşu, când aveai nevoie de ei?

A căzut o bombă pe Palatul Buckingham, zise o voce din apropiere. I-a omorât pe rege şi pe Gracie Fields[39].

Trăgându-se mai aproape de marginea platformei din bambus şi scărpinându-şi coapsa, apoi, cu mai multă vigoare, scărpinându-se între picioare, MacNeice Cocoşu continuă să recite în şoaptă osana închinată primelor trupe speciale ale armatei germane. Simţi ceva tare, ca o cochilie, între picioare, şi îl strivi, apoi încă ceva şi încă ceva, până simţi mâncărimea şi muşcătura păduchilor ce se înmulţeau între tulpinile de bambus.

Japonezii ăştia, ce-i al lor e-al lor, spuse un prizonier bătrân când văzu cât de tare se scarpină, te freacă de nu mai ştii ce-i cu tine, dormi dus după aia, nici nu mai simţi cum păduchii îţi mănâncă boaşele la micul dejun.

Cocoșu își dădu seama că Morton Capdeoaie era cel care vorbise. Era supt la față și arăta de șaptezeci de ani, dar nu putea avea mai mult de douăzeci și trei-douăzeci și patru.

Credeam că Gracie Fields se ține cu un macaronar, zise Jimmy Bigelow, cu goarna îndoită în mână, revenind în cort. N-au fugit la Mussolini?

A fost doar un zvon, răspunse Fahey Prietenaru. De data asta veștile bune vin de la niște olandezi care au trecut prin lagăr deunăzi. Olandezi cu numele. Majoritatea corciți cu macaronari. Mi-au spus că rusnacii au pierdut la Stalingrad, yankeii au invadat Sicilia, Musso a fost răsturnat, iar noul guvern macaronar vrea pace.

MacNeice Cocoșu purta o barbă roșcată, încâlcită, și avea obiceiul, atunci când se concentra, să prindă câteva fire cu buza de jos și să le mestece. În timp ce trăgea de ele, își aminti că, doar cu o săptămână în urmă, se zvonea că rușii învinseseră la Stalingrad. Propagandă clar bolșevică, gândi el. Opera lui Gardiner Oacheșu, aproape sigur. El venea mereu cu de astea. MacNeice Cocoșu îi ura pe bolșevici, dar și mai mult îl ura pe Gardiner Oacheșu. Era un ins care nu se spăla niciodată, vulgar, și ca majoritatea corciturilor, nu puteai avea încredere în el. Și nu putea răbda obiceiul lui Gardiner – până când Speedo pusese capăt oricărei activități care nu ținea de muncă și somn – de a se urca pe o buturugă, la marginea lagărului, ca să cânte Without a Song[40] în timp ce prizonierii se întorceau noaptea șontâc-șontâc de la Linie. Altora părea că le place; MacNeice Cocoșu îl detesta.

Ura reprezenta o forță enormă pentru MacNeice Cocoșu. Avea același efect asupra lui ca și mâncarea. Nu-i suporta pe negrotei, pe macaronari și pe țigani. Nu-i suporta pe gălbejiți, pe asiatici în general și, ca să fie consecvent, nu-i suporta nici pe veneticii englezi și pe yankei. Pentru el rasa australiană, de care aparținea el, nu făcea nici două parale, motiv pentru care de multe ori susținea că merita să fie înfrântă. Se apucă din nou să recite în șoaptă din Mein Kampf.

Ce tot bolborosești acolo, Cocoșule? întrebă Jimmy Bigelow.

MacNeice Cocoșu se întoarse spre gornistul care fusese transferat de curând în adăpostul lor și nu avea habar de ritualul lui matinal. Crezând că e din provincia Victoria, îi spuse fără reținere că, pentru a evita ca intelectul să-i involueze în mijlocul acestor tasmanieni proveniți din ocnași, toți cartofori înnebuniți după

fotbal și cursele de cai – în cortul cărora nimeriseră și care erau orice numai australieni adevărați nu –, își impusese să memoreze o carte întreagă, mai precis câte o pagină pe zi.

Aha, făcu Jimmy Bigelow, neîndrăznind să-i spună lui MacNeice Cocoşu că era din Valea Huon şi că se înrolase împreună cu Gallipoli von Kessler. Dar, ca să treacă războiul mai uşor, continuă el, sunt şi lucruri mai rele decât cărţile de joc.

Mintea! exclamă MacNeice Cocoşu. Mintea, James!

Gallipoli von Kessler îl întrebă dacă se gândise vreodată să joace 500, spunând că, deşi unii credeau că 500 e poate mai ingenios decât ocronnage, el, unul, nu credea aşa ceva, dar că i s-ar potrivi lui MacNeice. Era ca un fel de bridge fără parteneri de joc care să-ţi displacă.

Mda, nu ştiu dacă o carte, de orice fel, i-ar putea ajuta cu ceva, spuse MacNeice Cocoşu privind în jur, la ceilalţi locatari ai cortului, doar ca să nu se uite în direcţia lui von Kessler. Au pata fatală.

Aha, repetă Bigelow, neavând habar despre ce vorbeşte Cocoşu, iar Cocoşu îi dădu înainte despre cât de mult urăşte Mein Kampf, cât de mult îl urăşte pe Hitler, cât de mult îl dezgustă să memoreze o pagină din aiureala asta a unui mâncător de cârnaţi. Dar, în momentul în care începuse acest exerciţiu de disciplină mentală, în lagărul javanez de prizonieri de război nu găsise o altă carte; în plus, spuse el cu barba lucind uşor de salivă, e bine să ştii argumentele duşmanului şi, oricum, conţinutul nu avea nici o relevanţă pentru scopurile acestui exerciţiu. Cocoşu nu spuse şi cât de surprins era de profunzimea manifestului lui Hitler.

Una din corciturile olandeze m-a pus la curent cu toate astea, zise Fahey Prietenaru. Eu, unul, parcă l-aş crede. I-am vândut mantaua.

MacNeice Cocoşu îl întrebă cât luase pe manta.

Trei dolari şi nişte zahăr de palmier. Şi o carte.

O manta face cel puţin zece dolari, zise MacNeice Cocoşu, care îi ura şi pe olandezi, indiferent de originea lor. Ce carte e?

Un western. E bun.

MacNeice Cocoşu se înfurie.

Ce să-ţi spun! Probabil ceva în genul Murder at Red Ranch sau Sunset on the Corral[41], izbucni el. Numai Celde-sus mai poate salva Australia dacă asta e mentalitatea australiană.

Fahey Prietenaru îl întrebă dacă n-ar vrea să facă schimb, să-i dea Mein Kampf pe western, şi îi arătă un exemplar citit şi răscitit, soios, din Sun Sinking, Sioux Rising[42].

Nu, răspunse MacNeice Cocoşu. Nu, nu vreau.

Lumina dimineţii, încă slabă, le vopsea încet adăpostul în indigo. Schimbul de cuvinte dintre prizonierii care se trezeau unul după altul se opri brusc, şi toţi întoarseră capul într-o singură direcţie, peste umărul lui MacNeice Cocoşu. Un hohot de râs înăbuşit zgudui platformele, şi prizonierii se şterseră la ochi ca să fie siguri că privirea nu-i înşală. MacNeice Cocoşu întoarse şi el capul. Era lucrul cel mai ciudat şi mai neaşteptat cu putinţă. Îşi supse din nou firele din barbă.

Mulţi dintre ei începuseră să-şi facă griji că, după război, randamentul lor în pat avea să fie afectat de absenţa completă a libidoului provocată aproape la toţi de subnutriţie şi boală. Medicii îi asigurau că era doar o chestiune de dietă; după ce aveau să se alimenteze cum trebuie, sigur vor reveni la normal. Şi totuşi, prizonierii se întrebau dacă vor mai funcţiona când se va sfârşi acest calvar. Nici unul nu-şi mai amintea când avusese ultima erecţie. Unii se întrebau dacă aveau să-şi mai poată mulţumi nevestele când se întoarceau acasă. Gallipoli von Kessler spunea că de luni bune nu mai auzise ca vreunuia dintre ei să i se fi sculat, iar Morton Capdeoaie susţinea că nu mai zbârlise toroipanu’ de mai bine de un an.

Aşa încât ceea ce le apăru în faţă fu un adevărat miracol – pe cât de ieşit din comun, pe atât de greu de confundat.

Mărunţelu, zise Gallipoli von Kessler. Uită-te puţin, el stă să-şi dea duhul şi se întăreşte ca o tulpină de bambus pe ploaie.

Căci deasupra corpului scheletic, încă adormit, al lui Middleton Mărunţelu – creştinul cândva musculos, întins pe spate, insensibil la atenţia celor din jur, visând fericit la o îndeletnicire păcătoasă, cu pofta neafectată de înfometare şi

boală – trona penisul lui, enorm, ca un catarg de steag regimentar.

Era, după părerea tuturor, un eveniment plin de speranţă, mai ales după cât de dărâmat arătase Middleton Mărunţelu în ultimele săptămâni. Priveliştea era atât de surprinzătoare, încât prizonierii vorbeau cu voce scăzută, trezindu-i pe alţii şi făcându-le semn să se uite şi ei. Pe fondul râsetelor înfundate, al glumelor deocheate şi al veseliei generale, un singur om avu ceva de obiectat.

Numai de-atâta sunteţi în stare? întrebă MacNeice Cocoşu. Să râdeţi de un om căzut?

Fahey Prietenaru observă că, după părerea lui, Mărunţelu arăta destul de sculat.

N-aveţi nici măcar o urmă de bun simţ, mormăi MacNeice Cocoşu. Nici o urmă de respect. Unde sunt australienii de altădată?

Ţi-l acopăr eu, Cocoşule, spuse Gardiner Oacheşu.

Culegând o bucată din coaja oului de raţă căzută lângă coapsa lui, se aplecă şi o puse în vârful penisului sculat.

Mărunţelu îşi continuă somnul. Scula lui cu pălărie se ridica deasupra lor ca o ciupercă apărută după ploaie, tremurând aproape imperceptibil în boarea de vânt a zorilor.

Nu-i frumos să vă bateţi joc, zise MacNeice Cocoşu. Cu ce suntem mai buni decât nemernicii ăştia de gălbejiţi dacă facem aşa ceva?

Gardiner Oacheşu arătă spre coaja de ou, care arăta ca o mitră.

Tocmai a fost uns papă, Cocoşule, anunţă el.

Du-te-n mă-ta, Gardiner! zise MacNeice Cocoşu. Lasă-l în pace pe amărâtul ăsta, acordă-i puţin respect!

Cocoşu se ridică în capul oaselor, apoi în picioare, şi se îndreptă spre locul în care dormea Middleton Mărunţelu. Se aplecă peste picioarele desfăcute şi întinse mâna ca să ia ceea ce pentru el era o glumă înjositoare.

Middleton Mărunţelu se trezi chiar în clipa în care degetele Cocoşului se

pregăteau să ia coaja de ou. Când privirile li se întâlniră, mâna lui MacNeice Cocoșu înțepeni, poate chiar zdrobi ușor coaja. Middleton Mărunțelu se ridică plin de furie și de o energie total disproporționată cu corpul lui emaciat.

Perversule!

Când – umilit și în batjocura tuturor, mai ales a lui Gardiner Oacheșu, care râdea cu gura până la urechi – se întoarse la locul lui, pe platformă, MacNeice Cocoșu făcu o descoperire care îl amărî și mai mult. Căutând Mein Kampf prin raniță ca să verifice dacă memorase bine pagina, ajunse la concluzia că oul lui de rață – cumpărat cu trei zile în urmă și ascuns acolo – dispăruse. Puse lucrurile cap la cap, oul dispărut, coaja de ou pe care Gardiner Oacheșu o așezase pe penisul lui Middleton Mărunțelu, și ajunse la concluzia că Prințul Negru îi furase oul.

Desigur, nu avea ce face – Gardiner avea să nege totul, ceilalți vor râde de el și mai mult, poate chiar se vor bucura. În momentul acela însă simți că ura lui față de Gardiner – insul care furase de la el și apoi se folosise de furt ca să-l umilească – o depășea în intensitate pe cea pe care o simțea față de japonezi. Iar ura era totul pentru MacNeice Cocoșu.

4

Gardiner Oacheșu se îmbrăcă într-o clipă, fiindcă, la fel ca toți ceilalți, nu avea decât pălăria pleoștită și chiloții pe care-i purta zi și noapte – o cârpă jegoasă care-i ajungea doar cât să-i acopere scula. Își făcu patul, dar, fiindcă nu avea un pat propriu-zis, termină și cu asta într-o clipă. Își îndoi pătura potrivit regulamentului Armatei Imperiale Japoneze și o puse în locul prevăzut de regulamentul Armatei Imperiale Japoneze – la baza locului în care dormea, pe platforma din bambus. Ploaia se opri. Zgomotul junglei care picura din toate încheieturile făcu loc păsărilor ce se chemau în stropi de sunete.

Își luă unul dintre cele opt obiecte care-i mai rămăseseră, vesela – două gamele din tablă, îndoite, una într-alta, care serveau drept farfurie, cană și cutie pentru hrană – și, tocmai când își prindea peria de sârmă de chiloți, auzi un strigăt. Câțiva gardieni se îndreptau spre cortul lor pentru o inspecție-surpriză. Se iscă o agitație generală, disperată, în care prizonierii își îndoiră păturile cât mai bine, își

scuturară ranițele de praf și își ascunseră cum putură obiectele de contrabandă.

Doi gardieni în frunte cu Varanu păşiră pe intervalul principal, în timp ce prizonierii aşteptau în poziţie de drepţi în faţa locurilor de dormit de pe platforme. Varanu răsturnă o raniţă în noroiul de afară, pălmui un prizonier fără nici un motiv evident, apoi se opri în faţa lui Gardiner Oacheşu.

Își scoase pușca de pe umăr și, cu o mișcare lungă, tacticoasă, ridică pătura lui Gardiner Oacheșu cu vârful țevii și o lăsă să cadă în noroi. Privi o clipă pătura murdară, apoi ridică ochii spre Gardiner. Scoase un țipăt și, cu toată puterea, îl izbi cu patul armei în tâmplă.

Prizonierul căzu la pământ și nu mai avu timp să ridice brațul ca să se apere, când un alt gardian îl lovi cu piciorul în față. Reuși, totuși, să se vâre sub platforma din bambus, dar nu înainte ca Varanu să-l lovească și el cu piciorul, în cap. Apoi, la fel de brusc pe cât începuseră, îl lăsară în pace.

Varanu continuă să pășească în felul lui ciudat, ca pe catalige, pe intervalul dintre platforme, îl plesni pe Fahey Prietenaru, din nou fără un motiv evident, și ieși din adăpost pe partea cealaltă, alături de însoțitorii lui. Gardiner Oacheșu se ridică în picioare, nesigur, ameţit, cu gura plină de sânge, acoperit de noroiul puturos de sub platformă.

Din cauza păturii, zise Jimmy Bigelow.

N-a fost chiar atât de rău, replică Oacheșu.

Se referea la bătaie. Scuipă sângele din gură. Era prea sărat și prea gros pentru un corp atât de slăbit. Simțea că nu mai poate sta în picioare. Își vârî un deget în gură și pipăi molarul care fusese lovit cu piciorul. Se mișca, dar, cu puțin noroc, nu-l va pierde. Îi vuia capul.

Ai uitat să îndoi pătura, spuse Morton Capdeoaie.

Ba am îndoit-o cum trebuie, mormăi Gardiner Oacheșu.

Cu un muc de țigară pe care tocmai și-l aprinsese, iar acum îl ținea între degetul mare și cel arătător, Jimmy Bigelow arătă spre propria pătură.

Uite așa trebuie.

Pătura era îndoită în afară.

Pătura ta e îndoită înăuntru, zise Morton Capdeoaie. Contrar regulamentului japonezilor. Știi doar.

Varanu a crezut că dinadins ai pus-o așa, ca să-l provoci, spuse Jimmy Bigelow trăgând din mucul de țigară. Ia și tu! adăugă el, întinzând mucul umed Oacheșului.

Mâna lui Jimmy Bigelow era acoperită de solzi crăpați, galbeni cu nuanțe de roșu, semn clar de infecție. Boala îl îngrozea pe Gardiner Oacheșu. Odată ce punea stăpânire pe tine, nu-ți mai dădea drumul.

Hai, trage și tu! insistă Jimmy Bigelow.

Gardiner Oacheșu nu făcu nici o mișcare.

Numai moartea e molipsitoare pe-aici, zise Jimmy Bigelow. Eu n-am așa ceva. Clar?

Gardiner Oacheșu luă mucul de țigară și – fără să-l lase să-i atingă buzele – îl apropie de gura deschisă.

Încă n-am, adăugă Jimmy Bigelow.

Oacheșu trase din țigară. Văzu cum patru oameni care cărau o targă din bambus se îndreaptă poticnit spre spital.

Trebuie să fie Nolan Țiganu, spuse Fahey Prietenaru.

Fumul se încolăci în gura Oacheșului. Era acru, tare și bun.

S-a dus campionatul nostru de cribbage, zise Morton Capdeoaie și se întoarse spre MacNeice Cocoșu. Nu vrei să joci în locul lui?

Poftim? făcu MacNeice Cocoșu, încă resimțindu-se după umilința cu coaja de ou.

Țiganu. S-a… S-a… hm… dus. Era înnebunit după cribbage. Nu cred că i-ar conveni să știe că…

A murit?

Cam așa ceva. Chiar dacă era un idiot sadea, era înnebunit după jocurile de cărți. Așa am să mi-l amintesc pe Țiganu. Și știu că ar fi vrut să continuăm.

Ce-anume? Campionatul de crib?

De ce nu? După bridge nu s-a dat în vânt niciodată.

Gardiner Oacheșu trase din nou încet și adânc din mucul de țigară, inhalând fumul și ținându-l în el. Preț de o clipă, lumea rămase nemișcată și tăcută. Odată cu fumul gros, unsuros, veni și liniștea, și el simți că lumea se oprise și va rămâne așa atât timp cât fumul acela va sta în gura și în pieptul lui. Închise ochii și, întinzându-i mucul de țigară înapoi lui Jimmy Bigelow, se lăsă în voia neantului care îi împânzea corpul cu fumul acela gros. Dar capul lui nu era în regulă.

Nu suport cărțile de joc, spuse MacNeice Cocoșu.

Ploaia reveni. Zgomot fără alinare. Nu se strecura ușor printre arborii de tek și tulpinile de bambus, nu ofta, nu crea o liniște izbăvitoare. Mai degrabă se izbea de bambusul țepos, iar pentru Gardiner Oacheșu acest potop suna ca o mie de farfurii sparte în același timp. Ploua atât de tare încât nu se mai puteau înțelege.

Ieși din adăpost și rămase în bătaia furtunii ca să se spele de noroi. În jurul picioarelor îi apărură pârâiașe murdare, în timp ce ploaia brăzda lagărul în toate direcțiile. Văzu o gamelă plutind pe lângă cortul lor, iar o clipă mai târziu un australian cu un singur picior, sprijinindu-se în cârje din bambus, țopăind după ea.

Dar capul lui nu era în regulă.

5

Dorrigo Evans se bărbierește în fiecare dimineață fiindcă trebuie să păstreze aparențele – dacă dă impresia că nu-i mai pasă de ce se întâmplă cu el, celorlalți

de ce le-ar mai păsa? Și, când se uită în oglinda mică, tulbure, vede fața unui om care nu mai e el: mai în vârstă, mai slab, mai osos, dur cum nu s-a știut niciodată, mai închis în el, bazându-se din ce în ce mai mult pe câteva accesorii amărâte – chipiul de ofițer, care și-a pierdut forma, o eșarfă roșie, legată ca o bandană în jurul gâtului, cum poartă țiganii, poate mai mult pentru el decât pentru ei.

Cu trei luni în urmă, în timp ce se îndrepta spre un alt lagăr, în josul râului, ca să ia niște medicamente, dăduse de un tamil romusha, într-un sarong roșu, zdrențuit, așezat lângă un pârâu, așteptând să moară. Bătrânul nu se arătase interesat de ajutorul pe care i-l putea da Dorrigo Evans. Aștepta moartea așa cum cineva așteaptă autobuzul. Cu o lună în urmă, mergând pe același drum, dăduse iar de bătrân, acum doar un schelet curățat de animale și insecte. Scosese sarongul roșu de pe schelet, îl spălase, îl rupsese în jumătate și bucata mai bună și-o legase în jurul gâtului. Când moartea va veni la el, speră s-o întâmpine la fel ca tamilul romusha, deși se îndoiește că va fi așa. Nu acceptă autoritățile vieții și, crede el, nu le va accepta nici pe cele ale morții.

Observă cum și oamenii lui sunt mult mai bătrâni decât vor fi dacă vor ajunge să îmbătrânească. Undeva, adânc în sufletul lor, știu oare că trebuie doar să sufere, și nu să provoace suferință? Credința în Hristos face o virtute din suferință, e conștient de asta. A discutat cu părintele Bob. Speră ca Hristos să aibă dreptate. Dar nu e de acord. Nu e. E medic. Suferința e suferință. Suferința nu e o virtute și nici nu duce la virtute, iar virtutea nu decurge neapărat din ea. Părintele Bob a murit țipând de groază, de durere, de disperare; a fost îngrijit de un om despre care Dorrigo Evans știa că, înainte de război, fusese bătăușul unei bande din Darlinghurst. Virtutea e virtute și, la fel ca suferința, e inexplicabilă, ireductibilă, neinteligibilă. În noaptea în care a murit părintele Bob, Dorrigo Evans a visat că se afla într-o arenă cu Dumnezeu, că amândoi erau chei și se luptau pentru o perucă.

Dorrigo Evans nu e orb la slăbiciunile omenești ale prizonierilor. Aceștia mint, înșală și fură, mint, înșală și fură fără nici o reținere. Cei mai răi se prefac bolnavi, cei mai mândri, că sunt sănătoși. Noblețea îi ocolește de cele mai multe ori. Cu o zi în urmă, a dat de unul atât de bolnav încât zăcea cu fața în noroi, întors cât să mai respire, la marginea lui Dolly, incapabil să străbată cele câteva sute de metri până în lagăr. Doi inși treceau pe lângă el, prea obosiți ca să-l ajute, încercând să-și conserve puțina energie rămasă pentru propria supraviețuire. Dorrigo Evans a trebuit să le ordone să-l ajute pe bolnavul gol până la piele să

ajungă la spital.

Și totuși, în fiecare zi îi conduce, se îngrijește de ei, îi ține aproape, îi deschide și-i coase, joacă pentru sufletele lor tot felul de jocuri de cărți și sfidează moartea ca să mai salveze o viață. Minte și el, înșală și fură, dar pentru ei, numai pentru ei. Fiindcă a ajuns să-i iubească, și în fiecare zi înțelege că eșuează în dragostea lui, fiindcă în fiecare zi mor din ce în ce mai mulți.

A trecut mult timp de când se gândise ultima oară la femei. Dar la ea încă se mai gândește. Lumea lui de dincolo de aici s-a redus la ea. Nu la Ella. La ea. La vocea ei, la zâmbetul ei, la râsetul ei răguşit, la mirosul ei când doarme. Vorbește cu ea în gând. Îi iubește pe ei fiindcă n-o poate avea pe ea? N-o poate avea. Nu-și poate răspunde singur. Nu poate.

Dorrigo Evans nu e un australian tipic şi nici ei nu sunt, voluntari de la periferia, din mahalalele şi locurile mai puţin umblate ale ţării lor imense: văcari, vânători de canguri sau de câini dingo, docheri, mici funcţionari, ciobani. Funcţionari de bancă şi învăţători, barmani, salahori şi contrabandişti, şomeri, aventurieri, golani, ospătari, infractori, prostovani şi tipi duri, fiii unei crize care-i crescuse în colibe şi cocioabe, fără curent electric, cu taţii morţi sau schilodiţi sau care îşi pierduseră minţile în Primul Război Mondial şi cu mame care trudeau cu o brumă de speranţă pe bucata de pământ primită de la guvern, în ateliere, în cocioabe, într-o lume a secolului al XIX-lea care intrase cu paşi şovăitori direct în mijlocul secolului XX.

Deşi fiecare mort le scade numărul, cei o mie de prizonieri de război care au părăsit Changi sub numele de Unitatea J a lui Evans – un amestec de tasmanieni şi australieni din partea de vest a ţării care se predaseră în Java, australieni din partea de sud care se predaseră în Singapore, supravieţuitori ai distrugătorului Newcastle, care se scufundase, câţiva din Victoria şi New South Wales, victime ale altor eşecuri militare, şi câţiva piloţi – rămân în continuare Unitatea J a lui Evans. Asta erau când au sosit şi asta vor fi când vor pleca, Unitatea J a lui Evans, aproximativ o mie de suflete, indiferent dacă, la sfârşit, doar unul dintre ei va părăsi acest lagăr. Sunt supravieţuitorii unor decenii sumbre, pline de sărăcie, care au rămas cu acest minimum minimorum: credinţa unul în celălalt, o credinţă care devine şi mai puternică în preajma morţii. Căci, dacă viii se leapădă de morţi, viaţa lor nu mai contează. Într-un fel, propria lor supravieţuire le impune să fie uniţi, acum şi-ntotdeauna.

6

În camionul înnămolit era şi un sac cu scrisori din Australia. O plăcere rară şi neaşteptată. Prizonierii de război ştiau că japonezii le reţineau aproape pe toate, dar emoţia lor era atât de mare, încât scrisorile fură distribuite înainte ca masa de dimineaţă să se fi încheiat. Dorrigo primi cu încântare prima scrisoare după opt luni de aşteptare. Nu era nevoie să se uite la scris, plicul tare, din carton, îl anunţa că e de la Ella. Hotărî să-l deschidă seara, savurând ideea că, în altă parte, o altă lume, mai bună, continua să existe, o lume în care avea şi el un loc, în care odată şi-odată tot se va întoarce. Dar aproape imediat mintea i se răzvrăti, şi el deschise plicul, despăturind cele două foi cu atâta emoţie încât le rupse puţin. Începu să citească plin de o furie lacomă.

După ce parcurse două treimi din prima pagină, se opri. Nu mai era în stare să continue. De parcă ar fi sărit într-o maşină, ar fi accelerat la maximum şi ar fi intrat direct într-un zid. Literele elegante ale Ellei se împrăştiau şi se desprindeau de pe pagină ca nişte fire de praf, din ce în ce mai multe fire care se loveau unul de altul, iar el nu-şi mai putea aminti faţa ei. Totul i se părea în acelaşi timp prea real şi pe de-a-ntregul ireal.

Nu-şi dădea seama dacă din cauza atacului de malarie din care încă nu-şi revenise pe deplin, a epuizării sau a şocului produs de primirea scrisorii, prima după aproape un an. O reciti, dar pierdut într-o amintire pe cât de precisă, pe atât de imprecisă, firele de praf din ce în ce mai luminoase şi mai agitate, soarele după-amiezii mai orbitor ca niciodată; şi nu-i putea vedea faţa cu claritate. Gândind: Lumea este. Pur şi simplu este.

Îşi aminti cum stătea în Austinul mic, furgoneta împrumutată de la brutar, în timp ce se îndrepta spre ocean, simţi mirosul înţepător al tapiţeriei din păr de cal şi de făină veche, aerul înăbuşitor, căldura toridă din Adelaide când începuse să viziteze hotelul unchiului cu regularitate, nodul din stomac, gura uscată, cămaşa prea strâmtă, bătăile puternice ale inimii. Hotelul, care-i veni în minte de parcă s-ar fi aflat din nou acolo: verandele spaţioase şi întunecate; balustradele din fier, ruginite, care se cojeau; oceanul de topaz învolburat de vânt; vocea îndepărtată, uşor dogită, a lui Leslie Hutchinson cântând These Foolish Things, care-i dădea

senzația că e purtat de valuri spre țărm. Dar fața lui Amy nu și-o putea aminti deloc.

Ce însemna, se întrebă el, această dorință de a fi cu ea, numai cu ea, de a fi cu ea zi și noapte, de a se agăța chiar și de cea mai anostă dintre anecdotele spuse de ea, de cea mai evidentă dintre remarcile ei, de a-și lipi nasul de spatele ei, de a simți cum picioarele ei le înlănțuie pe ale lui, de a o auzi cum îi spune numele, gemând, această dorință care îi copleșea totul în viață? Cum să numească această durere pe care o simțea în stomac, pentru ea, acest nod din piept, acest vertij copleșitor? Și cum să spună – în alte cuvinte decât cele care îi veneau pe buze – că acum îl obseda un singur gând care era mai mult un instinct: simțea nevoia să fie lângă ea, cu ea, numai cu ea.

Amy voia mereu dovezi de afecțiune. Cel mai mărunt cadou o impresiona, o asigura că dragostea lui față de ea nu se evaporase. Pentru ea cadourile, declarațiile erau absolut necesare. Ce altceva putea avea? Lipsiți cum erau de șansa de a trăi împreună, acestea erau singurele dovezi pe care le putea avea, acum și mai târziu, că trăise cândva o asemenea bucurie. Poate că Amy, în sinea ei, atât de diferită de Dorrigo, era o realistă. Cel puțin, așa credea el. De aceea, într-o zi pe când erau în oraș, Dorrigo își retrăsese aproape toate economiile ca să-i cumpere un colier din perle. De fapt, colierul avea o singură perlă, prinsă ingenios de un lănțișor de argint. Îi amintea de momentele în care i se uita peste șold la calea urmată de lună pe deasupra oceanului. Îl certase pentru nesăbuința lui, îi spusese de două ori să-l ducă înapoi, dar încântarea ei era de nedescris. Fiindcă primise ceea ce își dorise, deși nu putea purta colierul în public: dovada legăturii lor. Chiar și acum, Dorrigo Evans vedea colierul. Fața ei însă, nu.

Când m-ai văzut prima oară în librărie, îi spusese el în timp ce-i prindea colierul și îi săruta ceafa. Îți mai amintești?

Bineînțeles, răspunsese ea, atingând perla cu un deget.

Mă întreb dacă acela a fost momentul în care ni te-ai alăturat.

Cum adică?

Dar Dorrigo nu știuse ce dorise să spună și se temuse de direcția în care i-o luaseră gândurile. Dacă așa stăteau lucrurile, chiar atât de precar era controlul pe care-l avea asupra propriei vieți? Își aminti cum într-o dimineață înotase în ocean, așteptând-o să se întoarcă din oraș. Un curent submarin îl târâse câteva

sute de metri, până să reușească și să scape de el.

Curentul submarin, răspunsese el. Al nostru.

Amy izbucnise în râs. Îmi place mult colierul, e frumos, spusese ea.

Chiar și acum vedea luna minusculă a colierului cum își schimba culoarea în lumina electrică a magazinului; vedea clama triunghiulară ce i se odihnea pe ceafă, încadrând cel mai ademenitor puf, ca un pâlc de conifere abia vizibil. Dar firele de praf apărură din nou peste tot, zgomotul ploii crescu și tot nu-i văzu fața, tot nu-i auzi vocea, Bonox Baker apăruse lângă el și-i spunea că e tenko[43], iar Amy nu era acolo.

Întârziem dacă nu plecăm acum și Dumnezeu știe ce amărât trimit gălbejiții la muncă, spuse Baker Bonox.

Preț de o clipă, Dorrigo Evans nu-și dădu seama unde se află. Derutat, lăsă scrisoarea lângă pat și ieși în ploaie.

Gândind: Lumea este. Pur și simplu este.

7

MacNeice Cocoșu se alătură târziu gloatei sleite de puteri care își făcea drum prin ploaia și noroiul satului damnaților spre bucătărie. În afară de chiloți și de pălăriile pleoștite, cei mai mulți erau goi pușcă și, cu cât aveau mai puține lucruri de îmbrăcat, cu cât arătau mai istoviți și mai uzați, cu atât păreau să-și poarte pălăriile mai șmecherește lăsate pe-o sprânceană, ca și cum s-ar fi pregătit să mai dea o raită prin bordelurile din Palestina și să bea bere cât încape. Dar unde le erau hainele elegante de altădată?

Mirosul de lemn ars. Micul sanctuar din praf uscat și cald din jurul cuptoarelor rudimentare, din lut, apropierea momentului în care aveau să mănânce, discuțiile purtate cu voce scăzută, de cele mai multe ori toate acestea făceau din bucătărie un loc primitor, în care se simțeau bine, chiar dacă aparținea unei lumi străine, potrivnice. În dimineața aceasta însă, ploaia pătrundea în bucătărie prin toate

crăpăturile. Câteva pârâiașe se scurgeau de pe acoperișul din stuf, prefăcându-se în aburi când cădeau pe cuptoare, garnisind orezul din oalele enorme, din fontă, cu funinginea pe care o luau cu ele de pe grinzile înnegrite. Podeaua era cu cel puțin cinci centimetri sub apă.

Călcând anevoie, MacNeice Cocoșu își scoase gamelele și, când îi veni rândul, le întinse pe amândouă. Într-una bucătarul îi turnă o cană cu orez apos de mic dejun, iar în cealaltă îi trânti o chiftea de orez, murdară, pentru prânz.

Ce faci, ai înțepenit? spuse cineva din spatele lui.

MacNeice Cocoșu se îndreptă de spate. Pășind prin apă, se întoarse încet în ploaia musonică. Acum trebuia să aleagă între a se întoarce pe panta alunecoasă cu orezul apos la adăpostul relativ al cortului lor, ca să stea jos și să-și ia micul dejun în tihnă sau, așa cum făceau majoritatea prizonierilor, să rămână în ploaie și să înghită orezul cât mai repede. La urma urmei, nu era hrană; era supraviețuire.

Îl văzu pe Gardiner Oacheșu trecând pe lângă el, spre adăpost, ca să mănânce acolo. Gardiner Oacheșu era unul dintre prizonierii care transformau masa într-un mic ceremonial, ca și cum n-ar fi fost vorba de câteva linguri de orez rânced, ci de o ditamai friptură de duminică. MacNeice Cocoșu, pe de altă parte, deși încerca din răsputeri să nu înghită toate lăturile alea dintr-odată, dădea mereu greș. Înțelegea plăcerea de a mânca încet, un minut, două minute – de a ști că acum puteai mânca, de a te bucura la fel de mult de apropierea momentului ca de momentul în sine, de a mânca încet, savurând cele câteva îmbucături și chiar înmulțindu-le, fărâmițându-le cu lingura, alegându-te cu mult mai mult decât cele trei sau patru îmbucături cât cuprindea de fapt rația de lături. Lui însă nu-i ieșea niciodată.

MacNeice Cocoșu detesta clipa în care, după ce își înfuleca orezul, ridica privirea și vedea cum un specimen ca Gardiner Oacheșu încă mai mânca, tacticos și senin, din gamela care părea fără fund. În astfel de momente, MacNeice Cocoșu evita să mai privească, ignorând invidia care-i făcea să ghiorăie mațele goale, înăbușindu-și furia care îi întuneca mințile. Și se jura ca, data viitoare, să mănânce și el înțelept, cu grijă, tacticos; ca data viitoare el, MacNeice Cocoșu, să fie cel spre care toate acele fețe scheletice, toate acele râturi osoase, toți ochii aceia mari, visători, se vor întoarce plini de invidie, dornici să se împărtășească din lăturile lui. Ca data viitoare el să fie cel înzestrat

cu această demnitate ciudată care făcea din mâncatul lăturilor un act de curaj, chiar de sfidare.

Dar lui nu-i ieșea și pace.

Foamea lui era ca un animal sălbatic. Foamea lui era disperată, nebună, îi poruncea ca orice fel de mâncare găsea să-l înghită numaidecât; mănâncă repede, țipa foamea lui – mănâncă! mănâncă! mănâncă! Și tot timpul știa că, de fapt, foamea îl mănâncă pe el.

Auzi un țipăt. Ridicând ochi, MacNeice Cocoșu văzu cum Gardiner Oacheșu alunecă în noroi și își împrăștie terciul de orez peste tot. Surprinse privirea derutată a lui Gardiner Oacheșu mai mult decât și-ar fi dorit, apoi, uitându-se în jos, văzu locul în care, în noroiul cafeniu, ploaia torențială dizolva deja lăturile de orez, prefăcându-le într-o pată lucioasă, cenușie.

MacNeice Cocoșu se întoarse și, cu spatele la Oacheșu, înfulecă restul lăturilor lui. În doar câteva secunde. Nimic, gândi el. Un om avea nevoie de zece ori mai multă mâncare la masa de dimineață.

Porcii ăștia gălbejiți vor să murim de foame, zise el fără să se adreseze neapărat cuiva.

Terminând de mâncat, se întoarse și-l văzu pe Middleton Mărunțelu – o figură grotescă, atât de slab, încât șoldurile îi ieșeau în afară ca niște urechi de elefant – cum îl ajută pe Gardiner Oacheșu, cu puținele lui puteri, să se ridice în picioare. În timp ce-și lingea gamela, MacNeice Cocoșu văzu cum scheletul ia de pe jos gamela lui Gardiner Oacheșu, răstoarnă jumătate din orezul lui în ea și i-o dă lui Gardiner.

MacNeice Cocoșu își vârî gamelele una într-alta, cu chifteaua pentru prânz, și le prinse de chiloți. Era absurd ca un om umilit să-l ajute pe cel care îl umilise sacrificând jumătate din rația lui. Astfel de oameni, după cum vedea el lucrurile, nu știau ce înseamnă nici rușinea și nici respectul de sine. Încercând o senzație ciudată, de ușurare aproape triumfală că nu fusese nevoit să-și împartă propria rație, se apropie de cei doi și puse o mână pe umărul murdar de noroi al lui Gardiner Oacheșu.

Ai nevoie de ajutor, Gardiner?

Mă descurc, Cocoşule.

Observând că alţi prizonieri se îndreptau spre platou, MacNeice Cocoşu se alătură în grabă jalnicei procesiuni ce abia se târa spre capătul de vest al lagărului. Acolo, în faţa unei barăci alcătuite din două încăperi cu pereţii din bambus, ridicată pe proptele, care servea drept sediu administrativ al inginerilor japonezi, era o mlaştină folosită ca platou. Aici se ţinea tenko-ul de dimineaţă, aici erau număraţi şi împărţiţi în echipe de lucru.

Odată ajuns acolo, MacNeice Cocoşu îi văzu pe ceilalţi adunându-se din toate colţurile lagărului, unii şchiopătând, alţii sprijiniţi de prieteni, unii aduşi în spinare, alţii aproape în patru labe. Se trezi lângă Jimmy Bigelow, care înjură ziua şi pe Dumnezeu.

E frumos, zise MacNeice Cocoşu, care considera că trebuia să dea glas numai gândurilor elevate. Gândurile elevate, descoperise el, îi şi descurajau uneori pe cei care se nimereau să stea lângă el. Prizonierii dintr-un adăpost aveau tendinţa să stea împreună. În momentele lui cele mai bune – şi acum nu era nici pe departe cazul –, o astfel de camaraderie nu-l impresiona prea mult pe MacNeice Cocoşu, iar după umilinţa suferită în zori, cu atât mai puţin. Când n-o putea evita, încerca s-o submineze.

Catedrala naturii, adăugă el, arătând spre un pâlc de bambuşi înalţi.

Ridicându-şi ochii înfundaţi în orbite, Jimmy Bigelow nu văzu decât cerul încă întunecat al dimineţii şi colţii negri ai junglei de sub el.

Mda, făcu el.

Uită-te cum se sprijină unul de altul şi alcătuiesc arcurile alea gotice, formidabile, zise MacNeice Cocoşu. Şi dincolo de ei, arborii de tek, în filigran, ca nişte vitralii.

Jimmy Bigelow privi lung spre şirul mohorât de copaci şi îl întrebă, pe un ton nesigur, dacă se referă la King Kong.

Eu cred că există vitamine în frumuseţe, spuse MacNeice Cocoşu.

Jimmy Bigelow zise că, după părerea lui, vitaminele existau în vitamine.

În frumusețe am spus eu, replică MacNeice Cocoșu.

De fapt, nu credea în așa ceva, dar îl auzise pe Hendricks Iepurilă bătând câmpii despre asta. Astfel de trăiri superioare, superioare fiind, chiar și însușite de la alții, erau dovada unui caracter elevat, care îl detașa de vulg și avea să-i asigure supraviețuirea.

Un nor negru, de ploaie, acoperi cerul cu o viteză nebunească. Lumina care se strecura printre tulpinile de bambus scăzu brusc, crengile arborilor de tek redeveniră cenușii, câțiva stropi groși de ploaie bolborosiră până atinseră solul și în doar câteva clipe se prefăcură într-un potop asurzitor. Jungla deveni un instrument de tortură. Șuvoaie grele de apă se rostogoleau din vârful copacilor și ricoșau din pământ la marginea platoului, de parcă până și pământul era sătul de ploaie și voia să scape de ea. Dar ploaia nu se lăsa dusă. Ca și cum ar fi vrut să stăpânească absolut totul. Cădea cu și mai mare intensitate; mai greu, mai tare, cu atâta zgomot, încât, până se mai potolea, oamenii renunțară chiar și să strige.

Prizonierii continuau să vină. Erau mai mulți bolnavi ca niciodată. Cei care nu puteau sta în picioare se așezau sau se întindeau lângă un trunchi lung de tek, pe marginea platoului, un loc pe care îl numeau Zidul Plângerii. Printre rafalele de ploaie, MacNeice Cocoșu văzu cum unul se târa prin noroi. Alt prizonier mergea pe lângă el, ținându-i tovărășie, de parcă s-ar fi dus amândoi la cursele de cai. Cel care se târa părea că n-are nevoie de ajutor, iar cel care mergea pe lângă el părea că nici nu intenționa să-l ajute. Și totuși, în timp ce torentul îi contopea, MacNeice Cocoșu avu impresia că ceva invizibil îi lega pe cei doi.

Când, în sfârșit, ajunseră mai aproape, își dădu seama că acela care se târa era Middleton Mărunțelu, iar cel care mergea pe lângă el era Gardiner Oacheșu, ca și cum ar fi făcut cel mai firesc lucru din lume. De două ori văzu cum Gardiner încearcă să-l sprijine pe Middleton, dar Middleton părea hotărât să ajungă la platou prin propriile forțe.

Vederea acestor bărbați pe care-i disprețuia din adâncul inimii, a schilodului și a prietenului său care, chiar dacă își bătuse joc de el, nu voia să-l părăsească, vederea a ceea ce până și cei mai de jos păreau să aibă, un lucru pe care înțelese că el nu-l avea, i se păru lui MacNeice Cocoșu absurdă și îl umplu de ura cea mai înverșunată. Întoarse spatele pâlcului de bambuși și încercă încă odată să și-i imagineze ca pe niște arcuri gotice, închisoarea lui ca pe o catedrală, și să-și umple inima de frumusețe.

8

În timp ce prizonierii se adunau în ploaia torențială, cu Dorrigo Evans în frunte, japonezii așteptau în sediul administrativ să treacă potopul. De-abia apoi își făcură apariția. Spre surprinderea lui Dorrigo Evans, printre ei era și Nakamura. În mod normal, locotenentul Fukuhara superviza selecția. Spre deosebire de Fukuhara, care arăta întotdeauna ca scos din cutie, uniforma de ofițer a lui Nakamura era murdară, cu cămașa plină de pete. Maiorul se opri să-și lege o moletieră desprinsă, care îi atârna în noroi.

În timp ce aștepta, Dorrigo Evans își flexa corpul cum făcea cândva pe terenul de fotbal, pregătindu-se de confruntare. Începu apelul, o procedură obositoare, în care fiecare prizonier trebuia să-și strige numărul dat de japonezi. În calitate de comandant al prizonierilor și al echipei de medici militari, Dorrigo Evans îi raportă maiorului Nakamura că în ziua precedentă muriseră patru oameni, în timpul nopții doi și că acum rămăsese un efectiv de 838 de prizonieri de război. Dintre acești 838, 67 aveau holeră și se aflau în țarcul construit special pentru ei, iar alți 179 se aflau în spital, în stare gravă. Alți 167 erau prea bolnavi ca să execute munci grele. Arătă spre prizonierii sprijiniți de trunchiul de copac și spuse că mai erau 62 care anunțaseră că sunt bolnavi chiar în dimineața aceasta.

Mai rămân 363 de oameni pentru calea ferată, zise Dorrigo Evans.

Fukuhara traduse.

Go hyaku, spuse Nakamura.

Domnul maior spune că e nevoie de 500 de prizonieri, traduse Fukuhara.

N-avem 500 de oameni apți de muncă, răspunse Dorrigo Evans. Holera ne decimează. Ne…

Australienii ar trebui să spele ca soldatul japonez. Baie fierbinte în fiecare zi, zise Fukuhara. Fii curați. Atunci nu mai e holera.

Nu existau căzi. Și, chiar dacă ar fi existat, nu aveau timp să încălzească apa.

Observaţia lui Fukuhara i se păru lui Evans cea mai cinică formă de batjocură.

Go hyaku! explodă Nakamura.

Dorrigo Evans nu se aşteptase la această reacţie. În ultima săptămână li se ceruseră 400 de oameni şi, după ultima târguială, se înţeleseseră asupra unui număr de 380. Dar în fiecare zi mureau sau se îmbolnăveau alţi prizonieri, şi astfel tot mai puţini erau apţi de muncă. Acum îi lovise şi holera. El însă continuă exact cum începuse, repetând că erau numai 363 de oameni apţi de muncă.

Domnul maior spune iei din spital, traduse Fukuhara.

Oamenii ăia sunt bolnavi, răspunse Dorrigo Evans. Mor dacă sunt puşi să muncească.

Go hyaku, zise Nakamura fără să mai aştepte traducerea.

Go hyaku!

380, spuse Dorrigo Evans, sperând să ajungă la o înţelegere.

San hachi, traduse Fukuhara

Yon hyaku kyu ju go, zise Nakamura.

495, traduse Fukuhara.

Târguiala se anunţa dificilă.

Continuară să se tocmească. După vreo zece minute, Dorrigo Evans hotărî ca, dacă trebuia să aleagă care dintre bolnavi să meargă la muncă, alegerea să se bazeze pe cunoştinţele lui medicale, şi nu pe pretenţiile absurde ale lui Nakamura. Oferi 400 de oameni, repetând numărul celor bolnavi şi detaliind bolile nenumărate de care sufereau. În sinea lui însă, ştia că pregătirea lui de medic nu putea avea câştig de cauză. Simţea cum creşte disperarea în el, ca şi foamea, şi încercă să nu se mai gândească la friptura pe care o refuzase cu atâta nesăbuinţă.

Dar, dincolo de 400, conchise el, nu-i mai suntem de folos împăratului. Mulţi vor

muri degeaba, pe când, dacă ar fi lăsaţi să se mai întremeze, ar da un randament mai mare. Mai mult de 400 nu avem cum să scoatem la muncă.

Înainte ca Fukuhara să apuce să traducă, Nakamura urlă la un caporal. Din sediul administrativ fu adus imediat un scaun alb. Nakamura urcă pe el şi se adresă prizonierilor în japoneză. Spuse doar câteva cuvinte şi, când termină, coborî şi îi făcu semn lui Fukuhara să-i ia locul.

Domnul maior Nakamura are plăcere să fie conducător la construcţia calea ferată, spuse Fukuhara. Regretă să vadă probleme serios de sănătatea. În părerea lui, aceasta din cauza absenţei credinţei japoneze: sănătate depinde de voinţă! În armata japoneză cine nu îndeplineşte obiectiv din cauza sănătatea este de ruşine. Devotament până la moarte bun.

Fukuhara coborî de pe scaun şi Nakamura se urcă la loc şi vorbi din nou. De data aceasta, când termină, nu mai coborî, rămase pe scaun, privind de-a lungul şi de-a latul şirurilor de prizonieri.

Înţelegeţi spirit japonez! urlă Fukuhara de la picioarele lui, şi gâtul de gâscă i se undui de parcă ar fi vomitat. Niponii pregătiţi de muncă, spune domnul maior Nakamura, australieni trebuie să muncească. Niponii mănâncă mai puţin, australieni mănâncă mai puţin. Niponii regretă, spune domnul maior Nakamura, mulţi oameni trebuie să moară.

Nakamura coborî de pe scaun.

Băga-l-aş în mă-sa! şopti Morton Capdeoaie către Jimmy Bigelow.

Se auzi un zgomot. Nimeni nu mişcă. Nimeni nu vorbi.

Un prizonier din primul rând se prăbuşise la pământ. Nakamura se apropie cu paşi mari, pe lângă şirul de prizonieri, până ajunse la el.

Kurra! urlă Nakamura.

Când nu primi nici un răspuns, nici la al doilea urlet, maiorul japonez îl izbi cu piciorul în burtă. Prizonierul se ridică anevoie şi apoi căzu din nou. Nakamura îl izbi şi mai tare. Din nou prizonierul se ridică în picioare şi din nou căzu la pământ. Ochii imenşi, îngălbeniţi, îi ieşeau din orbite ca nişte mingi de golf murdare – obiecte ciudate, pierdute, dintr-o altă lume –, şi nici o lovitură, nici un

urlet de-al lui Nakamura nu mai reuşiră să-l mişte de acolo. Faţa suptă şi obrajii scofâlciţi făceau ca maxilarul să pară uriaş. Ca un rât de mistreţ.

Malnutriţie, gândi Dorrigo Evans, care îl urmase pe Nakamura şi acum îngenunchea între el şi prizonier. Omul zăcea în noroi, inert. Corpul lui era o ruină, acoperit de răni şi ulceraţii, pielea i se lua la cea mai mică atingere. Pelagră, beri-beri şi Dumnezeu mai ştie ce, gândi Dorrigo. Fesele omului arătau ca două cabluri, anusul ieşea în afară ca nodul unei funii jegoase. Un lichid urât mirositor, cafeniu, i se scurgea din gambele ca nişte beţe. Dizenterie amoebică. Dorrigo Evans luă în braţe simulacrul de om, se îndreptă de spate şi se întoarse spre Nakamura. Bolnavul atârna de el ca o boccea mânjită de noroi, plină cu vreascuri.

399 de oameni, spuse Evans.

Nakamura era înalt pentru un militar japonez, avea poate un metru optzeci, şi era bine clădit. Fukuhara începu să traducă, dar Nakamura ridică o mână şi îl opri. Se întoarse spre Dorrigo Evans şi îl plesni peste faţă.

Acest om este prea bolnav ca să muncească pentru niponi, domnule maior.

Nakamura îl plesni din nou. Şi, în timp ce Nakamura continua să-l plesnească, Evans se concentra să nu-l scape din braţe pe bolnav. La înălţimea lui de un metru nouăzeci, Dorrigo Evans era înalt pentru un australian. La început, diferenţa de înălţime atenuă loviturile, dar, treptat, acestea începură să-şi facă efectul. Încercă să stea bine pe picioare, la următoarea lovitură, să-şi păstreze echilibrul, să nu accepte durerea, de parcă ar fi participat la un joc. Dar nu era un joc, era orice, numai joc nu, iar el ştia asta prea bine. Şi, într-un fel, simţea că e pedepsit pe bună dreptate.

Fiindcă minţise.

Fiindcă 363 nu era numărul real. Şi nici 399. Fiindcă numărul real, gândi Dorrigo Evans, era zero. Nici un prizonier nu putea face ce voiau japonezii. Toţi sufereau mai mult sau mai puţin de malnutriţie şi alte boli. Evans juca pentru ei, cum juca mereu, fiindcă atât putea face. Ştia că mai era un număr, altul decât zero, care era tot real, numărul pe care trebuia să-l calculeze acum, prin adăugarea celor care aveau să moară mai târziu la cei 362 mai puţin bolnavi. În fiecare zi, această aritmetică îngrozitoare cădea în sarcina lui.

Gâfâia acum. În timp ce Nakamura continua să-l plesnească, se concentră asupra celor din spital, cei care se întremau, cei care puteau fi folosiţi la munci mai uşoare; în timp ce Nakamura îl plesnea pe un obraz, apoi pe celălalt, îşi număra în gând bolnavii din spital – în jur de patruzeci – care, dacă nu erau solicitaţi prea mult, puteau face faţă unor munci uşoare – numai uşoare – şi acelaşi număr dintre cei mai apţi din echipa muncilor uşoare puteau fi apoi plasaţi în echipele de lucru. Numărul total era 406. Da, gândi el, asta-i tot ce putea să adune, 406 oameni. Dar, în timp ce Nakamura îl lovea fără încetare, îşi dădu seama că nu este suficient. Va trebui să-i dea maiorului mai mulţi oameni.

La fel de brusc pe cât începuse, maiorul Nakamura încetă să-l mai bată şi se îndepărtă de el. Se scărpină în capul ras şi ridică privirea spre australian. Se uită direct şi adânc în ochii lui, iar australianul îi întoarse privirea, şi, în acel schimb de priviri, cei doi exprimară tot ceea ce lipsea din traducerea făcută de Fukuhara. Nakamura spunea că îşi va impune oricum voinţa, iar Dorrigo Evans răspundea că îi este egal şi că nu va ceda. Şi, de-abia după ce se sfârşi această discuţie mută, se reluă tocmeala în acest straniu bazar al vieţii şi morţii.

Nakamura spuse 430, nici un om mai puţin. Evans protestă, se ţinu ferm pe poziţie, protestă din nou. Nakamura începu să se scarpine în cot, furios, şi spuse vehement, iar Fukuhara traduse:

E voinţa împăratului.

Ştiu, zise Dorrigo Evans.

Fukuhara rămase tăcut.

429, spuse Dorrigo Evans şi se înclină.

Şi astfel sfârşi tocmeala zilei şi prizonierii trecură la treabă. Dorrigo Evans se întrebă dacă pierduse sau câştigase. Jucase cât putuse de bine, dar în fiecare zi pierdea tot mai mult, iar pierderile se măsurau în vieţile celorlalţi.

Se apropie de Zidul Plângerii şi îl lăsă pe bolnav lângă trunchiul de copac, alături de ceilalţi bolnavi, şi, când să pornească spre spital şi să înceapă selecţia, simţi că pierduse sau rătăcise ceva.

Se uită de jur împrejur.

La fel cum acoperea trunchiurile de copaci, traversele, tulpinile de bambus căzute, şinele de cale ferată şi alte obiecte neînsufleţite, ploaia se încolăcea acum pe cadavrul lui Middleton Mărunţelu. Ploua fără încetare.

9

E-al tău, nu? întrebă Morton Capdeoaie, întinzându-i un baros lui Gardiner Oacheşu la magazia unde prizonierii îşi lăsau uneltele. Avea mâinile uriaşe, ca nişte menghine, şi capul despre care el însuşi spunea că e mai tare decât drumul pe care ieşeai din Rosebery. Numele nu i se trăgea de la înfăţişare, ci din copilăria petrecută în Queenstown – un orăşel ai cărui bărbaţi lucrau mai ales în minele de cupru, aşezat pe coasta de vest a Tasmaniei, un ţinut alcătuit în mod egal din păduri tropicale şi mituri – unde, o vreme, familia lui fusese atât de săracă, încât nu mânca decât capete de oaie. Pe cât de blând era treaz, pe atât de violent devenea când bea fără măsură. Îi plăcea să se bată şi o dată, beat fiind, provocase un autobuz plin cu australieni care se întorceau din permisia petrecută la Cairo. Când i se spusese să tacă din gură şi să stea jos, se întorsese spre Jimmy Bigelow şi, clătinând din cap a dezgust, rezumase o lume a dispreţului în doar opt cuvinte: Nu poţi să faci din rahat bici, Jimmy.

E al Mărunţelului, răspunse Gardiner.

Mărunţelu scrijelise un M pe mânerul celui mai bun baros din zestrea lagărului, pentru ca el sau Oacheşu să-l recunoască în fiecare dimineaţă.

E cel mai bun baros, zise Morton Capdeoaie, pentru care astfel de lucruri contau mult. Mânerul e puţin crăpat, dar măciulia e mai grea cu o jumătate de kilogram.

Atât timp cât Mărunţelu fusese în putere şi echipa funcţionase bine, barosul acesta se dovedise cel mai bun dintre toate. La fiecare lovitură se adăuga greutatea lui, bara de fier se afunda mai adânc, şi astfel Mărunţelu şi Oacheşu reuşeau să-şi termine norma mai devreme. Trebuia să ai forţa şi entuziasmul Mărunţelului ca să-l ridici şi să loveşti bara cu precizie.

Credea că greutatea îl ajută, spuse Morton Capdeoaie, aşteptând ca Oacheşu să ia barosul.

Dar important acum pentru toți nu mai era să-și facă norma, ci să ajungă vii la sfârșitul zilei de muncă. Gardiner Oacheșu era prea slăbit ca să poată ridica barosul greu, oră de oră, ca să lovească bara precis, de fiecare dată, de nenumărate ori. Acum Gardiner căuta numai baroase ușoare, baroase inutile, și doar atingea bara, având grijă să nu se rănească și nici pe cel care o ținea, încercând să-și conserve destulă energie și pentru lovitura următoare, încercând să mai supraviețuiască o zi.

Da, l-am ajutat să ajungă în mormânt mai repede, zise Gardiner Oacheșu, alegând un baros ușor, căruia îi juca măciulia.

Toți voiau de acum să care tot ce era mai ușor, să ridice tot ce era mai ușor, ca să mai trăiască o zi. Putea începeni măciulia cu o bucată de bambus, gândi Gardiner Oacheșu. La capătul zilei va fi mai puțin ostenit. Își sprijini barosul pe umăr ca să-l poată duce mai bine. Simțind cât e de ușor așa, răsuflă adânc, aproape fericit – dacă nu i-ar fi fost capul tot mai greu.

Un murmur abia auzit trecu printre prizonieri ca o boare de vânt și apoi se pierdu. Căci ce se mai putea spune? Își târșeau picioarele pe drumul spre Linie, de-a lungul lui Dolly. Cu doi gardieni japonezi în față și alți câțiva venind din spate, se răsfirară în șir indian. Cei mai puțin bolnavi mergeau în frunte, urmați de prizonierii care cărau cele șapte târgi cu cei prea bolnavi ca să poată merge, dar considerați de japonezi apți de muncă, pentru un loc pe Linie unde să poată fi ajutați, dar să nu stea în calea tuturor. După ei veneau oameni în diverse stadii de decrepitudine, iar șirul se încheia cu cei care se deplasau în cârje improvizate.

Parada de Crăciun[44], remarcă cineva din spatele lui Gardiner Oacheșu.

Gardiner se concentră asupra picioarelor celui din fața sa. Erau murdare și scheletice, mușchii gambelor și ai coapselor păreau niște tendoane zdrențuite ce dispăreau acolo unde ar fi trebuit să fie fesele.

Chiar înainte ca această caravană grotescă să ajungă la stânca mică de la capătul lagărului, unde prizonierii trebuia să urce pe o scară din bambus legată cu sârmă – o scară șubredă, în care fiecare treaptă era în pericol de a se rupe –, Gardiner Oacheșu simți nevoia să se întindă pe jos și să doarmă pentru totdeauna. Deasupra scării erau mai multe puncte de sprijin, alunecoase din cauza ploii și pline de rahat amestecat cu noroi în locurile unde efortul matinal producea o reacție inevitabilă în prizonierii aproape goi care urcau.

Se ajutau între ei, îşi treceau uneltele de la unul la altul, într-un lanţ uman, ridicându-i pe cei mai slabi, reuşind să ridice şi tărgile fără vreun incident mai serios. Forţa grupului îl făcu pe Gardiner Oacheşu să se simtă mai puţin obosit şi puţin mai puternic când ajunse în vârful stâncii. În ziua aceea avea nevoie de toată puterea, fiindcă era sergentul ce răspundea de o echipă de şaizeci de oameni.

Lumina dimineţii era încă difuză şi, după ce lăsară stânca în urmă şi pătrunseră în junglă, lumea se înnegri, iar cărarea păru şi mai întunecată, şi mai întortocheată decât şi-o amintea Gardiner Oacheşu. Făcea tot posibilul ca să fie un bun şef de echipă, să se dea bine pe lângă gardieni, să-i înşele în privinţa normelor, să se folosească de orice prilej ca să fure ceva de valoare, atât timp cât nu putea fi bănuit, să-i înduplece pe gardieni s-o lase mai moale cu bătăile, să-şi ajute oamenii să mai supravieţuiască o zi. Astăzi însă nu era în apele lui. Tremura – friguri tropicale, malarie, tifos exantematic, malarie cerebrală – era greu să-şi dea seama, dar ce mai conta, acum încerca din răsputeri să-şi ajute oamenii. Luă un colac greu, din frânghie de cânepă udă, de la tânărul Fahey Prietenaru, ale cărui tibii erau acoperite de ulceraţii. Prietenaru împrumutase certificatul de naştere de la vărul lui ca să se înroleze, era în armată de trei ani şi încă nu împlinise optsprezece ani. Oacheşu văzuse cum băieţi precum Prietenaru clacaseră de îndată ce viaţa se întorsese împotriva lor. Puse colacul pe umărul stâng ca să echilibreze barosul de pe cel drept.

În timp ce mergeau, Gardiner Oacheşu încercă să se concentreze asupra cărării din faţa lui şi să-şi disciplineze corpul istovit, făcându-l să păşească pe potecă nu pe de lături, ca să nu se rănească. Întotdeauna fusese sprinten. Chiar şi când era cât pe-aci să cadă, slăbit cum era, găsea în el puterea de a-şi reveni şi de a continua drumul. Încă mai păstra destulă putere în coapse şi gambe ca să evite, prin mici sărituri şi răsuciri, un obstacol şi să folosească altul – o piatră, un trunchi de copac – ca să evite vreo baltă sau mai multe tulpini de bambus ţepoase, căzute la pământ.

Şi din nou se strădui să-şi spună că era o zi bună şi ce noroc avea că încă mai era în putere, care se reproducea, în parte, singură; căci Gardiner Oacheşu înţelegea că slăbiciunea nu face decât să ducă la mai multă slăbiciune, că fiecare pas greşit duce la alţi o mie de paşi greşiţi, că, de fiecare dată când se legăna pe o piatră de calcar ascuţită trebuia să se concentreze ca să ajungă la următoarea piatră ascuţită sau la următorul trunchi alunecos, ca să nu cadă şi să se rănească, pentru a face acelaşi lucru din nou şi mâine, şi în toate zilele de după mâine. Dar nu

credea, așa cum făcuse Middleton Mărunțelu, că propriul corp va fi cel care îl va salva. Nu voia să ajungă să se zgârie pe piept și să strige Eu! Gardiner Oacheșu nu credea în prea multe lucruri. Nu credea că e unic sau că are un destin. În sinea lui simțea că toate aceste idei erau total absurde și că moartea îl putea găsi în orice moment, cum îi găsea pe atâția alții. Viața nu avea nici o legătură cu ideile. Viața avea ceva legătură cu norocul. Dar în cea mai mare măsură era ca un pachet de cărți. Viața se reducea la a avea grijă cum pășești.

Prizonierii auziră o înjurătură și se opriră. Când ridicară privirea și se uitară înapoi, văzură că Gardiner Oacheșu își prinsese vârful bocancului într-o piatră de calcar. Oacheșu își răsuci piciorul până când reuși să-l scoată de acolo. Prizonierii izbucniră în râs. Partea de sus a bocancului îi rămăsese pe picior, dar talpa se desprinsese complet, căci cusătura cedase, și rămăsese prinsă în crăpătură.

Oacheșu se aplecă și trase de talpă, care se rupse în două. Aruncă bucățile, cu umerii gârboviți, și scoase o înjurătură sau poate nu. Prizonierii erau mult prea pierduți în propriile bătălii ca să bage de seamă și, în plus, trebuiau să-și continue drumul. Drept care Oacheșu porni mai departe, poticnit, tremurând, iar restul de bocanc se bălăngănea în jurul gleznei. Apoi scoase un urlet de durere când își trase piciorul, căzu și nu mai putu să se ridice.

Pare terminat, zise Fahey Prietenaru.

Bocancul e terminat, spuse Morton Capdeoaie.

E același lucru, zise Fahey Prietenaru.

Fără bocanci sau pantofi, majoritatea n-aveau cum să reziste prea mult. Fără bocanci sau pantofi era doar o chestie de zile sau ore până se tăiau la un picior sau se răneau mergând prin ghimpii de bambus, pe pietre, pe bucățile ascuțite de rocă aruncată în aer ce acopereau zona defrișată. Uneori, în numai câteva ore se instala o infecție care în doar câteva zile devenea septică, iar într-o săptămână se transforma în ulcerație tropicală, cea care provoca moartea atâtor oameni. Unii, care își petrecuseră mare parte din viață în zonele mai sălbatice ale Australiei, nu păreau prea afectați și rezistau destul de bine, preferând chiar să meargă în picioarele goale. Gardiner Oacheșu însă nu era crescător de vite din vestul Australiei, ca Herbert Tauru, sau indigen, ca Ronnie Owen. Era un docher din Hobart, cu picioarele fine și vulnerabile.

Coloana se opri și aşteptă, bucuroasă de această pauză. Gardiner Oacheşu se gândea la o plăcintă pe care o mâncase cândva, din carne şi rinichi de vită, cu aluatul fraged şi aromat, orice îi abătea gândurile de la junglă. Saliva; aroma era de caisă, sosul era piperat. Dar gâfâia în continuare.

Prietene, zise Morton Capdeoaie.

Da, prietene, răspunse Gardiner Oacheşu.

Te simţi mai bine, prietene?

Da, prietene.

Trebuie, prietene.

Da, prietene.

După ce mai gâfâi o jumătate de minut, încercând să-şi revină, văzu o maimuţă. Şedea gârbovită pe creanga cea mai de jos a unui copac, la câţiva metri de cărare, tremurând, udă până la piele.

Ia uite şi la amărâta aia! spuse Gardiner Oacheşu într-un târziu.

E liberă, fraiere, zise Morton Capdeoaie, trecându-şi degetele descărnate prin părul ud şi apoi punându-şi pălăria la loc. Când am să fiu liber, mă întorc acasă, la Queenstown, şi mă-mbăt, şi nu mă mai trezesc până ajung la o sută de ani.

Da, prietene.

Ai fost vreodată în Queenie, prietene?

Ploaia continua netulburată. Cei doi rămaseră tăcuţi o vreme. Gardiner Oacheşu respira tot mai greu.

Nu, prietene.

E un deal mare acolo, spuse Morton Capdeoaie. Cât un munte, pe-o parte e Queenie, pe cealaltă Gormanston. La mama dracului. Două orăşele de mineri. Pe locul unei păduri tropicale. A dispărut din cauza minelor. N-a mai rămas nici măcar o ferigă cu care să te ştergi la cur. Nu seamănă cu nimic pe lume. Parc-ai

fi pe lună. Sâmbăta seara te îmbeţi, treci dealul, te baţi cu ăia din Gormy, şi te-ntorci acasă, în Queenie. Unde mai poţi face asta?

10

Vorbiră doar puţin în timp ce aşteptau – căci despre ce să vorbească? Fiecare încerca să se odihnească, să ofere corpului câteva clipe de relaxare înaintea caznelor pentru care nu mai avea nici puterea, nici energia care să le facă suportabile. Morton Capdeoaie îşi răsuci o ţigară din tutun birmanez într-o pagină de manual de instrucţie japonez, trase adânc fumul în piept şi o dădu mai departe.

Ce fumăm?

Kama Sutra.

Asta-i chinezească.

Şi ce dacă?

Ce-i face piciorul? întrebă unul din spate.

Nu prea grozav, răspunse Morton Capdeoaie ridicând piciorul lui Gardiner şi ştergându-l de noroi.

Roti piciorul prin faţa ochilor ca pe un instrument de navigaţie pe care îl folosea ca să stabilească locul unde se afla.

Are o tăietură între degetul mare şi cel de alături. Arată destul de rău.

Cineva propuse să-i facă o talpă seara, când se întorceau în lagăr.

Bună idee! zise Gardiner Oacheşu. Bine că mi-a rămas partea de sus, nu?

Nu primi nici un răspuns.

Cu o talpă nouă pot să mă întorc la treabă, nu?

Cam aşa ceva, spuse Fahey Prietenaru.

Toţi ştiau că în lagăr nu era nici urmă de piele sau de cauciuc care să înlocuiască talpa şi să-l ţină măcar până la Linie, darămite o zi de muncă.

Dacă te gândeşti bine, întotdeauna găseşti o soluţie, zise Gardiner Oacheşu.

Ba bine că nu, spuse Morton Capdeoaie şi scoase o gamelă, împărţi chifteaua de prânz în două şi vârî jumătate în gură.

Şi cu asta basta. Altceva nu mai puteau face. Curând trebuia să se pună în mişcare din nou. În timp ce stătea întins acolo, Gardiner Oacheşu simţi apăsarea gamelei în coastă şi aşa îşi dădu seama cât de foame îi era şi că în gamela aceea mică, de tablă, se afla o mingiuţă de orez pe care o putea mânca. O murdărise de noroi când căzuse, dar era mâncare. Iar în lagăr avea laptele condensat, pe care hotărî să-l bea chiar în seara aceea. Încă un lucru bun la care putea să se gândească.

Încercă să se ridice în capul oaselor. Câte lucruri bune există, îşi spuse în sinea lui. Dacă nu l-ar durea picioarele, dacă nu l-ar durea capul, dacă nu i-ar fi tot mai foame pe măsură ce se gândeşte la mâncare, una peste alta, viaţa n-ar fi chiar atât de rea.

Lângă el îl auzea pe Morton Capdeoaie cum înghiţea de zor. Alţi câţiva îi urmară exemplul. Unii scoaseră doar câteva boabe de orez din chiftea; alţii o înghiţiră într-o clipă.

Cât e ceasul? îl întrebă Gardiner Oacheşu pe Brancussi Şopârlă, care reuşise, numai el ştia cum, să-şi păstreze ceasul.

7.50, răspunse Brancussi Şopârlă.

Dacă mânca atunci chifteaua, gândi Gardiner Oacheşu, în următoarele douăsprezece ore nu mai avea ce să mănânce. Dacă o păstra, mai erau cinci ore până la pauza de prânz – cinci ore în care cel puţin putea aştepta cu nerăbdare momentul acela. Dar, dacă o mânca atunci, nu va mai avea nici mâncare, nici speranţă.

Părea că sunt doi oameni în el, unul care îl îndemna să fie raţional, precaut, să spere – căci ce este raţionalizarea nimicului altceva decât hotărârea celui care

speră să supraviețuiască? –, celălalt optând pentru dorință și disperare. Dacă aștepta până la prânz, nu urmau alte șapte ore fără să mănânce? Și care-i diferența între a nu mânca douăsprezece ore și a nu mânca șapte ore? La urma urmei, care era diferența între a răbda de foame și a răbda de foame? Dacă mânca atunci, nu avea mai multe șanse să supraviețuiască acestei zile, să evite loviturile gardienilor, să aibă energia de a nu păși greșit, de a nu lovi greșit cu barosul și astfel să se aleagă cu o rană care să-i pună în pericol viața?

Demonul dorinței îl măcina acum pe Gardiner Oacheșu, drept care mâna lui dădu să scoată gamela, dar Morton Capdeoaie i-o luă înainte și-l ridică în picioare. Ceilalți se ridicară și ei, iar Brancussi Șopârlă luă barosul pe care-l dusese pe umăr Oacheșu, nu neapărat din compasiune, ci fiindcă făcea și el parte din asta, ca în atâtea alte lucruri, erau toți un fel de animal ciudat, un singur organism care reușea să supraviețuiască datorită organelor lui. Gardiner Oacheșu se înfurie că fusese împiedicat, cu atâta cruzime, să mănânce, dar răsuflă totodată ușurat că își păstra chifteaua de orez pentru prânz. Și, în această stare de spirit, furie amestecată cu ușurare, o porni mai departe.

Apoi căzu a doua oară.

O clipă, băieți, spuse el când cei din jur se repeziră să-l ridice.

Ceilalți se opriră. Unii își lăsară jos uneltele, alții se lăsară pe vine, alții se așezară pe jos.

Știți, mereu mă gândesc la amărâții ăia de pești, zise Oacheșu, întins pe pământul negru și umed al junglei. Mereu mă gândesc la amărâții ăia de pești.

Despre ce tot vorbești acolo, Oacheșe? întrebă Morton Capdeoaie.

Vorbea despre pescăria lui Nikitaris. Din Hobart. Despre cum se ducea acolo cu Edie ca să mănânce ceva după ce ieșeau de la cinema, sâmbăta.

Scrumbie cu cartofi pai, le spuse el. Carnea de rechin e bună, dar scrumbiile sunt mai dulci. Era un acvariu mare acolo, plin cu pești care înotau de colo-colo. Nu peștișori, pești adevărați, chefali, somoni și plătici – pești din care mâncam de obicei. Și ne uitam la ei, iar Edie îi căina că fuseseră scoși din mare ca să sfârșească în afurisitul ăla de acvariu, așteptând să fie aruncați în tigaie.

Mereu vorbește despre pescăria lui Nikitaris, zise Brancussi Șopârlă.

Niciodată nu m-am gândit că acvariul era închisoarea lor, spuse Gardiner Oacheşu. Lagărul lor. Mi se face rău când mă gândesc la amărâţii ăia de peşti din acvariul lui Nikitaris.

Morton Capdeoaie îi zise că bate câmpii.

Gardiner Oacheşu le spuse s-o ia din loc, altfel aveau s-o încurce cu Varanu. Şi că vine şi el din urmă, în ritmul lui.

Nici unul nu se clinti din loc.

Haideţi, băieţi! îi îndemnă el.

Nici unul nu se clinti din loc.

Le spuse că mai rămâne câteva minute ca să se gândească la sânii lui Edie, la cât de frumoşi erau – voia să rămână puţin numai cu ei.

Ceilalţi spuseră că nu-l lasă singur.

Gardiner Oacheşu le zise că el e şeful şi s-o ia la picior.

Plecaţi! strigă el brusc. Vă ordon. Plecaţi!

Ne ordoni? repetă Morton Capdeoaie. Chiar aşa?

Mda, foarte amuzant, spuse Gardiner Oacheşu. Ca MacNeice Cocoşu când recită din Mein Kampf. Hai, valea!

Se ridicară, cei care şedeau, sau se îndreptară de spate, cei care rămăseseră în picioare, şi o porniră încet la drum. Şi foarte curând nu-l mai văzură pe Oacheşu şi nici nu se mai gândiră la el. Cărarea era din ce în ce mai noroioasă şi mai alunecoasă, plină de pietre de calcar ascuţite, în care de multe ori îşi zdreleau picioarele. Se răsfirară tot mai mult, locul fiecăruia fiind hotărât mai mult sau mai puţin de cât de bolnav era. În faţă un grup mic, cam o duzină, ca prin miracol încă în formă, la celălalt capăt cei care cădeau sau se poticneau mereu, uneori târându-se, iar la mijloc cei care duceau cu rândul tărgile. Şi mai erau cei care, deşi sănătoşi, rămâneau cu prietenii lor, ajutându-i, sprijinindu-i, fără să se lase.

Și astfel coloana merse mai departe, prin coridorul îngust pe care îl croiseră printre arborii impunători de tek și tulpinile de bambus pline de ghimpi din junglă, prea deasă ca să poți trece altfel prin ea. Prizonierii continuară să păşească anevoie, să cadă, să se împiedice și să alunece, și să înjure cu gândul la mâncare sau la nimic, să se târască, să-și facă nevoile și să spere, înainte, fără oprire, într-o zi care nici măcar nu începuse.

11

Primul cerc al lui Dante, își spuse Dorrigo Evans în timp ce ieșea din coliba celor cu ulcerații. Trecu pârâul și coborî în vale, ca să-și continue rondul de dimineață, spre țarcul celor cu holeră, mai multe adăposturi încropite în grabă, fără pereți, acoperite cu prelate putrezite. Aici erau izolați toți prizonierii bolnavi de holeră. Și tot aici majoritatea mureau. Găsise un nume clasic pentru multe dintre suferințele lor: drumul până la Linie era Via Dolorosa, nume pe care îl adoptaseră și prizonierii, pe care îl transformaseră în Dolly Rose și apoi, simplu, în Dolly. Păşea cu picioarele goale prin noroi ca un copil, cu capul plecat ca un copil, interesat, tot ca un copil, nu de direcția în care merge și nici de ce i s-ar putea întâmpla, ci doar de gaura pe care o făcea piciorul în noroi și care dispărea imediat.

Dar nu era copil. Ridică privirea și se îndreptă de spate. Trebuia să inspire voință și siguranță de sine chiar și atunci când nu avea așa ceva. Unii erau salvați, gândi el, poate încercând să se convingă că era mai mult decât un actor fără talent. Pe unii îi salvăm. Da, da, gândi el. Și, dacă-i izolăm, îi salvăm pe ceilalți. Da! Da! Da! Sau pe o parte din ceilalți. Totul era relativ. Se putea considera rege, gândi el – dar nu voia, nici măcar în gând, fiindcă se afla la nord-nord-vest de nici un sud, numai la asta se putea gândi, cuvinte fără sens, nici măcar gândurile nu-i aparțineau, niște ulii atrași de mirosul de sânge. De fapt, nici nu mai știa ce să creadă, trăia într-un balamuc fără termen de comparație, dincolo de orice fărâmă de rațiune. Nu putea decât să acționeze.

La intrarea în țarc, unde numai cei atinși de boala îngrozitoare și îngrijitorii lor aveau voie să intre, fu întâmpinat de Baker Bonox, care se oferise să fie infirmier, cu vestea că alți doi infirmieri se îmbolnăviseră de holeră. A te oferi să

fii infirmier echivala cu pedeapsa capitală. Deşi accepta riscul la care era expus ca parte din meseria de medic, Dorrigo nu înţelegea de ce alţii alegeau o astfel de soartă când puteau foarte bine s-o evite.

De când eşti aici, caporale?

De trei săptămâni, domnule colonel.

Corpul de adolescent al lui Baker Bonox se sprijinea în doi pantofi mult prea mari şi scâlciaţi. Făcuse rost de ei pe când muncea într-o echipă japoneză în docurile din Singapore, împreună cu o lădiţă de Bonox ce dispăruse în mai puţin de o zi şi un nume care avea să-i rămână pe viaţă. În timp ce toţi ceilalţi îmbătrâneau peste noapte, încât băieţii de şaptesprezece ani ajungeau de şaptezeci, Baker Bonox se îndrepta în cealaltă direcţie. Avea douăzeci şi şapte de ani şi arăta de nouăsprezece.

Baker Bonox punea întinerirea lui pe seama războiului falimentar dus de Japonia. Fapt greu de sesizat pentru prizonierii de război ascunşi în jungla Siamului, pentru Baker Bonox acest eşec era mai mult decât evident. După el, războiul era o imensă campanie personală îndreptată de Germania şi de Japonia împotriva lui, având drept unic scop uciderea lui; până acum, supravieţuind, el era câştigătorul. Lagărul de prizonieri erau doar o ciudăţenie irelevantă. Baker Bonox era o adevărată curiozitate pentru Dorrigo Evans.

De când a început epidemia de holeră? întrebă el.

Da, domnule colonel.

Merseră până la primul adăpost, unde fuseseră plasate ultimele cazuri. Puţini bolnavi ajungeau în adăpostul următor, unde supravieţuitorii încercau să se întremeze. Mulţi bolnavi din primul adăpost mureau în doar câteva ore. Pentru Evans era adăpostul cel mai lipsit de speranţă, care îl solicita cel mai mult. Se întoarse spre Baker Bonox.

Te poţi întoarce, Bonox.

Baker Bonox nu spuse nimic.

În lagăr. Ţi-ai făcut datoria. Mai mult decât ar fi trebuit.

Aş prefera să rămân.

Baker Bonox se opri la intrarea în adăpost, la fel şi Dorrigo Evans.

Domnule colonel.

Dorrigo Evans observă că tânărul ridicase capul şi pentru prima oară se uita direct în ochii lui.

Aş prefera să rămân.

De ce, Bonox?

Cineva trebuie să rămână.

Ridică bucata de prelată putredă, şi Dorrigo Evans îl urmă prin nara umflată a adăpostului în duhoarea de pastă de anşoa şi rahat, atât de puternică încât le ardea cerul gurii. Sub flacăra roşie, vâscoasă, a felinarului cu gaz, întunericul părea că sare şi se răsuceşte într-un dans straniu, vaporos, ca şi cum bacilul holerei era o creatură în ale cărei măruntaie trăiau şi se mişcau bolnavii de acolo. La celălalt capăt al adăpostului, un schelet se ridică în capul oaselor şi zâmbi.

Mă întorc în Mallee[45], băieţi.

Zâmbetul îi era larg şi blând, şi cu el, faţa de maimuţă deveni şi mai grotescă.

A sosit momentul să-i văd pe cei dragi, adăugă tânărul din Mallee, fluturându-şi braţele ca nişte tulpini de floare, cu gura până la urechi, galbenă de ulceraţii. Să fiu al naibii! Ce-o să mai râdă şi-o să mai plângă când l-or vedea pe Lenny întors acasă!

Puştiul ăsta a luat-o razna de tot, îi zise Baker Bonox lui Dorrigo Evans.

Ce-o să mai râdă, nu?

Nimeni nu-i răspunse puştiului din Mallee cu faţă de maimuţă şi cu zâmbet tâmp sau, dacă îi răspunse, o făcu gemând uşor sau suspinând.

Afurisiţii ăia din Victoria i-au înrolat la grămadă, zise Baker Bonox. Cum i-o fi convins amărâtul ăsta să-l ia numai Dumnezeu ştie.

Puştiul din Mallee se întinse la loc, fericit de parcă l-ar fi culcat chiar mama lui.

Împlineşte şaisprezece ani luna viitoare, adăugă Baker Bonox.

Peste amestecul de noroi şi rahat se întindea o platformă din bambus, lungă, pe care zăceau alţi patruzeci şi opt de bolnavi în diverse stadii de agonie. Sau cel puţin aşa păreau. Dorrigo Evans îi examină pe fiecare – carcase îmbătrânite, zbârcite, cu pielea scoarţă, cenuşie, cu pete negre, ce încă mai ţinea laolaltă oasele răsucite. Corpuri, gândi Dorrigo Evans, ca nişte rădăcini de mangrovă. Şi, preţ de o clipă, întregul adăpost i se păru că înoată în flacăra de gaz. Văzu doar o mlaştină puturoasă, de mangrovă, plină de rădăcini care gemeau şi se zvârcoleau, căutând noroiul în care să trăiască de-a pururi. Dorrigo Evans clipi odată, de două ori, îngrijorat că ar putea fi o halucinaţie ce anunţa un atac de friguri tropicale. Îşi şterse nasul cu dosul mâinii şi continuă.

Primul pacient părea că-şi revine; cel de-al doilea era mort. Dorrigo şi Bonox îl înfăşurară în pătura lui jegoasă şi îl lăsară în seama celor care-i luau şi-i incinerau. Cel de-al treilea, Ray Hale, îşi revenise atât de repede, încât Dorrigo îi spuse că poate părăsi ţarcul chiar în seara aceea şi că a doua zi poate primi munci mai uşoare. Pe al patrulea şi pe al cincilea Dorrigo Evans îi declară morţi şi, împreună cu Baker Bonox, îi înfăşură şi pe ei în păturile lor puturoase. Moartea nu însemna nimic aici. Moartea aducea, gândi Dorrigo, un fel de uşurare – deşi asta i se părea o formă perfidă de compasiune. A trăi însemna să lupţi cu teroarea şi durerea, dar, îşi spuse el, trebuia să trăieşti.

Ca să se asigure că nici următorul nu are puls, se aplecă şi ridică încheietura zbârcită a scheletului ghemuit, un morman nemişcat de oase şi răni urât mirositoare, dar scheletul se mişcă brusc şi întoarse capul cadaveric. Ochi ciudaţi, pe jumătate orbi, holbaţi, sticloşi, întrezărind ceva, părură că se fixează asupra lui Dorrigo Evans. Vocea era uşor ascuţită, vocea unui puşti pierdut undeva, în corpul unui bătrân muribund.

Scuze, domnule doctor. Încă nu. Îmi pare rău că vă dezamăgesc.

Dorrigo Evans lăsă uşor încheietura la loc, pe pielea murdară a unui piept care atârna sub coastele ieşite în afară de parcă ar fi fost întinsă la uscat.

Asta e soarta, caporale, şopti el.

O clipă însă, Dorrigo ridicase ochii şi fusese surprins de privirea lui Baker

Bonox. În ochii superiorului neînfricat infirmierului i se păru că vede o disperare stranie, vecină cu teama. Evans lăsă repede ochii jos.

Să nu spui da, îi zise el muribundului.

Scheletul întoarse capul la loc, încet, reluându-şi nemişcarea. Cele câteva cuvinte îl pustiiseră. Cu buricele degetelor, Dorrigo Evans îi îndepărtă din ochi părul lins, umed, de pe fruntea încreţită.

Nici mie, nici altcuiva.

Şi astfel, perechea scheletică îşi continuă rondul – medicul înalt, infirmierul scund, ambii aproape goi – infirmierul cu pantofii absurd de largi şi pălăria militară, cu borul mult prea lat ascunzându-i faţa ciupită de vărsat; medicul, cu bandana lui roşie, unsuroasă, şi chipiul de ofiţer lăsat pe sprânceană, de parcă se pregătea să iasă în oraş ca să agaţe femei. Această procesiune, sub toate aspectele ei, i se părea medicului o imensă şaradă, în care el juca rolul celui mai nemilos personaj: omul care promitea speranţă acolo unde nu era nici vorbă de aşa ceva, în acest spital care nu era spital, ci un adăpost prin care şiroia ploaia, alcătuit din nişte zdrenţe prinse în ţăruşi de bambus, unde paturile nu erau paturi, ci nişte tulpini din bambus legate între ele şi infestate de paraziţi, unde podeaua era din noroi amestecat cu rahat şi unde medicul nu avea aproape nimic din strictul necesar pentru a-şi vindeca pacienţii. Avea o bandană roşie, unsuroasă, un chipiu pe sprânceană şi o autoritate îndoielnică, singura care conta în faţa bolnavilor.

Pe de altă parte, Dorrigo Evans ştia că a nu continua, a nu-şi face rondul zilnic, a nu continua să caute mijloace disperate de a-i ajuta ar fi fost şi mai rău. Ca din senin, îi veni în minte imaginea lui Jack Rainbow, livid la faţă, jucând-o pe Vivien Leigh când se întâlneşte cu iubitul ei pe un pod, după foarte mulţi ani. Se gândi că spectacolele pe care le organizau oamenii lui înainte – pentru care, cu multă ingeniozitate, confecţionau decoruri şi costume din bambus şi din saci vechi de orez, ca să semene cu cele din filme şi musicaluri – nu erau nici pe departe la fel de absurde ca reprezentare a realităţii pe cât erau spitalele lui şi felul în care îşi trata pacienţii. Şi totuşi, la fel ca teatrul, şi acestea erau într-un fel reale. La fel ca teatrul, erau de ajutor. Şi uneori oamenii nu mureau. Refuza să renunţe la încercarea de a-i ajuta să trăiască. Nu era un chirurg bun, nu era un medic bun; nu era, credea el, un om bun. Dar refuza să renunţe la această încercare.

Un infirmier se chinuia să facă o sondă nouă – un cateter rudimentar din bambus verde, legat de un tub din cauciuc furat de Gardiner Oacheşu din camionul japonez cu o noapte în urmă şi legat la rândul lui de o sticlă veche plină cu soluţie salină din apă sterilizată în alambicuri din cutii de gaz şi bambus. Era maiorul John Menadue, teoretic al treilea om la comanda prizonierilor de război din lagăr. Arăta ca o combinaţie între o stea de cinema şi un călugăr trapist[46] şi, când era nevoit să vorbească, mai mult se bâlbâia. Se simţea cel mai bine ca infirmier, preferând să i se spună ce să facă.

Japonezii, cu marele lor respect faţă de ierarhie, deşi obligau toţi gradaţii să muncească, nu aveau aceleaşi pretenţii în cazul ofiţerilor, care rămâneau în lagăr şi, bizar, primeau şi o soldă minusculă din partea Armatei Imperiale Japoneze. Evans respecta ierarhia doar atunci când mascarada ei îi era de ajutor. Nu doar taxa soldele ofiţerilor, dar îi obliga să muncească în lagăr, să-i ajute pe bolnavi, să se ocupe de curăţenie, să construiască latrine şi sisteme de drenaj, şi, în general, să contribuie la întreţinerea lagărului.

John Menadue încerca să găsească o venă în glezna pacientului, ca să-i introducă sonda din bambus. Ca bisturiu folosea un briceag ascuţit marca Joseph Rodgers. Glezna era aproape numai os şi infirmierul tot pipăia pielea întinsă, în sus şi-n jos, în căutarea venei.

Nu te teme că-l doare, zise Dorrigo Evans. Uită-te la mine!

Luă briceagul şi îi arătă în aer cum ar trebui să taie, sigur şi precis, apoi repetă mişcarea cu dexteritate, introducând tăişul în carne, chiar deasupra osului, deschizând vena. Apoi introduse repede cateterul improvizat. Pacientul tresări, dar viteza şi siguranţa mişcărilor însemnau că totul se terminase aproape înainte de a începe.

Acum o să reziste, zise Dorrigo Evans.

Pe lângă insistenţa fermă asupra igienei, rehidratarea fusese cel mai mare succes al lui. Numai în ultimele două zile salvase câteva vieţi, şi norocoşii puteau acum să părăsească ţarcul pe picioarele lor, şi nu duşi la locurile de incinerare. Asta le dădea speranţe tuturor, simţea el.

Aici ori mori, ori rezişti, şopti un alt australian.

Eu nu sunt mort, mormăi cel căruia i se aplicase sonda.

Bolnavii de holeră păreau că se chircesc în fața lor, în timp ce Dorrigo Evans și Baker Bonox înaintau de-a lungul platformei din bambus, examinându-i, verificând nivelul salin, fixând sondele, uneori mutându-i pe puținii norocoși într-un adăpost mult mai mic, pentru recuperare. Toți păreau mai puțin decât oameni când Dorrigo Evans se apropia de ei, căci boala teribilă le măcinase corpul în cele numai câteva ore de care avea nevoie ca să-i lovească și, adesea, să-i ucidă. Unii gemeau pradă crampelor care le dizolvau corpul și le devorau viața, alții cereau apă cu o voce scăzută, monotonă, alții priveau împietriți, cu ochii afundați în orbite. Când ajunseră din nou la puștiul cu față de maimuță care voia să se ducă acasă la mama și la tata, îl găsiră mort.

Uneori se întâmplă și așa, spuse Baker Bonox. Devin fericiți. Vor să ia autobuzul spre casă sau să-și vadă mama. Atunci știi că e sfârșitul.

Te ajut eu, zise Dorrigo Evans când un infirmier căruia toată lumea îi spunea Dulceață – celebru fiindcă adusese cu el, până în inima junglei, o carte de bucate a doamnei Beeton, ferfeniță și mucegăită acum – sosi cu o targă. Era și asta o improvizație, două tulpini de bambus legate cu saci vechi de orez.

După ce-și termină treaba, Dorrigo Evans îi ajută pe Dulceață și pe Baker Bonox să care cadavrul mumifiat al lui Lenny. Băiatul nu cântărea mai mult decât o pasăre moartă, gândi Dorrigo. Nimic. Dar părea că ajută la ceva, că face ceva folositor. Nu găsiseră destui saci ca să facă o targă ca lumea – dar ce era destul aici? se întrebă Dorrigo Evans –, drept care picioarele lui Lenny se târau pe pământ.

În timp ce ieșeau din acel sălaș al damnaților, cadavrul lui Lenny tot aluneca de pe targă. Ca să nu mai alunece, îl întoarseră cu fața în jos și îi răschirară picioarele uscate pe tulpinile de bambus. Fesele erau numai piele și os, iar anusul ieșea în afară, obscen.

Sper că Lenny n-are de gând să tragă o ultimă bășină, zise Dulceață care ținea targa din spate.

De când izbucnise epidemia de holeră, Jimmy Bigelow rămăsese să facă treabă în lagăr pentru ca funeraliile, zilnice să aibă parte de un gornist. Fusese chemat şi acum aştepta în ţarc, când infirmierii îşi făcură apariţia cu tărgile. Ultima era cărată de Dorrigo Evans, cu chipiul lăsat pe-o sprânceană şi bandana roşie, şi de Baker Bonox, cu pantofii lui ridicoli, care îi aminteau lui Jimmy Bigelow de Mickey Mouse, amândoi în faţă, şi de Dulceaţă, în spate, mergând cu capul dat mult pe spate.

Jimmy urmă jalnicul cortegiu funerar prin jungla umedă, întunecată, cu goarna prinsă de umăr cu o cârpă înnodată, care înlocuia cureaua din piele putrezită. Se gândea cât de mult îşi iubea goarna, fiindcă din tot ce vedea în junglă – bambus, haine, piele, hrană şi carne –, era singura care părea insensibilă la descompunere şi putrezire. Un om prozaic, simţea totuşi că goarna lui simplă, din alamă, era, într-un fel, nemuritoare, căci supravieţuise deja atâtor morţi.

Prizonierii care pregătiseră rugul şi îi aşteptau într-o poiană unde ploaia cădea în voie ştiau că arderea unui cadavru de om lua mult timp. Rugul era o movilă din lemn de bambus, dreptunghiulară, care le ajungea până la piept. Un cadavru era deja întins acolo, împreună cu câteva obiecte neînsemnate ale mortului şi o pătură. Jimmy Bigelow îl recunoscu pe Hendricks Iepurilă. Întotdeauna îl uimea cât de rece rămânea în faţa acestei privelişti.

Nimic din ceea ce atingea un bolnav de holeră nu trebuia atins de altcineva – cu excepţia celor care pregăteau rugul –, la fel cum tot ce aparţinea unui bolnav de holeră trebuia ars ca să se împiedice contagiunea. În timp ce restul echipei aşeza cele trei noi cadavre şi lucrurile lor pe rug, un prizonier se apropie de Dorrigo Evans cu albumul lui Hendricks Iepurilă.

Arde-l! spuse Dorrigo Evans, fluturând din mână.

Prizonierul tuşi.

Nu eram siguri, domnule colonel.

De ce?

E o cronică, zise Baker Bonox. Cronica lui. Ca să ştie şi cei care vor trăi după noi. Să-şi amintească. Asta voia Iepurilă. Ca oamenii să-şi amintească ce s-a întâmplat aici. Ce ni s-a întâmplat.

Să-și amintească?

Da, domnule colonel.

Toate se uită până la urmă, Bonox. Cel mai bine e să trăim acum.

Baker Bonox părea de neînduplecat.

Ca să nu uităm, zicem noi, continuă el. Parcă așa zicem, domnule colonel.

Cam așa, Bonox. Sau ne rugăm. Poate nu-i același lucru.

Decid asta ar trebui salvat. Ca să nu se uite.

Știi poezia, Bonox? Kipling a scris-o. Nu e despre amintire. E despre uitare – cum toate se uită.

Chemate departe, corăbiile se topesc în zare;

Pe dune, promontorii, focul se stinge-n ogive:

Priviţi, măreția noastră de ieri, ameţitoare,

Se-ngemănează acum cu Tyre şi Ninive!

Jude al neamurilor, nu ne lua în pripă,

Să nu uităm, mai cruță-ne o clipă!

Dorrigo Evans făcu semn unui prizonier să dea foc rugului.

Ninive, Tyre, o cale ferată la mama dracului, în Siam, spuse Dorrigo Evans, în timp ce umbrele flăcărilor îi vărgau fața. Dacă nu ne amintim că poezia lui Kipling e despre cum toate se uită, cum să ne mai amintim altceva?

O poezie nu e o lege. Nu e soartă, domnule colonel.

Nu, zise Dorrigo Evans, deşi, pentru el, îşi dădu seama cu surprindere, era, mai mult sau mai puţin.

Desenele, desenele, domnule colonel, spuse Baker Bonox.

Ce-i cu ele, Bonox?

Hendricks Iepurilă era convins că, indiferent de ce i se va întâmpla, desenele vor supravieţui. Şi că lumea va şti.

Zău?

Memoria este adevărata dreptate, domnule colonel.

Sau creatoarea unor noi orori. Memoria doar seamănă cu dreptatea, Bonox, fiindcă e doar o altă idee rea care îi face pe oameni să se simtă bine.

Baker Bonox îi spuse unui prizonier să deschidă albumul la un desen în cerneală în care apăreau mai multe capete de chinezi, retezate şi înfipte în ţepe, în Singapore, după invazia japonezilor.

Uitaţi-vă la atrocităţile astea!

Dorrigo Evans se întoarse şi-l privi pe Baker Bonox. Dar nu văzu decât fum şi flăcări. Nu şi faţa ei. Capetele retezate păreau vii prin fumul din jur, dar erau moarte de-a binelea. Focul se înălţa în spatele lor, şi flăcările lui erau singurele care aveau viaţă în ele, şi Dorrigo se gândi la capul, la faţa şi trupul ei, la camelia roşie din părul ei, dar, oricât de mult încerca, faţa ei nu şi-o putea aminti.

Nimic nu dăinuie. Înţelegi, Bonox? Asta a vrut să spună Kipling. Nici imperiile, nici amintirile. Nu ne amintim nimic. Sau poate ne amintim un an-doi. Poate aproape toată viaţa, dacă trăim. Poate. Dar, după ce murim, cine va înţelege vreodată ceva din toate astea? Şi poate că nu ne amintim nimic mai ales atunci când punem mâna pe inimă şi perorăm că nu vom uita niciodată.

Uitaţi-vă şi la torturile la care suntem supuşi! zise Baker Bonox.

Întorsese pagina la o schiţă în peniţă în care apărea un australian bătut de doi gardieni. La o acuarelă cu prizonieri plini de ulceraţii. La un desen în creion cu prizonieri numai piele şi os care spărgeau piatră în zona defrişată. Dorrigo Evans

simţi că se înfurie.

Bătrânul Iepurilă era mai ceva decât un aparat de fotografiat, remarcă Baker Bonox zâmbind. Habar n-am cum de făcea rost de tot ce-i trebuia ca să deseneze.

Cine va şti ce înseamnă aceste desene? spuse Dorrigo Evans apăsat. Cine va şti ce reprezintă? Unul ar putea vedea în ele un fel de sclavie, altul – un fel de propagandă. Ce ne spun hieroglifele despre cum era să trăieşti cu ameninţarea biciului în timp ce trudeai la piramide? Vorbeşte cineva despre asta? Vorbeşte? Nu, vorbeşte despre construcţiile grandioase ale egiptenilor. Ale romanilor. Ale Sankt-Petersburgului, dar nimic despre oasele sutelor de mii de sclavi pe care s-au ridicat ele. Poate că aşa îşi vor aminti şi de japonezi. Poate că la asta vor servi şi desenele lui – ca să justifice construcţiile grandioase ale acestor monştri.

Chiar dacă vom muri, desenele vor arăta ce s-a ales de noi, zise Baker Bonox.

Atunci va trebui să supravieţuieşti, replică Dorrigo Evans.

Acum era furios de-a binelea, şi mai furios pentru că lăsase pe unul din oamenii lui să-l vadă cum îşi pierde cumpătul. Fiindcă, în timp ce flăcările se ridicau tot mai sus, îşi dădea seama că o uita deja, că, oricât s-ar fi străduit, nu-i putea reconstitui faţa, părul, aluniţa de deasupra buzei. Îşi amintea fragmente, tăciuni aprinşi, scântei ce săreau de colo-colo, dar pe ea nu şi-o putea aminti – râsul ei, lobii urechilor, zâmbetul ce se potrivea atât de mult cu camelia roşie…

Haideţi, să-l ridicăm înainte ca focul să se înteţească, zise Dorrigo Evans.

13

Îl ridicară pe Hendricks Iepurilă în pătura lui jegoasă, pătată de rahat, şi îl aşezară lângă celelalte cadavre, punându-i raniţa alături – cu cele două gamele, o lingură, trei pensule, câteva creioane, un set de acuarele pentru copii, proteza dentară şi puţin tutun vechi, plus albumul. Bolnavii de holeră erau întotdeauna straniu de uşori. De la moartea părintelui Bob, slujba de înmormântare era ţinută de Lindsay Tuffin, un fost pastor australian care fusese caterisit dintr-o culpă morală nespecificată. Acum însă nu era nici urmă de el, iar focul începea să

pârjolească morţii.

Domnule colonel, spuse Dulceaţă.

Şi astfel, presat de timp şi de obligaţiile impuse de grad, Dorrigo Evans improviză o slujbă de înmormântare. Nu ţinea minte cum se desfăşoară, fiindcă o găsea plictisitoare, motiv pentru care interpretă ceea ce spera că se va dovedi un monolog adecvat situaţiei. Înainte de a începe întrebă cum se numesc ceilalţi doi morţi.

Mick Green. Artilerist. Din vestul Australiei, răspunse Dulceaţă. Jackie Mirorski. Fochist pe Newcastle.

Dorrigo Evans reţinu cele două nume pe care le rosti numai de două ori, la două ocazii importante: slujba de înmormântare şi reveria din clipa propriei morţi, peste mulţi ani. Încheie slujba spunând că toţi patru fuseseră nişte oameni destoinici pe care acum îi încredinţa lui Dumnezeu, cu toate că nu ştia ce legătură avea Dumnezeu cu ceea ce se întâmpla acolo. Nimeni nu-l pomenea prea des, nici măcar Lindsay Tuffin.

După ce Dorrigo Evans înclină din cap şi se îndepărtă de flăcări, Jimmy Bigelow făcu un pas înainte, îşi scutură goarna ca să scape de scorpionii sau de miriapozii care şi-ar fi putut găsi adăpost acolo şi o duse la buze. Avea gura umflată, cu cerul numai julituri. Buzele îi erau umflate şi ele, iar limba – numai o rană, încât până şi orezul avea gust de mitralii – era tare ca o şipcă, incapabilă să-şi mai facă treaba. Şeful îi spusese că din cauza pelagrei provocate de lipsa de vitamine din mâncare. Tot ce ştia acum era că limba îl împiedica să sufle în goarnă.

Dar, când duse goarna la buze ca să cânte bucata aceea pe care o ştia mult prea bine, simţi că se pierde în stranietatea melodiei. La început se descurcă doar cu ritmul lent. Apoi, când melodia prinse avânt, acolo unde i se păruse dintotdeauna că Ultima misiune capătă forţa ei teribilă, fu nevoit să-şi domine propriul corp, cu un efort copleşitor, ca să scoată notele scurte, sacadate, şi s-o ducă la bun sfârşit. În timp ce cânta i se păru că nu mai are limbă şi că în locul ei foloseşte o bucată de placaj şi îşi dori cu disperare ca aceasta să nu împiedice notele, ci, dimpotrivă, să transmită întreaga magie a melodiei.

Aşa cum se întâmpla în aproape orice situaţie în jungla aceasta întunecată, mohorâtă, Jimmy Bigelow trebui să improvizeze, să-şi tragă limba pe sfoară suflând pe lângă ea, evitându-i forma enormă, înşelându-şi nervii suprasensibili

ca să se concentreze doar asupra notelor, asupra melodiei, încă o dată, pentru toți cei care rămâneau în jungla aceea fără să-și mai găsească drumul spre casă. Și, la sfârșit, stânjenit de lacrimile care-i apăreau nu de emoție – căci în clipa aceea nu simțea mai mult decât simțise la cele cinci înmormântări la care cântase ieri sau alaltăieri –, ci din cauza durerii fizice, se întoarse repede cu spatele, pentru ca ceilalți să nu-și dea seama ce chin era acum să cânte o melodie simplă sau să creadă că devenise prea sentimental.

Și, chiar dacă simțea cum îl doare tot corpul în timp ce intona acest teribil cântec din goarnă, această muzică a morții, nu se oprea, auzindu-l iar și iar, ca pe ceva nou, neînțelegând ce înseamnă, suferind pentru cei care tocmai muriseră, știind că trebuie să cânte această muzică pe care o ura mai mult decât pe oricare alta, dar hotărât s-o cânte până la sfârșit. Nu însemna toate acele lucruri despre care i se spusese că înseamnă, că soldatul se putea odihni acum, că își făcuse datoria. Ce datorie? De ce? Cum să se odihnească? Asta cânta el acum, și avea să cânte acele întrebări tot restul vieții, în Ziua de Anzac, la întâlnirile prizonierilor de război, la întâlnirile oficiale, și, din când în când acasă, seara târziu, copleșit de amintiri. Spera că avea să fie înțeles cum trebuie ceea ce cânta el. Oamenii însă interpretau altfel lucrurile, iar el nu avea ce face. Muzica punea întrebări la întrebări, iar aceste întrebări erau fără sfârșit, fiecare suflare a lui Jimmy amplificată într-un con de alamă, țâșnind în spirală spre un vis împărtășit al transcendenței umane care pierea în același sunet, iluzoriu, aproape tangibil, până la nota următoare, la fraza următoare, la data viitoare…

La scurt timp după ce s-a încheiat, Jimmy a părut să uite războiul, de parcă nici n-ar fi fost. Ieșea la suprafață doar ocazional, ca o gâlmă în saltea, apărută în timpul nopții, l-ar fi trezit brusc, neplăcut. Într-un fel, cum avea să spună Dulceață, nici nu ținuse chiar atât de mult, doar păruse că nu se mai sfârșește. Și apoi s-a sfârșit și, o vreme, a fost greu să-ți amintești cine știe ce din el. Toți povesteau despre lucruri mult mai puțin credibile – cum au luptat la El Alamein și Tobruk, în Borneo, cum au mers în convoi pe Marea Nordului. Unde mai pui că acum trebuia să-ți trăiești viața, să recuperezi. Războiul fusese o întrerupere a lumii reale și a vieții reale. Serviciu, femei, case, prieteni noi, familia, o viață nouă, copii, avansări, concedieri, boli, morți, pensionări – lui Jimmy Bigelow îi venea greu să-și amintească dacă Hobart venea înainte sau după lagăre și Linie, adică înainte sau după război. Îi venea greu să creadă că tot ce i se întâmplase se întâmplase cu adevărat, că văzuse tot ce văzuse. Uneori îi venea greu să creadă că participase la război.

Au urmat ani buni, nepoții, apoi declinul lent, și, treptat, s-a gândit din ce în ce mai mult la război, iar ceilalți nouăzeci de ani ai vieții lui s-au dizolvat încetul cu încetul. În cele din urmă, a ajuns să se gândească aproape numai la el și să vorbească numai despre el – fiindcă, se întreba el, ce altceva mai important se întâmplase? O vreme a putut să cânte Ultima misiune cum cânta în război, cu sentimentul că nu avea nici o legătură cu el, ca pe o datorie, o parte din sarcinile lui de soldat. Apoi ani de zile, decenii, n-a mai cântat deloc, până la nouăzeci și doi de ani; întins pe patul de spital, în pragul morții, după al treilea atac cerebral, a dus goarna la buze cu brațul bun și a văzut din nou fumul, a mirosit carnea arzând și, brusc, și-a dat seama că acela fusese singurul lucru care i se întâmplase vreodată.

Nu am nimic de împărțit cu Dumnezeu, îi spuse Dorrigo Evans lui Baker Bonox în timp ce întețeau focul ca să ardă mai repede cadavrele. Nu mă deranjează să discut cu alții despre existența sau inexistența lui. Nu cu El am ceva, ci cu mine. Că termin așa.

Cum așa?

Tot timpul cu Dumnezeu în gură. Dumnezeu în sus, Dumnezeu în jos.

La dracu' cu Dumnezeu! ar fi vrut el să spună. La dracu cu Dumnezeu că a făcut lumea asta, blestemat fie-I numele, acum și pururi, naiba să-l ia pentru ce-a făcut din viețile noastre, fiindcă nu ne salvează, fiindcă nu-i aici și nu-i salvează pe oamenii care ard pe rugul ăsta de bambus.

Dar, fiindcă era om, și cel mai convențional dintre oamenii neconvenționali, nu făcu decât să mormăie Dumnezeu Dumnezeu Dumnezeu în timpul slujbei ori de câte ori nu mai avea ce să spună – și despre moartea aceasta absurdă, prematură, descoperi că nici nu prea avea ce să spună. Cei din jur părură mulțumiți, Dorrigo Evans însă nu putu scăpa de gustul amar din gură de după slujbă. Nu-l voia pe Dumnezeu, nu voia focurile alea, o voia pe Amy, dar nu vedea decât flăcări.

Încă mai crezi în Dumnezeu, Bonox?

Nu știu, domnule colonel. De oameni am început să mă îndoiesc.

În timp ce ardeau, cadavrele trosneau și pocneau. Unul ridică un braț când căldura îi întări nervii.

Unul dintre prizonieri îi făcu şi el semn cu mâna.

Drum bun, Jackie! Ai scăpat de-aici, prietene.

Bănuiesc că aşa trebuie să fie, zise Baker Bonox.

Nu sunt deloc sigur că aşa trebuie să fie, replică Dorrigo Evans.

Cred că a însemnat ceva pentru ceilalţi. Chiar dacă nu şi pentru dumneavoastră.

Serios? făcu Dorrigo Evans.

Îşi aminti o glumă pe care o auzise într-o cafenea din Cairo. Un profet îi spune unui călător care moare de sete în mijlocul deşertului că are nevoie de apă. Dar aici nu e apă, răspunde călătorul. Aşa e, spune profetul, dar, dacă ar fi, nu ţi-ar mai fi sete şi n-ai mai muri. Deci voi muri, spune călătorul. Nu şi dacă bei apă, răspunde profetul.

În timp ce flăcările se ridicau tot mai sus, iar aerul se umplea de fum şi scrum, Dorrigo Evans făcu un pas înapoi. Mirosul era greţos de dulce. Îşi dădu seama, cu dezgust, că salivează.

Hendricks Iepurilă se ridică în capul oaselor şi înălţă ambele braţe, ca şi cum ar fi îmbrăţişat flăcările care acum îi înnegreau faţa, apoi ceva dinlăuntrul lui pocni atât de tare, încât toţi cei din jur săriră înapoi ca să nu fie atinşi de tăciuni şi de bucăţile de bambus fierbinte. Focul deveni şi mai feroce şi, în cele din urmă, Hendricks Iepurilă se lăsă pe o rână şi se pierdu printre flăcări. Se auzi un pocnet puternic, semn că un alt cadavru tocmai explodase, şi toţi se ghemuiră.

Şeful se ridică şi, apucând un ţăruş de bambus, îi ajută pe ceilalţi să împingă cadavrele în mijlocul focului, unde puteau arde mai repede şi mai bine. Trudiră împreună, împingând, trăgând şi aruncând înapoi bucăţile de bambus ca să întreţină flăcările din ce în ce mai înalte, asudând, gâfâind, fără să se oprească, nevrând să se oprească, părând că se pierd în pălălăile ce planau deasupra lor.

Când terminară şi dădură să plece, Dorrigo Evans observă ceva în noroiul din jur. Era albumul lui Hendricks Iepurilă, uşor înnegrit, altfel nevătămat. Bănui că fusese aruncat de forţa micii explozii. Coperta dispăruse, ca şi paginile de la început. Prima pagină era acum o schiţă cu Gardiner Oacheşu aşezat într-un fotoliu elegant, acoperit cu peştişori, bând cafea pe o uliţă în ruină dintr-un sat

sirian, cu alți câțiva în jurul lui, printre care Burrows Lăţei cu marmita lui fierbinte. Hendricks Iepurilă trebuie să-l fi desenat pe Lăţei după ce fusese aruncat în aer, gândi Dorrigo. Schița era tot ce mai rămăsese din el.

Dorrigo Evans ridică albumul şi dădu să-l arunce la loc, în foc, dar în ultima clipă se răzgândi.

14

Alți oameni, tot mai mulți, îl depășeau pe Gardiner Oacheșu, ca niște bețe, goi, fără formă, cu gurile încleștate sau căscate, cu ochii ca noroiul uscat, mișcându-se nu fluid, ca pe vremuri, ci poticnit, spasmodic, lăsându-l tot mai în urmă. Pierduse tot. Mai rămăsese, știa sigur, puternică, arzându-i mintea şi corpul, doar boala. Cea mai mică atingere de frunzele din jur îi săgeta picioarele pline de ulcerații, făcându-l să simtă cum durerea pură îi pulsează în tot corpul.

Cu toate acestea, Gardiner Oacheșu se considera norocos: avea bocanci, își spuse, şi, chiar dacă, pentru moment, unul își pierduse talpa, în seara aceea avea să găsească el cum s-o înlocuiască. Fără doar şi poate, gândi Gardiner Oacheșu, chiar şi atunci când era vai de capul lor, era bine să ai bocanci. Și, îmbărbătat de acest gând pozitiv într-un moment atât de greu, trase de colacul de frânghie din cânepă groasă ca să nu-i cadă de pe umăr, îl lipi de claviculă şi își continuă drumul.

Chiar dacă distanța dintre el şi ceilalți se mărea văzând cu ochii, reușea să-şi croiască drum prin junglă. Ziua pentru el era un șir de bătălii insurmontabile, pe care însă avea să le câștige. Să ajungă la Linie, să muncească până la prânz, apoi, după prânz – şi așa mai departe. Fiecare bătălie se reducea acum la următorul pas imposibil pe care se silea să îl facă.

Căzu într-un tufiș de bambus plin de ghimpi, tăindu-se la mână în timp ce încerca să se prindă de ceva. Când se ridică în picioare, nu mai avea agilitatea şi puterea de a rămâne în echilibru pe o piatră şi de a sări pe următoarea, de a face pasul acela lung şi sigur. Acum nu-i mai ieşea nimic. Se împiedica tot timpul. Se legăna şi pierdea ultimele rezerve de energie încercând să-şi țină echilibrul. Cădea tot timpul. Și de fiecare dată îi venea şi mai greu să se ridice în picioare.

Când privi în sus, împleticindu-se prin pustiul verde, îşi dădu seama că e singur. Cei din faţă dispăruseră după un deal, iar dacă mai era cineva după el, atunci era foarte departe. Frânghia de cânepă, îmbibată în apă, îi atârna tot mai greu pe umăr. Colacul se desfăcea până la pământ şi se prindea în rădăcini, trăgându-l înapoi. De fiecare dată când se oprea, îl înfăşura la loc, apoi îl punea pe umăr, simţind că nu-l mai poate duce.

Dar mergea înainte. Sleit de puteri, ameţit, gata să cadă la fiecare pas. Frânghia se agăţă din nou de ceva, Gardiner Oacheşu se împiedică, se prăbuşi cu faţa în noroi, se întoarse încet pe o parte şi rămase aşa. Îşi spuse că trebuie să se odihnească un minut, două, şi că avea să-şi revină. Dar aproape imediat îşi pierdu cunoştinţa.

Se trezi într-o junglă întunecată, cu un colac de frânghie desfăcut lângă el. Se ridică anevoie în picioare, îşi lipi un deget de o nară şi suflă tare ca să-şi cureţe nasul de muci şi noroi, apoi scutură din cap, încercând să se dezmeticească. Făcu un pas şovăielnic în faţă, căzu peste nişte pietre şi sfărâmă o bucată de calcar de undeva de deasupra, care îl lovi în umăr.

Trebuie să merg mai departe, gândi el – sau i se păru că gândeşte. Mintea lui era atât de detaşată acum, încât părea că nu-i mai aparţine – o greutate, un bolovan; acum tot ce ştia sigur era că intrase în panică şi că preţ de câteva clipe îşi pierduse cunoştinţa.

Se reechilibră şi, furios pe stâncă, pe lume, pe viaţă, se aplecă, culese o bucată de calcar şi, cu ultimele forţe pe care mica lui furie le mai putea stoarce din corpul cuprins de febră, o aruncă spre junglă.

Auzi un bufnet, urmat de o înjurătură. Se încordă.

’Te-n mă-ta, Gardiner! şuieră o voce cunoscută.

Gardiner Oacheşu privi în jur. MacNeice Cocoşu ieşi dintr-un pâlc de bambus ţinându-se cu mâna de cap.

Vii cu noi sau ne dai în gât?

În spatele lui MacNeice Cocoşu apărură şase prizonieri pe care Oacheşu nu-i recunoscu, iar în spatele lor, Gallipoli von Kessler, care îl salută aproape dezinvolt ca naziştii, cu braţul întins.

Credeam că stai cu ochii pe noi, zise Kes.

De ce? întrebă Gardiner Oacheşu.

Credeam că ştii, de-aia ne-am prefăcut că tragem un pui de somn, spuse MacNeice Cocoşu.

Ce să ştiu?

Despre ziua de odihnă. Dacă nu ne-o dau japonezii, ne-o luăm singuri.

Gardiner Oacheşu privi înapoi, spre cărare.

Am fost număraţi azi-dimineaţă. Japonezii ne numără din nou de-abia diseară, în lagăr, continuă MacNeice Cocoşu. Pe Linie nu ne numără şi nici nu bagă de seamă. Ne ascundem şi ne odihnim, iar la sfârşit ne alăturăm celorlalţi când se întorc în lagăr. Ne aliniem, japonezii ne numără, şi uite-aşa i-am tras pe sfoară.

Ceilalţi n-au cum să vă acopere lipsa, zise Gardiner Oacheşu. Nu ţine.

Am făcut şi săptămâna trecută. Gălbejiţii nici n-au băgat de seamă. Aşa că facem şi azi.

Dar azi sunteţi în echipa mea, zise Gardiner Oacheşu.

Şi ce dacă? făcu MacNeice Cocoşu.

Păi e corect faţă de ceilalţi?

Kes spuse că găsise o stâncă mare ieşită la un kilometru de acolo, care-i ferea de ploaie. Nimeni nu-i putea vedea sau auzi, aveau un pachet de cărţi aproape nou, din care lipsea doar valetul de caro. Ce-ar zice de o partidă de 500?

O să vă beleaască japonezii, zise Gardiner Oacheşu.

De unde să ştie? întrebă MacNeice Cocoşu.

O să-şi dea seama şi or să vă beleaască.

Găseşti tu o soluţie, spuse MacNeice Cocoşu. Tu eşti sergentul, tu răspunzi de noi azi. Data trecută a fost Micky. N-a zis nimic. A împărţit oamenii în aşa fel

încât nu s-a cunoscut. A fost câte unul mai puţin în fiecare echipă.

Kes spuse că, fără valetul de caro, 500 era mult mai interesant. Şi că…

Nu-i asta ideea, îl întrerupse MacNeice Cocoşu. Ideea e că refuzăm să luăm parte la efortul de război al gălbejiţilor. Trebuie să opunem rezistenţă într-un fel sau altul, şi asta e o ocazie.

Gardiner Oacheşu se gândi câteva clipe.

Nu-mi place 500, zise el.

Kes spuse că altceva nu prea aveau de făcut. Să joace 500 sau să doarmă. Îşi puteau da pasienţe, dar ce rost avea?

La naiba! zise Gardiner Oacheşu, căruia somnul i se părea o idee bună, mai ales că simţea din nou cum îi vuieşte capul. Sunt prea ameţit ca să mă cert cu voi. Ordinul e ordin. Nu mă deranjează să trageţi chiulul, dar mă deranjează dacă o faceţi pe seama altora.

Nimeni nu va avea de suferit, spuse MacNeice Cocoşu.

Voi veţi avea, dacă nu vă supuneţi ordinului, răspunse Oacheşu. Să mergem!

Dar, după ce luă frânghia, o înfăşură şi o puse pe umăr, şi îşi reluă marşul nefericit spre zona defrişată, numai Gallipoli von Kessler îl urmă.

Gardiner e un sergent prea slab ca să spună ceva, zise MacNeice Cocoşu către ceilalţi, în timp ce părăseau cărarea şi se afundau în junglă. Nu-i nici pe departe un lider cum erau pe vremuri.

15

Colonelul Kota nu rămase prea surprins că temerile i se adeveriseră. În tailandezi nu puteai avea încredere nici ca naţie, nici ca indivizi. Erau nişte hoţi înnăscuţi. În cele patru ore ale nopţii de când părăsise camionul, împreună cu şoferul, în

mijlocul junglei, şi până la sosirea la faţa locului a echipei de prizonieri care urma să-l împingă până în lagăr, câţiva bandiţi tailandezi furaseră mai multe piese fără de care camionul nu mai putea fi pus în funcţiune. Motiv pentru care acum era obligat să rămână în lagăr până când un soldat – aşteptat să vină înainte de căderea întunericului – se întorcea din cel mai apropiat lagăr cu piesele necesare.

Neavând altceva mai bun de făcut, colonelul Kota hotărî să inspecteze şantierul. Cu Varanu drept ghid, se îndrepta spre Linie când dădu de doi prizonieri, unul care stătea jos, celălalt întins în noroi. Cel care stătea jos sări în picioare, dar cel întins pe cărare nu făcu nici un gest. Nu părea să-şi dea seama de ce se întâmplă în jur. Japonezii crezură că e mort, dar, după ce Varanu îl întoarse cu piciorul, înţeleseră că judecaseră greşit şi începură să urle la el. Când văzură că omul nu reacţionează în nici un fel, Varanu îl lovi tare cu piciorul, dar omul gemu doar. Nu-l mai afectau nici ameninţările, nici loviturile.

Colonelul Kota privea exasperat. Cum să construim o cale ferată, gândi el, când prizonierii nici măcar nu pot ajunge la ea? Apoi observă gâtul lui Gardiner Oacheşu.

Colonelul Kota îi ordonă Varanului să-l aşeze în genunchi pe Gardiner Oacheşu, cu capul plecat. Privi gâtul prizonierului australian îndeaproape. Era slab, cu cutele pline de murdărie.

Da, gândi colonelul Kota. Carnea era cenuşie, ca noroiul, ca praful în care te pişi. Da, da, gândi colonelul Kota. Gâtul acesta ca de reptilă, plin de cute murdare, îi stârni o amintire care se dorea repetată. Da! Colonelul Kota ştia că era în puterea a ceva inuman, nebunesc, care lăsase urme prin toată Asia. Şi, cu cât lua mai multe vieţi, firesc, cu bucurie, cu atât era mai convins că propriul lui sfârşit avea să fie singura moarte pe care nu o va putea controla. A controla moartea altora – când, unde, certitudinea stătea în lovitura executată curat şi precis – era perfect posibil. Şi, oarecum ciudat, o astfel de moarte îi dădea senzaţia că îşi controla ce mai rămânea din propria viaţă.

Oricum, conchise colonelul Kota, energia celuilalt prizonier ar fi irosită dacă îl cară pe bolnav până în lagăr, iar în lagăr i s-ar da de mâncare degeaba, dacă tot mai are puţin de trăit.

Scoţând sabia din teacă, îi făcu semn Varanului să-i dea sticla cu apă. Colonelul

Kota îşi văzu mâinile cum tremură, lucru neobişnuit pentru el. Nu simţea nici teamă şi nici mustrări de conştiinţă nu avea.

Doar luna

şi eu, pe podul nostru,

singur şi tot mai rece.

Colonelul Kota recită haikuul lui Kikusha-ni de două ori. Voia să nu-i mai tremure mâinile. Scoase dopul sticlei şi, văzând cum sabia se înfioară în faţa lui, turnă apă peste ea. Privi cum mărgelele de apă se rostogolesc pe lama lucioasă, ca nişte şerpi umezi, care se îndepărtează în grabă. Frumuseţea spectacolului îl întări.

Ridicând capul, se concentră, respiră mai rar şi lăsă sabia jos până atinse gâtul Oacheşului. O ţinu aşa, făcându-şi clară intenţia, pregătindu-şi corpul.

Închide ochii! urlă Varanu la Gardiner Oacheşu. Închide ochii!

Şi, în timp ce îşi aprindea o ţigară, Varanu clipi de două ori ca să se facă mai bine înţeles.

Colonelul Kota se proţăpi pe picioare, se echilibră, ridică sabia în aer cu un ţipăt ascuţit şi recită haikuul lui Kikusha-ni pentru ultima oară. Dar nu-şi aminti înşiruirea exactă a silabelor din mijloc. Poezia i se tot încurca în minte.

Aşteptau toţi – colonelul Kota cu sabia ridicată deasupra prizonierului îngenuncheat, Varanu cu ţigara aproape de buze, Gallipoli von Kessler încremenit locului. Singurul care nu putea vedea, Gardiner Oacheşu ştia doar căldura umedă ca o pătură şi sudoarea de pe ochii închişi. Tot ce simţea cu zdreanţa lui de corp, paralizat de groază, era sabia dintre el şi soare.

Nu îndrăznea nici măcar să înghită în sec.

Simţea mirosul colonelului Kota, o duhoare insuportabilă de peşte putrezit.

Simţea sabia înfometată deasupra. Auzea sângele. Al lui. Al lor. Din ce în ce mai tare.

Dar colonelul Kota, un om care credea în simetria şi ordinea tuturor lucrurilor, privea tot mai derutat în jur, în timp ce mintea i se revolta împotriva propriei slăbiciuni. Era uluit. Pierduse controlul asupra ordinii lucrurilor – şi, odată cu el, controlul asupra acestei morţi, şi, într-un fel ciudat care i se părea perfect logic, asupra propriei vieţi. Aşa ceva nu putea permite.

I se părea că gâtul lui Gardiner Oacheşu începuse să ţipe. Oacheşu de-abia aştepta lovitura de sabie ca să se termine totul. Se întrebă dacă sabia se abate deja asupra lui, dacă deja capul i-a fost…

A plecat, îl auzi spunând pe Kes.

Auzi paşi care se îndepărtează, urmă o scurtă tăcere, apoi paşi care se întorc.

N-a putut, spuse Kes. Sigur a plecat. Poţi să te uiţi, Oacheşule.

Gardiner Oacheşu deschise ochii.

Kota şi sabia lui dispăruseră. Varanu dispăruse. Era numai Kes, privindu-l lung cu ochii lui ca nişte sâmburi de măr. Oacheşu se uită în jur la şirul negru de bambus din vârful unei stânci din apropiere şi, dincolo de el, la silueta unui arbore de tek.

Doamne, Dumnezeule, uită-te la maimuţele alea! zise Kes.

Gardiner Oacheşu auzi ţipetele maimuţelor.

Simţi mirosul greu, de noroi, al junglei.

Şi, în toată viaţa din jurul lui, Gardiner Oacheşu îşi simţi pentru prima oară moartea. Înţelese că toate acestea vor continua, că din el nu va rămâne nimic, că până şi amintirea lui, deşi păstrată de cei câţiva membri ai familiei şi de câţiva prieteni, mai mulţi ani, poate decenii, până la urmă va fi uitată şi nu va însemna mai mult decât o tulpină de bambus căzută, decât noroiul de neevitat. În timp ce privea în susul şi-n josul cărării, în timp ce se gândea la sclavii goi care trudeau la nici un kilometru de el, Gardiner Oacheşu simţi cum îl cuprinde o furie teribilă. Toate acestea vor continua, şi numai el nu va mai fi. Oriunde s-ar fi

uitat, vedea cea mai vibrantă lume a vieţii care nu avea nevoie de el, care n-avea să se gândească nici măcar o clipă la dispariţia lui şi să-şi amintească de el în nici un fel. Lumea avea să continue fără el.

Cum te mai simţi, prietene? întrebă Kes.

Ochii lui Gardiner Oacheşu priveau peste tot, şi peste tot nu vedea decât o lume pentru care el nu avea nici un sens, nu însemna nimic, care nu avea nevoie de el. Îl vor arunca pe rugul din lemn de bambus, vor spune ceva sau nu vor spune nimic, Jimmy Bigelow va cânta Ultima misiune, iar peste zece sau douăzeci de ani poate că cei care vor supravieţui vor fi sclavi într-un nou imperiu japonez. Iar după cincizeci sau o sută de ani toţi vor accepta situaţia ca pe ceva absolut normal, şi viaţa nu va fi nici mai bună, nici mai rea, singura diferenţă fiind că el nu va fi acolo. Simţi brusc nevoia să doarmă. Trebuia să doarmă. Se întoarse cu faţa în sus şi rămase aşa, şi trupul lui păru că se dizolvă la loc, în pământ.

Trebuie să ne mişcăm, spuse Kes. Te omoară dacă te găsesc aici.

Aplecându-se ca să-l ridice în picioare, Kes auzi un strigăt gutural şi, spre groaza lui, îl văzu pe Varanu apropiindu-se cu paşi mari. Gardianul îi dădu un brânci, îl lovi din nou cu piciorul pe Gardiner şi, zbierând casa Byoki, casa Byoki, arătă în direcţia lagărului. Chiar dacă acum delira, prizonierului îi veni greu să creadă aşa ceva.

Casa Byoki? Gardiner Oacheşu repetă gâfâind, uluit, porecla spitalului.

Casa Byoki! zbieră Varanu din nou, lovindu-l cu piciorul ca să fie mai convingător.

Cu ultimele fărâme de energie, Gardiner Oacheşu se ridică în patru labe şi, ca un câine ostenit, se întoarse şi porni spre lagăr înainte ca gardianul să se răzgândească. Kes o luă la picior în direcţia opusă, spre şantier. Varanu trecu în fugă pe lângă el, ca să-l ajungă din urmă pe colonel. Când nu-l mai văzu, Kes se opri şi privi descumpănit cum piciorul lui stâng e cuprins de un spasm violent, de parcă s-ar fi prins într-un cablu electric. Apoi simţi cum tremură din toate încheieturile, timp de câteva minute. În cele din urmă, se linişti şi îşi continuă drumul spre Linie.

16

De-abia trecuse de miezul zilei, Dulceaţă îşi mâncase chifteaua de orez, cenuşie, plină de praf, şi acum se îndrepta spre bucătărie ca să facă rost de o cutie de gaz cu care să înlocuiască alambicul spart. Spera în acelaşi timp ca bucătarul să-i dea nişte coji sau răzuituri de orez.

Dulceaţă era cu mult mai în vârstă decât majoritatea prizonierilor, avea poate spre treizeci de ani, iar ochii lui, care semănau cu nişte scrumiere pline, plus firea lui ciudată, taciturnă, te făceau să crezi că-i filează o lampă. Fusese vânător înainte de război, un nomad prin munţii Tasmaniei, şi nu ducea nimic cu el, nici măcar o raniţă. Începuse să poarte chiloţi de-abia după ce se înrolase şi primise două perechi ca parte din uniformă. Nu se obişnuise cu extravaganţele vieţii din armată, al cărei exotism era rezumat de cartea de bucate pe care o câştigase la un joc de 21 în Java. Dulceaţă spunea că tocmai visa la o reţetă a doamnei Beeton pentru o ruladă cu carne de porc când dăduse de Gardiner Oacheşu, prăbuşit în noroi, în mijlocul platoului.

Dumnezeu ştie cum de-a reuşit să se întoarcă, le spuse Dulceaţă altor prizonieri. Dar s-a întors.

Se întrebară şi ei cum de reuşise Gardiner Oacheşu să facă atâta drum în patru labe, printre pietre şi rădăcini, prin noroi şi bălţi, să coboare ditamai stânca, şi se prefăcură uimiţi, când de fapt erau plini de teamă, fiindcă în ziua următoare, în săptămâna următoare, putea fi rândul lor şi trebuiau să găsească în ei ceea ce avea Gardiner Oacheşu.

Nu-şi mai putea controla maţele, era mânjit de rahat, săracul de el, povesti Dulceaţă. Cred că, mergând de-a buşilea, a împroşcat cu rahat toată cărarea.

Ceilalţi îl ascultau cu atenţie.

Săracul de el, cine ştie de când stătea acolo! Avea febră mare, era ca o frunză subţire bătută de vânt. Am crezut că e mort, atât de rău arăta. Pe urmă am văzut că respiră. M-am gândit să-l iau de acolo ca să nu-l vadă vreun japonez, chiar dacă eşti mort, ăştia tot se înfurie, e vai şi amar dacă nu te găsesc pe lista bolnavilor. L-am ridicat în picioare, un schelet mânjit de rahat, el s-a sprijinit de mine, eu de el, şi, târâş-grăpiş, l-am dus ca pe o mătură veche, ruptă şi murdară,

la duşurile din bambus. Am făcut rost de apă şi, cu o cârpă, l-am spălat de sus şi până jos, pe faţă şi pe dos.

Prizonierii parcă vedeau cum Dulceaţă îl ţine să nu cadă pe Oacheşu, sub duş. Îşi dădeau seama ce stânjenitor trebuie să fi fost – cei doi, goi puşcă, sprijinindu-se reciproc, ca nişte copaci prăbuşiţi unul peste altul. Parcă vedeau şuvoiul de apă care cădea din ţevile de bambus trase până la pârâu, în timp ce Dulceaţă spunea: Ce bine te simţi când eşti curat! Parcă-l vedeau pe Oacheşu alunecând din braţele lui Dulceaţă. Parcă vedeau cum apa curgea, răsfirându-se ca nişte rădăcini, peste găurile care-i ţineau loc de umeri lui Oacheşu şi peste pieptul ca o colivie, în timp ce Dulceaţă spunea: Scapă de duhoarea asta de pe tine şi din tine! Şi se întrebau dacă vreunul dintre ei avea măcar jumătate din bunătatea lui Dulceaţă, aşa cum era el, pe jumătate nebun şi spurcat la gură.

Dulceaţă le povesti cum Oacheşu îşi venise un pic în fire când sosise Taylor Storcătoru, adjunctul Şefului, care aducea cu un gangster, dar nu avea nimic dur în el, iar Oacheşu îi povestise cum ofiţerul japonez dăduse să-i taie capul, dar se oprise în ultima clipă şi cum Varanu îl trimisese înapoi în lagăr.

Pe japonezi nu-i poţi acuza de consecvenţă, spuse Taylor Storcătoru, clătinând din capul lui de gangster şi, întinzând mâinile lui de gangster, începuse să-l examineze. Oacheşu nu mai ştia ce vorbeşte, continuă Dulceaţă, ne povestea cum înainte de război îşi ducea nevasta la pescăria lui Nikitaris în partea de nord a Hobartului ca s-o trateze cu peşte şi cartofi pai. Cum se gândea tot timpul la peştii care înotau în acvariul mare din vitrină. Plătici, chefali şi somoni. Nimic ieşit din comun, spunea Oacheşu, în timp ce Storcătoru îl apăsa ici şi colo, îi ridica o pleoapă, îl bătea uşor în piept, toate chestiile pe care le fac doctorii.

Doar peşti? a întrebat Storcătoru.

Da, doar peşti, a răspuns Oacheşu. Săracii, închişi în cutia aia de sticlă, privind mereu afară.

Scoate limba! a spus Storcătoru.

După matineul de la Avalon, a continuat Oacheşu să bată câmpii. Întotdeauna la pescăria lui Nikitaris. Două pungi de guvizi – cartofi pai – scoici – pâine cu unt.

Mai întâi japonezii cer ca toţi cei care sunt în pragul morţii să muncească, a spus Storcătoru, şi pe urmă îl trimit pe amărâtul ăsta înapoi. Scoate limba, Oacheşe!

Oacheşu i-a dat înainte despre cât de mult îi plăceau lui Edie toate astea. Un film şi o pungă cu peşte.

Şi pe urmă? am vrut eu să întreb, zise Dulceaţă. Dar el a repetat că nu-şi poate lua gândul de la toţi peştii ăia care înotau în acvariul lui Nikitaris. Că nu era normal. Că şi ei erau prizonieri de război. Că, la întoarcere, se va duce la pescăria lui Nikitaris. Că va scoate toţi peştii ăia din acvariu şi-i va duce în docuri, unde-i va elibera. Nu-mi pasă ce va crede bătrânul Nikitaris, a spus Oacheşu. Îi cumpăr, îi fur, fac orice, numai să-i scot de-acolo şi să-i arunc înapoi, în ocean, unde le e locul.

Storcătoru i-a spus să nu se inflameze, că are toate bolile din lume şi că va trebui să stea în spital până scapă de ele şi, după ce iese de-acolo, nici peştii, nici nevasta lui nu vor mai fi în siguranţă.

Oacheşu se legăna ca un fir de iarbă, continuă Dulceaţă. Greu de spus la ce se gândea sau măcar dacă ştia unde e. Poate se închipuia alături de Edie, la pescărie, după filmul văzut la Avalon, poate râdea la peştii din acvariu. Poate nici nu-i vedea, pe el şi pe Storcătoru, poate se uita la ţâţele lui Edie, poate Edie îi spunea să nu se mai uite la peşti şi să-i dea ei mai multă atenţie. Sau poate nu. Poate-l întreba: La ce te uiţi? iar Oacheşu se intimida şi se uita la peşti, gândind poate că era unul din peştii din acvariu, poate că era un prizonier de război, gol puşcă, înconjurându-i cu braţul, în timp ce Taylor Storcătoru îmi spunea să-l duc la spital.

Zi-le să-i dea toată chinina pe care o au şi nişte emetină împotriva dizenteriei. Storcătoru s-a întors spre mine cu ochii ăia mari, de gangster, şi mi-a şoptit: N-avem nici un pic de chinină, n-avem nici un pic de emetină, şi aproape nimic de mâncare. Dar cel puţin se poate odihni acolo.

Pe urmă, n-o să mă credeţi, Oacheşu a început să râdă, de parcă n-ar fi fost cu noi, aici, în mijlocul junglei blestemate, ci pornise spre pescăria lui Nikitaris de dinainte de război. Nici un pic de chinină, nici un pic de emetină, a repetat el. Două pungi de scrumbii, o duzină de scoici şi nişte pâine cu unt. Ce-a spus? a întrebat Storcătoru. Două pungi de scrumbii, o duzină de scoici şi nişte pâine cu unt, am răspuns eu.

Storcătoru a început să râdă şi el. Am început să râd şi eu. Oacheşu râdea înainte. Nu se putea opri. Două pungi de scrumbii, o duzină de scoici şi nişte pâine cu

unt, repeta el. Ne ţineam unul de altul, cu noroiul până aproape de genunchi, şi muream de râs. Habar n-am ce gust are rulada din carne de porc. Dar peştele prăjit, sărat şi plin de ulei? Care-i prostul să uite aşa ceva?

17

În timp ce se apropia de adăpostul celor cu ulceraţii, Dorrigo simţea tot mai intens duhoarea de carne putrezită. Mirosul era atât de greu, încât Jimmy Bigelow – care îl însoţea pe Evans în rondurile din afara ţarcului bolnavilor de holeră ca să-l ajute ca infirmier – se ducea mai încolo ca să vomite.

În adăpost, mirosul devenea insuportabil. Dorrigo Evans îşi duse o mână la nas, dar o îndepărtă repede, considerând gestul un afront la adresa oamenilor care deja sufereau prea mult. O luă pe intervalul dintre două platforme de bambus, pline cu pacienţi. Duhoarea era altfel acum, mai puternică şi mai acră, atât de înţepătoare, încât ochii începură să-i lăcrimeze. Şiruri de bărbaţi în pielea goală zăceau ca nişte insecte tropicale care mureau după ce roiseră de colo-colo, atât de multe schelete ce se înălţau şi coborau pe bambusul împletit, aşezate nu paralel, ci în unghiuri ciudate, cu ochii stinşi, mari, privind în gol, cu pieptul ca o carcasă de pui, înălţându-se şi coborând, singurul semn exterior de viaţă. Uneori lui Dorrigo i se părea că vede ceva în ochii lor, lucruri îngrozitoare – invidie, sau un fatalism înspăimântător, sau o teroare copleşitoare căreia i se abandonau tot mai mult. Îi venea greu să se uite, dar şi mai greu să n-o facă. Mulţi erau apatici, iar cei mai mulţi nu-i dădeau nici o atenţie; unii erau tăcuţi; alţii delirau, întorcând capul dintr-o parte într-alta; unii mormăiau şi bolboroseau ceva; alţii gemeau fără încetare în timp ce durerea aluneca prin ei ca ploaia pe tulpinile de bambus.

Dorrigo Evans mergea printre platforme vorbindu-le prietenos, de parcă s-ar fi aflat într-un pub de ţară, sâmbăta după-amiaza, la un pahar cu vechi amici, dar buna dispoziţie îl părăsi şi simţi un nod în stomac în clipa în care doi infirmieri îl aduseră pe Jack Rainbow înăuntru. Un infirmier se străduia cu nişte cârpe murdare să oprească sângele ce se scurgea din ciotul care mai rămăsese din piciorul drept al lui Jack Rainbow. Dorrigo Evans îl operase de două ori până atunci, prima oară amputându-i piciorul mai jos de genunchi, unde ulceraţia îi

perforase tibia şi glezna. A doua oară ciotul fusese atins de cangrenă şi se văzuse obligat să amputeze mai sus de femur. Asta în urmă cu trei săptămâni. Acum iată-l din nou aici. Infirmierii îl aşezară pe o masă din bambus folosită pentru pacienţi atunci când ulceraţiile le erau curăţate cu linguri ascuţite. Dorrigo Evans se apropie ca să examineze piciorul.

Dar, înainte să vadă, simţi mirosul.

De-abia se ţinu să nu vomite.

Acelaşi lucru se întâmplase iar şi, în locul care ar fi trebuit să se vindece, carnea se infectase şi putrezise, sângele pulsând din ciotul subţire ca un băţ. Dorrigo Evans îşi dădu seama că cedaseră cusăturile pe care le făcuse pe artera femurală.

Cangrenă, spuse el, nu neapărat cuiva anume, fiindcă mirosul se simţea imediat. Bandaj de compresie!

Nimeni nu răspunse.

Bandaj de compresie? Dumnezeule, nu! exclamă Dorrigo Evans privind în jur. Era în adăpostul pacienţilor cu ulceraţii, de unde bandaje de compresie sau altceva tocmai aici? Îşi desfăcu repede cureaua, o scoase şi o prinse în jurul a ceea ce mai rămăsese din coapsa lui Jack Rainbow, ceva nu mai gros decât o ţeavă de scurgere. Ca un pahar din bitum urât mirositor. Strânse cureaua. Jack Rainbow gemu uşor. Sângerarea se domoli.

Ridicaţi-l în capul oaselor!

Infirmierii se conformară, sprijinindu-l cu braţele. Unul îi dădu apă într-o cană de tablă, dar lui Jack îi tremura gura atât de tare, încât apa se vărsă pe jos.

Te ducem la sala de operaţii, caporal Rainbow, zise Dorrigo Evans. Şi, când unul dintre infirmieri se opri o clipă ca să se scarpine pe nas, Dorrigo Evans adăugă în şoaptă: Rapid.

Infirmierii ştiau că ordinul era cu atât mai urgent cu cât era dat mai în şoaptă. O porniră repede cu targa, iar Evans se întoarse spre un alt infirmier.

Găseşte-l pe maiorul Taylor! Spune-i că am nevoie de el în sala de operaţii! Şi vezi dacă poţi să-mi faci rost de o sfoară, ceva, ca să-mi leg pantalonii.

Colonelul și infirmierul o luară la fugă spre sala de operații. Jimmy Bigelow se străduia să țină pasul cu colonelul, a cărui viteză nu părea afectată de faptul că trebuia să-și țină pantalonii cu o mână în timp ce picioarele lui lungi alergau prin noroi.

Sala de operații era un adăpost mic. Principala ei calitate era amplasarea: la jumătatea distanței dintre spital și adăpostul celor cu ulcerații, departe de bolnavi și de problemele de igienă, insurmontabile, pe care le creau. Avea acoperișul din ramuri de palmier, nu din prelată, ceea ce însemna că era mai mult sau mai puțin uscat. Instrumentarul din dotare l-ar fi făcut să zâmbească până și pe un copil. Improvizat din bambus, cutii de alimente și gaz, plus tot felul de obiecte furate de la japonezi – sticle, cuțite și tuburi luate din camioane –, era un triumf al gândirii magice. Lumânări prinse în reflectoare din cutii de tablă, un sterilizator din cutii de gaz, o masă din bambus, instrumente chirurgicale din oțel ascuțit furat din motoare și păstrate într-o valiză așezată pe masă, ca să nu se plimbe șobolanii, șoarecii și alte jivine prin ea.

Ce să facă? se întrebă Dorrigo, pregătind instrumentele pentru sterilizare. Habar nu avea. Ce te-a apucat? îl întrebase Taylor Storcătoru după ce Dorrigo jucase cărți pentru un prizonier pe care Nakamura voia să-l pedepsească. Singura mea idee dintotdeauna este să merg înainte și să mă lupt cu morile de vânt, se confesase Dorrigo. Taylor izbucnise în râs, Dorrigo însă vorbise serios. Numai credința noastră în iluzii ne face să trăim, explicase el, poate cea mai sinceră explicație pe care o oferise vreodată. Iar credința în realitate e cea care ne vine de hac.

Se iluziona în fiecare zi și, cu cât se încredea mai tare în fantezia lui, cu atât ea părea să funcționeze mai bine. Dar în situația de față cum să meargă înainte? La celălalt capăt al adăpostului, departe de masa de operații, începu să-și curețe mâinile, scăpând de sângele unsuros sub jetul de apă constant care curgea printr-o țeavă din bambus, o altă instalație improvizată care aducea apă dintr-un pârâu din apropiere de unde, bănuia el acum, poate venea și holera. Totul părea otrăvit, și uneori orice efort părea a fi în van, nu făcea decât să înrăutățească lucrurile, să ducă la și mai multe morți. Strigă la Jimmy Bigelow să aducă o cutie de gaz cu prețioasa apă distilată și să i-o toarne încet pe mâini.

În timp ce se clătea, Dorrigo Evans încercă să se liniștească, să-și stăpânească mintea și corpul.

Fiindcă simţea cum îl cuprinde panica. Senzaţia îi era bine cunoscută, de aceea se strădui să se calmeze, să se controleze prin ritualul preoperatoriu al curăţării mâinilor. Ai grijă ca fiecare deget să fie curat ca lacrima. Putea face asta, îşi spuse el. Unghiile – ai grijă să nu rămână nimic sub ele. Nu credea absolut deloc că o poate face, alţii însă credeau. Şi, dacă era sigur că alţii credeau, poate izbutea să se controleze. Încheieturile – nu uita încheieturile. Totul era absurd, dar, ca să trăieşti, îşi spuse el, în primul rând trebuie să ai credinţa absurdă că poţi trăi.

Infirmierii sosiră cu Jack Rainbow, tăcut acum. Când îl aşezară pe masa de operaţii, apăru şi Taylor Storcătoru. Infirmierul care îl găsise făcuse rost de câteva bucăţi de cârpă colorată pe care le înnodase. Îi întinse cordonul improvizat colonelului.

Asta-i cureaua mea?

Se pare că aşa se purta pe-aici. Cu ceva timp în urmă.

Colonelul zâmbi.

Tot e bine că n-o să-mi cadă pantalonii. Prinde-l aici! zise el arătându-i pantalonii cu coatele în timp ce continua să se spele pe mâini.

Infirmierul îi vârî cordonul în locul curelei, îl strânse bine în jurul şoldurilor înguste şi îi făcu un nod într-o parte.

Poreclit după celebrul gangster din Melbourne[47] datorită atât numelui de familie, cât şi aerului misterios – accentuat de ochii umezi, marsupiali, ageri şi vulnerabili, şi de mustaţa subţire – Taylor Storcătoru, cândva tras ca prin inel, era acum foarte slab, cu o privire ameninţătoare pe care n-o avusese înainte, ce-i confirma porecla. Experienţa lui de medic în suburbiile din Adelaide era la fel de sumară pe cât îi era înfăţişarea de exotică. În afară de ce învăţase asistându-l pe Evans, cunoştinţele lui de chirurgie se reduceau la teoria învăţată la facultate şi la ce mai auzise pe ici, pe colo.

Domnule colonel?

Amputare, zise Dorrigo Evans fără să ridice ochii de pe mâini. Din nou.

Dorrigo, spuse Taylor Storcătoru. Te-ai uitat la ciot?

Știu.

Nu mai ai ce să tai din el.

Dorrigo simți că i se ia pielea de pe mâini. Dar trebuia să fie cât mai curate.

Știu. S-ar putea…, începu Dorrigo Evans și șovăi.

Își frecă mâinile și mai tare. Oare putea s-o facă?

Pentru numele lui Dumnezeu, Jimmy, apa asta e mai prețioasă decât whisky-ul cel mai curat, se răsti el. N-o folosim la irigări. Toarnă mai încet.

Va muri din cauza șocului, Dorrigo.

Va muri dacă nu-l operăm. E cangrenă. Mai e… Mai e o șansă dacă amputăm din șold.

Oare? spuse Taylor Storcătoru. Până și în cele mai moderne spitale dezarticularea șoldului nu face decât să omoare pacienții. Se taie prea mult din corp. Iar în condițiile de aici e pur și simplu absurd.

Cât anestezic avem?

Destul.

Am asistat odată la o dezarticulare a șoldului, zise Dorrigo. În Sydney, prin ’36. Bătrânul Angus MacNamee a făcut-o. Era cel mai bun.

A supraviețuit pacientul?

Pacienta. O aborigenă. O zi. Poate două. Nu-mi mai amintesc.

De ce nu vrei să amputezi puțin mai sus de femur? Așa ar mai fi o șansă.

Cangrena a ajuns foarte sus.

Eu nu sunt chirurg, dar nu mi se pare că a ajuns chiar atât de sus. Taie piciorul unde e garoul.

Nici mai sus de femur, nici la șold, nu mai e loc de garou și pacientul sângerează

până moare. N-a mai rămas nimic din picior, asta-i problema.

Dacă apăs tare cu ceva rotund şi plat aici, zise Taylor, împungându-şi vintrele cu degetele, pipăind arterele, carnea, dimensiunile dilemei. Aici, continuă el, împingându-şi vintrele cu două degete. Aici – artera femurală, s-ar putea opri sângerarea.

Sau nu.

Sau nu. Poate ceva, o lingură cu mânerul întors? Poate.

Poate.

Poate.

Asta ar putea rezolva problema. Ar putea încetini sângerarea ca să poţi opera. Sigur, tot ar sângera. Dar tu tai ciotul, închizi arterele şi le coşi. Pacientul va mai sângera, dar nu cât să moară.

Va trebui să mă mişc foarte repede.

Când te-ai mocăit tu?

Corpul măcinat al lui Jack Rainbow tremura uşor. Din gură îi ieşea un şuier abia auzit.

OK, spuse Dorrigo Evans scuturându-şi mâinile ca să se usuce. Îl trimise pe Jimmy Bigelow după o lingură şi reveni la masa de operaţii.

Mai tăiem un pic din picior, îndepărtăm cangrena şi…

Mi-e frig, spuse Jack Rainbow.

18

Dorrigo Evans privi faţa suptă, cenuşie ca grăsimea de vită, acoperită de fire de păr alb, tari ca fitilul de mină, ochii mari, de oposum, nasul cârn şi pistruii

murdari.

Aduceţi o pătură! spuse el.

Ai un Pall Mall, doctore?

Îmi pare rău, Jack. Dar după aia îţi promit că ai să poţi fuma în voie.

Numai un Pall Mall te poate încălzi cum trebuie, doctore.

Jack râse, tuşi şi tremură din nou.

Van Der Woude sosi cu anestezicul preparat chiar de el. Jimmy Bigelow se întoarse cu o lingură de la bucătărie şi un polonic, în caz de nevoie. Lumânările şi cele două felinare cu gaz lampant fură aprinse, dar nu făcură decât să accentueze întunericul din adăpost. Un infirmier aprinse o lanternă.

Încă nu, zise Dorrigo Evans. N-avem baterii de rezervă. Aşteaptă până îţi spun eu!

Le făcu semn lui Jimmy Bigelow şi Taylor Storcătoru să se apropie de masă şi să-şi vâre mâinile sub Jack Rainbow.

Când ajung la trei, domnilor.

Îl întoarseră pe Jack cu faţa în jos. Când Taylor Storcătoru îi vârî acul în şira spinării, Jack scoase un sunet ciudat, de parcă s-ar fi golit o chiuvetă. Taylor îi injectă încet anestezicul. Wat Cooney, un bucătar aproape pitic, cu nişte urechi mari, parcă furate dintr-o pungă cu varză de Bruxelles, sosi cu un ferăstrău pentru carne.

Amestecul făcut de Van Der Woude era bun, dar niciodată nu ştiau cât de puternic este. După câteva minute, Jack Rainbow nu mai simţi nimic, iar echipa se pregăti de amputare, fierbând ferestrăul şi cele câteva instrumente chirurgicale pe care le avea la dispoziţie. Când totul fu gata, Dorrigo Evans dădu semnalul de începere. Jack Rainbow fu întors la loc, cu faţa în sus.

Trebuie să ne mişcăm cât putem de repede, spuse Dorrigo Evans. Procedura normală. E absolut vital să reducem sângerarea la minimum. Ţineţi-l bine, se adresă el lui Jimmy Bigelow şi lui Wat Cooney. E gata lingura? îl întrebă pe

Taylor Storcătoru. Taylor ridică lingura îndoită acum mimând un salut.

La luptă cu morile de vânt! zise Dorrigo Evans.

Trase adânc aer în piept. Taylor împinse lingura încet, dar din ce în ce mai tare sub burta lipită de spate a lui Jack Rainbow.

Lanterna, ordonă Dorrigo Evans. Jimmy Bigelow se apropie de masă şi lumină ciotul.

Zgomotele venite din adăposturile celelalte fură aproape imediat acoperite de ţipetele lui Jack în timp ce Dorrigo Evans începu să-i taie ciotul. Duhoarea de carne putredă era atât de puternică, încât Dorrigo se abţinu cu greu să nu vomite. Dar ţipetele lui Jack Rainbow îi confirmau că făcea ceea ce trebuia să facă: tăia în carne vie.

Un infirmier intră în fugă în sala de operaţii.

Ce vrei? întrebă Dorrigo Evans fără să ridice ochii.

Varanu l-a scos pe Gardiner Oacheşu din spital.

Poftim?

Nu l-am putut opri. L-au târât afară. Se spune că au lipsit mai mulţi oameni la Linie. Acum e tenko. Vor să-l pedepsească.

Mai târziu, zise Dorrigo Evans, cu faţa aproape lipită de ce mai rămăsese din piciorul lui Jack Rainbow, concentrat.

Domnul maior Menadue a spus că numai dumneavoastră îi puteţi opri.

Mai târziu.

Când o secţionă, artera femurală sângeră, dar nu foarte tare.

Pense, spuse Dorrigo Evans. Pe moment cam atât pot face. Lua-i-ar dracu de gălbejiţi. Pense! Nemernicii. Pense!

Prinse cu pense artera femurală, dar ţesutul cedă, şi artera începu să stropească masa cu sânge.

Apasă mai tare, îi spuse el lui Taylor. Regreta că nu e acolo ca să pună capăt unei asemenea atrocităţi. Se gândi şi la alambicul spart, la nevoia de a cumpăra anestezic de la negustorii tailandezi şi că pe viitor va trebui să facă prima amputare cât mai jos posibil, ca să-i rămână loc pentru astfel de grozăvii.

Prinse artera femurală din nou şi din nou ţesutul cedă. Apăsă cât putu în carnea putrezită, moartă, şi prinse artera mai bine. Se opri, aşteptă. De data aceasta reuşi.

OK, spuse el, OK.

Mai tăie din carne. Într-un minut îndepărtă restul de carne putredă. Rana sângeră, dar nu foarte mult, Taylor avusese dreptate, mai rămăsese o bucată de ciot, îndeajuns ca să aibă ce amputa. Pentru prima oară după o oră de muncă îşi permise să se relaxeze un pic.

Să iau lingura? întrebă Taylor.

Nu încă, răspunse Dorrigo Evans. Arătă spre carnea putredă de pe masă şi-i spuse lui Jimmy Bigelow: Aruncă asta, pentru numele lui Dumnezeu!

Apoi Evans tăie o bucată de piele cu care acoperi rana şi desprinse muşchii vii ai piciorului de pe os ca să poată tăia osul mai sus, iar carnea să se vindece cu timpul în jurul lui.

Ferăstrău, ceru el.

Un infirmier îi dădu ferăstrăul adus din bucătărie. Era greu de mânuit, motiv pentru care preferă mişcările scurte, uşoare, secţionând partea de sus a femurului, căutând să evite fragmentarea osului şi afectarea ţesutului cărnos. Curând o bucată de os de mărimea unui deget căzu pe masă.

Cei trei se concentrară acum asupra părţii finale a operaţiei. Dorrigo Evans începu să coasă artera femurală cu un catgut făcut de Van Der Woude din maţe de porc. Maţele fuseseră curăţate, fierte şi tăiate în fire, apoi curăţate şi fierte din nou, fierte pentru treia oară chiar înainte de operaţie. În comparaţie cu ligaturile chirurgicale erau rudimentare, dar important e că rezistau. Acum însă Dorrigo nu vedea ce coase, era un amestec difuz de ţesut şi sânge. Lumina lanternei era din ce în ce mai slabă, iar el se concentra cu toată fiinţa lui să facă fiecare sutură la locul potrivit.

Apoi sângerarea încetă.

Reuşise. Reuşise să sutureze artera. Jack Rainbow avea să trăiască. Îşi dădu seama că respiră cu greu. Zâmbi. Începu să pregătească ceilalţi muşchi şi pielea cu care să acopere ciotul rămas. Ridică privirea spre Storcătoru.

Ridică lingura! Uşor.

Taylor Storcătoru ridică lingura. Dorrigo Evans continuă, mai încet acum, mai cu grijă. Jack avea să trăiască. Salvase viaţa acestui om. Sigur, urma recuperarea, exista riscul infecţiei. Dar avea şanse bune să trăiască. Poate nu foarte bune, dar bune. Se strădui să termine operaţia cât mai bine, imaginându-şi un Jack Rainbow de vârstă mijlocie, cu copii, cu ciotul pe o pernuţă. Viu. Iubit. Şi îşi dădu seama că nu era fără rost ceea ce făcea, fără motiv; că nu dăduse greş.

Stinge lanterna! zise el.

Încheiase.

Se îndreptă de spate, îşi masă gâtul, îi făcu din ochi lui Jimmy Bigelow şi privi din nou ciotul. Făcuse o treabă surprinzător de bună. Se simţea mândru de felul cum se descurcase. Observă o mică dâră de sânge care pornea din locul în care cususe rana, dar infirmierul care curăţa ciotul o şterse repede.

Dorrigo îşi aprinse o ţigară, inhală fumul bine-venit şi izbucni în râs.

O lingură, spuse el.

O amărâtă de lingură îndoită, zise Storcătoru.

Ar merita să apară în The Lancet.

Când se uită din nou la Jack, văzu că pe ciot apăruseră alte mărgele de sânge.

De ce nu opreşti sângerarea şi nu bandajezi ciotul? îl întrebă el pe Wat Cooney, care ştergea din nou dâra de sânge.

Drept răspuns, sângele reapăru aproape la fel de repede. Pielea cusută se umfla, dâra de sânge se îngroşa şi, în câteva clipe, sângele începu să ţâşnească din toată rana. Cooney ridică privirea spre Dorrigo, îngrozit.

Cred că-i de la artera femurală, au cedat cusăturile, zise Taylor Storcătoru, exprimând un gând de care Dorrigo se temea cel mai mult. Un moment rămase ca o stană de piatră.

Lingura! strigă el.

Poftim? făcu Jimmy Bigelow, care era în partea cealaltă a adăpostului.

Au cedat ligaturile de la artera femurală. Trebuie să-o deschidem din nou.

Taylor Storcătoru aduse lingura în fugă.

Lanterna! Jimmy, lanterna! Avem doar o jumătate de minut.

Știa că într-o jumătate de minut inima lui Jack Rainbow se golea de sânge. Până să pună lingura la loc, Jack Rainbow se smuci brusc.

Lingura!

Corpul lui Jack Rainbow era cuprins de convulsii.

Lingura! urlă Dorrigo Evans.

Taylor Storcătoru apăsă lingura, dar nu putu s-o stabilizeze fiindcă Jack se mișca tot timpul. Jimmy Bigelow aprinse lanterna și o îndreptă spre Jack, dar lanterna pâlpâi de câteva ori și apoi se stinse.

Lanterna! urlă Dorrigo Evans. Unde-i afurisita aia de lumină?

Convulsiile erau tot mai accentuate.

Țineți-l! Țineți-l bine! Apăsați-l! Lingura! Tare! Țineți-l bine!

Apăs cât pot, dar nu stă locului, strigă Taylor Storcătoru.

Sângele țâșnea peste tot, peste masa de bambus, peste ei, lăsând urme unsuroase pe noroiul de dedesubt. Jimmy Bigelow și Wat Cooney avură nevoie de câteva secunde bune ca să-l prindă bine pe Jack Rainbow, dar corpul acela mărunt, emaciat, sărea întruna, de parcă ar fi fost străbătut de electricitate, iar mâinile le alunecau în sângele care acum părea că pătează totul.

Piciorul, zise Dorrigo Evans. Țineți-i piciorul!

Dar nu mai aveau ce să țină, doar ceva plin de sânge, care se mișca întruna și părea că vrea să fie lăsat în pace. Bucata minusculă de coapsă care mai rămăsese era acum atât de alunecoasă, încât era foarte greu să fie ținută sub control, iar în lumina slabă și în balta de sânge, Dorrigo Evans nu mai vedea clar. Convulsiile scăzură în intensitate, apoi încetară, și Dorrigo reuși să găsească suturile arterei femurale, dar, când le tăie, Jack Rainbow se cutremură din nou. Lingura ținută de Storcătoru alunecă, iar sângele țâșni atât de sus, încât ajunse până la degetele piciorului bun al lui Jack.

Dorrigo căuta înnebunit prin mâzga din jurul ciotului, încercând să găsească ceva, bâjbâind prin sângele gros, tot mai mult, ceva de care să se agațe, ceva pe care să-l coasă, dar nu găsea nimic, absolut nimic. Pereții arterei erau ca o sugativă umedă. Nu mai putea face nimic, își dădu seama Dorrigo Evans, tot mai îngrozit, în timp ce sângele continua să țâșnească, în timp ce corpul lui Jack Rainbow trecea dintr-un spasm într-altul. Dar trebuie să fie o soluție, își spuse el. Gândește! Gândește! Gândește!

Cu fiecare convulsie galvanică, sângele aducea cu o mică fântână arteziană. Ca și cum corpul lui Jack Rainbow chiar ar fi vrut să scape de tot. Dorrigo Evans încerca să coasă artera cât mai sus, sângele ieșea în galop, Taylor Storcătoru nu-l putea stăvili, sângele se împrăștia peste tot, Dorrigo căuta cu disperare ceva ca să mai câștige timp, dar nu găsea nimic. Cosea, sângele țâșnea în continuare, aproape pe întuneric, cusăturile se rupeau, nimic nu mai ținea.

Apasă mai tare! îi strigă el lui Taylor Storcătoru. Oprește sângerarea!

Dar oricât de tare apăsa Taylor Storcătoru, sângele își vedea de treabă, stropind mâna și brațul lui Dorrigo, scurgându-se în noroiul asiatic, în mocirla asiatică din care nu puteau scăpa, în iadul acela asiatic care îi absorbea zi de zi.

Convulsiile făcură loc tremuratului. Dorrigo Evans scormonea ciotul tot mai adânc, carnea se rupea și cădea; la un moment dat, acul dădu de os. Încerca să gândească, încerca să găsească o soluție, încerca să nu renunțe la speranță, când îl auzi pe Jack șoptind câteva cuvinte, mai mult icnete și bolboroseli.

Șefule.

Jack.

Mor?

Cam aşa ceva.

Frig. Al naibii de frig.

Dorrigo Evans bâjbâia în continuare, cu picioarele goale până la glezne în noroiul însângerat, sub masa de operaţii improvizată, din lemn de bambus, şi calmul lui exterior era o ciudăţenie pe care ştia c-o afişează în clipele de maxim zbucium sufletesc. Căuta bucata aceea de arteră de care să se agaţe, frământând fără să-şi dea seama noroiul cu degetele de la picioare.

Într-un târziu, reuşi şi umblă cu cea mai mare grijă şi delicateţe, ca să fie sigur că sutura avea să ţină şi că Jack va trăi şi, când termină şi ridică ochii, îşi dădu seama că Jack era mort de câteva minute şi că nimeni nu ştiuse cum să-i spună.

19

Sergentul coreean i se părea colonelului Kota din ce în ce mai enervant. Pe gardianul ăsta nu te puteai baza, nu puteai avea încredere nicidecum. Până şi felul lui de a merge, afectat, şi felul în care se întorcea, mult prea încet, părea fals. În timp ce privea talmeş-balmeşul de traverse, pietre, praf, unelte şi sclavi goi puşcă forfotind ca nişte gândaci de bucătărie, colonelul Kota înţelese de ce coreenii nu puteau fi folosiţi pe front.

Inspectând calea ferată – rambleul şi liniile de garare, zonele defrişate printre dealurile pline de pietre, stâncile de calcar care păreau să sprijine norii negri, podurile magnifice cu suporturi din lemn de tek, întinse peste trecătorile junglei, arcuindu-se ca nişte curcubeie sub potopul musonului – nu se putea gândi decât că nu-l ucisese pe prizonierul de pe cărare şi că sergentul coreean fusese martorul comportamentului său atât de ciudat. Şi totuşi, nici măcar acum nu-şi amintea ordinea corectă a silabelor haikuului. Sergentul coreean îl irita la culme, căutând să-i facă pe plac cu zâmbetul lui afectat, aprobând tot ce spunea el şi lăudându-se cât de eficientă era operaţiunea lor. Colonelul Kota era convins că în spatele fiecărui compliment se afla dispreţul, în spatele fiecărei aprobări se afla bătaia de joc, dincolo de fiecare laudă se afla superioritatea insolentă. Vrând să

găsească ceva cu care, în cel mai bun caz, să-l pună pe coreean într-o situaţie stânjenitoare sau, în cel mai rău caz, să-l scoată din fire, ordonă ca prizonierii să fie număraţi – fără altă justificare decât că el era ofiţerul superior.

Spre uluiala gardienilor, faţă de numărul iniţial lipseau nouă prizonieri. Anunţaţi de această descoperire, opt oameni apărură misterios la a doua numărătoare, făcută după o jumătate de oră. Colonelul japonez cu faţa ascuţită ordonă ca acei opt oameni care se ascunseseră să iasă în faţă ca să fie pedepsiţi şi să dezvăluie identitatea celui de-al nouălea, cât şi locul în care se afla acesta.

Când nimeni nu ieşi în faţă, colonelul ordonă ca sergentul care răspundea de echipă să fie pedepsit sever, ca exemplu. După o oarecare confuzie, colonelul fu anunţat că al nouălea om era chiar sergentul, care nu se afla acolo, ci în lagăr.

La revenirea în lagăr, spre seară, colonelul Kota îl făcu pe Nakamura cu ou şi cu oţet. Furia lui era accentuată de ruşinea de a fi uitat un haiku şi, de aici, de neputinţa de a decapita un prizonier – şi asta în faţa unui gardian coreean. La rândul lui extrem de ruşinat, maiorul japonez îl găsi pe sergentul coreean al cărui nume nu şi-l putea aminti defel, îi trase câteva palme, află numele prizonierului care se pare că se ascundea tocmai la spital şi ordonă ca, la apelul de seară, să fie pedepsit în faţa tuturor prizonierilor de război.

Varanu se arătă mai afectat de ordin decât de palmele primite: făcea afaceri bune cu prizonierul Gardiner şi acuzaţia era, în mintea lui, mai absurdă decât toate celelalte. Deşi îl enerva uneori cu felul în care cânta şi fluiera, în general Gardiner se dovedea util. Cu doar câteva zile înainte, Varanu luase de la Gardiner carne de vită proaspătă pentru toţi subofiţerii. Dar n-avea încotro. Era păcat, dar, spera el, după bătaie, Gardiner va avea în continuare nevoie de el şi el de Gardiner. Aşa mergeau treburile. Puteai să te apuci să te războieşti cu lumea, dar lumea întotdeauna câştiga. El ce putea face?

Şi astfel, Gardiner fu găsit exact unde îl trimisese Varanu, la spital. Întrucât nu putea să meargă, Varanu îi puse pe cei doi gardieni care îl însoţeau să-l târască până la platou, ca să fie pedepsit.

Ziua se apropia de sfârşit, se răcorea şi oamenii se gândeau că, aici cel puţin, nu trebuiau să muncească. Câteva minute sau oricât ar fi fost se puteau odihni, şi odihna era întotdeauna bine-venită, cel mai aşteptat lucru din lume după mâncare. Dar nu-şi doreau să fie aici.

Stăteau în mijlocul platoului, peste o sută de prizonieri care făcuseră treburi mai uşoare şi care, în seara aceea, fuseseră adunaţi în ploaia musonică să vadă cum Gardiner Oacheşu, un om căruia îi era milă de maimuţele ude, avea să fie bătut de Varanu pentru o infracţiune pe care nu o comisese. Numărul lor creştea încet pe măsură ce prizonierii care se întorceau de la Linie erau împinşi de gardieni să se alăture acestei triste adunări.

Când Varanu obosi, alţi doi gardieni continuară pedeapsa. O mireasmă de fructe ajunse la ei dinspre junglă şi le aminti unora de vinul de Xeres şi de Crăciunul petrecut cu familia, de tarta de fructe pe care le-o făcea mama. În timp ce unul din gardieni îl plesnea pe Oacheşu peste faţă, iar altul îi căra pumni în piept, unii prizonieri încercau să stoarcă puţină fericire amintindu-şi de plăcinta de dovleac, de friptura de miel şi de budinca de prune, toate stropite cu bere. Şi, cu toate că aveau să ţină minte până în clipa morţii, peste şase zile sau şaptezeci de ani, bătaia luată de Oacheşu, în clipa aceea îşi dădeau seama că nu pot controla evenimentul în nici un fel, că nu-l pot conştientiza, la fel cum nu puteau influenţa căderea unei pietre sau izbucnirea unei furtuni. Acest lucru pur şi simplu se întâmpla, şi cel mai bine era să se gândească la ceva frumos.

Morton Capdeoaie – încet, cu grijă, ca să nu atragă atenţia asupra unei mişcări interzise – nivela noroiul de sub picioare, turnând din nou beton, cum făcea înainte de război, când muncea la fundaţia unei case. Jimmy Bigelow îşi trecea vârful degetului peste degetul arătător, şi această atingere nespus de tandră îl ducea cu gândul la patul pe care degetele unei femei îi desenau o linie pe şold. Îşi amintea minunea mustăcioarei fine de pufi în timp ce femeia îl trăgea spre ea ca să-l sărute.

După alte zece minute, Varanu, odihnit şi poate simţindu-i că nu mai sunt atenţi, ordonă prizonierilor să facă şase paşi înainte. Acum loviturile, plesniturile şi pumnii, chiar dacă înfundate, erau simţite de toţi prizonierii. Acum nu-şi mai puteau feri privirea de omul aproape dezbrăcat, bătut de gardienii în uniformă. Pe faţa lui udă şi umflată apărea o expresie ciudată, de uluială, de fiecare dată când gardienii îl loveau cu pumnii sau cu beţele de bambus.

Ajutor! gemea Gardiner Oacheşu. Ajutaţi-mă!

Sau poate că strigătele lui icnite sunau aşa. Fiecare respiraţie anevoioasă a Oacheşului – şuierătoare, gâlgâind de sânge, uneori mormăită, în timp ce corpul lui se chinuia să supravieţuiască bătăii – fiecare sunet nu mai avea cum să fie blocat pe de-a-ntregul. Şi totuşi, ei le blocau.

Brancussi Şopârlă încerca să vadă faţa lui Maisie. În fiecare zi privea galeş la schiţa în creion făcută de Hendricks Iepurilă, dar, ori de câte ori încerca să privească dincolo de ea – când încerca să şi-o amintească pe Maisie, imaginea se înceţoşa. Fantezia cu Mae West devenea tot mai puternică, în timp ce Maisie, aşa cum era ea, se pierdea undeva, Dumnezeu ştie unde. Dar, în timp ce gardienii îl zvântau în bătaie pe Oacheşu, Şopârlă nu se dădea bătut, înţelegând că măsura vieţii lui acum era dată de capacitatea de a crede în ceva – orice –, dar nu în ceea ce se întâmpla în faţa lui.

Aşa văzură prizonierii, dar fără să vadă; aşa auziră, dar fără să audă; şi ştiau, ştiau tot, dar încercau să nu ştie. Uneori însă, erau convinşi să vadă un element nou, cum ar fi buturuga mică pe care Varanu o aruncă în capul lui Gardiner Oacheşu sau când îl lovi sistematic cu un ţăruş din bambus gros cât braţul lui, de parcă prizonierul ar fi fost un covor plin de praf. Lovitură după lovitură – pe faţa monstrului, o mască de monstru.

Prizonierilor le ghiorăiau maţele de foame, drept care gândurile lor se îndreptau tot mai mult spre masa de seară, care, oricât de sărăcăcioasă ar fi fost, era reală şi îi aştepta; bătaia le refuza plăcerea de a o lua. Muncişeră toată ziua doar cu o chiftea mică de orez lipicios. Trudiseră în căldură şi ploaie. Spărseseră piatră, căraseră pământ, doborâseră şi îndepărtaseră arbori de tek uriaşi şi tulpini de bambus. Merseseră cincisprezece kilometri până la Linie şi înapoi. Şi nu puteau mânca decât după ce se termina bătaia sau după ce murea Oacheşu, iar speranţa lor ascunsă era ca, şi-ntr-un fel, şi-n celălalt, totul să se termine cât mai curând.

Alţi prizonieri apăreau clătinându-se dinspre Linie. Numărul lor crescu la 200, apoi la peste 300. Şi trebuiau să vadă cum alţi oameni distrug un om ca toţi oamenii, şi nici unul dintre ei nu putea spune sau face ceva ca să schimbe acest curs neschimbabil al evenimentelor.

Le venea să se repeadă asupra gardienilor, să-i înşface pe Varanu şi pe ceilalţi doi, să-i lase laţi acolo, să le sfărâme capetele până când li se scurgeau creierii,

să-i lege de un copac şi să-i străpungă cu propriile baionete de mai multe ori, să le prindă la gât ghirlande din maţele lor roşii şi albastre, cât încă mai erau vii, ca să simtă pe pielea lor cât de mult îi urau. Prizonierii se gândiră la asta, apoi se gândiră că nu pot să se gândească la aşa ceva. Feţele lor pustii, emaciate deveneau şi mai pustii şi mai emaciate pe măsură ce gardienii continuau să-l bată pe Gardiner. Apoi aceşti oameni care nu erau oameni, fiinţe umane incapabile de a fi umane, auziră o voce cunoscută strigând:

Byoki!

Şi imediat se înviorară când se întoarseră şi-l văzură pe Dorrigo Evans alergând spre ei. Când glezna lui ulcerată se şterse de o tulpină de bambus, Dorrigo Evans strigă şi mai tare:

Byoki! Byoki!

Dar Varanu nu-l băgă în seamă pe comandantul australienilor. Un alt gardian îl împinse pe Dorrigo Evans în primul şir de prizonieri, căci maiorul Nakamura se apropia cu paşi mari, însoţit de locotenentul Fukuhara, ca să controleze cum e adusă la îndeplinire pedeapsa.

Ieşind din formaţie, Dorrigo Evans îi rugă pe ofiţerii japonezi să pună capăt pedepsei. Unii prizonieri observară cum Nakamura se înclină uşor, recunoscând gradul superior al australianului, şi cum colonelul lor, în mod agasant pentru japonezi, nu-i întoarce gestul.

Îl auziră spunând: Omul ăsta e grav bolnav. Îi trebuie odihnă şi medicamente, nu bătaie.

Dar, în spatele lui, bătaia continuă.

21

Nakamura ascultă legănându-se pe călcâie. Simţea o mâncărime, avea gura uscată, era furios şi agitat. Voia shabu, măcar o pastilă. Nu-i făcea nici o plăcere să se uite cum e bătut prizonierul. Dar ce altceva să faci cu nişte oameni ca ăştia?

Ce? Părinții lui, buni și blânzi, îl învățaseră să fie și el bun și blând. Iar durerea pe care i-o producea suferința celui bătut demonstra cât era el de bun și de blând. Altfel de ce ar mai simți această durere? Dar tocmai fiindcă era un om bun – care prin bunătate înțelegea supunere, respect, datorie făcută până la sacrificiu –, putea ordona această pedeapsă.

Fiindcă bătaia slujea un bine mai mare. Peste noapte, sarcina de a termina această porțiune de cale ferată devenise și mai presantă. Și, întrucât astăzi prizonierii fuseseră greu de strunit, iar gardienii simțiseră asta și fuseseră agitați, pedepsirea unui prizonier le dădea ocazia să-și reafirme autoritatea, iar prizonierilor le reamintea de datoria lor sacră.

În plus, colonelul Kota fusese cel care descoperise absența celor nouă prizonieri – făcându-l de ocară, pe el, Nakamura, ca și pe toți inginerii și gardienii de sub comanda lui. Pedeapsa nu avea nimic de a face cu o vină, ci cu onoarea. Nu exista alternativă: trăiai pentru împărat și calea ferată – care, la urma urmei, era întruchiparea voinței împăratului –, altfel nu aveai motiv să trăiești, ba chiar nici să mori.

Fukuhara îi spuse că australianul pomenea iar de medicamente. Ce medicamente? gândi Nakamura. Comandamentul central nu-i trimitea nimic – nici utilaje, nici alimente, bineînțeles că nici medicamente, doar câteva unelte de mână, vechi și stricate, și ordine imposibile de a face un miracol din nimic în acest deșert verde. Și coreeni. Coreeni de care se putea lipsi. Motiv pentru care nici nu erau folosiți pe front. Nici să-i păzească pe prizonierii australieni nu erau în stare. Avea nevoie și de medicamente. Avea nevoie de shabu. Fiindcă, dacă nu reușea să termine porțiunea de cale ferată la termen, nu avea altă soluție decât să se sinucidă de rușine. Sigur, nu voia să se omoare, dar nici nu se putea întoarce acasă după ce-l dezamăgise pe împărat. Avea și el onoarea lui. Și, ca să termine ce avea de făcut în următoarele ore, trebuia să înghită măcar o tabletă de shabu.

În timp ce bătaia continua, Nakamura observă că sergentul coreean părea să nu mai lovească la fel de tare, și dezinteresul lui îl scoase din sărite. Coreenii tot coreeni, iar ăsta pur și simplu nu-și făcea datoria cum trebuie. Poate că obosise, dar asta nu era o scuză. Nakamura ordonase pedeapsa, ordinul era necesar și justificat, gardianul însă părea că nu-l ia în serios.

Fukuhara îi traducea ce spunea australianul, ba că prizonierul nu avea nici o vină, ba că fusese trimis înapoi de unul dintre gardieni fiindcă era bolnav, iar

Nakamura stătea acolo, simțind cum îl mănâncă tot corpul, pierzând timp, privind cum coreeanul îl snopește pe prizonier. Acesta părea ameţit, dar încă mai reușea să se dea după loviturile ușoare ale gardianului. Când se clătina, Nakamura avea impresia că o ia înaintea țărușului de bambus, iar gardianul se complăcea în această farsă. Prizonierul își bătea joc de pedeapsă. Asta îl înnebunea pe Nakamura și îi accentua mâncărimea – trebuia neapărat să ia pastila de shabu, dar cât mai trebuia să aștepte, să vadă absurditatea, stupizenia asta?

Colonelul australian își schimbase tactica, părând că invocă argumente ce țineau de ofensarea autorității, doar-doar l-ar fi convins să oprească bătaia. Fukuhara îi spuse lui Nakamura că ofițerul australian se plângea că sergentul coreean îl ignorase total – el fiind colonel și comandantul prizonierilor – când îi vorbise, nesocotindu-i gradul și onoarea.

Nakamura se răsuci pe călcâie spre Fukuhara cu gândul de a pune capăt pedepsei, gata, ținuse destul – un spectacol jalnic, care, totuși, își atinsese scopul. Dar, în timp ce se răsucea, piciorul lui stâng călcă pe moletiera mereu desprinsă, cizma dreaptă se răsuci și ea și, încercând să-și ridice piciorul stâng, se împiedică de cel drept, și maiorul se prăbuși în noroi.

Nimeni nu scoase o vorbă. Bătaia se opri, dar continuă de îndată ce Nakamura se ridică în picioare. Un crac al pantalonului îi era pătat de noroi pe o parte, iar cămașa își pierduse culoarea inițială.

Scrutând fețele dușmanilor și ale aliaților, Nakamura își dădu seama că toți fuseseră martorii căderii lui umilitoare. Și prizonierii, și coreenii. Și ofițerii japonezi. Era prea mult. Era obosit. Era treaz de la trei dimineața. Mai avea multe de făcut, ziua era pe sfârșite, iar lucrul la calea ferată rămăsese mult în urmă. Umilit, furios, plin de noroi, văzu o grămadă de unelte lăsate de prizonieri. Și simți cum i se limpezește mintea. Înțelese problema intolerabilă a colonelului australian – ca ofițer, se simțise insultat. Și văzu cum putea rezolva și problema colonelului australian, și problema lui.

Se apropie de grămada de unelte, alese o coadă de târnăcop, o cântări în mâini și, rotind-o ca pe o bâtă de baseball, trecu pe lângă colonelul australian spre locul în care sergentul coreean îl bătea pe prizonier. Îi ordonă sergentului să ia poziția de drepți, apoi, mânuind coada de târnăcop ca pe o sabie de samurai, îl lovi cu toată puterea peste rinichiul stâng.

Coreeanul gemu, se clătină şi fu cât pe-aci să se prăbuşească, dar până la urmă izbuti să reia poziţia de drepţi. Nakamura înălţă coada de târnăcop deasupra capului şi o repezi în gâtul coreeanului. Termină cu o lovitură în tâmplă care-l făcu pe Varanu să se lase într-un genunchi. Nakamura urlă la el în japoneză, îi aruncă unealta în cap, se întoarse la Dorrigo Evans şi se înclină. Fără să vrea, Dorrigo Evans se înclină şi el.

Nakamura vorbi măsurat. Fukuhara îi traduse colonelului australian cum că gardianul fusese pedepsit pentru obrăznicia manifestată faţă de colonelul australian şi că acum pedeapsa prizonierului putea continua.

În faţa lor, Varanu se ridică în picioare, culese coada de târnăcop de pe jos, se apropie clătinându-se de Gardiner Oacheşu, se echilibră şi repezi coada în spatele prizonierului cu mai mult zel. Gardiner Oacheşu căzu în genunchi şi, când încercă să se ridice la loc, Varanu îl lovi cu piciorul în faţă.

Văzând că ofiţerul australian îşi reia protestele, Nakamura îi făcu semn translatorului să tacă.

Nu e vorba de vină aici, spuse el ostenit.

Mişcările lui Gardiner Oacheşu îşi pierdură graţia în timp ce corpul lui gol, emaciat, încerca să-şi revină, să se coordoneze şi să reacţioneze la timp pentru a se apăra de următoarea lovitură. Acum întârzia tot mai mult. În timp ce se ridica, ţărușul de bambus al gardianului îl izbi peste faţă. Capul i se duse într-o parte, Oacheşu îşi pierdu răsuflarea şi se dădu înapoi, încercând să nu cadă, dar corpul nu-l mai asculta. Se împiedică şi căzu la pământ.

În timp ce gardienii îl loveau cu rândul pe Gardiner, Nakamura murmură un haiku de Bashō. Fukuhara îl privi întrebător.

Da, zise Nakamura. Spune-i!

Fukuhara continuă să-l privească.

Îi place poezia, spuse Nakamura.

Sună foarte frumos în japoneză, replică Fukuhara.

Spune-i!

În engleză nu cred că sună la fel.

Spune-i!

Netezindu-şi pantalonii cu mâna, Fukuhara se întoarse spre australian. Se îndreptă de spate, gâtul păru că i se lungeşte şi mai mult, şi recită traducerea:

O lume a durerii –

dacă cireşul înfloreşte,

înfloreşte.

22

Dorrigo Evans se uită la Nakamura, care îşi scărpina coapsa de zor. Şi înţelese că, pentru ca Linia să fie construită, calea aceea ferată care era singurul motiv pentru suferinţa imensă a sute de mii de fiinţe umane chiar în acel moment – pentru ca acea linie absurdă de taluzuri, defrişări şi cadavre, de pământ săpat, de pământ dislocat, de stânci aruncate în aer, de alte cadavre, de suporturi din bambus, de poduri înguste şi traverse din lemn de tek, şi din ce în ce mai multe cadavre, de nenumărate crampoane şi linii de fier inexorabile, de cadavru după cadavru, după cadavru, după cadavru – pentru ca acea cale ferată să existe, înţelese că Gardiner Oacheşu trebuia pedepsit. În clipa aceea, admiră voinţa teribilă a lui Nakamura – admiraţie care depăşi disperarea produsă de bătaia pe care o primea Gardiner Oacheşu –, forţa neînduplecată, supunerea oarbă la codurile de onoare care nu lăsau loc de îndoială. Fiindcă Dorrigo Evans nu găsea în propria fiinţă o forţă motrice care să se poată măsura cu ea.

Cu expresia lui fixă şi tunica de ascet, neîngrijită, prin bătaia pe care i-o administrase Varanului, prin ordinele lui lătrate, Nakamura nu i se mai părea ofiţerul ciudat, dar uman cu care jucase cărţi doar cu o seară în urmă, nici comandantul aspru, dar pragmatic cu care se târguise pe vieţile oamenilor în acea dimineaţă, ci forţa înspăimântătoare care pune stăpânire pe indivizi, pe grupuri,

pe naţiuni, şi le îndoaie, le deformează împotriva naturii lor, împotriva oricărei judecăţi sănătoase, şi distruge tot ce întâlneşte în cale cu un fatalism nepăsător.

Varanu se aplecase şi îl ridicase pe Gardiner Oacheşu pe umăr, apoi îl lăsase să cadă în picioare. Urmă o pauză ciudată, ca şi cum bătaia ar fi luat sfârşit, dar, când Oacheşu reuşi să stea pe picioarele lui, cei trei gardieni începură să-l bată din nou cu ţăruşii de bambus şi cu coada de târnăcop, până când Oacheşu căzu din nou la pământ. Şi astfel totul se lua de la capăt: prizonierul era bătut, se prăbuşea la pământ, era lovit cu picioarele, ridicat în picioare şi bătut mai departe.

Şi, privind ce se petrece – când Varanu îl ridică pe Gardiner Oacheşu ca să-l doboare la loc şi îl plesni repede cu dosul mâinii peste faţă –, Dorrigo Evans avu impresia că o vibraţie teribilă zguduie pământul şi că toată fiinţa lor nu putea decât să i se alăture. Acea vibrare a lor, rău prevestitoare, era însuşi adevărul acestei vieţi.

Pedeapsa trebuie să înceteze, repeta Dorrigo Evans. E o greşeală. Prizonierul e bolnav. E un om foarte bolnav.

Nu era nici măcar un argument, drept care Nakamura ridică o mână şi vorbi peste el cu o voce nouă, blândă.

Domnul maior Nakamura spune că mai are nişte chinină, zise Fukuhara. Ca să-i ajute pe bolnavi să muncească. Aşa vrea împăratul, calea ferată are nevoie de ei.

Vibraţia continuă, din ce în ce mai tare.

Dorrigo Evans înţelese că Nakamura încerca să fie de ajutor, dar că nu putea face nimic în privinţa bătăii pe care o ordonase. Chinina avea să-i ajute pe alţii. Nakamura îi putea ajuta pe cei pe care Dorrigo îi putea ajuta, iar chinina îl va ajuta pe Dorrigo să-i ajute pe alţii. Dar vibraţia n-o putea opri. Pe Gardiner Oacheşu nu-l putea ajuta. Calea ferată avea nevoie de asta. Nakamura înţelegea situaţia, iar Dorrigo Evans trebuia s-o accepte. Şi el juca un rol în construirea căii ferate. Nakamura avea rolul lui. Gardiner Oacheşu avea rolul lui, iar rolul lui era să fie bătut cu bestialitate, şi toţi, fiecare în felul lui, trebuiau să răspundă acestei teribile vibraţii.

Mişcările necontrolate ale corpului, braţelor şi picioarelor lui Gardiner Oacheşu, în timp ce prizonierul încerca să se apere – toate acestea erau acum pentru

gardieni niște obstacole naturale, precum ploaia, bambusul sau stânca, care fie erau ignorate, fie tăiate sau sparte. De-abia când prizonierul încetă să se împotrivească, gardienii renunțară să-l mai ridice în picioare; țipetele lui făcură loc unui șuierat încet, prelung, ca din niște foale rupte, iar bătaia căpătă un tempo mai moderat, ca un fel de muncă manuală.

Ceva se întâmpla în sinea lui Dorrigo Evans în timp ce privea bătaia. Iată 200 de oameni care privesc cum trei oameni distrug un om pe care toți îl cunosc, dar nu fac nimic. Și vor privi în continuare, fără să facă nimic. Într-un fel acceptaseră ce se întâmpla sub ochii lor, se alăturau vibrației, iar Dorrigo era primul dintre ei, cel care sosise prea târziu și făcuse prea puțin, iar acum părea că acceptă ce se întâmpla. Nu înțelegea cum de reacționa așa, doar că reacționa așa.

O clipă crezu că înțelege adevărul unei lumi terifiante în care nu puteai evita oroarea, în care violența era eternă, marele și singurul adevăr, mai mare decât civilizațiile pe care le crea, mai mare decât orice zeu venerat de om, fiindcă era singurul zeu adevărat. De parcă omul exista doar ca să transmită violența, ca să se asigure că locul ei de desfășurare este etern. Fiindcă lumea nu se schimba, această violență exista dintotdeauna și nu avea cum să fie eradicată, oamenii vor muri sub cizma, pumnii și de teama altor oameni până la capătul timpului – întreaga istorie a omenirii e o istorie a violenței.

Dar aceste sentimente, prea ciudate și copleșitoare ca să se agațe de ele, rămaseră o fracțiune de secundă în mintea lui Dorrigo Evans și apoi dispărură. În spatele lui, Nakamura plecase deja. Gândurile ofițerului japonez erau și ele confuze și prea răscolitoare ca el să le poată înțelege, darămite să se agațe de ele. Alte idei, mai liniștitoare, mai alinătoare, despre datorie, despre împărat și națiunea japoneză, despre grijile imediate, practice, legate de programul zilei de mâine, le luară locul și, din nou, ca un șoricel într-o colivie-roată, mintea lui Nakamura reveni la îndeplinirea fără crâcnire a rolului care-i fusese atribuit.

În mai puțin de zece minute, uită cu desăvârșire de bătaie și de-abia peste o oră, când trecu pe lângă platou și-i văzu pe prizonieri în poziție de drepți, își dădu seama că bătaia nu se sfârșise. Alți doi gardieni luminau cu felinare scena aflată acum în întuneric, prizonierul era gol acum, pierduse zdrențele pe care le avea pe el, iar uniformele celor trei gardieni care puneau pedeapsa în aplicare erau ude de ploaie, pătate de noroi și de sânge. Prizonierul nu mai încerca să reziste sau să se ferească de lovituri, ci le primea pasiv, ca un sac de box. Când nu-l loveau cu țărușii de bambus, gardienii îl loveau cu picioarele, ca pe o minge veche.

Prizonierul nici nu mai arăta a om, ci mai degrabă a ceva diform şi nefiresc.

Nakamura ar fi preferat ca bătaia să se fi oprit mai demult, dar i se părea că cel mai bine e să nu intervină. Înviorat de trei pastile de shabu, pornise în căutarea caporalului Tomokawa ca să-l trimită în lagărul de pe malul râului, să cumpere o sticlă de whisky din Mekong de la un negustor tailandez. Shabu şi whisky, de asta avea nevoie.

Vibraţia continuă şi, deşi ceilalţi gardieni obosiseră şi se opriseră, Varanu continuă, sârguincios, supus, bătându-l ritmic pe Gardiner Oacheşu cu coada de târnăcop.

Această vibraţie nu putea avea decât un singur sfârşit.

23

Gardiner Oacheşu deschise ochii şi clipi. Simţi picături de ploaie pe faţă. Vârî mâinile în noroi, dar nu întâmpină nici o rezistenţă. Înota în rahat. Încercă să se ridice în picioare. Era imposibil. Înota în rahat, într-o mare de rahat. Încercă să se ghemuiască. Fără folos, se afunda la loc în gaura fetidă. Dacă închidea ochii, se întorcea la locul în care era bătut. Dacă deschidea ochii, se îneca în rahat, deşi încerca să se ţină deasupra, să iasă de-acolo. Dar aluneca şi era atât de întuneric, şi nu găsea nici un punct de sprijin, şi, când în sfârşit îl găsea, nu avea putere să se caţere afară. Corpul nu-l putea ajuta. Răspundea numai la loviturile de picior şi la ţăruşii de bambus care-l întorceau pe-o parte şi pe alta. Habar nu avea de cât timp stătea acolo. Uneori i se părea că dintotdeauna. Alteori i se părea că de adineauri. La un moment dat, o auzi pe mama lui. Respira cu greutate. Simţi alte picături de ploaie, moi, văzu uleiul roşu-deschis pe noroiul cafeniu, îşi auzi mama cum strigă din nou, dar nu înţelegea ce spune, îl chema acasă sau era doar marea? Exista o lume, şi exista şi el, iar firul care-i lega se tot întindea, el apuca de fir şi încerca să se ridice, încerca disperat să se tragă spre casă, de unde mama lui îl striga. Încercă s-o strige şi el, dar mintea îi ţâşnea pe gură, prefăcându-se într-un râu lung, lung, care se îndrepta spre mare. Clipi din nou. O maimuţă ţipă, arătându-şi dinţii albi. Deasupra crestei, luna zâmbitoare. Nu avea de ce să se ţină şi se scufunda. Auzi marea. Nu, spuse el, sau i se păru că spune. Nu, nu marea. Nu! Nu!

24

Îl găsiră târziu în noapte. Plutea cu capul în jos în benjo, şanţul lung şi adânc, plin de rahat mărunţit de ploaie, ce servea drept latrină pentru toată lumea. Se târâse până acolo tocmai din spital, unde îi duseseră corpul zdrobit când în sfârşit bătaia încetase. Se pare că, lăsându-se pe vine, îşi pierduse echilibrul şi se prăbuşise în şanţ. Neputând să iasă de acolo, se înecase.

Căcatu-i căcat, constată Jimmy Bigelow, care se oferise să coboare pe o frânghie în gaura cu apă plină de rahat ca să scoată cadavrul. Gata, strigă el spre cei care ţineau frânghia când rahatul îi ajunse până la coapse. Gata!

Şi, în timp ce lega o altă frânghie în jurul cadavrului, i se adresă lui Gardiner Oacheşu:

Mare prost ai fost, Oacheşe! Nu puteai să te caci pe marginea şanţului, cum fac toţi ceilalţi, băga-mi-aş? Nu puteai să le îndoi pătura cum vor ei, băga-mi-aş?

În timp ce cadavrul lui Gardiner Oacheşu era ridicat, Jimmy Bigelow îl privi la lumina felinarului cu gaz. Acoperit de viermi, era atât de vânăt, de plin de răni şi de scârnă, încât o clipă crezu că nu e el.

Duseră cadavrul la spital. Cu o cană de apă şi cu mâinile lui de miner, atât de aspre şi atât de blânde, Morton Capdeoaie curăţă corpul învineţit şi îl pregăti de înmormântare.

Fusese o zi a morţii, nu fiindcă ar fi fost o zi deosebită, ci tocmai fiindcă nu fusese, acum fiecare zi era o zi a morţii, şi singura întrebare care îi obseda, cine va fi următorul, îşi găsise răspuns. Iar senzaţia de recunoştinţă că altcineva murise le rodea maţele, împreună cu foamea, frica şi singurătatea, până când întrebarea revenea, proaspătă, reînnoită, de netăgăduit. Şi singurul răspuns pe care îl puteau da era acesta: se aveau unii pe alţii. Pentru ei, de-a pururi, nu mai putea fi eu sau mie, ci numai noi sau nouă.

25

A doua zi dimineață, MacNeice Cocoșu scotoci prin raniţa lui ca să înceapă ziua cu cele zece minute de memorare a unei pagini din Mein Kampf. Se trezise în toiul nopții, chinuit de un singur gând – dacă ar fi făcut un pas în față și ar fi spus că a lui fusese ideea de a chiuli de la muncă, Gardiner ar mai trăi și acum. Dar, cugetă el, dacă ar fi făcut asta, poate că ar fi murit el în locul lui Gardiner. Sau poate că nu. Sau poate că ar fi murit amândoi. Își spuse că era imposibil să-și dea seama cu japonezii ăștia. Mai ales că soarta lui Gardiner era oricum pecetluită, fiind sergentul care răspundea de echipa lor și foarte bolnav.

Stând pe platou cu o zi înainte, în timp ce japonezii ordonaseră ca prizonierii vinovați să iasă în față, cel mai tare îi răsunase în minte nu ordinul lor lătrat, ci hohotul de râs al lui Gardiner după ce el, MacNeice Cocoșu, fusese surprins de Mărunțelu cu mâna pe coaja de ou. În clipa când ar fi putut face pasul înainte, Cocoșu se gândise numai la oul de rață înnegrit pe care Gardiner îl furase de la el, la coaja de ou pe care o folosise apoi ca să-și bată joc de el. Umilința suferită din partea lui Gardiner era o emoție mult mai dureroasă decât bătaia suferită de Gardiner. Nu, gândise MacNeice Cocoșu, nu va ajuta un astfel de om. Dar nu voise să-l ucidă.

Nu, n-am vrut așa ceva, mormăi el ca pentru sine. Nu, n-am vrut.

În timp ce-și sugea barba roșcată, dădu la fundul raniței peste gamelă, apoi peste copertele din placaj, jilave, ale cărții. Când să scoată cartea, aceasta se prinse de o cămașă de uniformă pe care o păstra pentru vremuri mai grele. O ținea împăturită frumos, la dungă, dar acum era bombată. Lăsă cartea, pipăi în jur și scoase un ou de rață. Rămase cu gura căscată. Senzația de ușurare pe care o încercă la găsirea oului fu imediat înlocuită de o groază ce nu putea fi exprimată în cuvinte. Vârî repede oul la loc, în raniță, de parcă ar fi fost un păcat mare ce trebuia ascuns, și scoase Mein Kampf.

Dar, oricât de mult se strădui, nu reuși să memoreze nimic.

26

Peste zeci de ani, Jimmy Bigelow avea să insiste ca odraslele lui să-şi împăturească întotdeauna hainele aşa, cu pliul în afară. Deschidea sertarele scrinului din casa lor de şindrilă din suburbiile Hobartului ca să se asigure că au pliul în afară. Sigur, nu-i lovea, nu-i plesnea că nu-şi împătureau hainele cu pliul în afară. Dar îi ruga şi insista, le cerea, le poruncea asta, pentru ca, într-un târziu, exasperat, să le împăturească şi să le rearanjeze el în sertare, în timp ce copiii îl priveau descumpăniţi. Simţea o teroare nedefinită pe care n-o putea explica – o stare de confuzie pe care şi copiii o vor avea de-a lungul întregii lor vieţi, un amestec de dragoste şi teamă, care mergea dincolo de deschiderea şi închiderea sertarelor, dincolo de frustrarea şi bombănitul tatălui lor. Ştia că nu-l înţeleg. Dar nu puteau vedea? Cum de nu puteau şti? Ar fi trebuit să fie atât de evident ceea ce trebuia înţeles. Nu se ştie niciodată când s-ar putea schimba totul – o stare de spirit, o hotărâre, o pătură.

O viaţă.

Ei habar nu aveau. Ştiau doar că, orice ar fi făcut, el nu i-ar fi lovit. În cel mai rău caz, i-ar fi pus pe genunchi, ar fi ridicat mâna şi ar fi rămas cu ea aşa, suspendată, deasupra fundului. Uneori simţeau cum îi tremură genunchii şi coapsele. Priveau în sus, pe furiş, şi vedeau cum îi tremură mâna, cu ochii apoşi. De unde să ştie că tatăl lor încerca, disperat, să-i apere de lovitura neaşteptată dată cu patul armei în obrajii lor moi, de copii, să-i prevină asupra ororilor pe care această lume necruţătoare le avea pregătite pentru cei creduli, nesăbuiţi şi nepăsători – să-i pregătească pentru toate acele lucruri pentru care nimeni nu putea fi pregătit? Copiii ştiau un singur lucru: că tatăl lor nu le va face nici un rău.

Văzându-l cum tremură, în timp, copiii îşi dădură seama ce înseamnă Aha când îi dădea jos de pe genunchi şi îi ridica în picioare. Privind în altă parte, le făcea semn cu mâna întinsă să plece.

Asta e. Aha. Aveţi grijă cum împăturiţi data viitoare. Cu pliul în afară. Întotdeauna în afară. Aha. Clar?

Iar ei dădeau fuga afară, la soare.

Poate, îşi spunea el, nu lăsa suficient timp şi loc pentru dragoste. Încerca, dar parcă niciodată nu era îndeajuns. Poate că într-un fel alegea – de ce, nu-şi putea

da seama – liniile predictibile ale muncii în dauna cercurilor de nestăpânit ale dragostei, o pătură strânsă în dauna braţelor desfăcute pentru a îmbrăţişa.

Dar uneori dragostea era acolo: uitându-se pe fereastra deschisă la micuţul Jodie, care ridica ochii şi îi făcea cu mâna zâmbind larg, vedea surprins cum dragostea se joacă în curtea din spate acoperită de iarbă cafenie, sub ţâşnetul diamantin al unui aspersor – surprins să afle că avusese noroc să trăiască şi să aibă parte de ea, să iubească şi să fie iubit. Şi se uita cum copiii se joacă afară, la soare. Ruşinat. Uimit. Era mereu soare.

27

Ce se alesese de Linie? După ce visul unui imperiu japonez global se pierduse în praful radioactiv, calea ferată nu mai avu nici rost, nici sprijin. Inginerii şi gardienii japonezi care răspunseseră de Linie fură întemniţaţi sau repatriaţi, sclavii rămaşi s-o întreţină fură eliberaţi. În doar câteva săptămâni după terminarea războiului, Linia începu să-şi vadă sfârşitul cu ochii. Tailandezii o abandonară, englezii o demontară, localnicii o luară de acolo şi o vândură bucată cu bucată.

După o vreme, începu să se strâmbe. Malurile căzură, taluzurile şi podurile fură duse de apă, iar zonele defrişate se acoperiră de vegetaţie. Abandonul lăsă loc metamorfozei. Locul în care moartea se plimba ţanţoş revenea la viaţă.

Linia primi cu bucurie ploaia şi soarele. Seminţele germinară în gropile comune, printre tigve, femururi şi cozi de târnăcop rupte, lujeri se înălţară alături de crampoane şi clavicule, pe lângă traverse din lemn de tek şi tibii, scapule, vertebre, fibule şi femururi.

Linia primi cu bucurie buruienile care creşteau din taluzurile pe care sclavii le căraseră sub formă de pământ şi piatră în tanka, primi termitele din stâlpii podurilor prăbuşite pe care sclavii îi tăiaseră, îi căraseră şi-i înălţaseră, salută rugina care acoperea şinele pe care sclavii le căraseră pe umeri în şiruri lungi, salută putreziciunea şi ploaia.

Până la urmă rămaseră doar căldura şi norii de ploaie, insectele, păsările,

animalele şi vegetaţia care nici nu ştiau nimic, nici că le păsa. Oamenii sunt doar una dintre numeroasele forme de viaţă, şi toate aceste forme de viaţă ţin să trăiască, iar cea mai înaltă formă de viaţă e libertatea: omul vrea să fie om, norul vrea să fie nor, bambusul vrea să fie bambus.

Anii trecură, deceniu după deceniu. Câteva mici porţiuni fură curăţate de cei care credeau că memoria contează, ca nişte picioare revenite la viaţă, fără trunchi – obiective turistice, locuri sacre, mausolee naţionale.

Căci Linia era ruptă, cum se întâmplă cu toate liniile până la urmă; se construise degeaba şi se alesese praful de ea. Oamenii îşi doreau în continuare să înţeleagă şi să spere, dar analele trecutului sunt doar o poveste încâlcită despre haos.

Iar dincolo de acea ruină imensă, fără hotare, înmormântată, se întindea jungla singură şi netulburată. Din visele imperiale şi morţi nu mai rămăsese decât iarba înaltă.

---

[39] Actriță britanică de mare succes (1898–1979) (n.tr.)

[40] „Fără un cântec“, șlagăr popular din perioada interbelică (n.tr.)

[41] Crima de la Ferma Roșie; Apus de soare peste tabăra de căruțe (n.tr.)

[42] Soarele apune, tribul sioux răsare (n.tr.)

[43] Apel (în limba japoneză în original) (n.red.)

[44] Referire la tradiționala paradă de Crăciun (cea mai mare din lume) care se desfășoară anual în Adelaide, Australia (n.red.)

[45] Regiune din provincia Victoria (n.tr.)

[46] Membru al unui ordin călugăresc catolic extrem de auster (n.red.)

[47] Referire la „Squizzy Taylor“ (1888–1927), celebru gangster australian (n.red.)

Lumea-i ca roua

doar ca roua.

Și totuși…[48]

Issa

---

[48] Haiku – lirică niponă, vol. III, trad. de Dan Constantinescu, Ed. Albatros, 1974, p. 13 (n.red.)

1

ÎMPRĂȘTIATE CA SEMINȚELE DE SUSAN pe creasta colțuroasă a lui Shinjuku Rashomon, ciorile – speriate de o piatră aruncată în ele – se ridicară deasupra unui Tokio care încă nu trecuse peste scrumul trecutului. Sub aripile lor, orașul aproape că nu exista. Nu cu foarte mult timp în urmă, aceleași ciori se înfruptau din cadavrele înnegrite, atât de obișnuite în orașul deseori atacat de foc. Acum zburau pe deasupra unei câmpii arse, bătute de vânt, prin ale cărei vizuini și labirinturi bântuiau văduve și orfani, foști soldați, schilozi cu mintea dusă, nebunii, muribunzii și disperații, ale căror drumuri se intersectau din când în când cu câte un jeep al armatei americane. În acea iarnă cruntă a anului 1946, reconstrucția se reducea la corturi, șoproane și adăposturi din tablă, în care se înghesuiau cei mai norocoși, în timp ce restul se mulțumeau cu pasajele subterane, gările sau gropile din moloz.

Cel care aruncase piatra, Tenji Nakamura, fost maior în Regimentul 2 Căi Ferate al Armatei Imperiale Japoneze, se adăpostea de ploaia înverșunată sub o arcadă care, rod al întâmplării și al intervenției supraviețuitorilor, era alcătuită din grinzi căzute și o parte din tencuiala unor clădiri bombardate și se întindea peste o stradă lăturalnică. Ca și cum ar fi fost o poartă maiestuoasă spre marele oraș, localnicii care trebuiau să treacă prin acest tunel haotic spre și dinspre cartierul plăcerilor Shinjuku, devastat acum, îl numeau Shinjuku Rashomon. Vulpi, șobolani, curve și hoți reprezentau majoritatea locuitorilor cartierului, găsind refugiu în vizuinile, cuiburile și camerele pe jumătate prăbușite. Vârful Fuji, pe care Nakamura îl putea vedea chiar și din această poartă improvizată, străjuia din nou asupra lumii lor, cum o făcuse și în urmă cu un secol și jumătate, când îl pictase marele Hokusai, din nou vizibil în toată splendoarea lui, mereu în schimbare și imutabil, nemișcat și nemuritor.

Dar lumea asupra căreia veghea Vârful Fuji era acum mult prea efemeră, unii mureau în fiecare zi, iar alții se chinuiau să supraviețuiască. Străzile erau pline de oameni care nu mai știau ce e cu ei după ce băuseră kasutori, băutura ieftină, letală, a muritorilor de foame, a disperaților, sau shabu, furat din depozitele armatei, sau amândouă. Sărăcia îl făcuse pe Nakamura să renunțe la obiceiul de a lua shabu, iar acum era hotărât să nu revină la el. Câini flămânzi cutreierau

cărările întortocheate care fuseseră bulevarde cândva, în haite mari, amenințătoare, iar copiii și mai flămânzi umpleau străzile, furând din buzunare, cerșind sau îmbiindu-i pe trecători cu fete.

Lupi, și unii și alții, gândi Nakamura.

Cu ochii care se mișcau încet și cu schimbările de direcție neașteptate, copiii aveau ceva ciudat în ei, părând în același timp vulnerabili și amenințători. Slabi și prăpădiți, arătau de șase-șapte ani când, de cele mai multe ori, erau deja adolescenți. Femeile se vindeau peste tot și doar unele preferau onoarea și un venit mai redus satisfacerii diavolilor americani. Majoritatea însă savurau din plin bunăstarea pe care le-o asigura cea mai veche ocupație din lume. Într-o noapte, după ce se culcase cu o astfel de femeie, Nakamura se înfuriase pe această îndeletnicire, în care parcă i se reflecta propria viață, și o întrebase cum de suporta să se culce cu americanii. Cu o țigară Lucky Strike de-abia aprinsă între buzele roșii, zâmbitoare, femeia îl întrebase:

Nu suntem toți niște curve acum?

De când fusese demobilizat, cu două luni și jumătate în urmă, Nakamura locuise printre asemenea ruine de oameni și de locuri, în mijlocul cărora nu însemna nimic – și se bucura de asta. Era înarmat doar cu o rangă care îl ajuta să trăiască de pe o zi pe alta și să se apere și pe care, o dată la câteva minute, strivea păduchi desprinși de pe pielea care îl mânca întruna. Scotea cu ranga bucăți de lemn din tocul ușilor și al ferestrelor, din praful, noroiul și scrumul a ceea ce fusese cândva Tokio, le curăța bine și le vindea unui negustor de cărbuni. Răscolind rămășițele înnegrite ale fostei capitale de imperiu, Nakamura se gândea de unde ar putea face rost de un castron de supă din boabe de soia sau de orez. Din când în când, tot scormonind, avea parte și de surprize plăcute: deunăzi găsise niște ghinde râncede pe care șobolanii le rataseră, îngropate sub moloz. Le mâncase și, slavă Domnului, până acum nu i se întâmplase nimic.

Ca să-și uite foamea, ridică un ziar mototolit de pe jos. Era vechi de câteva zile, dar reuși să citească mai multe articole mecanic, fără să conștientizeze vreun cuvânt, până când unul îi atrase brusc atenția. Citi articolul cu grijă, disperat. Era despre mandatele de arestare emise de americani pe numele mai multor comandanți ai lagărelor de prizonieri, acuzați de crime de război. Articolul se sfârșea cu o listă a suspecților căutați și, la jumătatea ei, Nakamura își găsi numele ca posibil criminal de război clasa B – lucru de care se temuse atâta

timp.

Simți că-l apucă din nou mâncărimea. Nu era criminal de război, cu toate acestea americanii, care erau adevărații criminali de război, aveau să-l ucidă și să mintă o lume întreagă despre viața lui. Furia îl cuprindea încetul cu încetul. Dar, dincolo de furie, marcându-i gândul obsesiv al supraviețuirii, era teama surdă, însă mereu prezentă, a unui animal care știe că e căutat de destin. Căci Nakamura auzise cum americanii, aceste matahale gălăgioase, îi vânau cu îndârjire și eficiență pe așa-zișii criminali. În capul listei erau cei care avuseseră de-a face cu prizonierii de război. Nakamura era hotărât să supraviețuiască, să nu fie prins și să nu fie executat, fiindcă așa-i cerea onoarea. Mâncărimea deveni de nesuportat, drept care își vârî mâna în pantaloni și se scărpină între picioare. Scoase un amestec de piele, păr și păduchi și îl aruncă la pământ.

Așteptând ca vremea să se mai îmbuneze, își trecu degetul peste vopseaua obosită a răngii și strivi cei câțiva păduchi rămași pe mână, între unghie și fier. Se gândi la situația lui: bucățile de lemn pe care le scotea dintre dărâmături nu-i puteau asigura supraviețuirea; cu ranga nu mai putea scoate cuie, iar o jumătate de față îi zvâcnea după ce o grindă zimțuită căzuse peste el cu două zile în urmă; frigul teribil, de care nu putea scăpa, îi accentua senzația de foame, iar acum americanii voiau să pună mâna pe el. Când se uită din nou la numele lui de pe lista din ziar, își dădu seama îngrozit că americanii îl vânau de câteva zile bune: culegând informații, eliminând pistele false, urmându-le pe cele valabile – cu fiecare oră venind tot mai aproape, la fel cum și el se apropia tot mai mult de ștreang, de propria moarte. Ca să supraviețuiască, conchise Nakamura, trebuia să facă ceva, să găsească o soluție, orice l-ar fi putut salva. Apoi această atitudine sfidătoare lăsă loc unei disperări și înfrângeri totale. Ce să facă? Ce? Singurul gest onorabil, gândi Nakamura, ar fi ce făcuseră și alții – să se sinucidă.

În clipa în care se hotărâse să-și ia destinul în propriile mâini și să moară onorabil, Nakamura auzi niște strigăte înfundate de deasupra. Simți o curiozitate fără margini să vadă ce-i cu strigătele acelea, ca și cum a face ceva, orice, ar fi fost mai bine decât să-și plângă de milă.

Se târî afară din groapă, se ridică în picioare, în ploaie, și întoarse încet capul, ascultând cu atenție. Auzi cum mormăie o femeie. Sunetele veneau de undeva de deasupra, dintr-o grămadă de moloz de pe partea stângă a Rashomonului.

Străduindu-se să nu scoată nici un zgomot, Nakamura se târî pe o movilă mare

din cărămizi şi lemne ce alcătuia aripa stângă a arcadei, strângând tare ranga în mână. Dădu de o gaură mică în moloz, cât un pumn. Privi înăuntru şi văzu un rest de cameră în care lumina intra prin ceea ce fusese cândva jumătatea de sus a unui perete. După cum arăta, încăperea trebuie să fi fost cochetă, acum însă tapetul cu crizanteme de-abia se zărea printre petele groase de praf şi funingine; camera semăna mai mult cu o vizuină. O rogojină putredă din tatami şi câteva pernuţe serveau drept pat, lângă o masă cu trei picioare, proptită pe cărămizi sparte, pe care stătea cocoţată o oglindă murdară.

Mormăielile femeii reîncepură, foarte aproape acum. Răsucindu-se în direcţia din care venea vocea, Nakamura văzu până în cealaltă parte a camerei. Acolo erau o fată şi un băiat de şaisprezece-şaptesprezece ani, care ţinea în mână un cuţit lung, de bucătărie. La picioarele lor zăcea un militar american cu gâtul tăiat de curând, din care încă mai ţâşnea sângele. Fata îl certa pe băiat, întrebându-l de ce-l ucisese pe american, dar nu era tristă, ci furioasă.

Ascuns vederii lor, Nakamura înţelese rapid situaţia, dar nu drama în sine îi atrase atenţia – îl lăsa rece –, ci obiectele de pe masa de toaletă improvizată: două găluşte şi o ciocolată americană.

2

Nakamura se lăsă cu grijă în jos, apoi trecu târâş peste Rashomon şi ajunse la deschizătura din perete. Ridicând încet capul peste o bucată de tablă desprinsă din acoperiş, văzu cum fata scotoceşte prin buzunarele mortului. Când ea îl întoarse pe o parte, americanul bolborosi ceva. Fata sări în picioare, dar, dându-şi seama că soldatului îi scăpase aer din plămâni, îşi reluă căutarea. Din buzunarul de la spate scoase un teanc de dolari americani.

Pe Nakamura însă găluştele îl interesau. Îşi amintea cum le mânca ori de câte ori avea ocazia când era în Manchukuo şi i se părea ceva firesc. Amintirea îl făcu să saliveze – ca şi posibilitatea de a le simţi gustul din nou.

Incapabil să se gândească la altceva decât la cele două găluşti, Nakamura îşi luă inima în dinţi şi îşi dădu drumul jos. Se rostogoli, sări în picioare şi ridică ranga pentru orice eventualitate. O clipă, cei trei se uitară unii la alţii pe deasupra

cadavrului – fata într-o bluză înflorată, scumpă, pantaloni largi şi sandale negre, lucioase, cu talpa de lemn, strângând în mână teancul de dolari americani, băiatul cu cuţitul şi Nakamura cu ranga.

Scoţând un urlet, băiatul sări cu cuţitul la Nakamura, dar Nakamura, înfrângându-şi teama cu calmul experienţei, îşi îndoi uşor genunchii ca să se echilibreze mai bine şi roti ranga ca pe o sabie. Ranga făcu un arc de cerc şi aterizã cu un zgomot uşor, înfundat, în capul băiatului. Zgomotul acela – de ciocan ce se afundă într-un pepene – i se păru că rămâne în aer mult timp. Şi, în aceeaşi eternitate stranie care era doar o clipă, avântul pe care şi-l luase băiatul încetă brusc. Timpul se opri şi numai după aceea băiatul se lăsă ca o cârpă pe podea.

Nakamura şi fata rămaseră tăcuţi. Deşi băiatul se contractă brusc, cei doi ştiau că e mort. În timp ce sângele începea să-i curgă din cap, spasmele se domoliră, apoi încetară, şi Nakamura observă cum păduchii roiesc panicaţi în jurul părului lung şi slinos. Şi deveni conştient de mirosul de praf umed care umplea încăperea rece.

Fata începu să scâncească. Nakamura se apropie din doi paşi de masa cu trei picioare şi îşi vârî cele două găluşti în gură. În timp ce le înfuleca rămase cu ochii pe fată. Şi îi mai veni o idee.

Folosind ranga ca mijloc de comunicare, arătă spre teancul de dolari din mâna ei. Fata îi întinse banii cu mâna tremurând. Nakamura îi vârî în buzunar, apoi tot cu ranga îi ridică marginea bluzei înflorate. Încet, fata îşi mută privirea de la rangă la el, apoi se înclină şi făcu un pas în faţă. Şi începu să se dezbrace.

Goală acum, Nakamura văzu că e crăcănată. Coapsele ei mult prea slabe erau acoperite de bube mici, galbene. Părul mătăsos dintre picioare contrasta cu pielea albă, solzoasă, de dedesubt. Sânii erau ca nişte gâlme, iar pielea avea o culoare bolnăvicioasă. Nakamura îi simţea şi mirosul acum, de nespălată şi asudată, ca o vacă ce a stat toată iarna în grajd.

Fata se apropie de masa de toaletă şi se întinse pe rogojina murdară, de tatami, cu picioarele îndreptate spre el. Nakamura o auzea cum respiră – gâfâia scurt. Simţea numai dezgust pentru ea. După ce se oferea diavolilor americani, acum îi oferea lui corpul acesta murdar şi împuţit. Luă hainele fetei, vârî ciocolata în buzunar şi dădu să iasă din peşteră. Se opri o clipă şi privi cele două cadavre.

Americanul nu mai însemna nimic. Băiatul japonez avea faţa plină de coşuri. Se făcea prea mult caz de crimă, gândi Nakamura. Sigur, poţi avea remuşcări, mustrări de conştiinţă, avusese şi el la început, în Manchukuo. Dar morţii încetau repede să mai fie nişte feţe distincte. Se strădui să-şi amintească măcar unul. Morţii sunt morţi, gândi el, şi cu asta basta. Şi totuşi, două cadavre, dintre care unul american… putea să dea de bucluc dacă nu era precaut, deja era căutat.

Evitând să calce în balta mare de sânge întunecat, Nakamura îngenunche lângă american. Mirosea a DDT, aşa cum mirosise şi Nakamura când îl despăducheaseră la demobilizare. Americanul părea că aparţine altei specii, atât de mare şi de ciudat arăta. Australienii nu arătau nici pe departe ca ăsta, în junglă. Ca americanul ăsta masiv şi prea mort.

Având grijă să nu atingă cadavrul, strecură un capăt al răngii în mâna pe jumătate deschisă şi i-o puse pe piept. Apoi, gândindu-se mai bine, frecă ranga de mâna mortului, apoi îi lipi degetele de ea şi o lăsă să cadă în balta de sânge. Dacă fata dispărea şi îşi ţinea gura, americanii şi poliţia nu puteau trage decât o concluzie evidentă: un proxenet încercase să-l tragă în piept pe american, cei doi se luaseră la bătaie, şi amândoi îşi pierduseră viaţa.

Nakamura se întoarse şi dădu să iasă pe gaura înaltă până la piept ce servea drept intrare în acest bârlog când, în spatele lui, auzi cum fata se ridică în picioare. Îi dădu atenţie de-abia când încercă să-l prindă de glezne. Ca să se elibereze, fu nevoit să-i tragă două lovituri de picior care o aruncară peste cadavrul americanului.

Lăsându-se să alunece pe molozul de afară, Nakamura auzi un urlet în spate. Se întoarse şi o văzu pe fată ieşind din gaură, acoperindu-şi sânii mânjiţi de sânge cu un braţ şi spunându-i cum o violase americanul şi cum sosise fratele ei, care încercase să-i sară în ajutor. Nakamura nu se concentră asupra poveştii ei, fiindcă nu-l interesa. Dar se întoarse, o înşfăcă de umăr şi îi apropie o cărămidă de cap.

Uită tot! zise el. Uită-l pe american, uită-l pe fratele tău, uită-mă şi pe mine!

Fata începu să se vaite şi mai tare. Nakamura o lovi cu cărămida peste gură.

Dacă uiţi, ai să trăieşti, spuse el furios.

O împinse înapoi în gaură, coborî pe Shinjuku Rashomon şi se afundă în oraş.

Cu cei cincizeci de dolari americani furaţi de la fată îşi cumpără acte de identitate false. Cu banii scoşi pe hainele fetei, pe care le vându altei prostituate, îşi cumpără un bilet de tren spre Kobe. Într-un vagon de clasa a treia, cu toate geamurile sparte, călătorea acum printr-o noapte de iarnă cumplită, îndepărtându-se de trecutul lui ca Tenji Nakamura, fost maior în Regimentul Căi Ferate, către viitorul lui ca Yoshio Kimura, fost soldat al Armatei Imperiale Japoneze.

Situaţia din Kobe nu era deloc mai bună decât cea din Tokio. Şi Kobe era plin de gropi şi de noroi, de movile de cărămizi şi bucăţi de oţel răsucite, cu japonezi care mişunau de colo-colo ca nişte gândaci de bucătărie. Nakamura însă simţea că se îndepărtase suficient de americanul mort şi de băiatul mort. Timp de câteva luni trăi de pe o zi pe alta din mici furtişaguri şi speculă la bursa neagră. Dar nu se simţea în deplină siguranţă. O dată i se păru că-l recunoaşte de la distanţă pe un ofiţer australian înalt dintr-unul din lagărele de prizonieri. Se sperie atât de tare, încât o săptămână întreagă ieşi pe străzi doar noaptea.

Începu să urmărească îndeaproape procesele intentate criminalilor de război. Citi cum un soldat japonez care bătuse un prizonier de război ce evadase de câteva ori fusese găsit vinovat, declarat criminal de război şi spânzurat. Nakamura nu înţelegea aşa ceva.

Pentru o simplă bătaie?

El însuşi luase bătaie tot timpul în armata japoneză şi, ca ofiţer, fusese nevoit să-i bată pe soldaţi. În timpul instrucţiei îşi pierduse cunoştinţa de două ori, iar o dată avusese timpanul perforat. Fusese bătut cu o bâtă de baseball peste fese fiindcă nu manifestase „suficient entuziasm“ când spălase izmenele superiorului. Fusese bătut măr de trei ofiţeri când, ca recrut, nu auzise bine un ordin. Fusese obligat să stea drepţi pe platou toată ziua şi, când se prăbuşise, ofiţerii îl luaseră la bătaie fiindcă nesocotise ordinul şi îl lăsaseră lat acolo.

Atunci cum se face că dintr-o simplă bătaie ajungeai criminal de război? Şi ce era un prizonier de război? Oare regulamentul de campanie nu spunea clar că ofiţerul care e capturat trebuie să se sinucidă? Ce era un prizonier de război? Absolut nimic. Un om fără ruşine, un om fără onoare. Un neom.

Pentru o simplă bătaie?

Fusese un ofiţer cumsecade, şi mulţi alţi ofiţeri îi reproşaseră că pedepsea

majoritatea actelor de indisciplină cu câteva palme.

Eşti prea moale, îi spusese colonelul Kota după ce Nakamura îl plesnise pe caporalul Tomokawa pentru o încălcare a regulamentului. Doar câteva palme? Eu i-aş fi tras o mamă de bătaie pe care să n-o uite toată viaţa.

Apoi Nakamura simţi nevoia să strige spre cerul senin al oraşului Kobe: Ce e un prizonier de război? Ce?

3

Choi Sang-min şedea pe întuneric pe un scăunel din bambus – lux care-i fusese permis pentru că era deja condamnat. Auzise că mai mulţi foşti prizonieri de război pur şi simplu îl aruncaseră pe Kim Lee de la ultimul etaj al unui bordel din Bangkok când îl găsiseră acolo. Gestul i se părea logic, raţional. Spera ca Lee să-i fi scuipat înainte de a fi aruncat în gol. Kim Lee fusese gardian, ca şi el, ucisese prizonieri de război şi, după terminarea războiului, murise şi el de mâna unor prizonieri. Era de înţeles, spre deosebire de situaţia lui. Dispreţuia ipocrizia australienilor care îşi poleiau setea de răzbunare cu ritualuri ale justiţiei. În sinea lui ştia că prizonierii intenţionaseră dintotdeauna să-l ucidă, prin urmare, de ce toată prefăcătoria asta?

Nu avea nici ceas de mână, nici ceas de masă. În afară de intuiţie, nu avea nici un mijloc de a şti când urma să se sfârşească noaptea. Dar intuiţia lui părea că nu mai funcţionează. Noaptea părea fără sfârşit şi totuşi se îndepărta în mare grabă de el. Închisoarea din Changi fusese încuiată de cu seară, poate cu două ore mai devreme. Dacă s-ar fi gândit mai bine, poate ar fi ajuns la concluzia că era aproape de miezul nopţii. Dar nu se gândea la asta – de fapt nu se gândea la nimic. Choi Sang-min era pierdut într-un loc dincolo de orice gânduri. Mintea lui măsura timpul între două emoţii. Una era panica, emoţia care-l apuca precum o tuse sâcâitoare, înnebunitoare, şi-l făcea să străbată celula cu paşi mari, încercând să găsească o modalitate de evadare şi descoperind doar că evadarea nu era posibilă, nici din celulă, nici din faţa morţii iminente.

Alta era furia, nu faţă de soarta lui sau de imposibilitatea de a evada, ci faţă de o realitate care îl scotea din minţi. Închis ca membru al armatei japoneze, statul îi

datora solda de cincizeci de yeni pe lună, soldă din care nu mai văzuse un sfanț de dinainte de terminarea războiului, cu doi ani în urmă. Furia lui era stârnită nu de aritmetică sau de lăcomie, ci de ideea motivării, care era și ea un fel de nedreptate. Cincizeci de yeni erau singurul motiv pentru care se afla acolo. Atunci de ce nu-i primea?

Și, fiindcă în sinea lui știa că nu va mai primi banii niciodată, că acei cincizeci de yeni erau o absurditate de care, totuși, fusese lipsit, intra din nou în panică și iar începea să străbată celula cu pași mari, trecându-și degetele peste pereți, mâinile peste gratiile ferestrei, peste ușă, împingând, atingând, căutând o ieșire, până când își dădea din nou seama că evadarea nu era posibilă și iar se înfuria că nu primea cei cincizeci de yeni.

Fusese judecat de un tribunal militar australian timp de două zile. În afară de momentele când era întrebat direct, tot procesul se desfășurase în engleză, din care nu înțelesese mai nimic. La sfârșit, judecătorul – un ins cu o față de lumânare bătută de vânt și o voce de gropar – se uitase pentru prima oară direct la Choi Sang-min și îi vorbise. Un interpret cu ochii lipiți de buzele judecătorului îi șoptise la ureche lui Choi Sang-min frânturi din propoziții japoneze.

Datorită – naturii contradictorii, spunea interpretul, a mărturiilor prezentate – formă scrisă – acuzația de a fi participat la uciderea – sergentului Frank Gardiner din Armata Imperială Australiană – nu se susține. Traducătorul adoptase apoi un ton mai puțin oficial, adăugând: Asta-i o veste bună, foarte bună.

Apoi revenise la traducerea lui fragmentată.

Acuzațiile – de a fi ordonat uciderea soldatului Wat Cooney – acestea se susțin – ca și altele, mai puțin grave de – maltratare, inclusiv neacordarea de hrană și medicamente, ceea ce a provocat, inevitabil, suferința și moartea unor prizonieri. Fiind – fiind găsit vinovat de crime de război clasa B – veți fi – veți fi executat prin spânzurare.

De data aceasta, traducătorul nu mai adăugase nimic de la el.

Urmaseră și alte cuvinte, dar Choi Sang-min nu mai asculta. În timpul procesului încercase să explice cum, în calitate de sergent coreean, i-ar fi fost imposibil să ordone moartea unui prizonier, dar avocații australieni citaseră din interogatoriul luat unui ofițer japonez, colonelul Kota, care susținea că așa se întâmplase. Mărturiile lui Kota ajutaseră deja la condamnarea câtorva gardieni coreeni și

formosani[49], drept care, după cum auzise Choi Sang-min, colonelul fusese eliberat fără nici un fel de acuzaţie. Choi Sang-min susţinuse că soldatul Wat Cooney nu mai era în lagăr când fusese dat ordinul de execuţie. Dar arhivele lagărului, confuze şi incomplete, nu veneau în sprijinul afirmaţiei lui.

După pronunţarea sentinţei, avocatul apărării, un australian placid, cu ochi umezi, lucioşi, care îi aminteau coreeanului condamnat de lamele de bisturiu, insistase să solicite clemenţă. Choi Sang-min era hotărât să moară într-o ţară străină şi nu vedea de ce şi-ar prelungi agonia. Lui Choi Sang-min, ca şi altor coreeni şi formosani închişi la Changi, toţi criminali clasa B şi C, nu-i scăpase faptul că aliaţii victorioşi preferau, destul de des, să-i elibereze pe ofiţerii care aveau legături cu nobilimea japoneză, iar pe cei mai umili, cum erau ei, să-i considere ţapi ispăşitori şi să-i spânzure. Choi Sang-min se gândea la maiorul Nakamura, care nu fusese arestat şi nici nu avea să fie, şi la colonelul Kota, care era din nou liber. Probabil că acum lucrau amândoi pentru americani.

Mi-e totuna, spusese Choi Sang-min.

Poftim? făcuse avocatul cu ochi umezi, care nu aveau astâmpăr.

Mi-e totuna, repetase Choi Sang-min, un comentariu prin care îşi demonstra fatalismul, dar pe care avocatul îl interpretă ca pe o aprobare a încercării lui de a împiedica execuţia şi de a obţine comutarea pedepsei. Avocatul înaintase cererea şi, ca urmare, viaţa şi chinul lui Choi Sang-min se prelungiseră cu patru luni.

Choi Sang-min observase cum fiecare deţinut din închisoarea Changi îşi privea destinul într-alt fel şi îşi inventa trecutul în mod corespunzător. Unii respingeau hotărât toate acuzaţiile, dar tot erau spânzuraţi sau condamnaţi la ani lungi de închisoare. Alţii îşi recunoşteau vina, dar nu recunoşteau autoritatea proceselor organizate de australieni. Şi ei erau spânzuraţi sau condamnaţi pentru perioade mai lungi sau mai scurte. Alţii nu-şi recunoşteau vina, susţinând că un gardian sau un soldat nu avea cum să se împotrivească sistemului militar japonez, sau, mai grav, voinţei împăratului. În sinea lor îşi puneau o întrebare simplă. Dacă ei şi toate faptele lor erau pur şi simplu expresia voinţei împăratului, cum se face că împăratul era încă liber? De ce americanii îl sprijineau pe împărat, iar pe ei, care nu fuseseră decât instrumentele împăratului, îi spânzurau?

Şi erau mai mult ca siguri că, spre deosebire de ei, împăratul nu va fi spânzurat. La fel cum bătuseră, schingiuiseră şi uciseseră pentru împărat, cei care nu-şi

recunoșteau vina urmau să fie spânzurați în locul împăratului. Spânzurați la fel de bine și la fel de rău precum cei care își recunoșteau vina sau cei care susțineau că nu făcuseră așa ceva, fiindcă, în timp ce cădeau zvârcolindu-se sub trapă, unul după altul, dădeau din picioare la fel, se căcau pe ei la fel, iar din penisurile lor brusc umflate pișatul și sperma țâșneau exact la fel.

În timpul procesului, Choi Sang-min aflase multe lucruri – despre Convenția de la Geneva, eșaloanele de comandă, structura armatei japoneze și așa mai departe – despre care până atunci nu avusese nici cea mai vagă idee. Și descoperise că australienii, de care se temuse și pe care-i urâse atât de mult, chiar îl respectaseră, ca pe unul care era altfel: un monstru poreclit Varanu. Și nu-i displăcuse să afle că fusese atât de urât.

Fiindcă la australieni simțise același dispreț față de el pe care îl simțise la japonezi. Înțelegea că era un nimic, cum fusese și în Coreea, când, la școală, era trimis în fundul clasei după ce șoptea ceva în coreeană, și nu în japoneză; când muncise pentru o familie japoneză care avea mult mai mult respect pentru animalul de companie decât pentru el; când servise în armata japoneză, gardian, mult sub cel mai amărât soldat japonez. Mai bine să aibă soarta lui Kim Lee decât cea pe care o avea acum. Și totuși, unii oameni despre care știa că făcuseră lucruri mult mai grave decât el sau Kim Lee scăpaseră cu viață. Cum așa? De ce? Nu avea sens.

Spre deosebire de bătăile administrate prizonierilor australieni, care aveau sens. Chiar dacă pentru scurt timp, se simțea important când îi bătea pe australieni, care erau cu mult mai mari decât el, știind că-i poate plesni cât vrea, că-i poate lovi cu pumnii, cu bastoanele, cu cozile de târnăcop și barele de oțel. Asta îl făcuse să se simtă important, chiar dacă numai atunci când australienii se chirceau și gemeau. Într-un fel, era conștient că unii muriseră în urma bătăilor date de el. Dar probabil că oricum ar fi murit. Așa fusese locul și momentul și, oricât s-ar fi gândit la cele întâmplate, nu le-ar fi găsit vreun alt sens. Acum singurul lui regret era că nu omorâse și mai mulți, că nu savurase și mai mult acele clipe unice, ca și viața în general, care era legată atât de mult de uciderea cuiva.

În timp ce australienii discutau între ei la proces, Choi Sang-min își dăduse seama că fusese vorba de ceva mai presus de ură. Fusese vorba de o certitudine despre viață pe care el n-o avusese niciodată, spre deosebire de japonezii aflați deasupra lui. Și, când primise dreptul de a hotărî viața sau moartea australienilor,

la început îi bătuse doar fiindcă aşa fusese învăţat de japonezi, nevăzând nimic ieşit din comun în a snopi în bătaie un om care era prea lent sau încerca să tragă chiulul.

La Pusan avusese parte de aceeaşi instrucţie militară severă ca soldaţii Armatei Imperiale Japoneze. Numai că în jurul lui nu erau japonezi, ci coreeni, care nu aveau să lupte: treaba lor era să păzească soldaţi inamici care se predaseră fiindcă erau prea laşi ca să se sinucidă. Pe lângă marşuri, trasul cu puşca şi împunsul cu baioneta, fusese învăţat şi binta, pălmuirea, asupra căreia japonezii insistau chiar şi pentru cea mai mică greşeală. Chiar dacă greşea numai unul, toţi ceilalţi trebuiau pălmuiţi. În fiecare zi, recruţii coreeni se aliniau pe două rânduri, faţă în faţă, şi trebuiau să se pălmuiască între ei, mâna dreaptă pe obrazul stâng, mâna stângă pe obrazul drept, la rând, oprindu-se doar când faţa celuilalt era prea umflată. Toate ordinele trebuiau respectate. Binta şi respectarea ordinelor, asta devenise viaţa lui Choi Sang-min – mâna dreaptă pe obrazul stâng, mâna stângă pe obrazul drept. Ar fi vrut să fugă de acolo, să ajungă acasă, dar ştia că familia lui ar fi avut necazuri cu autorităţile japoneze. Pe de altă parte, în scurt timp avea să câştige cincizeci de yeni pe lună.

Îşi amintea cum îi şoptise recrutului din faţa sa că îl va lovi uşor dacă va face şi el la fel. Ofiţerul japonez îşi dăduse seama imediat. Era un bărbat chipeş, admirat de recruţi. Choi Sang-min chiar îi imita mersul şi felul calculat de a se întoarce când i se adresa cineva. Ofiţerul îi zbierase în ureche.

Te prefaci că dai? Na, prefă-te că nu te doare!

Şi îl lovise cu o tijă scurtă din oţel în rinichi, de-o parte şi de alta, atât de tare, încât Choi Sang-min urinase sânge aproape o săptămână. A doua zi dimineaţă, când recruţii se aliniaseră din nou ca să se pălmuiască, Choi Sang-min îl bătuse pe cel din faţa lui cu o furie disperată, care n-avea să-l mai părăsească vreodată de tot – mâna dreaptă pe obrazul stâng, mâna stângă pe obrazul drept.

La început, când – coreean mic şi slab, de şaisprezece ani – fusese trimis în junglă, într-o ţară îndepărtată, îi fusese frică de australienii mai mari, mai înalţi şi mai în vârstă decât el, nişte urangutani cu spatele lat, braţele groase şi coapsele păroase. Fluierau şi cântau mereu. Din câte ştia el, coreenii şi japonezii nu prea făceau asta în public, drept care el urâse voioşia aceasta nefirească. De aceea mersese mai departe decât trebuia cu pedepsele – ca să le vâre în cap că era mai bărbat decât ei şi pentru ca ei să termine odată cu voioşia. După o vreme,

oamenii începuseră să se împuţineze, braţele să li se ofilească, iar picioarele să li se subţieze; fluierau mai puţin şi cântau doar când şi când.

Într-adevăr, prizonierii îşi meritau soarta cu vârf şi îndesat. Încercau să tragă chiulul, iar când se apucau de muncă o făceau prost, de mântuială. Deşi fluierau şi cântau mai puţin, o făceau mai ales când era el în preajmă. Furau tot ce se putea – mâncare, unelte şi bani. Treaba cârpăcită era un triumf pentru ei. Erau numai piele şi os şi uneori mureau chiar în timpul lucrului, la calea ferată. Mureau în drum spre calea ferată şi când se întorceau de acolo. Mureau în somn, mureau aşteptând să-şi ia blidul cu mâncare. Uneori mureau în timp ce erau bătuţi.

Moartea lor îl înfuria. Choi Sang-min era furios pe lume şi pe ei, fiindcă nu din vina lui lipseau mâncarea şi medicamentele. Nu din vina lui se îmbolnăveau de malarie şi holeră. Nu din vina lui erau ei sclavi. Asta era soarta, soarta lor şi soarta lui de a fi acolo, soarta lor de a muri acolo şi soarta lui de a muri aici. El trebuia să aibă exact numărul de oameni pe care inginerii japonezi îl cereau în fiecare zi, să se asigure că ajung la locul de muncă şi că fac treaba cerută de inginerii japonezi. Iar el îşi făcea treaba lui. Mâncarea şi medicamentele lipseau, Linia trebuia construită, munca trebuia făcută, şi lucrurile se terminau aşa cum aveau să se termine mereu pentru ei şi pentru el. Dar el făcea aceste lucruri, el îşi făcea treaba, şi porţiunea lor de Linie se lungea în fiecare zi. Iar Choi Sang-min se mândrea cu această realizare, singura realizare pe care o cunoscuse în scurta lui viaţă. El făcea aceste lucruri, şi aceste lucruri îl făceau să se simtă bine.

Momentele în care îşi pierdea total cumpătul erau cele mai euforice pentru el. În lumea lui, a întunericului şi ignoranţei, se simţea liber – mai mult de-atât, se simţea viu pentru prima oară în viaţă. Toată ura şi frica lui, furia şi mândria lui, triumful şi gloria lui, se adunau când îi răneа pe alţii, cel puţin aşa i se părea acum. În acele scurte intervale de timp, viaţa lui însemna ceva. Şi în astfel de clipe uita de ură.

Deşi presiunea exercitată de ingineri de a construi calea ferată creştea de la o zi la alta, Choi-Sang-min urmărea cu plăcere şi interes cum, cu cât îi bătea mai mult pe prizonieri, cu atât ei deveneau mai puţin oameni, cât de puţin fluierau şi cântau acum, şi cât de important era el. Căci, atât timp cât îi lovea cu picioarele, cu pumnii, atât timp cât îi zvânta în bătaie, se simţea eliberat. Auzise tot felul de poveşti despre soldaţi japonezi care mâncau australieni şi americani în Noua Guinee şi înţelegea că acolo nu era vorba numai de foame. Şi ştia că nimic din

toate acestea nu putea fi o scuză, nu-i putea impresiona pe australieni, pe avocaţii lor cu ochii ca nişte bisturie şi pe judecătorii ca nişte lumânări care picurau. Căci, gardian fiind, trăise ca un animal, se purtase ca un animal, înţelesese lumea ca un animal, gândise ca un animal. Şi înţelegea că un astfel de animal era singura fiinţă umană care i se permisese vreodată să fie.

Nu-i era ruşine de descoperirea făcută, că, de fapt, era un animal, îl uluia doar locul în care această condiţie îl făcuse să ajungă. Când i se tradusese condamnarea la moarte, o primise ca un animal, fără să înţeleagă, dar vag conştient că nu mai era liber şi că sfârşitul îi era aproape.

Ochii ca un fitil de lumânare ai judecătorului îl priviseră de sus, pâlpâind, iar el îi ridicase pe ai lui ştiind că sunt deja morţi; clătinase din cap de mai multe ori şi simţise cum ceva mare şi îngrozitor se abătuse asupra lui. Dăduse să întrebe de cei cincizeci de yeni, dar se oprise, iar acum străbătea din nou celula cu paşi mari, căutând o ieşire. Dar nu era nici una, cum nu fusese niciodată.

4

Mureau repede, straniu, în accidente de maşină, în urma unor boli care puneau stăpânire pe ei, sau se sinucideau. Prea mulţi dintre copiii lor păreau că se nasc cu probleme şi necazuri, cu handicap, retardaţi sau pur şi simplu ciudaţi. Prea multe dintre căsniciile lor dădeau semne de oboseală şi, dacă nu se destrămau, aceasta se datora în primul rând regulilor şi obiceiurilor zilei, şi nu capacităţii lor de a îndrepta tot ce era greşit; ceea ce era greşit era mult prea mult pentru unii dintre ei. Îşi pierdeau busola; stăteau prea mult prin crâşme; o luau razna, precum Herbert Tauru, care îşi pierduse carnetul de conducere din cauza băuturii şi, de fiecare dată când voia să tragă la măsea, se ducea călare în oraş – şi voia să tragă mult la măsea după ce se înţelesese cu nevasta să se sinucidă amândoi, luaseră otravă, şi el se trezise, iar ea murise. Tăceau mult sau vorbeau prea mult, precum MacNeice Cocoşu, care se îngrăşase şi se fălea cu cicatricea după operaţia de apendicită, spunând că acolo vârâseră japonezii baioneta în el. Au vârât pe dracu', Cocoşule, spusese Gallipoli von Kessler, surprinzându-l în timp ce se lăuda la o întrunire a veteranilor din Broadmeadows.

Nu vă uitaţi în gura lui! replicase MacNeice Cocoşu. Aşa e Kes. Întotdeauna a

avut vederi comuniste, în rest e băiat de treabă. Un gardian m-a împuns, îl porecliserăm Leul-de-munte. Am depus mărturie în procesul lui, după război.

Beau, nu glumă. Beau şi iar beau şi nu se îmbătau, indiferent de cât de mult turnau în ei. La demobilizare, mahării din armată le spuseseră, lor şi familiilor lor, să nu vorbească despre asta, vorba multă, sărăcia omului. Oricum nu făcuseră cine ştie ce fapte de eroism. Nu participaseră la Campania Kokoda[50] şi nici nu pilotaseră vreun Lancaster pe deasupra văii Ruhrului. Nu scufundaseră Tirpitz-ul[51], nu fuseseră închişi în Colditz[52], nu luaseră Tobrukul. Dar ce făcuseră? Fuseseră sclavii omului galben. Asta spunea Fahey Prietenaru când se întâlniră la Speranţa şi Ancora.

Nu prea avem cu ce ne mândri, zicea Morton Capdeoaie.

Băieţii aveau haz. Unii dispăreau. Ronnie Owen se însurase cu o italiancă, şi italianca îi spusese lui Sally, nevasta lui Morton Capdeoaie, că de-abia după doi ani aflase că Ronnie luptase în război. Aşa stăteau lucrurile.

Baker Bonox nu spusese nimic ani întregi, apoi, într-o noapte, trăsese cu puşca de vânătoare în cuptorul de acasă, povesti Jimmy Bigelow. Îl găurise bine până îl făcuse să arate ca un şvaiţer. Apoi tăcuse din nou. Aşa stăteau, din nou, lucrurile.

Brancussi Şopârlă, săracu, îl pomeni Morton Capdeoaie.

Povestea lui era prea tristă ca să fie repetată. Purtase cu el schiţa în creion a nevestei lui prin lagăre, pe nava groazei[53] spre Japonia, avusese grijă de ea şi atunci când şantierul naval Mitsubishi din Nagasaki, unde fusese pus să muncească, dispăruse fără urmă în explozia bombei atomice căreia Şopârlă îi supravieţuise ca prin minune. Se refugiase pe dealuri, trecând pe lângă morţii care umpleau râurile ca nişte vreascuri plutitoare, şi viii a căror piele se desprindea în panglici, ca iarba de mare; trecuse pe lângă statui din carbon, oameni care mergeau pe jos, cu bicicleta sau alergaseră; pe lângă toţi japonezii în agonie care străbăteau iadul de foc albastru şi ploaie neagră şi care, la fel ca prizonierii de război pe care şi-i amintea, strigau după mamele lor în timp ce mureau. Şi în tot acest timp încercase s-o vadă pe Maisie aşa cum o desenase Hendricks Iepurilă în dimineaţa aceea, într-un sat sirian ce mirosea a oameni aflaţi la ananghie.

Încercase să se gândească la ea ca la singura fiinţă din lume care nu avea nimic comun cu ce i se întâmpla lui şi, atât timp cât ea exista, el nu avea cum să moară

sau să-şi piardă minţile, atât timp cât Maisie exista, lumea era bună. În drum spre Manila, pe un portavion, arătase cartea poştală marinarilor americani, care fuseseră de acord că e un bărbat foarte norocos. În cele din urmă, ajunsese la Fremantle cu o navă care mergea până la Melbourne şi de acolo telefonase acasă.

Aici casa lui Dave şi Maisie, răspunsese o voce de bărbat. Dave la telefon.

Brancussi Şopârlă închisese. Când nava părăsise Fremantle, cineva îl văzuse cum sare peste bord, în prima noapte. Nimeni nu l-a găsit.

Brusc, berea era ca lemnul pentru foc. Beau ca să se simtă cum ar fi trebuit să se simtă când nu beau, cum se simţeau când nu beau, înainte de război. Căci în seara aceea se simţeau ca nişte lei, întregi, nestricaţi încă, şi râdeau de tot ce li se întâmplase. Şi, când râdeau, războiul nu era nimic, şi toţi cei morţi erau vii în ei, şi tot ce se întâmplase era doar acest ceva, care vibra şi sărea în ei atât de tare, încât trebuiau să bea ceva repede ca să-l domolească.

Şi în seara aceea Brancussi Şopârlă era viu în ei, ca şi micul Wat Cooney, ca şi Burrows Lăţei şi Jack Rainbow, şi Middleton Mărunţelu, toţi morţii, mulţi, iar Morton Capdeoaie spuse că uneori şi-l amintea cu plăcere chiar şi pe ticălosul de MacNeice Cocoşu, care ar fi trebuit să moară. Iar Gallipoli von Kessler – care apăruse în nişte pantaloni vechi, din camgarn, atât de roşi pe la manşete de parcă i-ar fi cumpărat de la o sperietoare de ciori – aduse vorba de Gardiner Oacheşu, şi Jimmy Bigelow începu să cânte…

În fiecare zi totul pare să fie puţin mai bine.

Rămaseră în picioare, lângă focul din crâşma Speranţa şi Ancora, până când turul pantalonilor li se încălzi atât de mult, încât mai comandară o bere ca să se răcorească. Era prin ’48 sau ’47. Dar ce conta, se înnoptase şi era bine înăuntru, cald. Nu se mai întâlniseră de când fuseseră demobilizaţi. Jimmy Bigelow era scump la vorbă. Căsnicia la care se întorsese nu era cea pe care o lăsase în urmă. Sau poate că se întorsese el schimbat.

Fac şi eu tot ce pot, spuse el la un moment dat.

Avea copii. Patru. În ochii lumii trecea drept un familist convins. Dar nu era. Era doar un om care avea patru copii. Nimeni nu mai adăugă nimic despre Gardiner Oacheşu, doar Gallipoli von Kessler zise: Pescăria lui Nikitaris.

Aşa e, făcu Morton Capdeoaie. Pescăria lui Nikitaris. Tot timpul pomenea de ea…

5

Jimmy Bigelow tăcea. Îşi dădea silinţa, asta conta, nu? Dar nu vorbea. Speranţele lui de a deveni muzician, cineva, ceva, nu se împliniseră. Era magazioner la o fabrică de zinc. Big bandurile pe care le iubea atât de mult nu mai erau la modă. Noua muzică, bebopul şi jazzul modern, nu-i spunea nimic. Parc-ar fi tocat cineva carne, blocaje de circulaţie puse pe note. Nu puteai dansa după ea, nu te puteai îndrăgosti de ea, gândea Jimmy. Nu era Al Bowlly. Nu era Benny Goodman şi nici Duke[54]. Era sfârşitul muzicii. Şi sfârşitul speranţei pentru unul ca Jimmy Bigelow. Bing bandurile îşi făceau bagajele, dacă nu cumva şi plecaseră.

Nu mai credea decât în a porni într-o zi spre mare, a dispărea, pentru totdeauna. Numai aşa putea să ajungă, în sfârşit, acasă. Tot ceea ce sperase că va deveni, că va realiza în viaţă, se dovedise egal cu zero. Nu-şi mai găsea loc în viaţă, viaţa lui se ducea de râpă, iar tot ce-şi găsise loc – serviciul, familia lui – părea că se destramă. Ar fi vrut să îndrepte lucrurile cu Dulcie, nevasta lui, cu bebopul şi swingul, dar acum nu mai avea rost. Ar fi vrut să îndrepte lucrurile, dar acum nu mai era posibil.

Dar nu de asta părăsiseră crâşma şi o luaseră pe strada Elizabeth, spre pescăria lui Nikitaris. Ci ca să îndrepte lucrurile. Plecaseră fiindcă era aproape de miezul nopţii, ora închiderii trecuse de mult, şi erau beţi, fuseseră daţi afară şi n-aveau altceva mai bun de făcut.

Era o noapte de primăvară specifică oraşului Hobart, un frig de îngheţau pietrele, muntele nu se mai vedea de ninsoare, portul arăta ca o spumă de săpun, lapoviţa bătea şi zgâria ferestrele şi acoperişurile de tablă ca un beţivan căruia i s-a închis uşa în nas.

Urcau în marş pe strada Elizabeth, spre pescăria lui Nikitaris, urmând pantalonii roşi ai lui Gallipoli von Kessler, care mergea ţanţoş în frunte. Cu un mortier să fi tras în ei şi tot n-ai fi nimerit pe vreunul. Pescăria nu arăta aşa cum şi-o

închipuiseră ei în lagăr, plină de clienți, de aburi și miros de prăjeală, cu amica lui Oacheșu așteptându-i, dreaptă ca o lumânare, să intre și să comande ce le place. Nu, nu era nici pe departe așa.

Ferecată precum centura de castitate, spuse Morton Capdeoaie când ajunseră acolo.

Pescăria lui Nikitaris era închisă – ușile erau încuiate, interiorul părea lipsit de viață, luminile erau stinse, mai puțin cele de deasupra acvariului lung din vitrină. Peștii înotau de colo-colo. Câteva rândunici de mare, o plătică, două scrumbii și un nisetru. În afară de grupul lor care se holba la acvariu, strada înghețată era pustie.

Mda, făcu Morton Capdeoaie. N-ai zice că par nefericiți.

Poate că în lagăr nici noi nu păream nefericiți tot timpul, zise Jimmy Bigelow.

Stăteau unul lângă altul, cu mâinile în buzunare, ridicând din umeri ca să se încălzească, sărind de pe un picior pe altul, de parcă ar fi așteptat să sosească un tren de noapte. Sau să plece.

Nimic mai banal decât o gașcă de bețivi, remarcă Gallipoli von Kessler. Până și găinile sunt mai interesante.

Jimmy Bigelow se simțea gol pe dinăuntru. Atât. Ar fi vrut să simtă mai mult, dar nu putea așa, pur și simplu, doar să-și dorească să simtă. Luă o piatră de pe jos și o jucă în palmă. Se uită la vitrină. Era din sticlă groasă pe care scria frumos PESCĂRIA LUI NIKITARIS, cu litere înflorate. Duse mâna la spate și, fără să-i prevină pe ceilalți, aruncă piatra în vitrină cu toată puterea.

Auziră cum crapă sticla. Nu toată odată. Dar, ca și timpul, crăpătura se lungi și se lărgi cu un oftat. Jimmy Bigelow zâmbea de parcă cineva i-ar fi tăiat colțurile gurii.

Apoi aruncară toți cu pietre, vitrina se făcu țăndări și dădură buluc înăuntru. Gallipoli von Kessler, cu darul improvizației specific pomicultorilor, înșfăcă o tigaie cu care scoase peștii din acvariu. După câteva încercări nereușite, puseră toți peștii în două găleți și plecară spre docuri, având grijă să nu verse apa.

În golful prelung se legănau mai multe bărci de pescari, bătute de vântul nemilos

ce se pornise în larg. Oprindu-se la marginea docului, Morton Capdeoaie se aplecă peste o găleată și urlă:

Sunteţi liberi!

Și înclină găleata.

Peștii căzură în vuietul apei.

6

În seara următoare, la Speranța și Ancora povestiră totul cu mult entuziasm, chiar dacă începea să le fie rușine de ceea ce făcuseră. Până la urmă, Jimmy Bigelow spuse că trebuie să meargă la Nikitaris ca să-i plătească vitrina spartă. Luminile erau aprinse, semn că Nikitaris încă nu închisese prăvălia. Vitrina fusese înlocuită, doar numele mai trebuia trecut.

Înăuntru erau câteva femei care aveau grijă de tigăi și un băiat, lângă tejghea, care curăța lăzile cu pește. Morton Capdeoaie întrebă de domnul Nikitaris. Băiatul dispăru și reveni din spate cu un ins bătrân, mărunțel, care, în ciuda vârstei, păstra intactă îndârjirea tăcută a zidarului care fusese în tinerețe. Avea părul argintiu și pielea de culoarea unei pete pe care cineva ar fi încercat fără folos să i-o albească. Ochii negri păreau umezi și pustii. Mirosea a tutun și a anason.

Domnule Nikitaris, zise Jimmy Bigelow.

Ce doriţi, băieţi? întrebă bătrânul.

Vorbea cu accent, pe un ton obosit și iritat.

Am avut o zi grea. Ce doriți?

Domnule Nikitaris, repetă Jimmy Bigelow. Noi…

Spuneți-i doamnei de colo ce doriți să mâncați.

Noi…

Doamna Pafitis, adăugă bătrânul arătând cu un deget noduros. Vă ia ea comanda.

Noi am venit să ne cerem scuze, zise Jimmy Bigelow.

Am avut un amic, începu Morton Capdeoaie.

De data aceasta, bătrânul grec nu spuse nimic. Era atât de adus de spate, încât nici nu i se vedeau ochii, care se mutau dintr-un pătrat într-altul, când negru, când alb, de pe podeaua de gresie, în timp ce Morton Capdeoaie îi spunea povestea lor.

Când Morton se opri, Jimmy Bigelow spuse că ar vrea să-i plătească bătrânului Nikitaris vitrina spartă, peștii și orice altă pagubă făcută.

Bătrânul grec întârzie cu răspunsul. Privi în sus, apoi în jur și, în timp ce se întorcea încet spre fiecare, înclină ușor din cap.

A fost camaradul vostru?

Ca toți imigranții, părea că alege fără greș cele mai vechi și mai adevărate cuvinte din noua lui limbă. Felul în care rostise „camarad“ îl ferise de sensul înșelător al cuvântului „prieten“.

A fost, răspunse Morton Capdeoaie. Camaradul nostru.

Morton Capdeoaie își scoase portofelul. Cât vă datorăm, domnule Nikitaris?

Markos mă cheamă, zise bătrânul. Dar îmi puteți spune Marco.

Domnule Nikitaris. V-am spart vitrina și vrem să v-o plătim.

Bătrânul întinse o mână descărnată și făcu semn că nu.

Nu, vârâ-i la loc!

Îi întrebă dacă le e foame și, fără să mai aștepte răspuns, adăugă că sunt invitații lui.

Stați jos și mâncați! E bine să mâncați, băieți.

Se uitară unii la alţii, neştiind ce să facă.

Sunteţi invitaţii mei, zise bătrânul grec, trăgând un scaun şi punând o mână pe umărul lui Jimmy Bigelow. Vă rog! Luaţi loc! Trebuie să mâncaţi.

Luară loc.

Vă place vinul? Am un vin roşu care cred că o să vă placă. N-am voie să servesc vin aici, vă rog să nu mă spuneţi, dar puteţi bea cât vreţi, băieţi.

Se duse în locul unde sfârâiau tigăile, umplu o sită cu cartofi pai şi reveni.

Ce preferaţi, rechin sau scrumbii? Unii vor carne de rechin, dar credeţi-mă pe cuvânt: pe cât de osoase sunt scrumbiile, pe atât sunt de dulci. Foarte dulci. Trebuie să mâncaţi. E bine să mâncaţi.

Aduse peştii şi cartofii pai la masă, apoi umplu cu vin câteva pahare mici din dosul tejghelei şi le aduse şi pe ele. După aceea se aşeză lângă ei. În timp ce mâncau, îi lăsă să vorbească. Când tăceau, le spuse că o iarnă ca asta însemna că vor avea o vară tocmai bună pentru caise, da. Apoi le povesti despre viaţa lui, despre insula Lipsos de unde era el, despre viaţa frumoasă, dar aspră de acolo, despre nevasta lui moartă, despre cum, când erau tineri, aveau toată viaţa în faţă. O viaţă plină. O viaţă bună. Da. Cum îi spuneau oamenii cât de fericiţi sunt să vină la pescăria lui. Spera că e adevărat.

Chiar sper. Aşa, viaţa e mai frumoasă.

Aveţi copii? întrebă Jimmy Bigelow.

Trei fete. Fete bune. Familii bune. Şi un băiat. Băiat bun. Bun…

Bătrânul grec bolborosi ceva de neînţeles şi se întristă. Îşi duse mâna cu degetele noduroase la faţă, ca nişte ramuri de cais vechi, curăţate de uscăciuni, care se clatină în vântul de toamnă. De parcă ar fi încercat să-şi pună faţa la loc, într-o fotografie a certitudinii.

A fost omorât în Noua Guinee, în 1943, zise el. Bougainville.

Pescăria se goli încet, personalul şterse mesele şi mătură pe jos, încuie uşile şi plecă. Afară, liniştea străzii era tulburată doar de câte o maşină care trecea printr-

o băltoacă. Înăuntru, îi povestiră multe bătrânului grec, până când se făcu atât de târziu, încât toate crâşmele se închiseseră. Dar lor nici că le păsa. Rămaseră acolo. Vorbiră despre pescuit, mâncare, furtuni şi zidărie; despre cum se cresc roşiile şi păsările de curte, cum se frige carnea de miel, cum se prind racii, cum se culeg scoicile; povestind, spunând glume; poveştile în sine nimic, fluxul lor, totul; frumos şi fragil visul acela.

Ar fi fost greu de explicat cât de bine le picaseră peştele prăjit, cartofii pai şi vinul roşu, ieftin, din noaptea aceea. Toate aveau gustul care trebuia. Bătrânul grec le făcu o cafea aşa cum bea el – în ceşcuţe, groasă, fără lapte, dulce – şi le dădu cozonac cu nucă făcut de una din fiicele lui. Totul era în acelaşi timp ciudat şi bine-venit. Scaunele simple păreau moi, locul în sine părea exact ce trebuia, se simţeau bine şi, până se lumina de ziuă, gândi Jimmy Bigelow, nu şi-ar fi dorit pentru nimic în lume să fie în altă parte.

7

Coborând din avionul Douglas DC-3, la Sydney, în toamna anului 1948, Dorrigo Evans se îngrozi, dar se şi bucură când o văzu că îl aşteaptă. Chiar dacă japonezii şi germanii capitulaseră în 1945, Dorrigo Evans încă n-o făcuse şi nici nu voia s-o facă. Încerca din răsputeri să-şi continue propriul război, folosindu-se de orice prilej: situaţie-limită, intrigă, risc, aventură. Inevitabil, aceste prilejuri se iveau din ce în ce mai rar. Mulţi ani mai târziu avea să-i fie greu să recunoască faptul că, în timpul războiului, deşi fusese prizonier trei ani şi jumătate, se simţise liber la modul cel mai profund.

Drept care Dorrigo Evans îşi amânase întoarcerea cât mai mult, dar, după nouăsprezece luni în care lucrase ca militar prin tot sud-estul Asiei – ocupându-se de tot ce se putea, de la repatriere la mormintele celor căzuţi şi la reconstrucţia postbelică –, nu mai avea ce pretext să invoce, fiind nevoit să aleagă între o carieră convenţională în armată şi posibilităţile oferite de viaţa civilă. Habar nu avea care ar putea fi acele posibilităţi, dar, brusc, i se păruseră atrăgătoare; în plus, armata nu mai era atât de impredictibilă, cu înfrângerile, victoriile şi viaţa trăită la maximum – viaţa! – în care rupea în fâşii tot ce era statornicit şi prefăcea în aer tot ce era solid. Bogăţia, faima, succesul, adulaţia – tot ceea ce veni mai

târziu păru doar să sporească lipsa de sens pe care o descoperi în viaţa civilă. Nu putea recunoaşte nici măcar în sinea lui că moartea era cea care-i dăduse un sens vieţii.

Situaţiile-limită scot tot ce-i mai bun în noi, spusese ofiţerul scund şi îndesat din Comisia mormintelor celor căzuţi în război, în timp ce avionul se zgâlţâia ameninţător, încercând să se strecoare prin furtună spre aeroportul din Sydney. Grijile de zi cu zi sunt cele care ne omoară.

Îndreptându-se spre un mic grup de persoane pe care nu le cunoştea, Dorrigo Evans hotărî să întâmpine noua viaţă de civil la fel cum întâmpinase şi trecuse peste atâtea alte obstacole în cei peste şapte ani de la ultima lor întâlnire – cu detaşare şi cutezanţă, conştient că timpul va face uitate greşelile trecutului, cum părea că face, cel puţin aşa i se părea lui, cu aproape toate lucrurile.

Înainte! îşi şopti el, străduindu-se să zâmbească, un zâmbet pe care-l voia cât mai fermecător. La luptă cu morile de vânt!

O femeie de o frumuseţe convenţională îi făcea semn cu mâna înmănuşată, un gest convenţional menit să exprime mai multe trăiri convenţionale: bucurie, extaz, uşurare – dragoste, gândi el; fidelitate răzbunată, se temu. Nici una dintre ele nu însemna cine ştie ce pentru el, fiindcă era mult prea detaşat. Deşi, după primele cuvinte, îi recunoscu vocea, aerul verii părea blând şi pustiu, şi oarecum dezamăgitor după cel umed, mucegăit, al Asiei, şi nu-şi aminti numele ei nici după ce se sărutară. Buzele ei erau uscate, îl dezamăgiră – parcă ar fi sărutat praful –, dar, într-un târziu, slavă Domnului, îşi aminti.

Ella, zise el.

Da, gândi el, ăsta-i numele. Părea ruginit de tot.

A… Ella.

A… Ella, spuse el mai încet, sperând ca alte cuvinte, care să se lege cu numele acela, cu el, cu ei doi, să-i apară pe buze dacă-i repeta numele îndeajuns. Nu-i apărură. Ella Lansbury zâmbi doar.

Nu spune nimic, dragul meu! Nu spune ceva fals! Nu suport bărbaţii falşi.

Dar eu sunt complet fals. Asta sunt acum.

Zâmbea în continuare, zâmbetul acela stupid, atotştiutor, animicştiutor, care i se va părea din ce în ce mai dezgustător, acele buze neaşteptat de uscate care-i spuneau că totul e aranjat, că nu trebuie să-şi facă griji de nimic. Îşi aminti că o ceruse de nevastă în 1941 doar ca să-i sărute sânii. Fusese ultima seară din ceea ce avea să fie ultima permisie petrecută cu Ella înainte de îmbarcare, în care nu-şi putea lua gândul de la Amy. Ca să scape într-un fel de întrebarea sâcâitoare a Ellei – de ce n-o cerea de nevastă –, ca să nu se mai gândească la Amy şi la sentimentul de vină pe care-l încerca, se hotărâse să-şi croiască drum prin labirintul care ducea la decolteul Ellei, care îi cerea să-i facă, în sfârşit, pe voie: Ella, vrei să te măriţi cu mine?

Oare ea nu bănuise ce intenţie avea? Nu bănuise deloc?

Atingerea sânilor ei nu-l făcuse să uite nimic. Tot ce ţinea de Ella îl făcuse să simtă şi mai acut lipsa lui Amy. Atunci îi fusese ruşine, acum era şi mai rău.

De asta te iubesc, Alwyn, spuse ea.

Alwyn? Preţ de o clipă, Dorrigo Evans nu-şi dădu seama la ce se referă. Apoi îşi aminti că despre el e vorba. Şi aici ruginise prea mult.

Fiindcă eşti fals din cap până-n picioare.

Şi la fel cum îl îmbrăţişase Ella, mai să-l înăbuşe, toţi oamenii pe care-i întâlni în zilele următoare îmbrăţişară ideea, de nerespins, a inevitabilei lor căsătorii – ideea că, neîndoielnic, o logodnă sub ameninţarea umbrelor războiului, în urmă cu şapte ani, şi a iminentei lui plecări peste mări şi ţări, trebuia finalizată cu aceeaşi grabă, fără timp de gândire sau de răzgândire. În cei şapte ani, Dorrigo Evans trăise mai multe vieţi, în timp ce viaţa ei, una singură – cel puţin aşa i se părea lui Dorrigo –, îi fusese dedicată lui, unui om pe care Dorrigo de-abia îl mai recunoştea. Din când în când simţea în el ceva furios şi sfidător, dar şi o oboseală pe care n-o mai simţise niciodată, motiv pentru care i se părea mult mai uşor ca viaţa să-i fie ordonată de voinţa altora decât de propriile temeri, iraţionale şi, fără îndoială, neîntemeiate. Oricum, îşi simţea mintea ca un lagăr de orori. Şi nu dorea să-i acorde mai multă importanţă decât era nevoie. Pe cei mulţi din jurul lui, care de-abia aşteptau să-l vadă însurat, îi considera mai moderaţi şi mai sănătoşi la cap decât el, drept care se lăsa în seama moderaţiei şi a sănătăţii lor mentale – la antipodul gândurilor lui din ce în ce mai ciudate – în speranţa că-i vor oferi un loc mai bun, mai sigur. În felul lui copilăresc de a fi, se simţea atras

irezistibil de tot ce era nou și necunoscut, mai ales când era și înspăimântător. Și, fiindcă nimic nu-l înspăimânta mai mult decât perspectiva de a se însura cu Ella Lansbury, asta și făcu trei săptămâni mai târziu, ameţit de băutură şi îmbrăcat într-un costum nou, ales de el, despre care i se păru mai apoi că arăta la fel de fals ca nunta lor ţinută în Catedrala Sf. Paul.

Chiar înainte de a se săruta, Dorrigo își uită din nou numele – se simţea pierdut în mirosul de pudră –, dar, într-un târziu, şi-l aminti. Alwyn, da, ăsta era – Eu, Alwyn, spuse el. Se întoarse şi o privi, toată machiată şi împopoţonată cu dantele şi flori de portocal, dar nu-i văzu decât faţa îngustă, nasul ciudat care i se părea respingător şi sprâncenele subţiri, arcuite, şi nu găsi nimic atrăgător la ea. Te iau de soţie pe tine, Ella, continuă el mai uşor, iar Ella Lansbury, ce avea să devină curând Ella Evans, zâmbi doar, şi buzele i se despărţiră puţin, dar fără să spună nimic.

Eu nu sunt Alwyn, vru el să spună la masă, dar sunt pe de-a-ntregul fals. Minţi însă şi vorbi despre o dragoste care supravieţuise celor şapte ani în care fuseseră despărţiţi, un timp mitic, demn de Ulise şi oamenii lui. Și, chiar dacă singurul erou clasic cu care semăna el era berbecul – aici se râse mult –, Ella chiar era Penelopa lui, iar el era bucuros că în sfârşit ajunsese în Itaca – aplauze furtunoase.

Tot restul vieţii avea să cedeze în faţa împrejurărilor şi aşteptărilor, considerând aceste ciudate poveri drept datorii ce trebuiau îndeplinite. Cu cât se simţea mai vinovat de mariajul lui nefericit, de eşecul lui ca soţ şi apoi ca tată, cu atât încerca să facă numai ce era cu adevărat bun în viaţa lui publică. Şi ce era bun, ce însemna datorie împlinită, ce era refugiul cel mai convenabil, din care nu putea fugi, era ceea ce se aştepta de la el. Ceea ce era rău şi păcătos era diferit prin el însuşi, gândi el prima dată când avu o aventură cu altă femeie, Joan Newstead, soţia celui mai bun prieten al lui, o femeie cu buzele umede, fascinante, şi un zâmbet şiret, doar la o lună după luna de miere. Într-o căsuţă din Sorrento, pe la patru după-amiaza, profitând că toţi ceilalţi erau plecaţi.

Dar experienţa e un arc prin care

Se vede lumea nebătătorită…

îi șopti el după aceea, trecându-și un deget peste plasa de țânțari, și se întoarse spre ea, aplecându-se și prinzându-i sfârcul întunecat cu buza de jos în timp ce continua să recite din Tennyson, respirând ușor pe sânul ei:

Cu margini ce se șterg mereu când merg.[55]

În seara aceea făcură un grătar în aer liber, fiindcă bucata de carne păstrată într-un răcitor începea să se altereze din cauza căldurii și, cu toate că raționalizarea cărnii tocmai încetase, le-ar fi părut rău s-o piardă. Poate băuse prea mult, poate nu băuse destul, gândi el mai târziu, dar simțea cum se învârtește pământul cu el, iar stomacul îl înțeapă peste tot. Era prea plin de ceva mare, diform, ascuns între el și Ella, Ella de care nu voia să se ascundă cu nimic, în timp ce Joan Newstead era geloasă pe atenția pe care Dorrigo o acorda celei mai bune prietene, soția lui. Ce naiba îl apucase? se întreba el. Spera că se va da de gol?

Mușchiul se frigea la un foc intens de cărbuni din lemn de eucalipt, dar, când îl încercă, văzu că trebuie să mai stea și, o clipă, se trezi acolo, străbătând lagărul spre al doilea rond zilnic, în ziua aceea, în toiul musonului și al Speedo. Apropiindu-se de adăpostul ulceroșilor, Dorrigo fu învăluit de duhoarea cărnii putrezite. Și își aminti că mirosul de carne stricată era atât de puternic, încât Jimmy Bigelow ieșea uneori ca să vomite.

8

După condamnare, Choi Sang-min fu transferat în aripa P a închisorii Changi, unde toți condamnații – japonezi, coreeni și formosani – erau tratați la fel. Primi o uniformă de un cafeniu murdar, pe care erau trecute două litere „CM“, din alfabetul latin. Literele, află el, însemnau că e condamnat la moarte. Choi Sang-min observă că fiecare CM încerca cu disperare să-și umple zilele cu o activitate; mai mult de-atât, nici unul nu părea deprimat și nici foarte îngrijorat de ceea ce-i rezerva viitorul. El însuși simți că i se ridică ceva de pe umeri, dar și că altceva îl împresoară încet, de parcă teama și complexul de inferioritate de care fusese

conştient toată viaţa pur şi simplu se evaporaseră. Toate astea nu mai însemnau nimic acum. Fiindcă venise rândul lui să fie ucis.

În fiecare dimineaţă erau scoşi din celule, duşi la spălat, şi îşi începeau ziua ocupată cu nimic. Stăteau goi până la brâu în sala înăbuşitoare din mijlocul aripii şi jucau go sau shogi, sau reciteau cele câteva cărţi sau reviste disponibile, sau stăteau singuri, pur şi simplu. La câteva săptămâni, un căpitan indian, cu ochelari argintii în dosul cărora ochii de mormoloc, lucioşi, priveau în toate părţile, anunţa o nouă execuţie. Prizonierii aşteptau în tăcere, înlemniţi de groază, întrebându-se cine va muri, fiecare răsuflând uşurat când afla că nu urmează el, ci cel de alături.

La a treia vizită, Choi Sang-min îşi dădu seama că va muri, dar nu fiindcă aşa îi spunea instinctul, căci la momentul acela instinctul părea că nu mai există. Şi nici fiindcă tocmai primise o foaie de hârtie. Ţinea foaia în mână, dar nu se putea conecta, nici el, nici viaţa lui, la ceea ce i se spusese că scrie pe foaia aceea.

Ridică ochii şi privi de jur împrejur. Era o foaie de hârtie – nimic –, iar el era un om. Un om, gândi Choi Sang-min, însemna ceva. Un om, Choi Sang-min ar fi vrut să spună, era plin de atâtea lucruri, atâtea schimbări. Un om, bun sau rău, era sublim. Nu se putea ca acest lucru care nu însemna nimic şi nu se va schimba niciodată să însemne sfârşitul a tot ce se mişca şi se schimba în el – binele, răul, sublimul.

Şi totuşi, însemna.

Din teribila uşurare pe care o văzu la ceilalţi, o uşurare pe care o simţi ca pe o flacără mistuitoare, înţelese în sfârşit că urma să fie executat a doua zi dimineaţă.

Cei patru oameni care urmau să moară primiră o masă japoneză şi ţigări. Îi asistă un călugăr budist. Choi Sang-min, căruia nu-i păsase prea mult de religie, îşi aminti că tatăl lui – nici de el nu-i păsase prea mult – îi spusese cândva că e chongdoist, motiv pentru care prezenţa călugărului budist îl înfurie.

Choi Sang-min privi porţia de orez, supa din boabe de soia şi peştele cu legume. Îi era dor de varza murată, bogat condimentată, făcută de mama lui şi se uită cu ură la mâncarea japoneză fără nici un gust. Dar ura şi furia nu-i serveau la nimic acum. Pur şi simplu nu putea să mănânce pentru ultima oară. Dacă mânca, ar fi fost ultima lui masă. Dacă nu mânca, nu putea să moară decât după ce mânca. Poate că vor fi alte mese până să se hotărască pe care s-o aleagă ultima. Dar nu

era de acord cu această ultimă masă. Ultima masă era un acord încheiat cu inevitabilitatea morţii. Iar el nu era de acord cu moartea lui.

Fumă ţigările şi rămase tăcut, în timp ce ceilalţi condamnaţi vorbeau despre persoanele iubite. Nu era de acord cu ce vorbeau ei, cu foaia de hârtie faţă de care viaţa lui părea o forţă cosmică.

Rămase tăcut după ce ceilalţi terminară de mâncat, iar gardienii aduseră cântarul şi îi făcură semn să urce pe el. Fu cântărit. I se măsură înălţimea. Choi Sang-min ştia motivul, îl aflase de la ceilalţi. Cum de ştiau ceilalţi era un mister. Îi spuseseră cu lux de amănunte, de parcă auziseră de spânzurătoare încă de când sugeau la ţâţa mamei.

Gâdele, spuneau ei, făcea în aşa fel ca funia de cânepă să corespundă înălţimii şi greutăţii condamnatului, pentru ca acesta să cadă cu toată forţa şi să-şi frângă gâtul imediat. Apoi umplea un sac cu nisip de aceeaşi greutate cu Choi Sang-min, îl lega de funie şi-l lăsa să atârne acolo peste noapte ca să întindă funia bine, pentru ca, a doua zi, când Choi Sang-min cădea prin trapă, funia să nu aibă ricoşeu. Fără ricoşeu, gâtul i se frângea pe loc.

Îşi aminti de un ofiţer japonez care, cu o seară înainte de execuţie, fusese extrem de calm. Când gardienii veniseră să-l cântărească, le spusese într-o engleză stricată că el moare pentru Japonia, că nu-i este ruşine că i-a silit pe prizonierii de război să trudească pentru împărat şi că e militar, prin urmare înţelege că trebuie să moară fiindcă ţara lui a fost învinsă.

Choi Sang-min ar fi vrut să vadă lucrurile la fel de limpede, să fie la fel de sigur. Japonezii aşa erau – cel puţin aceasta fusese impresia lui dintotdeauna. Acum se convingea de ceea ce intuise doar, în timp ce încerca să distrugă limpezimea şi certitudinea prizonierilor de război cu pumnii şi cizmele – că şi australienii erau la fel. Toţi erau la fel; toată lumea. Poate doar cu excepţia lui.

Spânzurătoarea era în spatele sălii în care Choi Sang-min şi ceilalţi trei aşteptau să fie încuiaţi pentru ultima oară în celulă. În zilele execuţiilor, condamnaţii la moarte cărora încă nu li se confirmase data execuţiei aşteptau în această sală fără să scoată o vorbă, auzind cum ceilalţi urcă pe eşafod şi spun ultimele cuvinte. Ofiţerul japonez strigase: Trăiască împăratul! Trapa se deschisese şi aproape imediat urmase un bufnet.

Dar la ce bun o astfel de atitudine din partea lui, un coreean? gândi Choi Sang-

min. Nu făcuse nimic pentru țara lui, cum nici țara lui nu făcuse nimic pentru el. Nu credea în ceva deosebit. Se gândi la părinții săi, își imagină suferința lor la auzul veștii despre moartea lui și își dădu seama că nu le putea oferi nici o scuză întemeiată pentru ea decât cei cincizeci de yeni pe lună.

În timp ce așteptau în anticamera morții, un gardian condamnat, pe nume Kenji Mogami, cânta tot felul de cântece. Lucraseră împreună în același lagăr timp de câteva săptămâni. Era poreclit Leul-de-munte și, chiar dacă nu făcuse rău nimănui, urma să moară și el. Choi Sang-min își aminti cum cânta un australian și cum îl făcuse să tacă, dar asupra lui Kenji Mogami nu avea nici o putere. Un ofițer japonez valsa singur. Apoi fură duși în celule.

Nu reuși să doarmă. Se simțea aproape chinuitor de viu și de treaz, și voia acum să guste și să fie conștient de fiecare secundă din viața lui. Ca să nu mai oscileze între panica provocată de faptul că nu putea evada și furia provocată de faptul că nu-și primea cei cincizeci de yeni, încercă să-și aducă aminte de felul în care ceilalți se comportaseră înainte de execuție.

Ura pentru marea țară a coreenilor! strigase un coreean în timp ce urca cele treisprezece trepte fatale.

Ce mare țară a coreenilor? se întrebă Choi Sang-min. Cum rămâne cu cei cincizeci de yeni? Eu nu sunt coreean. Eu nu sunt japonez. Eu fac parte dintr-o colonie. Unde sunt cei cincizeci de yeni? Unde?

Tatăl lui, un țăran obișnuit, voise să-l țină la școală, dar vremurile erau grele, și, după trei ani petrecuți la școala elementară, unde învățase câteva mituri japoneze și ceva din istoria Japoniei, se angajase servitor la o familie coreeană. Avea masă și casă, primea doi yeni pe lună și bătăi aproape în fiecare zi. Avea opt ani. La doisprezece ani se angajase la o familie japoneză, unde avea masă și casă, primea șase yeni pe lună și, din când în când, câte o bătaie bună. La cincisprezece ani auzise că japonezii angajau gardieni pentru lagărele de prizonieri de război prin alte părți ale imperiului. Solda era de cincizeci de yeni pe lună. Sora lui, de treisprezece ani, se angajase să meargă la Manchukuo ca fată de companie pentru aceeași sumă. Îi spusese că avea să aline suferințele soldaților japonezi internați în spital și, la fel ca el, de-abia aștepta să plece. Întrucât sora lui nu știa carte, îi pierduse urma, iar acum, când știa ce făceau fetele de companie[56], încerca să nu se gândească la ea, iar, când se gândea, spera de dragul ei că e moartă.

Deşi avea multe nume – cel coreean, Choi Sang-min, cel japonez, primit în Pusan, Akira Sanya, la care trebuia să răspundă, cel australian, pe care-l foloseau gardienii acum, Varanu –, îşi dădu seama că habar nu are cine e cu adevărat. Unii condamnaţi la moarte aveau idei clare despre Coreea şi Japonia, despre război, istorie, religie, dreptate. Choi Sang-min îşi dădu seama că nu are idee de nimic. Pe de altă parte, nu i se părea că ideile celorlalţi sunt mai bune decât a nu avea nici o idee. Fiindcă nu erau ideile lor, ci ideile lozincilor, emisiunilor de la radio, discursurilor, manualelor din armată, aceleaşi idei pe care şi le însuşeau odată cu bătăile interminabile pe care le primeau în timpul instrucţiei militare japoneze. În Pusan fusese pălmuit fiindcă vorbise prea încet sau nu luase poziţia de drepţi regulamentară, fiindcă fusese prea coreean, fusese pălmuit ca să înveţe cum să-i pălmuiască pe alţii – din toate puterile. Choi Sang-min nu mai suporta. Ar fi vrut să fugă de acolo, înapoi, acasă. Dar ştia că, dacă fugea, avea să fie pedepsit, ba, şi mai rău, familia lui avea să fie pedepsită. Era pălmuit, aşa i se spunea, ca să devină un soldat japonez puternic, dar ştia că n-avea să devină niciodată soldat japonez. Avea să fie doar un gardian, şi gardienii erau mai puţin decât oameni – cei care aleseseră capitularea în faţa morţii.

Aşteptându-şi execuţia, Choi Sang-min încerca disperat să găsească o idee care să fie numai a lui. Spera că în noaptea aceea lungă îi va veni în sfârşit o idee care să-l lumineze, o idee care să-l facă să înţeleagă şi, în acelaşi timp, să-i aducă liniştea. Spera să fie ca ofiţerul japonez care credea în împărat sau ca gardianul coreean care credea în Coreea. Poate ar fi fost bine să ceară mai mult decât cei cincizeci de yeni. Dar nu-i veni nici o idee, veni doar dimineaţa, mult prea curând.

În timp ce se lumina, îşi dori liniştea, acel sentiment pe care-l încercase prima oară în copilărie, când slujea familia japoneză. Capul familiei era inginer, studiase în Scoţia. Purta costume din tweed şi, ca şi britanicii, avea un câine care mânca mult mai bine decât Choi Sang-min, fiind hrănit cu aceleaşi bucate alese ce se serveau la masa familiei japoneze. Câinele era răsfăţat de familie, iar una dintre îndatoririle zilnice ale lui Choi Sang-min era să-l plimbe. Câinele avea ochii mari şi smucea din cap ori de câte ori se uita la Choi Sang-min, aşteptând ca băiatul să-i mai arunce un os. Într-o zi, câinele mersese cu Choi Sang-min la piaţă. Choi Sang-min o apucase pe o scurtătură, pe nişte străzi lăturalnice, şi îşi zdrelise un deget de la picior într-o cărămidă lăsată în drum. Ridicase furios cărămida iar câinele îl privise cu toată încrederea şi afecţiunea, smucind din cap, aşteptând ca Choi Sang-min să arunce cărămida, aşa cum făcea cu mingea sau cu oasele. Dar Choi Sang-min îi repezise cărămida în cap, iar şi iar, până când

mâinile i se înroşiseră şi se încleiaseră de sânge şi de creier.

Vânduse câinele unui măcelar pe zece yeni şi apoi se întorsese la familia japoneză. Aerul era înmiresmat, o boare de vânt îi răcorea faţa, fiecare om de pe drum părea că-i zâmbeşte prietenos, se simţea extraordinar de liniştit şi împlinit. Ce n-ar fi dat acum să aibă aceeaşi senzaţie, să trăiască din nou acea clipă de euforie, acea putere şi libertate ciudate care-l cuprinseseră după uciderea altei fiinţe! Dar în celula lui nu avea ce să ucidă ca să retrăiască momentul, curând alţii aveau să-i savureze moartea, la fel cum şi el, cândva, savurase uciderea câinelui din casa inginerului japonez. Pe măsură ce se lumina tot mai mult – pe măsură ce îşi vedea tot mai clar mâinile, apoi coapsele şi apoi picioarele –, simţi cum stomacul i se face ghem de groază. Căci Choi Sang-min ştia acum că nu se va mai vedea niciodată în lumina dimineţii.

Se împotrivi când gardienii veniră să-l ducă la spânzurătoare. Văzuse un gândac şi voise să-l omoare. Dar nu mai era timp. După ce-i legară mâinile la spate, un medic îl întrebă printr-un translator dacă vrea să ia ceva ca să se calmeze. Choi Sang-min începu să urle. Vedea şi acum gândacul. Luă patru tablete de fenobarbital ca să se liniştească, dar corpul îi era prea încordat, drept care vomită tabletele imediat. Înainte ca medicul să-i facă o injecţie cu morfină, Choi Sang-min reuşi să strivească gândacul cu călcâiul cizmei. Simţind cum îl apucă greaţa şi ameţeala, ieşi din sală şi se îndreptă spre spânzurătoare sprijinit de doi soldaţi, de-o parte şi de alta. Totul se întâmpla foarte repede. Când intrară în curte văzu doi saci cu nisip lângă un perete. Erau poate o duzină de oameni, poate mai mulţi, şase pe eşafod, alţii jos. Soldaţii îl împinseră pe o rampă acoperită cu paie până la spânzurătoare. Rămase surprins când văzu cât de groasă era funia. Ca un odgon de vapor. Nodul mare, puternic, i se păru de o brutalitate care-l bucură într-un fel. Înţeleg, ar fi vrut să-i spună funiei. Mă aştepţi cu nerăbdare. Gândea calm, chiar detaşat, doar faţa i se contracta. Atâţia oameni, şi nici unul nu vorbea, şi faţa lui se contracta în continuare. Lateral, poate la cinci metri de el, era deschisă o altă trapă, folosită deja, din care se ridica o funie întinsă bine. Îşi dădu seama că de capătul ei, ascuns vederii, atârna Kenji Mogami.

Îl întrebară dacă vrea să spună ceva. El ridică privirea. Undeva, un clopot anunţa o oră. Vru să spună că are o idee. Cineva râse înfundat. Privi în jos, la soldaţi şi la ziarişti. Nu avea nici o idee. Primise cincizeci de yeni, cincizeci de yeni nu erau mare scofală, darămite o idee. cincizeci de yeni nu erau nimic. Pe trapa din faţa lui văzu linii trase cu creta marcând locul unde trebuia să stea cu picioarele. cincizeci de yeni! vru el să spună. Soldaţii continuară să-l ţină de braţe. Văzu

liniile de cretă, ca nişte bolovani albi. Lăsă capul jos şi cineva i-l acoperi cu o glugă. Închise ochii, apoi îi deschise. După luni de zile ce parcă nu se mai terminaseră, acum totul se întâmpla prea repede. Simţea pânza, întunericul părea într-un fel mai înspăimântător decât noaptea ochilor lui, drept care îi închise din nou. Dimineaţa era deja toridă. Se înăbuşea sub glugă. Simţi cum nodul funiei i se lasă pe umeri şi, în acelaşi timp, îşi dădu seama că cineva îi leagă gleznele împreună. Dădu să le spună să umble mai încet, să aştepte, dar cu un brânci tare, hotărât, simţi cum funia i se strânge în jurul gâtului şi singurul sunet pe care-l scoase fu un icnet involuntar. Nu mai putea să respire. Faţa îi zvâcnea, nu mai putea s-o stăpânească. Nu putea nici să-i scuipe, cum spera că făcuse Kim Lee când îl omorâseră. Soldaţii care-l ţineau de braţe îl traseră doi paşi în faţă. Acum ştia că stă pe liniile făcute cu cretă pe trapă. Ultimul lui gând fu să se frece la nas, dar simţi cum podeaua de sub el dispare brusc şi auzi cum cade trapa. Opriţi! dădu el să urle. Cum rămâne cu cei cincizeci…

9

Anii trecură. Cunoscu o asistentă medicală pe nume Ikuko Kawabata, o tânără ai cărei părinţi pieriseră în timpul bombardamentelor asupra oraşului Kobe, în ultimele luni de război. După război, fratele ei murise de foame. Şi oraşul acela era un pustiu plin de ruine şi moloz, iar povestea lui Ikuko era atât de comună, încât tânăra, ca mulţi alţii, prefera s-o ţină pentru ea.

Ikuko avea pielea lucioasă şi un semn mare din naştere pe obrazul drept, lucruri care îl impresionau inexplicabil pe Nakamura mai mult decât ar fi fost dispus să recunoască. Ikuko avea şi un zâmbet leneş, pe care el îl găsea şi erotic, şi enervant. Cu zâmbetul acela încerca ea să pună capăt oricărei discuţii în contradictoriu. Nu că lui Nakamura nu i-ar fi plăcut, dar uneori i se părea că e semn de prostie şi slăbiciune de caracter.

Prin Ikuko, Nakamura găsi de lucru la un spital, mai întâi ca infirmier, apoi ca magazioner. Era bucuros că nu se mai ocupa de bursa neagră, fiindcă nu era nici prea rentabilă şi nici prea sigură, mai ales că grija lui permanentă era să nu fie demascat şi dat pe mâna americanilor. Chiar şi la noul lui serviciu evita compania celorlalţi – dar mulţi se comportau la fel şi, din ce vedea Nakamura,

toată lumea părea să înțeleagă de ce atât de mulți oameni se țineau deoparte, lipsiți de dorința de a fi înțeleși. Nakamura se mută cu Ikuko din două motive: ca să păstreze distanța față de ceilalți și din dorința de a avea pe cineva lângă el. Tânăra era sănătoasă și o bună gospodină, iar el era recunoscător că găsise o femeie cu asemenea virtuți.

În ciuda susceptibilității lui, începu să joace go cu un medic de la spital și, de-a lungul anilor, obiceiul se transformă în încredere, iar încrederea se transformă într-o prietenie rezervată. Doctorul Kameya Sato, un om liniștit și modest, originar din Oita, era devotat pacienților și avea un fix: spre deosebire de alți colegi, nu purta halat alb. Sato era un jucător de go mult mai bun decât Nakamura, motiv pentru care, într-o seară, fostul maior îl întrebă pe chirurg cum se face că juca go atât de bine.

Domnule Kimura, fiecare lucru are structura lui, răspunse Sato. Numai că noi n-o vedem. Ideea e s-o descoperim și să pornim de la ea.

Îi fu clar că răspunsul lui nu-l lămurise prea mult pe fostul militar. De aceea, împungându-l ușor, cu două degete, în burtă, continuă:

Dacă vreau să scot un apendice, încep de aici, separ mușchii potrivit structurii pe care am învățat-o la Kyushu și scot apendicele inflamat fără a pune în pericol viața pacientului și fără a-l stresa prea mult.

Apoi cei doi discutară despre Kyushu, una dintre cele mai bune facultăți de medicină din Japonia. Nakamura își aminti că citise un articol despre câțiva medici care fuseseră judecați și condamnați la închisoare pentru ceea ce americanii numeau vivisecția unor piloți americani fără anestezic. Articolele și condamnările îi stârniseră mânia la vremea respectivă și acum abordă subiectul la fel de vehement, conchizând:

Minciuni americane!

Sato ridică ochii de pe tabla de go, apoi îi lăsă jos și așeză o piesă neagră pe tablă.

Eu am fost acolo, domnule Kimura, zise el.

Nakamura îl privi lung, până când chirurgul, atât de blând, ridică ochii din nou și îi întoarse privirea cu aceeași intensitate.

Am lucrat ca rezident acolo, aproape de sfârşitul războiului, cu profesorul Fukujori Ishiyama. Într-una din zile a trebuit să aduc un pilot american dintr-un salon în care era păzit. Pilotul era foarte înalt, cu nasul foarte îngust şi părul roşu, cârlionţat. Avea o rană de glonţ, îl împuşcase un soldat care ajutase la capturarea lui. Mă credea pe cuvânt. I-am arătat targa pe rotile şi s-a întins pe ea. Mi se spusese să nu-l duc în sala de operaţii, ci într-o sală de disecţii din departamentul de anatomie.

Nakamura îl privi intrigat.

Şi acolo?

Acolo pilotul m-a crezut pe cuvânt. I-am arătat masa de disecţie. Sala era plină de medici, asistente şi alţi rezidenţi, ca şi de ofiţeri de armată. Profesorul Ishiyama încă nu sosise. Americanul s-a ridicat de pe targă şi s-a întins pe masa de disecţie. Şi mi-a făcut cu ochiul. Ştiţi cum fac cu ochiul americanii. Mi-a făcut cu ochiul şi a zâmbit. De parcă am fi conspirat împreună.

Apoi a fost anesteziat şi profesorul Ishiyama l-a operat, spuse Nakamura.

Sato luă o altă piesă de go în palmă şi îi şterse cu degetul mare faţa lucioasă, ca o lentilă, ca şi cum ar fi masat un ochi vânăt, lipsit de vedere.

Nu, zise Sato. Doi infirmieri l-au legat de mâini şi de picioare, de trunchi şi cap, cu curele de piele prinse de masă. Profesorul Ishiyama a sosit şi el şi s-a adresat celorlalţi. A spus că disecţia pacienţilor muribunzi oferă date ştiinţifice importante, care îi vor ajuta pe soldaţii noştri în marile bătălii care urmează. O astfel de operaţie nu era deloc uşoară, dar toate marile realizări ştiinţifice cereau sacrificii şi abnegaţie. În acest mod, ca medici şi oameni de ştiinţă, ei se dovedeau slujitori de nădejde ai împăratului.

Nakamura privi tabla de go, dar gândul nu-i mai era la joc.

Mi-aduc aminte cât de mândru mă simţeam că sunt acolo, adăugă Sato.

Tot ce spunea Sato i se părea foarte clar lui Nakamura – la urma urmei, acelaşi argument, formulat altfel în funcţie de împrejurări, îi influenţase şi lui întreaga viaţă de adult şi, chiar dacă nu gândi astfel, ritmurile şi tiparele familiare ale poveştii lui Sato îl asigurară că profesorul Ishiyama, chiar şi fără anestezic, proceda corect şi etic.

Americanul n-a opus rezistență, continuă Sato. Nici nu-și închipuia ce se va întâmpla cu el. Înainte ca profesorul Ishiyama să înceapă operația, ne-am înclinat cu toții spre pacient, ca la o operație obișnuită. Poate că asta l-a și liniștit. Profesorul Ishiyama mai întâi i-a secționat abdomenul și i-a tăiat o parte din ficat, iar restul l-a cusut la loc. Apoi i-a scos vezica biliară și o parte din stomac. Americanul, care la început păruse a fi un tânăr inteligent și plin de vitalitate, părea acum bătrân și slab. Gura îi fusese astupată, dar foarte repede a fost clar că nu mai putea țipa. În cele din urmă, profesorul Ishiyama i-a scos inima. Care încă mai bătea. Când a pus-o pe cântar, greutățile au tremurat.

Povestea lui Sato trecu peste Nakamura ca un râu umflat care se revarsă peste o grămadă de bolovani. Îl împresură mai întâi ușor, apoi năvăli asupra lui și, în cele din urmă îl acoperi. Dar nimic din el nu se clinti. Și, cu toate că povestea dovedea că tot ceea ce declaraseră americanii era adevărat și că el, Nakamura, greșise, motivele operației i se păreau atât de justificate, încât nu vedea nimic deosebit în faptul că un om fusese operat pe viu, deplin conștient de ce se întâmplă cu el.

A fost o experiență ciudată, dar, la început, nici nu m-am gândit prea mult la ea, continuă Sato. La urma urmei, era război. Apoi alți piloți au fost operați la fel – unuia i-a fost deschis mediastinul, altuia i-au fost secționate rădăcinile nervilor faciali. La ultima operație la care am asistat medicii au găurit craniul unui american în patru locuri și i-au vârât un bisturiu în creier ca să vadă ce se întâmplă.

Jucau go într-o mică grădină amenajată pentru personalul spitalului. Era primăvară și, când Sato se opri, Nakamura auzi o pasăre cântând, înainte de căderea serii. Un arțar din apropiere transforma ultimele raze lungi ale soarelui în fire tremurate de întuneric și lumină.

După război, profesorul Ishiyama s-a spânzurat în celulă, zise Sato. Americanii i-au prins și pe alții, i-au condamnat la moarte, pe urmă le-au comutat pedepsele pentru ca, într-un târziu, să-i elibereze pe toți. O vreme am crezut că mă vor judeca și pe mine, dar am depășit de mult faza asta. Vor să dea totul uitării, ca și noi, de altfel.

Sato împinse spre Nakamura ziarul pe care îl citise.

Uitați-vă la asta!

Arătă spre un mic articol care era însoțit de o fotografie. Articolul era despre actele de caritate ale domnului Ryoichi Naito, fondatorul Băncii de Sânge Japoneze, o companie de succes, care cumpăra și vindea sânge.

Am colegi care au lucrat cu domnul Naito în Manchukuo. Domnul Naito i-a condus acolo pe câțiva dintre cei mai buni specialiști ai noștri în experimente similare. Vivisecții. Și multe altele. Testarea armelor biologice pe prizonierii de război. Antraxul. Și ciuma bubonică, din câte am auzit. Testarea aruncătoarelor de flăcări și a grenadelor pe prizonieri. A fost o operațiune amplă, cu sprijinul celor mai înalte eșaloane. Azi, domnul Naito este o persoană publică foarte respectată. De ce? Fiindcă nici guvernanții noștri și nici americanii nu vor să răscolească trecutul. Pe americani îi interesează cercetările noastre în domeniul războiului biologic; îi ajută în pregătirea războiului împotriva sovieticilor. Noi am testat armele astea pe chinezi; chinezii vor să le folosească pe coreeni. Cu alte cuvinte, i-au spânzurat numai pe ghinioniști sau pe cei neînsemnați. Sau pe coreeni. Acum, americanii vor să facă afaceri.

Și noi suntem victimele războiului, spuse Nakamura.

Sato rămase tăcut. Nakamura simțea în adâncul sufletului că el, ca și poporul japonez, era un om cumsecade, onorabil, acuzat pe nedrept. O victimă, da – el, Ikuko, camarazii lui care fuseseră executați, Japonia însăși. Acest sentiment explica tot ce i se întâmplase și chiar adăuga o anumită măreție vieții lui nefericite, plină de pericole și secrete, de identități false și alienare față de ceilalți. Dar povestea lui Sato îl prinsese. I se părea că în ea există perspectiva, chiar dacă îndepărtată, a unei eliberări divine.

Știți zgomotul acela ciudat care se aude înainte de sfârșitul unui cutremur? întrebă Sato.

În lumina difuză, fața lui obosită își pierdea conturul.

După ce încetează zgâlțâiala aia nebună și toate obiectele – tablourile, oglinzile, geamurile în ramele ferestrelor, cheile prinse în cârlige – toate obiectele tremură și scot un zgomot ciudat? continuă el. Iar afară, tot ce știm pare să fi dispărut pentru totdeauna?

Bineînțeles, răspunse Nakamura.

De parcă întreaga lume ar tremura pentru ultima oară?

Da.

Când talerul din oţel inoxidabil al cântarului a vibrat sub inima americanului, am auzit acelaşi zgomot. De parcă întreaga lume ar fi tremurat.

Sato zâmbi enigmatic.

Ştiţi de ce avea încredere în mine?

Profesorul Ishiyama?

Nu, pilotul american. Halatul meu alb îi spunea că îl voi ajuta.

10

Nakamura şi Sato nu mai discutară despre trecutul lui Sato. Dar ceva din povestea lui începu să-l sâcâie pe Nakamura. În următoarele luni jucară go din ce în ce mai puţin. Acum, chirurgul – care i se păruse un companion agreabil şi interesant – i se părea oarecum anost şi obositor, şi jocurile deveniră mai mult o povară decât o plăcere. Mai mult de-atât, simţea că, într-un mod straniu, inexplicabil, sentimentul era reciproc. Sato nu mai trecu pe la magazie ca să fumeze o ţigară cu Nakamura, iar Nakamura se trezi că evită acele aripi ale spitalului unde ar fi putut da de Sato. În cele din urmă, încetară să mai joace go împreună.

În timp ce se îndepărta de Sato, Nakamura se apropia de alţi oameni, găsea destulă forţă în el ca să fie mai deschis. Treptat, înţelese că erau mulţi ca el – oameni cumsecade, mândri, care îşi făcuseră datoria şi erau hotărâţi să nu le fie ruşine – care se considerau şi ei victime ale războiului. Şi îşi dădu seama că luase sfârşit perioada în care nu erai ceea ce spuneai că eşti, în care nu erai ceea ce păreai a fi şi în care lumea îşi amintea numai lucrurile despre care se putea vorbi. Când ultimii criminali de război fură eliberaţi, Nakamura renunţă la orice subterfugiu şi, hotărând că e mai bine să ducă o viaţă onorabilă prin recunoaşterea adevărului, îşi reluă numele adevărat. În anul următor, se însură cu

Ikuko.

Avură două fiice, copii sănătoși care, pe măsură ce creșteau, ajunseră să-și iubească mult tatăl atât de blând. La vârsta de șase ani, mezina lor, Fuyuko, fu cât pe-aci să moară după ce fusese lovită de un autobuz școlar. Amintirea care-i rămase de neșters din momentele acelea era a tatălui la căpătâiul patului ei, zi și noapte, cu capul plecat. Fiicelor lui li se părea că vine dintr-o altă lume, așa cum se încheia el greșit la cămașă, cum uita să-și pună cureaua, cum avea grijă să nu strivească păianjenii, pe care-i prindea și-i scotea afară, sau țânțarii, pe care refuza să-i omoare.

Numai el simțea stranietatea din miezul acestei transformări în ceea ce el considera a fi un om bun. Oare era vorba de ipocrizie? De căință? De vină? De rușine? Era intenționată sau inconștientă? Era o minciună sau adevărul? La urma urmei, supervizase multe morți – poate, simțea el uneori, cu o mândrie aproape sălbatică, ce i se părea de netăgăduit și deloc contradictorie, și contribuise la unele din ele. Dar nu simțea nici un fel de responsabilitate: timpul îi erodase memoria fărădelegilor comise și o umpluse cu fapte bune și cu circumstanțe atenuante. Cu trecerea anilor, descoperi că e bântuit numai de faptul că era bântuit atât de puțin de tot ce se întâmplase.

Mai mult din curiozitate decât din optimism, Nakamura făcu cerere de angajare la Banca de Sânge a Japoniei în primăvara anului 1959. Spre surprinderea lui, fu acceptat la interviu. Luă trenul de Osaka într-o dimineață de iarnă. La sediul băncii, așteptă până la prânz, când fu poftit nu în sala de ședințe, cum se aștepta el, ci în biroul spațios al directorului. I se spuse să ia loc și, din nou, să aștepte. Biroul era pustiu. După un sfert de oră, ușa din spatele lui se deschise, și o voce îi spuse să nu se întoarcă, să rămână pe loc. Simți cum degetele celuilalt îi desenează o semilună pe ceafă. Apoi, în spatele lui, vocea începu să recite:

Pe mare, cadavre în valuri,

În munți, cadavre pe iarbă…

Nakamura știa, desigur, Umi Yukaba, poemul străvechi care devenise atât de cunoscut în timpul războiului, încât fiecare comunicat radio despre o luptă – în

care se anunța invariabil că soldații japonezi au preferat să moară ca niște eroi decât să suporte dezonoarea predării – începea cu el. Nakamura recită ultimele două versuri ca pe o parolă:

Murim lângă împărat

Și nu privim în urmă.

Simți din nou mâna pe ceafă.

O ceafă zdravănă, mai rar așa ceva, spuse cel din spatele lui.

Nakamura se întoarse și ridică privirea. Părul îi albise, era țepos acum, omul arăta și mai trupeș, dar fața lui, chiar dacă mai lăsată și toată numai zâmbet, semăna în continuare cu o aripă de rechin.

Trebuia să-ți văd ceafa. Trebuia să mă asigur că ești cel care speram că ești. Eu nu uit niciodată.

Surprinzând privirea întrebătoare a lui Nakamura, Kota îl lămuri:

Câțiva camarazi din Manchukuo au fost de părere că aș putea face treabă bună aici.

Restul interviului fu o formalitate, ca și cum totul ar fi fost stabilit de mult. Când Nakamura dădu să plece, Kota îl felicită pentru noul lui post. În seara aceea, acasă, Nakamura aproape că izbucni în lacrimi povestindu-i lui Ikuko tot ce se întâmplase.

Cum să răspunzi unui asemenea gest de bunătate? o întrebă el pe Ikuko.

După mai multe decenii, un tânăr jurnalist japonez naționalist, Taro Ootomo, care dorea să lămurească nenumăratele interpretări greșite date rolului jucat de Japonia în Marele Război din Asia de Est, se duse să-l intervieveze pe distinsul

colonel Shiro Kota, care tocmai împlinise o sută cinci ani. Jurnalistul citise câteva articole pe care Kota le publicase în reviste zen la sfârşitul anilor ’50, despre profundele baze spirituale ale bushido. Kota susţinea că japonezii – inspiraţi de zen – ajunseseră la convingerea că, în ultimă instanţă, nu există nici o diferenţă între viaţă şi moarte, şi tocmai această convingere îi făcuse atât de puternici din punct de vedere militar, în pofida lipsurilor materiale. Dar când, împreună cu un medic şi o echipă de la televiziunea locală, ajunse acasă la Kota, pregătindu-se să-i ureze la mulţi ani, Taro Ootomo nu găsi pe nimeni.

Taro Ootomo era un tip energic şi ingenios, drept care insistă, ajungând chiar să o viziteze pe fiica lui Kota, Ryoko, s-o asigure de bunele lui intenţii, şi sperând ca ea să-i înlesnească o întrevedere cu veteranul. Ryoko însă îi tăie elanul, spunându-i că tatăl ei nu discută cu străinii, mai ales despre război şi despre participarea lui la el, care erau atât de uşor de mistificat. Tatăl ei încerca, la această vârstă matusalemică, să devină un fel de Buddha, îi zise ea lui Taro Ootomo.

Ootomo înţelese repede că pe Ryoko nu o prea interesa tatăl ei. Hotărând că e mai bine s-o ignore, organiză sărbătorirea zilei lui Kota cu mai mulţi prieteni naţionalişti. Voia o ceremonie demnă şi decentă, care să-i omagieze pe veteranii de război, dar şi să aducă în atenţia publicului baza spirituală greşit înţeleasă a războaielor purtate de Japonia în secolul XX. Dar, de fiecare dată când se ducea la Kota, părea să nu găsească pe nimeni acasă.

Ceva din purtarea lui Ryoko şi refuzul lui Kota de a deschide uşa îl făcură să intre la bănuieli pe Taro Ootomo, şi jurnalistul chiar le dădu glas într-o seară, la un pahar cu vechiul său coleg de şcoală, locotenentul de poliţie Takeshi Hashimoto.

Hashimoto îşi dădu şi el seama că ceva nu e în regulă. Nu fără eforturi, reuşi să verifice documentele privind asistenţa socială şi observă că Ryoko era împuternicită să administreze averea tatălui. Cu două luni înainte, din contul lui Kota fuseseră retrase două milioane de yeni. Hashimoto obţinu un mandat de percheziţie a apartamentului lui Kota. Apartamentul se afla într-un cartier cândva select, dar blocurile nu mai erau la modă şi în ultimii ani se degradaseră. Deasupra primului etaj erau fixate cuşti din sârmă rudimentare pentru tencuiala ce se desprindea de pe ziduri. Uşile liftului refuzară să se deschidă, motiv pentru care Hashimoto şi cei trei însoţitori se văzură nevoiţi să urce pe jos până la etajul şapte.

În apartamentul plin cu cărţi de poezie, Hashimoto găsi corpul mumifiat al unui bătrân întins în pat. Nu mirosea deloc. E mort de ani de zile, poate de zeci de ani, gândi Hashimoto. Întinzând mâna stângă, încet, Takeshi Hashimoto ridică cuvertura înflorată. Lichidele care se prelingeau din cadavrul descompus lăsaseră pete groase, negre, pe aşternut. În mijlocul acestui halo, cu pielea întinsă ca pergamentul peste oase, zăcea Shiro Kota.

Pe noptiera de lângă acest Buddha, acum mort, era marele jurnal de călătorie Calea îngustă spre nordul îndepărtat al lui Bashō. Hashimoto îl deschise la o pagină însemnată cu un fir de iarbă uscată.

Zilele şi lunile sunt călători ai eternităţii, citi el. Ca şi anii care trec.

11

În calitatea lui de comandant, ar fi trebuit să fie treaba lui John Menadue, dar John Menadue nu avea curajul s-o facă; de fapt, nu avusese curajul să facă mai nimic, nici pe Linie, nici după ce revenise în Australia. Dorrigo Evans primise o scrisoare de la Baker Bonox cum că nimeni nu vorbise cu văduva lui Jack Rainbow şi că John Menadue trebuia să-i înmâneze medaliile, dar încă nu reuşise s-o facă. Şi astfel, la câteva luni după ce se întorsese din luna de miere şi se lămurise că mariajul lui era cum era şi că decât însurat mai bine lipsă, Dorrigo Evans luă avionul spre Hobart. Îl găsi pe John Menadue într-un pub, la două uşi de pescăria lui Nikitaris.

În junglă, John Menadue descoperise că n-are stofă de lider. Unora, precum Şeful, rolul li se potrivea ca o mănuşă, gândea el. Dar nu şi lui, ceea ce era ciudat – fiindcă tatăl lui îl asigurase că e un lider înnăscut şi, ca să fii lider, trebuia să ai caracter. La Şcoala Hutchins i se spusese că e lider fiindcă numai liderii erau primiţi la Şcoala Hutchins. Era predestinat să fie lider, ca toţi liderii înnăscuţi, cum erau toţi băieţii de la Hutchins. Şi aşa, lumea îi tot repetase că e lider, şi astfel John Menadue – datorită educaţiei primite şi a relaţiilor, datorită caracterului de netăgăduit şi destinului irevocabil – se înscrisese la şcoala de ofiţeri. John Menadue crezuse tot ce i se spusese, se crezuse lider, până să ajungă pe Linie. De-abia atunci înţelesese că interesul lui nu era să-i ajute pe alţii, ci să-şi salveze propria piele şi că tatăl lui avusese dreptate în privinţa caracterului, dar

nu şi a fiului.

John Menadue ştia ce înseamnă autoritatea. Iar în ziua aceea, în pub-ul aflat la două uşi de pescăria lui Nikitaris, cu o farfurie plină de scrumbie, la fel de arătos ca întotdeauna, cu aceleaşi principii de viaţă ca întotdeauna, John Menadue ştia că nu are nici urmă de autoritate. Se întreba cum de exista aşa ceva într-un om ca Dorrigo Evans – un fustangiu de cea mai joasă speţă, mai mult urât decât frumos, un singuratic ce se ascundea în mulţime, un ins sensibil doar la autoritatea pe care o deţinea el printr-un act ofensator de graţie al lui Dumnezeu –, pentru care hatârul făcut lui John Menadue părea un gest banal, fără prea mare importanţă.

Îmi pare rău, îi zise John Menadue lui Dorrigo Evans. Am fost la doamna Les Whittle. Dar n-aş mai putea s-o fac din nou. Îţi mai aduci aminte de Les?

Da. A fost neașteptat de bun în rolul lui Robert Taylor din Podul Waterloo. Făcea pereche cu Jack Rainbow, dacă-ți poți închipui.

Asta nu-mi amintesc. Știai că a murit?

Nu.

Într-un lagăr din Japonia. Muncă silnică într-o mină de cărbuni sub Marea Japoniei. Se murea de foame acolo. La sfârşitul războiului, yankeii au paraşutat alimente în lagărele de prizonieri. Containere din oţel, fiecare cu câte 200 kg de alimente. Pluteau uşor – ca nişte păpădii vara, cum remarca un prizonier. Băieţii de-abia aşteptau să le deschidă. Pe urmă containerele au început să aterizeze, rupând acoperişurile, strivind tot ce le ieşea în cale. Unul din ele, plin cu batoane de ciocolată Hershey, a căzut pe Les şi l-a făcut terci.

John Menadue îi dădu o cutie de pantofi cu câteva panglici şi medalii. Pe cap era lipită o etichetă cu numele şi adresa doamnei Jack Rainbow.

Ce fel de moarte mai e şi asta? întrebă John Menadue, fixând cu privirea cutia de pantofi. Un om care moare de foame ucis de un container cu alimente? Trimis de-ai noştri? Plin cu ciocolată Hershey. Pentru numele lui Dumnezeu, Dorrigo, batoane de ciocolată, nici mai mult, nici mai puţin! Ce zici de asta?

Tu ce-ai zis?

Ce trebuia. Minciuni. E o femeie plină de demnitate. Mică și îndesată. Dar plină de demnitate. Mi-a ascultat minciunile. Și mult timp n-a spus nimic. Pe urmă a spus: Știți? N-am avut timp să-l cunosc cu adevărat. Ăsta-i lucrul cel mai trist. Aș fi vrut să-l cunosc mai bine.

Doamna Jack Rainbow locuia lângă Neika, la câțiva kilometri dincolo de sătucul din pădurea de pe coasta muntelui ce se înalță deasupra orașului Hobart. Auzind cum Dorrigo Evans întreabă de Neika, barmanul îi arătă un ins mărunțel care era șofer pe camionul fabricii de bere Cascade și care mergea chiar într-acolo cu un transport. Îl putea lăsa pe drum și, la întoarcere, după două ore, îl putea aduce înapoi.

La ieșirea din Hobart începu să ningă. Camionul avea un singur ștergător de parbriz, care de-abia se ținea să nu cadă și care descoperea doar un con dintr-o lume a iernii unde eucalipții și ferigile îngreunate de zăpada proaspătă se aplecau peste drum. Restul se prefăcea în alb, ca și gândurile lui Dorrigo Evans. Scoase o mână pe fereastră și împunse aerul cu degetele, încercând să vadă dacă exista o altă modalitate, neștiută de el, de a opri sângerarea acelei artere femurale. Degetele lui apăsau și împungeau golul, frigul, albul, nimicul.

V-au înghețat, zise șoferul observând cum își mișcă degetele. De asta nu mă despart de ele, adăugă el, ridicând de pe volan o mână ascunsă într-o mănușă de lână. Altfel aș muri cât de frig e. Eu și Scott[57] al Antarcticii.

Urcară anevoie muntele, trecură prin Fern Tree și pe lângă Neika. Ajunși pe celălalt versant, șoferul îl lăsă pe Dorrigo Evans aproape de intrarea într-o fermă, doi stâlpi acoperiți de licheni și o poartă stricată, căzută lângă o cărare acoperită de zăpadă. Casa era dărăpănată, albul și liniștea aduse de ninsoare o făceau să pară pustie. Gardurile și palierele de hamei stăteau într-o rână, iar în unele locuri se prăbușiseră la pământ. Șoproanele arătau și ele obosite; un cuptor mic, pentru uscat hameiul, se îndoia sub propria greutate.

O găsi într-un șopron acoperit cu ciment, unde bătea untul. Purta o fustă din bumbac imprimată cu hibiscuși roșii învolburați și un pulover de lână vechi, împletit de mână și destrămat la un cot. Picioarele îi erau neepilate și pline de jurituri. Pe față i se citea doar o brumă de speranță, iar colțurile gurii i se lăsau în jos în riduri fine.

Dorrigo Evans se prezentă și spuse numărul regimentului din care făcuse parte,

dar, până să mai adauge ceva, femeia îl duse prin bucătărie, încălzită de o sobă așezată chiar în mijloc, în camera de zi, rece și întunecată. I se adresă cu „domnule colonel“. Când Dorrigo o asigură că nu e nevoie, femeia îi spuse „domnul Evans“. Dorrigo se așeză într-un fotoliu mult prea tare și jilav.

Printr-o ușă deschisă văzu un perete lambrisat până în tavan, dat cu vopsea crem, lucioasă, iar în față un pat de fier. Dorrigo Evans speră ca femeia să fi fost fericită acolo, cu Jack. Și-i imagină împreună, într-o noapte de iarnă, cum avea să cadă și acum, peste doar câteva ore, încălziți, poate privind focul din șemineu cum se preface în tăciuni, în timp ce Jack trăgea dintr-un Pall Mall.

12

Avem cinci copii, spuse ea. Doi băieți și trei fete. Gwennie e leită taică-său. Mezinul, Terry, s-a născut după plecarea lui Jack, n-a apucat să-și vadă tatăl.

Urmă o tăcere lungă. Dorrigo Evans învățase, din vremea când lucra în cabinet, să-i aștepte pe oameni să spună ce au pe suflet.

N-am suportat să fiu singură, zise ea într-un târziu. Mi-e frică să fiu singură. După ce Jack a plecat la război, am dormit împreună cu toți copiii, continuă ea, și amintirea o făcu să zâmbească. Toți șase într-un singur pat. E de râs, nu?

Un ceainic începu să fluiere, și femeia dispăru în bucătărie. Dorrigo regretă că o lăsase să-i ia mantaua. Femeia reveni cu o cană mare, ciobită, de email verde, și ce mai rămăsese dintr-o prăjitură mare, cu cremă.

E tare liniște aici, zise ea. Mai ales atunci când ninge. Ca o pătură mare. De asta-mi place să-i am pe copii în preajmă. Dar cei mici sunt la sora lui Jack acum, iar cei mari sunt la școală… Lui Jack îi place mult zăpada, dar, Doamne, uneori simt liniștea asta.

Îi întinse farfuria cu prăjitură, dar Dorrigo refuză. Lăsă farfuria pe o măsuță, împinse cu degetul arătător firimiturile dinspre marginea farfuriei spre interior, apoi, fără să ridice privirea, întrebă:

Credeți în dragoste, domnule Evans?

Era o întrebare neașteptată. Dorrigo înțelese că nu trebuie să răspundă.

Eu cred că dragostea o faci. Nu ți-o dă nimeni de-a gata. O faci tu.

Femeia se opri, așteptând poate să-i afle părerea, dar, când văzu că Dorrigo Evans rămâne tăcut, păru că prinde curaj și continuă:

Așa cred eu, domnule Evans.

Spuneți-mi Dorrigo! Vă rog!

Dorrigo. Chiar așa cred eu, Dorrigo. Credeam că eu și Jack o vom face.

Se așeză și îl întrebă dacă poate să-și aprindă o țigară. Nu fuma niciodată când era Jack acasă și pufăia ca o locomotivă, spuse ea, acum însă îi era de ajutor – fiindcă el nu mai era…

Pall Mall, nu? zise ea, scoțând o țigară din pachetul de un roșu aprins. Jack nu fuma Woodbine. Prefera ceva mai select, ca să compenseze toate înjurăturile alea. Mereu voia să fie nițel cam cocoș Jack al meu. Cocoș și căzut în cioc dup-o puicuță bună, spunea, ce prost n-ar fi fericit?

Trase din țigară, o lăsă în scrumieră și o privi lung. Întrebă, fără să ridice ochii:

Dar credeți în dragoste, domnule Evans?

Rostogoli capătul țigării în scrumieră.

Credeți?

Afară, gândi el, dincolo de acest munte și de zăpada lui, era o lume alcătuită din milioane și milioane de oameni. Îi vedea în orașele lor, în căldură și lumină. Vedea și casa aceasta, atât de îndepărtată și izolată, atât de departe, și avu senzația că, acestei femei și lui Jack, chiar dacă pentru scurt timp, ea trebuie să le fi părut întreg universul, cu ei doi în centru. Și, preț de o clipă, nu mai era aici, ci la King of Cornwall, cu Amy, în camera pe care o credeau numai a lor – cu marea, soarele și umbrele, cu vopseaua albă care se desprindea de pe glasvanduri, cu încuietoarea ruginită, cu briza dinaintea serii, iar noaptea cu

zgomotul valurilor care se spărgeau de țărm – și își aminti cum și camera aceea păruse a fi centrul universului.

Eu nu cred, zise ea. Nu, nu cred. E un cuvânt prea mic, domnule Evans. Am o prietenă în Fern Tree care predă pianul. E o tipă foarte muzicală. Eu sunt afonă. Dar într-o zi îmi spunea că fiecare încăpere are o notă. Nu trebuie decât s-o găsești. A început să cânte, sus, jos, sus, jos. Și brusc am auzit cum o notă, ricoșată din pereți, s-a ridicat din podea și a umplut locul cu un sunet perfect. Un sunet minunat. Ca și cum ai arunca o prună și o livadă întreagă s-ar întoarce la tine. Știu, e greu de crezut, domnule Evans. Două lucruri complet diferite, o notă și o încăpere care se găsesc una pe alta. Suna… perfect. Sunt caraghioasă? Ce credeți, domnule Evans, asta să fie dragostea? Nota care se întoarce la tine? Care te găsește chiar și atunci când nu vrei să fii găsit? Într-o zi găsești pe cineva și tot ce e acel cineva se întoarce la tine într-un mod ciudat, ca un sunet? Ca un sunet care se potrivește. E minunat. Știu că nu explic prea bine tot ce cred. Nu mă prea pricep la cuvinte. Dar asta eram noi. Eu și Jack. Nu ne-am cunoscut cu adevărat. Nu sunt sigură că mi-a plăcut totul la el. Poate în unele privințe îl enervam și eu. Dar eu eram camera, iar el era nota aceea, și acum nu mai e. Și totul e tăcut.

Am fost cu Jack, începu el. La sfârșit. Ar fi dat orice pentru un Pall Mall.

13

Salteaua avea cocoloașe și un mic crater în mijloc, umplut nesatisfăcător cu un tricou vechi, de fotbalist. Se întoarse pe o parte, dându-se după contururile ei, după văile și câmpiile, povârnișurile, depresiunile și râpele ei. Luând forma saltelei, pătrunse în ea, vârându-și genunchii sub genunchii ei, coapsele sub coapsele ei și, lăsându-și un cot pe șoldul ei, o împresură cu un braț și astfel o ținu bine. Părea a fi o mare ușurare să vorbească despre atâtea lucruri care-i frământau pe amândoi fără să se încurce în cuvinte. Ea nu suporta să fie singură. Poate că amândoi căutau căldura. Poate că se agățau unul de celălalt ca să scape de liniște. Sperând ca sunetul acela să se întoarcă. Amândoi știind că persoana de alături era conștientă că sunetul nu se va întoarce niciodată. Auzea cum lapovița începea să mănânce acoperișul de tablă. Îi era de ajuns să-i fie cald cu ea. Poate că la asta se reducea totul. Se simțea nespus de bătrân. În iulie împlinea treizeci și

patru de ani. Rămaseră aşa, fără cuvinte, până când auzi claxonul camionului în faţa casei.

După ce Dorrigo plecă, femeia lăsă să cadă medaliile în foc. După câteva zile răscoli scrumul şi, o clipă, nu-şi dădu seama ce era metalul acela topit din fărașul cu cenușă pe care-l goli în curtea de păsări. Nouăsprezece ani mai târziu, marele incendiu din ’67 mistui totul în calea lui. Ferma de hamei, condusă acum de fiul ei, casa din lemn şi casa mai nouă, din cărămidă, fotografiile cu ea şi Jack, totul pieri în flăcări. Şi, peste metalul medaliilor, pe jumătate îngropat în curtea de păsări, se aşternu un nou strat de scrum. După alţi zece ani, din locul acela răsăriră ferigi, tufe de corn şi mirt, până când ceea ce fusese visul vieţii lui Jack deveni o pădure adevărată, iar din pădure căzură frunze, scoarţă şi ramuri şi, după încă o vreme, scrumul dispăru sub alte straturi de lemn putred, turbă şi viaţă nouă.

Femeia se mărită cu un bărbat mai tânăr care se purtă frumos cu ea, şi ea se purtă frumos cu el, dar nu mai era acelaşi lucru care fusese între ea şi Jack Rainbow. Bărbatul muri într-un accident de tractor, şi astfel femeia îi supravieţui şi lui.

Spre sfârşitul vieţii, îşi dădu seama că nu-şi mai amintea cum arăta Jack. Nici cum vorbea, cum mirosea, cum o ţinea şi o mângâia, pufăind încet din Pall Mall, în timp ce afară ningea întruna. Uneori, înainte să adoarmă, i se părea că simte fumul ţigărilor lui. Uneori îşi amintea sunetul unei încăperi. Dar nu putea păstra mirosul sau gândul, sau sunetul, şi somnul o ducea undeva, mai adânc, din ce în ce mai departe. Se străduia, dar nu-şi putea aminti nimic, doar că, o vreme, nu mult, nu fusese singură şi nu-i fusese frig.

În timp ce camionul cobora muntele, Dorrigo Evans vorbi cu şoferul aşa cum vorbesc uneori cei care nu se cunosc, explicându-i pe scurt de ce se afla acolo.

Au avut ceva, zise Dorrigo. El e mort, eu sunt viu, el însă a avut ceva care mie mi-a fost străin.

Ce anume?

El a fost un cuplu.

Un cuplu, repetă şoferul. Maică-mea şi taică-meu, ei da, au fost un cuplu. Eu şi

cu nevastă-mea, mda, suntem ca șoarecele și pisica. În fiecare zi.

Debreie, apăsând tare pe frână, aproape ridicat în picioare, ca să negocieze una din multele curbe periculoase ale drumului ce traversa pădurea. Când drumul se îndreptă, vârî camionul în viteza a doua și continuă:

Un cuplu, noi? Nici pomeneală. Recunosc, e o femeie și jumătate. Dar dragoste…

Dragoste, spuse Dorrigo Evans. Da, cred că despre asta e vorba.

Șoferul cugetă cale de câțiva kilometri și adăugă:

Poate că multă lume nu cunoaște dragostea.

Dorrigo Evans nu se gândise niciodată la așa ceva.

Poate.

Poate că doar ne primim fața, viața, soarta, fericirea și nefericirea. Unii primesc mai mult, alții, la naiba, primesc un rahat. Cu dragostea e la fel. Ca halbele de bere, unele mai mari, altele mai mici. Primești mai mult, primești ceva pe fund, dai halba pe gât și asta e tot. O ai, și peste o oră n-o mai ai. Poate că n-avem nici un control. Nimeni nu face dragostea cum ar face un zid sau o casă. Te molipsești ca de o răceală. Te nefericește și apoi trece, și dacă-ți închipui că e altfel, te-nșeli amarnic.

Doar atât?

Asta e! De unde spuneați că sunteți?

De pe continent.

Mi-am închipuit, zise șoferul, pentru care această descoperire păru să explice și să pună capăt unei conversații mult prea personale.

În timp ce avionul de Melbourne vira și lua înălțime, Dorrigo Evans văzu prin hublou muntele acoperit de zăpadă pe fundalul cerului de un albastru perfect. Lumea este, gândi el. Doar este. Apoi se prefăcu în alb, ca și gândurile lui. Întinse o mână și împunse aerul cu degetele, ca și cum încă ar fi putut găsi artera

femurală la timp.

Frigul pătrunde pe aici, spuse o voce plăcută în acel cocon de intimitate ascuns în vuietul asurzitor al motoarelor. Dorrigo Evans se întoarse şi de-abia atunci îşi dădu seama că lângă el şedea o femeie atrăgătoare. Bluza ei galben-albastră, cu un desen complicat, descoperea începutul unui decolteu bine conturat de sânii foarte albi.

Într-adevăr, zise el.

Unde mergeţi?

Dorrigo zâmbi.

V-au înghețat mâinile, după cât se pare, adăugă ea.

Asta e, spuse el, brusc conştient că stătea cu degetele întinse, apăsând şi împungând golul, frigul, albul, nimicul.

---

[49] Locuitori ai insulei Formosa, vechiul nume al Taiwanului (n.red.)

[50] O serie de lupte desfăşurate în Papua, între japonezi şi trupele aliate alcătuite în cea mai mare parte din australieni (iulie-noiembrie 1942) (n.tr.)

[51] Crucişător al marinei germane în al Doilea Război Mondial; a fost distrus de aviaţia britanică în 1944. (n.red.)

[52] Castelul Colditz de lângă Leipzig, unde erau închişi ofiţerii aliaţi care evadau din lagărele de concentrare (n.tr.)

[53] Navele care îi duceau în Japonia pe prizonierii de război (n.tr.)

[54] Duke Ellington (n.tr.)

[55] Tennyson, Ulise, în op. cit., p. 21 (n.tr.)

[56] În original, comfort women, femei silite de japonezi să se prostitueze în folosul armatei. Erau adevărate sclave sexuale (n.red.)

[57] Robert Scott (1868–1912), explorator britanic (n.tr.)

În această lume

călcăm pe acoperișul iadului

privind lung florile.

Issa

1

DE CÂTEVA SĂPTĂMÂNI, Tenji Nakamura vorbea cam răguşit. După un lung interviu pentru postul de director adjunct al serviciului contabilitate, îşi frecă gâtul înţepenit şi descoperi o umflătură ciudată. Nu-i dădu atenţie – nu-şi permitea să-i dea atenţie, fiindcă postul din cadrul serviciului personal îl solicita mai mult ca oricând, iar acum, că avea mari şanse de promovare, nu-şi permitea să se gândească la boală.

Dar gâtul începu să-l doară. Când văzu că înghite mâncarea din ce în ce mai greu, hotărî s-o reducă la minimum, limitându-se la un regim alcătuit în mare parte din supă de boabe de soia. De-abia după câteva zile în care tuşi cu sânge apelă la doctor. Diagnosticul fu clar: cancer la gât.

Tumora fu extirpată şi, chiar dacă vocea îi rămase afectată de operaţie, Nakamura primi această lovitură cu bărbăţie. Ajunsese să se considere un supravieţuitor, drept care noua lui voce, firavă, subţire, era ca un privilegiu pentru el. Se simţea binecuvântat până la Dumnezeu. Dar, trei luni mai târziu, când îşi palpă gâtul, dădu peste o mică gâlmă. Încercă să nu se gândească la ea. Dar gâlma crescu şi urmă o nouă operaţie, împreună cu radioterapie, care îl slăbi şi îl îmbătrâni peste măsură. Glandele salivare erau terminate, Nakamura putea înghiţi acum numai alimente moi şi cu mare greutate. În tot acest calvar îşi dădu seama ce femeie extraordinară era Ikuko. Fiindcă Ikuko se îngrijea de el zi şi noapte, mereu senină, fără să fie deranjată de corpul lui uscat şi urât mirositor. În timp ce se recupera după ravagiile provocate de chimioterapie, Nakamura văzu cât de plăcut, cât de proaspăt mirosea soţia lui, cât de frumos îi lucea pielea, ca şi cum corpul ei ar fi fost întruchiparea a tot ce era mai bun. Uneori se simţea copleşit de sănătatea pe care o radia, ce părea că se exteriorizează cel mai bine prin zâmbetul ei leneş, aproape permanent.

În fiecare dimineaţă, înainte de a pleca la serviciu, Ikuko se trezea cu două ore mai devreme ca să-i pregătească tot ce-i trebuia. Nakamura îi admira firea practică, dar cel mai mult se bucura de prezenţa şi atingerea ei. După o vreme, de-abia aştepta s-o vadă lângă el, să-l mângâie cu dosul degetelor pe faţă. Şi, chiar dacă Ikuko nu suporta să stea degeaba – cum spunea ea mereu –, clipele în

care stătea lângă el erau cele mai importante din viaţa lui. Atunci nu se temea de nimic, durerea era din nou suportabilă, chiar dacă pentru scurt timp, şi se întreba cum de nu băgase în seamă bunătatea soţiei lui până acum.

Mai mult de-atât: căci bunătatea soţiei scotea tot ce era mai bun în el. Îşi purta boala cu stoicism şi umor. Încerca să-i viziteze pe alţii care erau într-o stare mai gravă decât el şi chiar ajuta o organizaţie filantropică a cărei activitate includea hrănirea bătrânilor imobilizaţi la pat. Era mai blând şi mai atent cu absolut toţi: cu familia, cu prietenii, cu vecinii, chiar şi cu străinii. Tenji Nakamura era uluit de câtă bunătate descoperise în el. Sunt, hotărî el, un om bun. Iar acest gând îl făcea să reziste cu linişte şi detaşare în faţa cancerului, atitudine care îi uimea pe toţi cei care îl cunoşteau.

2

În aceste momente, când era fragil, dar îşi recăpăta puterea, când îşi dădu seama cât de binecuvântată îi era viaţa, Tenji Nakamura primi o scrisoare de la Aki Tomokawa, care făcuse parte din plutonul pe care îl comandase la calea ferată. Vechiul lui caporal îşi căuta comandantul de câţiva ani şi îşi exprima speranţa ca această scrisoare să ajungă în sfârşit la el.

Tomokawa întotdeauna îl iritase pe Nakamura cu îngustimea minţii şi cu servilismul lui. Acum însă, fostul maior îl vedea într-o lumină cu totul nouă – ca pe un om bun şi nobil, cu care împărţise şi bune, şi rele. Nakamura era impresionat de loialitatea lui Tomokawa, care i se părea pe măsura bunătăţii soţiei lui, a bunăvoinţei fiicelor lui, care stăteau de vorbă cu el în fiecare seară, ceea ce îl obliga să răspundă la fel. Din ziua aceea, la Shinjuku Rashomon, când îşi văzuse numele pe lista celor suspectaţi de crime de război, îşi impusese să evite orice legătură cu vechii camarazi şi – în afară de întâmplarea care îl făcuse să lucreze pentru Kota – nu se abătuse de la regulă.

Acum însă, această abordare i se părea şi egoistă, şi absurdă. Vremea răzbunării din partea Aliaţilor trecuse de mult. Tomokawa, care ajunsese în insula Hokkaido, din nordul Japoniei, părea că dăduse de urma multor camarazi, ştiind unde-i duseseră valurile vieţii. Mai mult de-atât, un grup de ingineri de la calea ferată care făceau parte din vechiul lor regiment se întorsese în Thailanda – cum

se numea Siamul acum – şi găsise scheletul ruginit al primei locomotive care călătorise pe calea ferată Siam-Birmania în 1944. Acum o restaurau ca s-o aducă înapoi, în Japonia, unde ar fi putut fi expusă la Sanctuarul Yasukuni în amintirea măreţei lor realizări.

Auzind de fapta lor extraordinară, Tenji Nakamura îşi dădu seama că, pe lângă celelalte binecuvântări de care se bucurase de-a lungul vieţii, acum nu mai avea de ce să se teamă. Teama dispărând, acum voia să fie mândru, să se împărtăşească din mândria altora. Scrisoarea lui Tomokawa marca în mintea lui clipa în care scăpa în sfârşit de povara fricii cu care trăise din ziua aceea la Shinjuku Rashomon. În ciuda bolii, Nakamura hotărî să meargă la Sapporo, oraşul acela rece din nordul îndepărtat, ca să-şi reîntâlnească vechiul camarad.

Ajunse în toiul iernii, când locuitorii se pregăteau pentru festivalul anual al zăpezii. Nakamura văzuse la televizor că tema festivalului din 1966 erau monştrii care deveniseră atât de populari în filmele şi serialele TV japoneze. Din taxiul care îl duse de la aeroport la apartamentul lui Tomokawa văzu cum soldaţi din Forţele de Autoapărare Japoneze ajutau la ridicarea unor sculpturi de gheaţă gigantice.

Şoferul insistă să le numească în timp ce treceau pe lângă ele: Gamera, ţestoasa care scotea foc pe nări, Godzilla, Uriaşul Robo, Cobra Roşie, cu fruntea enormă şi dinţii de sus ieşiţi în afară, Mothra, omida uriaşă, Împăratul Ghilotină, cu capul şi tentaculele cât casa. Numele nu-i spuneau nimic lui Nakamura, dar fostul maior admiră măiestria artiştilor japonezi, neîmblânzitul spirit japonez pe care îl întruchipau aceste sculpturi.

Tomokawa locuia într-un bloc turn în care Nakamura se rătăci repede. Până să găsească apartamentul, de-abia mai răsufla de oboseală şi de frig. Şi totuşi – Tomokawa! Ce bucuros era să-l revadă! Era mai gras, mai chel şi, gândi Nakamura, chiar mai scund, dar acelaşi Tomokawa cu capul ca un morcov – chiar dacă morcovul avea pete cafenii, mai ales pe faţă, făcându-l să semene cu o reptilă. Şi, chiar dacă încă mai avea ceva enervant, Tomokawa se arătă atât de încântat să-şi vadă vechiul comandant, atât de sincer şi neafectat, încât ceea ce fusese enervant cândva era acum ceva de-a dreptul plăcut şi fermecător.

Soţia lui Tomokawa era şi mai scundă decât el, cu dinţii de jos ieşiţi în afară, dând impresia că mai mult mănâncă din cuvinte decât le rosteşte. În ciuda acestui lucru, sau poate chiar din cauza lui, era o femeie sigură de ea – poate

prea sigură, după părerea lui Nakamura, dar acesta preferă să vadă în familiaritatea ei exagerată o dovadă de căldură şi bunătate, calităţi care făceau din doamna Tomokawa o femeie deosebită.

Un om cu atâtea însuşiri alese, domnule comandant, spuse doamna Tomokawa, poftindu-l în camera de zi mobilată în stil occidental, cu cele două fotolii moi şi foarte încăpătoare. Militar, om de afaceri, Hokusai al nostru!

Tenji Nakamura îşi ascunse confuzia cu un zâmbet, nesigur dacă femeia îl confunda cu pictorul nemuritor sau doar mâncase o jumătate de cuvânt. Dar nu era nici o confuzie.

Mai pictaţi, domnule comandant?

Avea în mână o carte poştală militară pe care i-o dădu lui Nakamura. Pe ea era un mic desen cu Tomokawa în 1943, la calea ferată. Evident că doamna Tomokawa credea că Nakamura îl făcuse, fiindcă pe spate Nakamura scrisese o urare şi câteva cuvinte prin care o anunţa că Tomokawa era sănătos tun.

Afară se întunecase din cauza norilor aducători de zăpadă.

Iertaţi-mă, trebuie să-mi trag sufletul puţin, spuse Nakamura.

Ceru voie să se aşeze. Fotoliul occidental i se păru ordinar din punct de vedere spiritual şi incomod din punct de vedere fizic; avea senzaţia că e îmbrăţişat şi sufocat de o fiinţă monstruoasă. Călătoria îl obosise mai mult decât se aşteptase, iar doza de morfină pe care o luase, redusă la minimum ca să nu ajungă ameţit aici, părea că-l afectează mai mult decât de obicei.

Avea senzaţia că pluteşte în derivă, departe de orice, o senzaţie nu foarte neplăcută, şi în acelaşi timp devenea conştient de fiecare zgomot din cameră, de fiecare miros şi chiar de fiecare mişcare a aerului. Piesele de mobilier prinseseră viaţă, până şi nenorocitele alea de fotolii erau vii, şi brusc simţi că înţelege toate acele lucruri, dar, de fiecare dată când voia să-şi exprime această înţelegere în cuvinte, nu reuşea şi pace. Vru dintr-odată să plece acasă, dar ştia că aşa ceva nu era posibil decât după ce îşi încheia vizita protocolară la familia Tomokawa. Închise ochii, conştient că de jur împrejurul lui lumea trăia cum n-o bănuise niciodată că trăia şi, când, în sfârşit, se deschise spre această bucurie, îşi dădu seama că e pe moarte.

3

Cu trecerea anilor, Dorrigo Evans se îngrășă și căpătă un aer donquijotesc, de parcă viața ar fi tras de el din toate părțile, de parcă, după cum îi plăcea Ellei să spună, volumul lui era dat la refuz: impunător prin prezență, dar cu o detașare ciudată, dublată de o privire iscoditoare. Pentru cei care-l admirau, această detașare îi accentua farmecul, îi dădea un plus de eleganță. Pentru cei care îl criticau, era doar un alt element enervant care îl deosebea de alții. Își păstrase încăpățânarea atât de masculină. Ajutat de înălțime și de o ușoară gârbovire, înțelegea că lumea o ia drept semn de seriozitate și, într-un fel, îi convenea confuzia creată de această mască.

În deceniile de după război, simți cum îşi pierde entuziasmul şi, chiar dacă încercă din răsputeri să-l redeștepte cu șocurile și riscurile mai multor adultere, uneori simultane, crize de furie și manifestări de compasiune inutilă sau operații nesăbuite, nu reuși. Spiritul lui continua să dormiteze. Admira realitatea, ca medic o predica și încerca s-o practice. Dar, de fapt, se îndoia de existența ei. După ce făcuse parte dintr-un sistem de sclavi faraonic, ce avea în vârf un rege-soare divin, înțelesese că irealitatea era cea mai mare forță a vieții. Iar acum viața lui, simțea el, era o irealitate monumentală, în care tot ceea ce nu conta – ambițiile profesionale, dorința de parvenire, culoarea tapetului, mărimea unui birou sau spațiul de parcare personalizat – avea o importanță maximă, iar ceea ce conta cu adevărat – plăcerea, bucuria, prietenia, dragostea – era o chestie minoră. În jurul lui domneau obtuzitatea și, în general, nefirescul.

Descoperi că nu se mai temea de spațiile închise, de aglomerații, tramvaie, trenuri – de tot ceea ce îl presa în interior și îi obtura lumina –, dar vedea acum multe alte lucruri ca pe niște eschivări de la această lumină. Văzuse prea multe ca să se mai teamă de materialul acela de umplutură care ne îndoapă serile, zilele, anii, uneori cea mai frumoasă parte a vieții, dar i se părea oricum searbăd. Făcea însă față plictiselii, plictiseala nenumăratelor dineuri memoriale, a mic dejunurilor menite să adune cât mai multe fonduri pentru cauze nobile, a evenimentelor caritabile, cocteilurilor și petrecerilor din ce în ce mai oribile ce țineau până noaptea târziu și, mai târziu, a ședințelor consiliilor de administrație ale spitalelor și colegiilor, ale zecilor de instituții filantropice, cluburi și societăți

care insistau să-l aibă drept membru de onoare.

Toate îl plictiseau. Ella îl plictisea. Prietenii Ellei îl plictiseau. Când ajungea acasă, îl apuca durerea de cap. Era plictisit de propria persoană. Îl plictiseau din ce în ce mai mult operațiile de rutină, așa cum, de fapt, trebuiau să fie operațiile responsabile; complicațiile surveneau în timpul operațiilor neobișnuite, când lucrurile o luau razna, când de cele mai multe ori viețile pacienților erau puse în pericol sau se sfârșeau brusc, dar câteodată erau salvate. Se plictisea de partidele de sex cu femeile cu care își înșela soția, motiv pentru care, bănuia el, căuta s-o înșele și mai mult, imaginându-și că undeva trebuie să fie una care să-l scoată din starea aceea de toropeală, somnul ciudat al sufletului. Din când în când o femeie îl înțelegea greșit și spera într-o viață alături de el. Dorrigo o lecuia repede de această maladie romantică. Ulterior, femeile considerau că-l interesează doar plăcerile trupului; de fapt, nimic nu-l interesa mai puțin.

Cu cât mergea mai departe, cu atât morile de vânt se îndepărtau de el. Se gândea la cum concepeau pedeapsa vechii greci, eșecul în a obține tot ce-ți dorești mai mult. Sisif reușește să împingă stânca până în vârful dealului, dar stânca se rostogolește la vale, și Sisif trebuie să coboare ca să-și ia cazna de la capăt. Tantal, mereu însetat și înfometat, care aduce muritorilor ambrozia și nectarul zeilor, este condamnat să stea într-un lac și să se uite cum apa scade de fiecare dată când se apleacă să bea, iar ramura încărcată de roade de deasupra capului se ridică de fiecare dată când întinde mâna după ea. Poate că acesta era Iadul, conchise Dorrigo, repetarea la nesfârșit a aceluiași eșec. Poate că ajunsese deja în Iad. La fel ca Socrate, care își descoperă sufletul nemuritor când bea cucuta și moare, Dorrigo descoperea adevăratul obiect al dragostei lui acolo unde era mereu absent: la alte femei care nu erau Amy.

Când văzu că pasiunea îl părăsește, apelă la o paradă de senzualitate care i se păru și mai jalnică decât sexul frust. Era ridicolă, comică, incredibilă și, desigur, nu putea fi subiect de conversație în cadrul evenimentelor la care participa alături de înalta societate din Melbourne. I-ar fi plăcut să râdă de propria persoană, așa cum era, în compania altor persoane, dar pur și simplu i se părea imposibil.

Știa că în el se ascundea bine o nemulțumire latentă pe care n-o putea atinge și nici înțelege, o nemulțumire sinonimă cu neantul, frustrarea lucrului neterminat. Bea – de ce să nu bea? Câteva pahare de vin la prânz, uneori un whisky în ceaiul de dimineață, un cocteil sau două înainte de cină (un obicei luat de la un maior

american când era în Kobe, cu trupele de ocupație), un pahar de vin, brandy sau whisky după cină, și iar un pahar de whisky înainte de culcare, și tot așa. Trecea de la o stare de spirit la alta mult mai rapid, nu se mai putea controla și uneori devenea răuvoitor. Ca un leu căruia i-a trecut timpul, își rănea frecvent soția cu vorba, cu indiferența, cu reacția lui violentă la sârguința cu care ea își dovedea afecțiunea față de el. Țipase la ea imediat după înmormântarea tatălui ei, fără nici un motiv, întemeiat sau neîntemeiat. Voia s-o iubească, își dorea s-o poată iubi; se temea că o iubește dar nu așa cum ar trebui să-și iubească bărbatul femeia – voia s-o silească să-și dea seama, să recunoască faptul că nu era făcut pentru ea, pentru ca reacția ei să-l trezească din toropeală. Aștepta un deznodământ care nu mai sosea. Iar suferința ei, durerea, lacrimile, tristețea, în loc să pună capăt hibernării sufletului său, mai mult o accentuau.

4

Ella nu concepea să trăiască fără să iubească. Fusese iubită de părinți, pe care, la rândul ei, îi iubea fără rezerve. Dragostea ei era pur și simplu rațiunea ei de a fi, mereu în căutarea unor ființe sau obiecte asupra cărora să se reverse. Își asculta soțul cu toată atenția când îi vorbea despre problemele de la spital, suferea odată cu el când pierdea un pacient. Era alături de el în luptele pe care le dădea cu birocrația absurdă care, susținea Dorrigo, îl omora nu numai pe el, ci și sistemul de asistență medicală din Australia, cu toți chirurgii care nu erau de acord cu metodele lui.

Acum, la maturitate, părul ei vopsit, cândva negru ca pana corbului, stârnea și mai mult admirația altor femei, ca și pielea smeadă, calmul și stilul elegant, compasiunea față de ceilalți și firea ei prietenoasă. Trupul împlinit și fața radioasă o făceau să pară mai viguroasă decât i-ar fi permis vârsta. Bărbaților le plăcea cum arată, cum se mișcă, picioarele ei arse de soare vara, și cum zâmbea, atentă, ori de câte ori ei vorbeau despre ei înșiși. Singurul cusur al frumuseții ei era nasul ușor cârn care, privit din anumite unghiuri, o făcea să pară aproape o caricatură. Majoritatea bărbaților însă nu observau acest lucru. Spre deosebire de Dorrigo, pe care acest amănunt îl deranja din ce în ce mai mult, până când – imediat ce se trezea și când ajungea acasă – nu mai văzu altceva la ea.

Ella credea atât de mult în Dorrigo și în viața lui, încât îi repeta opiniile de parcă ar fi fost ale ei, iar felul în care o făcea reușea întotdeauna să-l enerveze. Lua-i-ar naiba de birocrați, spunea ea, nu doar pacienții vor avea de tras de pe urma lor! Sau începea să peroreze despre incompetența unor chirurgi.

În timp ce asculta, Dorrigo nu vedea decât nasul ei ușor cârn, din cauza căruia fața care cândva i se păruse atât de frumoasă arăta acum aproape caraghioasă, și se gândea că femeia asta nu era deloc frumoasă, ci mai degrabă o ciudățenie a naturii. Și, de fiecare dată când o auzea repetând un lucru spus de el cu o lună sau o săptămână în urmă, rămânea uimit de banalitatea lui și de devotamentul cu care ea repeta ceva ce acum lui i se părea stupid, fără valoare. Pe de altă parte, dacă Ella ar fi îndrăznit să sugereze doar că ceea ce spunea el era banal și absurd, i-ar fi sărit țandăra imediat. Avea nevoie de aprobarea ei, dar, obținând-o fără nici o rezistență, pur și simplu o disprețuia.

Și cu copiii lor Ella se declara de acord, spre iritarea lui Dorrigo.

Treaba părinților e să aibă grijă de ei, iar treaba lor e să învețe să trăiască pe propriile picioare, îi spunea el.

Apoi încerca să-și ascundă frustrarea, mutându-și privirea în altă parte, ca să nu se concentreze asupra nasului ei cârn.

Dar sunt de acord cu tine, replica ea. Total de acord. Dacă părinții nu-și fac treaba, ce rost mai avem?

Dorrigo, copiii, prietenii ei, familia ei mult mai numeroasă – existența lor o ajuta să înțeleagă lumea. Cu ei, lumea era un loc mult mai mare și mai frumos decât fără ei. Dacă spera ca Dorrigo s-o iubească la fel cum îl iubea ea, iar speranța îi era înșelată, nu însemna că nu trebuia să-l iubească. Problema era că îl iubea. Dragostea ei era irațională și nu avea să cedeze în fața rațiunii. Deși își dorea să fie împărtășită, dragostea ei, în ultimă instanță, nu cerea așa ceva.

Când Dorrigo era plecat noaptea de acasă, Ella stătea în pat, trează, neputând să adoarmă. Se gândea la el și la ea și se simțea nespus de tristă. Avea încredere în el, dar nu era proastă. Îi repeta cuvintele și își însușea opiniile lui nu fiindcă n-ar fi fost în stare să gândească și singură, ci fiindcă așa era construită ea, să-și dorească să trăiască prin alții. Fără dragoste, ce mai era lumea? Doar niște obiecte, lucruri, lumină, întuneric.

A naibii birocrație! Ce chirurg incompetent! Vai, sărmanul de el! spunea ea. Iar și iar. Apoi, inexplicabil, plângea până i se terminau lacrimile.

5

Câteva minute, Tenji Nakamura nu spuse nimic. Încerca să-și amintească de Japonia în care crezuse înainte să meargă la război; o Japonie frumoasă, nobilă, plină de energie, pe care o slujise din tot sufletul, cu toată puritatea de care era în stare. Dar amintirea prizonierilor de război care îi făceau portretul, lui și oamenilor lui, în ziua aceea, în Siam, nu-i dădea pace, de ce anume nu-și dădea seama, și acel efort de memorie sau poate efectul morfinei îl făcu să uite la ce se gândea. Acum se gândea doar la cum, dincolo de zidurile apartamentului, acei monștri înghețați păreau să amenințe orașul, monștrii înghețați pe care-i văzuse în drum spre familia Tomokawa, monștrii înghețați pe sub care va trece din nou, la întoarcere. Își dădu seama că Tomokawa îi vorbea, drept care încercă să se concentreze, dar monștrii păreau că sunt în cameră acum.

Știți, la început mi-a fost cumplit de frică să nu mă considere criminal de război, spunea Tomokawa, dar Tomokawa arăta ca monstrul Gamera. Și mă gândeam: Ce ironie! Fiindcă nu le păsa decât de ce le-am făcut prizonierilor Aliați.

Nakamura auzea vocea lui Tomokawa, dar vedea o țestoasă uriașă care arunca flăcări pe nări.

Și când mă gândesc ce le-am făcut chinezoilor în Manchukuo! spunea țestoasa mirosind a pucioasă. Și ce ne-am mai distrat cu femeile lor!

Nakamura își veni în fire și privi în jur stânjenit, dar doamna Tomakawa nu-și auzea soțul, era în bucătărie.

Sunt sigur că n-ați uitat, nici n-aveați cum, continuă țestoasa gigantică – despre care Nakamura trebuia să-și spună din nou că, de fapt, era Tomokawa. Prin comparație, prizonierii au scăpat ieftin și ar trebui să fie mândri de ce-au realizat cu calea ferată. Dar să ne spânzure numai pentru asta, și nu pentru ce le-am făcut chinezoilor! Mi se pare absurd. Oricum, asta-i părerea mea.

Doamna Tomokawa reveni cu de-ale gurii, iar Tomokawa, care brusc arătă din nou a om, schimbă subiectul. Nakamura se gândi la cât de bine judeca Tomokawa lucrurile. Construiseră în doar cincisprezece luni o cale ferată pe care englezii spuneau că n-o puteau da gata nici măcar în șase ani. Se frecă la gât, unde o nouă gâlmă îi apăruse chiar în ziua aceea, cel puțin așa i se părea lui, fiindcă o simțea cum creștea în el în fiecare oră a fiecărei zile și în fiecare minut al fiecărei ore, mâncându-l pe dinăuntru. Încercă, desigur, să n-o pipăie. Se forță să nu se mai gândească la ea și să se concentreze asupra a ceea ce-l preocupa din ce în ce mai mult: războiul, căci și acesta creștea în el.

Înfruntaseră boala, foamea și raidurile aeriene ale Aliaților. Nu era ușor să-i faci pe bolnavi să muncească, dar cum ar mai fi construit calea ferată dacă s-ar fi bazat numai pe prizonierii sănătoși, care aproape că nici nu existau? Înțelese că poate cândva ar fi putut fi acuzat de moartea a sute de romusha și de prizonieri de război. Câți anume? Habar n-avea.

Dar într-o junglă nesfârșită, unde transportul era dificil, unde boala și moartea erau la ordinea zilei, el știa că își făcuse datoria, cu altruism, devotament și onoare. Calea ferată fusese un triumf al spiritului japonez. Dovediseră că spiritul lor putea triumfa acolo unde europenii, cu toată tehnologia lor superioară, nici nu îndrăzniseră să încerce. Fără capacitatea de a fabrica șine, dezmembraseră în întregul Imperiu linii neimportante din punct de vedere strategic – în Java, Singapore și Malaysia – și le transportaseră în Siam. În absența mașinilor grele, apelaseră la miracolele pe care spiritul le înfăptuiește cu ajutorul corpului. Nu avusese cum să pună capăt acelor morți fiindcă Linia trebuia construită pentru împărat și nu putea fi construită altfel. Nakamura își aminti toate acestea cu o tristețe care, simțea el, înnobila moartea camarazilor lui și ai lui Tomokawa, atât a celor care muriseră de boală în junglă, cât și a celor care fuseseră spânzurați de americani.

Îi lăsă în pace și se întoarse cu gândul la copilăria lui, și aici încercă să rămână în preajma unui copil care își trăise viața după o ordine firească nerostită. Dar știa că nu mai e copilul acela – că într-un fel, undeva, renunțase să mai înțeleagă lumea ca el. Auzi din nou vocea lui Ikuko, îi văzu zâmbetul prostesc, enervant, și se simți cuprins de o rușine amestecată cu teroarea. Lucrurile pe care le crezuse drepte și adevărate fuseseră, toate, nedrepte și false, și el odată cu ele. Dar cum de fusese posibil? Cum de ajunsese aici? Începu să-și simtă sfârșitul aproape și i se făcu frică, nu pentru că avea să moară, ci pentru că simțea că nu trăise așa cum ar fi vrut. Iar Tenji Nakamura nu înțelegea de ce.

Înțelegea că undeva, în acea bunătate pe care soția și fiicele lui o apreciau atât de mult, acea bunătate ce salvase viața unui țânțar, era aceeași bunătate fermă care îi permisese să-și dedice viața, în ciuda suferinței și a îndoielilor, imperiului și împăratului. Iar această bunătate se deosebea de grija răbdătoare a lui Ikuko, de faptul că ea se scula cu două ore înainte să ajungă la serviciu și de atingerea degetelor ei pe obraz. Era o altfel de bunătate, a cărei întruchipare era și avea să fie împăratul. Pentru ea și pentru el vărsase Nakamura sângele altora și l-ar fi vărsat de bunăvoie și pe-al lui. Își spuse că, punându-se în slujba acestei bunătăți cosmice, descoperise că nu era un singur om, ci mai mulți oameni, că putea face cele mai îngrozitoare lucruri pe care în alte împrejurări le-ar fi considerat reprobabile dacă n-ar fi știut că serveau bunătatea supremă. Căci mai presus de orice iubea poezia, iar împăratul era o poezie dintr-un singur cuvânt – poate, gândea el, cea mai importantă poezie – o poezie ce cuprindea întregul univers și transcendea toată moralitatea și toată suferința. Și, ca tot ce făcea parte din marea artă, se situa dincolo de bine și de rău.

Și totuși – într-un fel la care nu îndrăznea să cugete prea mult – această poezie se transformase în oroare, monștri și cadavre. Era conștient că găsise în el o forță inepuizabilă de a-și înăbuși compasiunea, de a jongla cu cruzimea spre propria delectare, căci, pe lângă această bunătate cosmică, viața omului nu avea nici o valoare. În timp ce fotoliul lui Tomokawa părea că-l strânge din toate părțile, se întrebă brusc: dar dacă aceasta fusese doar o mască a răului absolut?

Ideea i se păru prea înspăimântătoare ca să n-o alunge. Într-unul din rarele sale momente de luciditate, Nakamura își dădu seama că în corpul lui iminentă era nu o bătălie între viață și moarte, ci între visul în care se închipuia un om bun și acest coșmar cu monștri de gheață și cadavre care se târăsc de colo-colo. Și, cu aceeași voință de fier care îl ajutase atât de mult în jungla siameză, în ruinele Shinjuku Rashomon și la Banca de Sânge a Japoniei, hotărî ca de acum încolo tot ce făcuse în viață să fie opera unui om bun.

Simți cum se însenin ează. Întotdeauna se pusese necondiționat la dispoziția imperiului și a împăratului. Voia să le spună copiilor că pleacă împăcat cu sine spre lumea de dincolo, unde îl așteaptă părinții și camarazii lui. Dar ideea propriei bunătăți i se părea din ce în ce mai greu de strunit. Uneori, la atingerea lui Ikuko, ideea era aproape să dispară, când vedea pielea femeii, încă frumoasă în ciuda vârstei, când îi vedea zâmbetul ușor nătâng și înțelegea instinctiv că bunătatea ei era ceva ce lui îi lipsea. Încerca să-și amintească lucrurile bune făcute în viață – separat de voința împăratului, de ordine și autoritate – cu care

putea să construiască o altă idee despre bunătate, care să-i demonstreze că fusese bun în viață. Își amintea că îi oferise chinină unui medic australian. Și că violența cu care fusese bătut un prizonier îl făcuse să sufere enorm. Dar aceste gânduri lăsau loc unei deznădejdi generale, amestecate cu imagini ale unor ființe scheletice ce se târau prin ploaie și noroi, motiv pentru care, printre monștrii din apartamentul lui Tomokawa, începu să vadă acele cadavre peste tot, în mijlocul ploii fără sfârșit și a focurilor iadului. Și Tenji Nakamura înțelese că aceste morți fuseseră primite de cei care sălășluiau în acele epave cu aceeași ostilitate cu care propria lui moarte avea să fie primită de corpul său.

Îl mai țineți minte pe pictorul ăla? întrebă Tomokawa. I-am spus nevesti-mi că nu-i vorba de dumneavoastră, dar ea o ține pe-a ei. Era australian. Era amic cu un sergent. Cu ăla care cânta noaptea. Și când te gândești ce povești îngrozitoare se spun despre noi! Dacă prizonierii cântau… înseamnă că nu le era chiar atât de rău.

Cum am trăit noi, gândi Nakamura.

A fost cea mai fericită perioadă din viața mea, spuse Tomokawa.

Dincolo de gândurile lui Nakamura, zăpada se lăsa peste lume, fără încetare, ștergând tot ce exista. Curând avea să moară, și tot ce era bun și tot ce era rău n-avea să mai conteze. Monștrii aveau să se topească și să se ascundă în oceanul negru. O clipă i se păru că miroase a DDT și văzu multe lucruri: Sato ridicând privirea de pe tabla de go ca să spună ceva, păduchii părăsind cadavrul unui băiat, un bărbat mai puțin decât un bărbat prăbușindu-se în noroiul dintr-o porțiune defrișată a junglei. Simți cu toată ființa lui că își trăsese destinul pe sfoară. Tresări și se trezi. Habar nu avea cât timp dormise.

Doriți un sushi de crap, domnule comandant? întrebă doamna Tomokawa în felul ei ciudat, jumătate conversație, jumătate masticație.

Deși nu-l încerca nici o emoție, începu să tremure așa cum își imagina el că tremurase cântarul în clipa în care inima americanului fusese pusă pe el.

Îl iau de la piață. E un pic sărat, dar așa-l mâncăm noi, un pic sărat.

Nakamura clătină din cap.

În primăvara următoare, familia Tomokawa primi o carte poştală de la doamna Nakamura, care îi anunța că soțul ei murise. Doamna Nakamura nu amintea de ultimele lui vorbe fără șir, de crizele de nervi, de loviturile pe care le încasaseră de la el, ea și fiicele ei care aveau grijă de el, chiar și atunci când îl mângâiau pe obraz sau îi zâmbeau. Doamna Nakamura scria doar că soțul ei se stinsese cu o noapte în urmă, conștient că sfârșitul e pe aproape și, printre altele, fiind și poet amator, conform tradiției, își scrisese poezia în prag de moarte.

Un om cu frica lui Dumnezeu până la sfârşit, continua doamna Nakamura, s-a chinuit câteva ore, dar, slăbit de boală, a ajuns la concluzia că e peste puterile lui să scrie o poezie mai frumoasă decât cea a lui Hyakka, poezie care, spunea el, exprimă tot ce simțea el, dar mult mai frumos decât ar fi putut el s-o facă. Doamna Nakamura adăuga că, după părerea ei, domnul Nakamura fusese inspirat de vizita lui în plină iarnă la Sapporo, cu un an în urmă, și de aceea trimitea poezia familiei Tomokawa. Am fost toți alături de el până în clipa morții, își încheia doamna Nakamura mesajul. Fusese un om bun, care nu suportase să vadă pe nimeni suferind, nici măcar animalele. Știau că era un om norocos, binecuvântat, care dusese o viață demnă.

Doamna Tomokawa luă foaia de hârtie pe care fusese copiată poezia și o citi soțului:

Gheața iernii

se topește, apă limpede –

limpede e și inima mea.

6

Uneori mi se pare că e cel mai singur om de pe pământ, anunță Ella Evans într-o seară, la un dineu al comitetului executiv al Colegiului Chirurgilor. Și toată lumea izbucni în râs. Bătrânul Dorry? își imagină ea reacția celorlalți. Cel mai bun amic al băieților? Dorința secretă a oricărei femei?

Dar Dorrigo știa că Ella știe. Era singur în căsnicia lui, era singur cu copiii lui, era singur în sala de operații, era singur în numeroasele organizații medicale, sportive, filantropice și de veterani pe care le prezida, era singur când se adresa unei adunări de o mie de prizonieri de război. În jurul lui era un pustiu absolut, un gol impenetrabil îl învăluia pe acest om extrem de apropiat, de parcă ar fi trăit deja în alt loc – descifrând și încifrând mereu un vis nemărginit sau un coșmar neîncetat, era greu de știut – din care nu avea cum să scape. Era ca un far a cărui lumină nu putea fi reaprinsă. În visele lui își auzea mama chemându-l din bucătărie: Fiule, vino aici, fiule! Dar, când intra, bucătăria era întunecată și rece, numai grinzi carbonizate, scrum și miros de gaz, și nimeni nu era acasă.

Și totuși, Dorrigo Evans nu-și vedea căsnicia ca pe un loc al nimănui. Nici pe departe. În primul rând, își dădea seama că nu se cădea să-și considere căsnicia un eșec sau să creadă că n-o iubise pe Ella. În al doilea rând, așa cum se întâmplă în căsniciile aranjate – ce-i drept, în cazul lor, o aranjaseră ei între ei –, amândoi se străduiau să se iubească. Când o întâlnise prima oară, pentru că la vremea aceea căsătoria era preocuparea tuturor, văzuse în Ella doar o posibilă soție. În mintea lui de tânăr, dragostea era mai mult sau mai puțin un mariaj înfrumusețat cu versuri de iubire. Și, ca soție a unui bărbat care voia să realizeze ceva în viață, Ella i se părea perfectă: iubitoare, devotată, chiar mai hotărâtă decât el să-l vadă cum se ridică. Ella era produsul convenției și al literaturii. Dorrigo bănuia că asta era dragostea și, chiar dacă după căsătorie ajunsese repede la concluzia că nu e de ajuns, se împăcase cu gândul că mai mult nu se putea.

Apoi, când trupul Ellei se împlinise în urma sarcinilor, când sânii ei plini și sfârcurile întunecate deveniseră o adevărată minune, gândirea ei devenise neașteptată, aura ei, ciudată și incitantă, o iubise mult. Înainte ca suma adulterelor lui s-o facă să nu-l mai suporte în pat lângă ea, se lipea de spatele ei, îi inhala mirosul și se îmbăta de o pace care altfel îi era străină. Nu se obosise să-i explice faptul că, pentru el, sexul nu însemna infidelitate, infidelitate era numai dacă dormea cu cineva. Ceea ce el nu făcea niciodată.

Pe cei trei copii ai lor – Jessica, Mary și Stewart – îi iubea cu atât mai mult cu cât se îndepărta de ei. Atitudinea lui era una de neglijență benignă; nu se așteptase ca ei să judece relația pe care o avea cu Ella. Animozitățile și răceala dintre ei i se păreau insuportabile: îi frângeau inima, spera să nu fie ceva permanent, îi implora să nu fie cruzi sau aspri când îi vedea cum se tratează cu aceeași cruzime și asprime pe care le manifesta el față de Ella. Recunoștea că nu

i se potrivește rolul de tată, dar rămânea pe poziție, fiindcă așa proceda în toate împrejurările. Și se întreba dacă nu cumva astfel se abandona terorii despre care era conștient că-l stăpânește.

El și Ella se simțeau cel mai bine când aveau companie, momente în care se considerau admirabili – și chiar, cum o auzise spunând în timpul unei cine, adorabili. Adorabili! Dorrigo o admira și o deplângea că stătea cu el. O auzea cum le povestește prietenelor, cu toată sinceritatea, că războiul și lagărele nu-l lasă în pace. Ella părea că vrea să facă din el o tragedie, iar el, care fusese martorul atâtor tragedii, se înfuria că era atât de naivă, atât de sentimentală, ca să-i mai adauge una. Ar fi vrut ca Ella să-l blesteme pentru ceea ce devenise – un nemernic. Dar acesta ar fi fost un gest prea direct pentru ea și, în plus, femeia îl iubea în felul ei, cu alte cuvinte refuza să renunțe la el după ce Dorrigo renunțase de mult la ea. Începuse să se tundă ca Françoise Hardy și să fumeze țigări Sobranie, purpurii, în încercarea de a fi șic, sperând că așa îi va arăta cât de seducătoare poate fi. Fragilitatea ei – care pentru el era cea mai interesantă trăsătură – rămânea neschimbată, chiar dacă era tot mai învăluită de fumul parfumat care lui i se părea dezgustător.

Ce vrei? întreba Ella scoțând țigara din gură, întrebare care nu avea nici un răspuns. Iar când el mințea și spunea Nimic, sau mințea și spunea Seninătate, sau mințea și spunea Pe tine te vreau, sau mințea și spunea Vreau să fim noi, Ella întreba: Dar ce vrei cu adevărat, Alwyn? Hai, spune-mi, ce vrei? Ce?

Da, ce? se întreba el.

E vorba doar de corpurile lor, de sex, nu-i așa? zicea ea, și calmul ei îl rănea mai mult decât orice acces de furie. Ca să-ți satisfaci pofta, nu-i așa?

Calmul ei, candoarea ei mimată, tristețea ei de nedescris – aici o adusese?

Asta ești tu? întreba Ella, expirând fumul de țigară. Asta?

Asta era? Cât ura fumul acela! Se temea că din cauza lui devenise vulgară, ea care era un monument de bună creștere. Se gândea la felul în care lumea își organizează treburile astfel încât în fiecare zi civilizația să comită fărădelegi pentru care orice individ ar fi închis pe viață. Și la felul în care oamenii acceptă acest lucru fie ignorându-l, fie considerându-l parte a evenimentelor curente, a politicii sau a războaielor, sau creând un spațiu fără nici o legătură cu civilizația, pe care îl numesc viața particulară. Și, cu cât se izolează mai mult de civilizație

în viaţa lor particulară, cu cât viaţa lor particulară devine o viaţă mai secretă, cu atât mai liberi se simt. Dar nu e chiar aşa. Eşti mereu prizonierul lumii; a împărţi viaţa cu ceilalţi înseamnă a împărţi şi vina. Nimic nu-l putea scăpa de ceea ce simţea. Ridică privirea spre Ella.

Despre asta e vorba? întrebă ea.

Nu-i chiar aşa, răspunse el.

Felul în care îi răspunse suna nefiresc şi greu de crezut pentru amândoi; mai rău de-atât, suna anemic, motiv pentru care Ella nu făcu decât să clatine din cap. În ciuda a ceea ce afirma, Ella prefera adevărurilor anemice minciunile rostite cu toată convingerea.

Ajunsă la vârsta de mijloc, pe lângă noua ei candoare Ella folosea un parfum greu care, amestecat cu fumul ţigărilor Sobranie, îi dădea o aromă pe care Dorrigo o găsea uneori incitantă, chiar erotică, dar în cea mai mare măsură – şi din ce în ce mai mult – stătută şi claustrofobică, precum un şifonier plin cu haine vechi care urmează să fie date de pomană. Şi-ar fi dorit din tot sufletul ca Ella să nu mai folosească parfumul acela, să nu mai fumeze ţigări Sobranie, să nu mai poarte părul ca Françoise Hardy. Fiindcă în toate astea vedea o mască alcătuită din bravură, mândrie şi o tristeţe imensă, atât de dureroasă, încât se simţea în toată casa. Şi regreta că o înrăise atât.

7

În primii lui ani alături de Ella se gândea frecvent la Amy. Se întreba ce anume cunoscuse împreună cu Amy. Habar nu avea. Părea a fi o putere dincolo de dragoste. Îşi amintea de prima lor întâlnire, nimic ieşit din comun. Îi remarcase aluniţa de deasupra buzei, puţin ascunsă de firele de praf, nu fiindcă ar fi fost frumoasă, ci fiindcă prezenţa ei printre razele de lumină prăfuită pur şi simplu îl frapase. Se gândea la conversaţia lor ciudată nu fiindcă fusese fascinantă, ci fiindcă reuşise să-l amuze. Îşi amintea cum, a doua zi, când revenise la librărie ca să cumpere volumul de Catul, în memorie îi rămăsese mai mult cartea decât Amy. Întâlnirea întâmplătoare cu tânăra cu camelia roşie nu i se păruse atât de ieşită din comun ca să n-o uite destul de curând.

Și dacă n-o uitase pe Amy în primii ani de după război, la fel cum Amy fusese o vreme singura lui rațiune de a fi, acum se gândea din ce în ce mai puțin la ea. Încercând să scape de fatalitatea memoriei, descoperea cu o mare tristețe că, dacă te agăți de trecut, nu faci decât să percepi cu și mai mare intensitate tot ce-ai pierdut. A păstra un gest, un miros, un zâmbet era ca și cum l-ai fi turnat în ghips, ceva fix, o mască a morții, care, de îndată ce-o atingeai, se fărâmița, prefăcându-se în praf. Și, pe măsură ce, de-a lungul anilor, amintirea lui Amy se estompa, Ella devenea aliatul cel mai redutabil și consilierul lui cel mai de încredere. Reușea să-l liniștească atunci când se înfuria, îl încuraja când întâlnea obstacole în cale și, puțin câte puțin, eveniment după eveniment, amintirea lui Amy se afundă în marasmul vieții, până când Dorrigo înțelese că trebuie să facă eforturi ca să și-o amintească. Treceau săptămâni întregi când nu se mai gândea la ea, apoi luni întregi când nimic nu-i mai aducea aminte de ea. Începea să simtă pe sine însuși mirosul aceleiași complicități ciudate, atotcuprinzătoare, a lucrurilor mici împărțite între ei – mâncare, prosoape, tacâmuri, căni, scopul combinat al vieții trăite împreună –, care îi repugnase cândva la Keith Mulvaney.

Între el și Ella se înfiripă o conspirație a experienței, ca și cum creșterea copiilor, sprijinul reciproc, cu simț practic și tandrețe, anii și apoi deceniile de conversații și mici intimități – mirosul fiecăruia dimineața; respirația precipitată a fiecăruia când nu se simțea bine un copil; bolile, suferințele și grijile, gesturile de tandrețe, neașteptate și necerute – ca și cum toate acestea îi legau și mai mult, erau mai importante și mai greu de negat decât dragostea, indiferent de ce însemna dragostea. Fiindcă, incontestabil, Dorrigo era legat de Ella. Și totuși, în el își făcuse loc singurătatea absolută, de neînvins, atât de stridentă, încât încerca să-i întrerupă tăcerea asurzitoare trecând de la o femeie la alta. Chiar dacă vitalitatea dădea semne de oboseală, mergea înainte cu aventurile lui amoroase, donquijotești. Faptul că nu se implica emoțional și că aventurile presupuneau atât de multe riscuri nu-i era de nici un ajutor. În loc să înăbușe țipătul solitudinii lui, îl făcea să răsune și mai tare.

La fel cum prăbușirea unui meteorit explică prezența unui lac întins, absența lui Amy modela totul, chiar și atunci când – mai ales atunci când – nu se gândea la ea. Refuza categoric să meargă la Adelaide, chiar dacă acolo aveau loc conferințe de specialitate sau întâlniri ale veteranilor. Singura dată când se arătase interesat de grădinărit – pe care îl lăsa în seama Ellei și a grădinarului – fusese atunci când se mutaseră în Toorak și îi spusese grădinarului să-i rupă o camelie roșie, frumoasă, spre disperarea Ellei. Infidelitatea lui permanentă era, într-un fel ciudat, fidelitatea față de memoria lui Amy – ca și cum, trădând-o fără

încetare pe Ella, ar fi onorat-o pe Amy. Bineînțeles că nu gândea în termenii aceștia și ar fi rămas îngrozit dacă cineva s-ar fi exprimat așa, dar nici o femeie care-i ieșea în cale nu însemna ceva deosebit pentru el.

Și astfel, femeile veneau și plecau, furioase, derutate, șocate; căsnicia lui continua, la fel și munca, iar prestigiul îi creștea pe zi ce trecea. Conducea departamente, reviste, anchete naționale ale sistemului de asistență medicală, descoperea că bunăvoința oamenilor era de multe ori invers proporțională cu poziția lor socială și rămânea nedumerit când, la câte un dineu, îl auzea pe câte un vorbitor numind o astfel de risipă a vieții o „carieră strălucitoare“. Treptat, nedumerirea făcu loc unui amestec de uluială și dezamăgire. Era obligat să călătorească frecvent; perioade lungi de plictiseală și așteptare, întrerupte de întâlniri inutile cu persoane care sufereau și ele de vertijul succesului. În nopțile fără somn petrecute în camere închise ermetic, care miroseau persistent, neplăcut, a chimicale, se întreba de ce tot mai puțini oameni i se păreau interesanți. Inexplicabil pentru el, reputația lui continua să crească. Prezentări în ziare, interviuri la televiziune, mese rotunde, evenimente omagiale, interminabilele recepții la care trebuia să participe, atât de asemănătoare și de anoste încât se temea că, dacă privea mai atent, putea vedea cum se curbează pământul. Lumea este, gândea el. Pur și simplu.

Într-o seară, fu chemat la spital pentru o apendicită acută. Numele tinerei paciente era Amy Gascoigne.

Amie, amante, amour, murmură el în timp ce se spăla pe mâini.

Asistenta-șefă, la chiuveta de alături, obișnuită cu declamările chirurgului, râse și întrebă din ce poezie recită. În timp ce se îndreptau spre sala de operații, Dorrigo Evans își dădu seama că era prima dată, după atâția ani, când se gândea intenționat la Amy.

Am uitat, răspunse el.

Furase lumină din soare și se prăbușise la pământ. Preț de o clipă, se întoarse cu spatele la masa de operații ca să se liniștească și pentru ca restul echipei să nu vadă cum îi tremură bisturiul în mână.

În acești ani, Dorrigo Evans reluă legătura cu fratele lui, Tom, găsind în ea poate un remediu pentru singurătatea pe care o simțea, chiar și atunci când era – uneori chiar numai atunci când era – cu Ella și copiii lor. Găsea în timpul pe care îl petrecea cu Tom – o discuție la telefon în fiecare lună și, după o vreme, o vizită anuală la Sydney, în mijlocul iernii, apoi, pe măsură ce reputația îi sporea, mai multe vizite la Sydney – acea apropiere deosebită care există câteodată între frați. Era o senzație de bine în care majoritatea cuvintelor rămâneau nerostite, stânjeneala și eroarea își pierdeau însemnătatea, iar acel suflet comun, straniu, misterios, se exprima prin conversația cea mai banală. Chiar dacă, dincolo de legătura de sânge, aproape că nu mai aveau nimic în comun, Dorrigo Evans simțea din ce în ce mai mult că alături de Tom era doar o fațetă a unei entități mai importante, că Tom era o altă fațetă, diferită, dar complementară, motiv pentru care întâlnirile lor erau mai degrabă o disoluție a sinelui în fiecare dintre ei decât o afirmare a lui.

Tatăl lor trăise cu doar câțiva ani mai mult decât mama lor, murind de un atac de cord în 1936; fiind mezinul familiei, Dorrigo nu prea avusese de-a face cu cei șase frați și surori, care se împrăștiaseră în toată Australia înainte de Marea Criză, în căutare de lucru. Patru surori plecaseră la fabricile de lână din districtele de vest ale provinciei Victoria; nu avusese timp să le cunoască prea bine și, în anii ’50, fusese la înmormântarea fiecăreia – și fiecare murise învinsă de viață. Se uita la copiii și la soții lor ca la niște străini, dar tot îi ajuta când apelau la el. Ultima, Marcy, care era și cea mai mare și pe care o ajutase cu bani mai bine de zece ani, murise în Melbourne, în 1962, de cancer nediagnosticat. Fratele lui cel mai mare, Albert, care se angajase ca tăietor de trestie de zahăr în nordul provinciei Queensland, murise acolo într-o explozie la o rafinărie de zahăr, în 1956. Tom ajunsese în Sydney, căsătorit și fără copii, muncitor la uriașul depou de căi ferate din Redfern, și, după ce ieșise la pensie, își petrecea zilele îngrijindu-se de legumele din spatele casei din Balmain și jucând darts la pubul din apropiere.

În februarie 1967, Ella propuse o săptămână de vacanță în Tasmania, cu copiii, acasă la sora ei, care tocmai se mutase acolo împreună cu soțul. Aceste vacanțe, aranjate fără implicarea lui Dorrigo, sub pretextul că reprezintă momente de referință în viața lor, erau mai curând ultimul lor vestigiu ca familie. Drept care Ella le organiza, el se declara de acord și toți le detestau, considerându-le un fel de pedeapsă corectivă care avea și un nume – „timp petrecut cu familia“.

În sâmbăta în care urmau să ia avionul de Hobart, Dorrigo primi un telefon despre atacul de cord suferit de Tom. Avu sentimente amestecate: pe de o parte era îngrijorat, pe de alta, cu ocazia asta, putea scăpa de cel puţin două zile în Tasmania. Găsi un bilet de avion la o cursă de Sydney în aceeaşi seară, dar a doua zi Tom fu prea sedat ca să se poată înţelege cu el. De-abia luni cei doi fraţi reuşiră să vorbească mai pe îndelete.

Tom îi povesti cum avusese atacul de cord la hotelul Kent exact când era cât pe-aci să nimerească centrul ţintei.

Centrul ţintei?

Eram ca şi câştigător, zise Tom. Mai mare ruşinea! Să cazi într-o baltă de pişat, cu un dart în mână. Aş fi preferat în altă parte, unde să nu mă vadă nimeni, pe lângă roşiile mele.

Fratele lui părea neobişnuit de vorbăreţ şi, curând, Dorrigo se trezi întorcându-se cu gândul la copilăria lor, petrecută în Tasmania. Tom era un sac fără fund când depăna amintiri din Cleveland; pe unele Dorrigo le ştia, de altele nu auzise. Când pomeni de Yates Aluat, Tom îşi aminti cum Aluat se lăuda că poate alerga mai repede decât trenul. Provocat de ceilalţi, se lăsase numai în chiloţii lui albi şi lungi şi o luase la fugă pe lângă rapidul dintre Launceston şi Hobart, printre arbuştii roşii şi cei argintii presăraţi de-a lungul căii ferate. Când trenul dispăruse cu un fluierat scurt după un cot, îndreptându-se spre Nodul Conara, Aluat se prăbuşise la pământ, zgâriat şi de-abia răsuflând, şi se recunoscuse înfrânt.

Mare nebun era Aluat! spuse Dorrigo.

Avea treizeci şi cinci de ani şi tot holtei era, zise Tom. La sfârşit făcea colecţie de Leyland P76. O maşină pe cinste. A vrut să fie îngropat cu faţa în jos pentru ca toţi să-l pupe-n cur de-a pururi. Dar, de câte ori mă gândesc la el, parcă-l văd cum aleargă prin tufe cu chiloţii ăia albi şi lungi. La fel ca viaţa, nu? Crezi că poţi s-o întreci, că eşti mai bun decât ea, dar te face de râs de fiecare dată. Te bagă în pământ, iar ea pleacă mai departe fluierând, în culmea fericirii.

Râseră amândoi.

Ştiai că Aluat era văr cu Jackie Maguire? întrebă Tom.

Dorrigo nu ştia. Povesti cu nostalgie despre cum le citea lui Tom şi lui Jackie

Maguire poezii și rubrica de sfaturi a mătușii Rose.

Bătrânul Jackie, spuse Tom. Ce tip de treabă! Cel mai de treabă dintre toți. Știa tot ce mișcă. Știai că nevastă-sa era aborigenă?

Câteva clipe, Dorrigo nu-și aminti deloc de nevasta lui Jackie Maguire. Apoi o amintire ascunsă bine – o amintire care, într-un fel, nu-i dăduse pace și-l influențase mai mult decât își dădea el seama – își făcu loc și ieși la lumină. Deși auzise tot felul de povești despre sângele de aristocrat spaniol, unul dintre alibiurile tradiționale ale tasmanienilor, Dorrigo nu știa că femeia era aborigenă, și asta îl făcu să pună întrebări pe care dorise întotdeauna să le pună.

Atunci, cu mulți ani în urmă. Chiar înainte să dispară te-am văzut cu ea.

Cu doamna Jackie Maguire?

O sărutai.

O sărutam? Unde?

În șopronul din spatele Hanului St. Andrews.

Nu cred.

V-am văzut cu ochii mei. Te îmbrățișa.

Mă întorceam de la o vânătoare de iepuri. Ea întindea niște rufe pe sârmă. Dacă tot n-aveam ce face, m-am gândit să-i dau o mână de ajutor. Acum, dacă mă gândesc bine, cred că nu era deloc în apele ei. Dar atunci nu mi-am dat seama. Am început să vorbim. Despre familiile noastre. Despre oameni în general. Iar eu am început să-i spun niște lucruri pe care nu le mai spusesem nimănui. Lucruri pe care le văzusem chiar eu. În război. Pe urmă nu m-am mai putut stăpâni. De asta mi-aduc aminte. Am început să gâfâi și n-am mai putut să vorbesc ca lumea. Mă pierdusem cu firea. Atunci m-a îmbrățișat, ca pe un copil. Cam asta a fost.

Stăteai cu fața lipită de gâtul ei.

Plângeam, Dorry. Plângeam, pentru numele lui Dumnezeu!

Ce s-a întâmplat cu ea, Tom? De ce a dispărut? Mereu m-am întrebat ce s-a ales de ea.

Bătrânul Jackie o cam ciufulea din când în când. O iubea, dar femeia era cu douăzeci de ani mai tânără şi nu era fericită, iar el ştia asta. Ce altceva să facă? Mătuşa Rose nu-l putea ajuta cu nimic. Băiat bun, Jackie, dar cum se atingea de băutură, cum o lua la bătaie. Asta ştiu sigur. Dar unde s-a dus, multă vreme n-am ştiut. Pe urmă am primit o scrisoare de la ea, care m-a găsit aici, în Sydney. Plecase la Melbourne, pe urmă în Noua Zeelandă. Se măritase cu un zidar în Otago. Altceva nu spunea despre el. De altfel, nu spunea nici nimic altceva. În plic era şi un bilet de la fiica ei, care scria că maică-sa îi spusese să-mi trimită scrisoarea asta după ce moare. Asta a fost tot. Nu pomenea nimic de bătrânul Jackie şi nici de familia ei de aici, probabil fiindcă ştia că vor citi şi alţii scrisoarea.

Apoi vorbiră despre meciurile de fotbal pe care le jucau în Cleveland, despre căruţa lui Jo Pike, despre ziua în care omul colonelului Cameron, înarmat cu puşca de vânătoare, dăduse buzna în bucătărie după câinele lui Tom fiindcă, spunea el, îi omora oile colonelului Cameron, iar Tom ieşise din dormitor cu puşca lui de vânătoare şi strigase: Dacă-mi împuşti câinele, te-mpuşc şi eu pe tine.

Tom dădea semne de oboseală. Dorrigo îşi luă rămas bun de la el, îi aranjă perna mai bine, îi spuse că e pe mâini bune şi plecă. Când ieşi pe coridor, auzi o voce răguşită din urmă:

Ruth!

Dorrigo Evans se opri şi se întoarse. În lumina verzuie a salonului, fratele lui, încercând să se ridice pe povârnişul abrupt al pernelor, nu mai arăta deloc ca Tom – un om care, în mintea fratelui mai mic, rămăsese până în acel moment întruchiparea vitalităţii şi a forţei specifice tinereţii –, ci ca un om foarte bătrân şi bolnav.

O chema Ruth.

Dorrigo Evans rămase pe loc, privind lung la străinul care era fratele lui, neştiind ce vrea să-i spună. Se întoarse în salon şi se aşeză lângă patul lui. Tom îşi supse buzele, pregătindu-se să vorbească din nou. Dorrigo aşteptă. Tom se încordă, uitându-şi starea, şi începu să vorbească fără să se uite la fratele lui, ci la peretele

din față.

Doamna Jackie Maguire. Ruth o chema, Dorry. Ruth. Și a avut un copil.

Aici, Tom se opri. Dorrigo rămase tăcut. Tom se sprijini din nou pe perne, gemu și tuși.

Mda, un copil. Iulie 1920. Era al treilea copil. Habar n-am cum de-a reușit să-l țină ascuns. Dar a reușit. Jackie era plecat, căuta de lucru pe continent – cred că voia să muncească undeva pe râul Diamantina, avea un amic acolo. N-a aflat de copil. Nimeni din Cleveland n-a știut de el. Ruth se îmbrăca în rochii largi – ți-aduci aminte cum era atunci, nu ca la Paris, aici era ca în Evul Mediu, puteai să faci orice, că lumea nu se prindea. Ruth s-a descurcat până la urmă. A născut copilul în Launceston. Un băiat. Și l-a trimis la Hobart. În ziua în care m-am pierdut cu firea tot povestind despre război m-a îmbrățișat, cum îți spuneam, și mi-a povestit despre copil. Tocmai aflase ce se întâmplase cu el.

Dar de ce, Tom?

Ochii apoși ai lui Tom se înăsprir㠍, corpul lui plăpând își adună ultimele forțe, iar Dorrigo simți că ceva din omul pe care îl admirase atât de mult în copilărie era din nou în fața lui.

Fiindcă eu eram tatăl lui, fir-aș al naibii, de aia!

Într-un târziu, Tom se întoarse ca să-și privească fratele. Ochii lui sfredeliră ochii lui Dorrigo; pupilele erau ciudat de mici și de pustii, arătând ca niște găuri făcute într-un ziar vechi cu un chibrit aprins.

O familie pe nume Gardiner îl luase ca să-l crească. Niște oameni cu dare de mână. Bineînțeles că lui Ruth nu-i convenea. Și nici mie. Dar ce puteam face? Nu ne convenea nu pentru că avea cineva grijă de el, ci pentru că nu aveam noi grijă de el. N-aveam de gând să-l cerem înapoi și să dăm peste cap viața lui, a familiei adoptive, a lui Ruth, a mea, a lui Jackie. Nu. Nu ne puteam preta la așa ceva. Trebuia să ne împăcăm cu gândul, asta era tot. După război m-am întâlnit cu un tip din Hobart care cunoștea familia respectivă. Pe băiat îl chema Frank. A murit în timpul războiului. Singurul meu fiu, și n-am apucat să-l văd măcar o dată. A murit într-unul din lagărele alea îngrozitoare din Thailanda, în care ai fost și tu.

9

Sydney era plin de soldați americani care luptau în Vietnam, aflați în permisie. Era spre seară, orașul era toropit de căldură și, ca să scape de zăpușeală și de soldați, ca să se împace, într-un fel, cu ceea ce-i spusese Tom, Dorrigo Evans, care le spunea mereu pacienților că plimbarea e cel mai bun medicament, se hotărî să-și urmeze sfatul.

Plecă de la spital spre Circular Quay, apoi, ca să evite aglomerația de acolo, traversă podul Sydney Harbour, cu gândul de a-și vizita un amic, chirurg și el, în Kirribilli. Se pierdu cu plăcere printre turiștii care umpleau podul, admirând împreună cu ei orașul ce se întindea maiestuos de-o parte și de alta.

Se opri la mijlocul podului. Simți briza răcoroasă ce venea dinspre est și privi lung valurile alb-albastre ale râului de dedesubt. Aproape, macaralele-turn, colorate în ocru, se înălțau ca niște santinele în jurul velelor gigantice, dezgolite, ale noii clădiri a operei. Scheletul ei complicat îi amintea de dantela fină a nervurilor de pe frunzele de eucalipt. Mai departe, soarele târziu învăluia orașul în benzi de lumină și umbră. Când se îndepărtă de balustradă și își reluă mersul, o zări în depărtare, ieșind dintr-o umbră piezișă la lumină.

Câteva clipe mai târziu o văzu din nou, venind spre el, încadrată de arcul pilonului impunător, din gresie, ce susținea capătul dinspre nord al podului, ieșind în evidență precum resturile unei epave în marea de oameni din jurul ei. Mergea pe partea cealaltă a podului, în umbra aruncată de barele de metal. Dorrigo se concentră cu toată ființa asupra acestei femei care se apropia de el, o nălucă în plină lumină, dar, ca un făcut, femeia dispăru din nou.

Când o văzu a treia oară, era mai aproape de el. Purta ochelari de soare la modă și o rochie bleumarin fără mâneci, cu un cordon alb, lat. Avea doi copii cu ea, fetițe, care o țineau de mână. Zgomotul traficului reverbera din scheletul metalic al podului. Dorrigo vedea cum copiii râd, întreabă, iar femeia le răspunde și, chiar dacă nu-i auzea ce spun, de un lucru era absolut sigur: nu era o nălucă.

Crezuse că e moartă, dar iat-o, îndreptându-se spre el, evident mai în vârstă, deși pentru el timpul o făcuse mai mult, nu mai puțin, frumoasă. De parcă vârsta, în

loc s-o lipsească de ceva, o arăta exact așa cum era.

Amy.

Prăpastia anilor – cu războaiele lor istorice, cu invenţiilor lor aclamate în toată lumea, cu ororile și miracolele lor nenumărate – se lărgise în van, își dădu el seama. Bomba atomică, războiul rece, Cuba, radioul cu tranzistori nu avuseseră nici o putere asupra mersului ei mândru, a imperfecţiunilor ei, a sânilor care tânjeau după libertate și a ochilor pe drept ascunși. Părul oxigenat, mai deschis la culoare, părea că i se potrivește mai bine decât culoarea ei naturală; trupul ei, poate puțin mai slab, îi dădea un aer și mai misterios; obrajii, ușor supți, cu trăsături distincte, aveau aerul unei stăpâniri de sine dobândite cu greu.

La mai bine de un sfert de secol după ce-o văzuse prima oară printre săgeţile de lumină pline de praf, într-o librărie din Adelaide, Dorrigo rămase șocat de cât de puțin însemnau schimbările ei. Atât de multe trăiri pe care le crezuse pierdute pentru totdeauna reveniră cu aceeași impetuozitate ca la început.

Să se oprească sau să treacă mai departe? S-o strige sau să nu spună nimic? Trebuia să se hotărască. Atât de puține secunde în care să cântărească vieţi ştiute și neștiute, viața lui de acum, viața lor de atunci, viața ei inimaginabilă de acum! Îi vedea pe copii îndeajuns de bine ca să recunoască în ei ceea ce i se părură a fi trăsăturile ei inconfundabile. Plus ceva nou, care îl făcea să sufere mai mult decât și-ar fi putut închipui. Poate că avea o căsnicie fericită. Simți că se înăbușă. O mie de gânduri nebune, înnebunitoare, îi trecură prin minte în timp ce se apropia de ea. Își spuse că nu trebuia să dea buzna în viața ei, să provoace haos: își spuse că trebuia, că nu era totul pierdut, că o puteau lua de la început.

Se apropia de el. Dorrigo încercă să-și încetinească pasul, în timp ce gândurile i se învălmășeau în minte. Simţea un ghem în stomac, simţea cum își pierde echilibrul. Acum era destul de aproape ca să-i vadă mica aluniță ce-i scotea în evidenţă buza de sus. Nu se mai gândea că rămăsese la fel de frumoasă sau că era frumoasă. Ci doar că o voia. Purta un colier ce-i deșteptă o amintire. Oare îl văzuse? Avea s-o strige. Cu siguranță! Apoi, în timp ce lumina deplină a soarelui o bătea din spate, o văzu cum își prinde rochia cu degetul mare și cel arătător și își trage decolteul în sus. Preț de o clipă poate, Dorrigo se aștepta ca, în acea lumină transcendentă, ea să-l primească în brațele și în viața ei.

Când să spună ceva, își dădu seama că trecuseră unul pe lângă celălalt fără să

rostească vreun cuvânt. Dorrigo merse înainte, în umbră, continuând să privească înainte. Greșise. În privința ei, a lui, a lor, a dragostei – mai ales a dragostei –, greșise amarnic. Nesocotise timpul. Nu-i venea să creadă, dar așa era. Moartea ei, viața ei, ei doi, totul, totul greșit. Iar greșeala lui era atât de mare, atât de copleșitoare, încât nu-i putea rezista, nu se putea întoarce s-o strige, să alerge după ea. De-abia când ajunse la capătul celălalt al podului găsi, în sfârșit, puterea să se întoarcă.

Amy nu mai era nicăieri.

Rămase în mijlocul podului, în timp ce trecătorii îl ocoleau – ca și cum ar fi fost încă un obstacol urban, o bornă, o ladă de gunoi, un cadavru –, și se gândi la soția lui Lot și la cât de mincinoasă era povestea aceea. Devii un stâlp de sare când nu te întorci, când nu privești înapoi. Își dădu seama că ar fi trebuit s-o oprească și că nu mai putea s-o facă. N-ar fi trebuit să treacă mai departe, dar trecuse.

Fusese opțiunea lui? A ei? Exista vreo opțiune? Sau viața îi prindea pe oameni în vâltoarea ei și-i spulbera departe?

În jurul lui, în spatele lui, dincolo de el erau oameni, mergând fiecare în legea lui. Particule ce zburau care-ncotro, în lumină, pierdute de mult, așa cum știa acum că totul era pierdut, în oțel și piatră, în mare și soare și în căldura care se ridica și se lăsa din nou pe cerul albastru, fără nori, pierdut în macaralele colorate în ocru și în autostrada ce vuia lângă el.

Mai rămase o clipă acolo, siluetă neînsemnată în mijlocul semilunilor din fier ce se înălțau maiestuos și al traficului infernal, al zilei albastre și al apei scânteietoare, gândind: Ce searbădă e lumea când pierzi persoana iubită!

Și se întoarse iar și merse mai departe, fără să știe încotro, pe toate drumurile și pe nici unul. O crezuse moartă. Acum însă înțelegea: ea era cea care trăise, în timp ce el era deja mort.

După ce traversară podul, Amy le cumpără îngheţată celor două nepoate, la Circular Quay, şi luă feribotul înapoi, spre casa surorii ei din Manly. Mulţi ani crezuse că e mort. Aflase de curând că nu murise în timpul războiului, când începuse să-i crească faima. De ce, de ce, se întrebă ea pe puntea din spate a feribotului, privind valurile, strălucitoare, înspumate, de ce, dacă supravieţuise, nu încercase s-o găsească? De ce? se întrebă, odată ajunsă la casa surorii ei. De ce? se întrebă când se întinse în pat, nespus de obosită. Nu-l putea ierta că-şi încălcase promisiunea.

Nu se gândi nici o clipă că poate Dorrigo o crezuse moartă în explozie, când, de fapt, ea se întorsese a doua zi dimineaţa cu Cabrioletul de pe coastă, din locul unde fuseseră prima oară împreună şi unde – după ce Keith îi spusese că Dorrigo murise –, înnebunită de durere, plecase ca să se gândească la el şi într-un târziu adormise.

În ultimii ani o încercase dorinţa de a-l căuta. De câteva ori chiar fusese pe punctul de a lua legătura cu el – îi găsise numărul de telefon –, dar nu avusese puterea s-o facă. De fiecare dată când voia să-l sune se simţea paralizată. Ce voia de la el? Ce să vrea el de la ea, dacă mai voia ceva? Uneori se întreba dacă îşi mai aducea aminte de ea, cât de cât. Şi ce să-i spună? Că în tot timpul acesta crezuse că e mort?

Cum să-i spună despre moştenirea, consistentă, primită după moartea lui Keith; despre a doua ei căsătorie, mult după război, plăcută, veselă, cu un bookmaker[58] mai priceput să piardă banii decât să-i păstreze, care, după ce-i cheltuise pe toţi, dispăruse cel mai probabil în America. Cam asta fusese tot. Alte câteva relaţii, scurte, nimic mai mult. Mai mult nimic. Cum să-i spună că nu fusese vorba de dragoste, nici măcar cu bookmaker-ul? Ceva mai uşor – ca o pălărie, o rochie sau un nor. Dar cine îşi aminteşte un nor?

Şi, ori de câte ori voia să-i scrie o scrisoare sau să-l sune, îi apărea în faţă obstacolul uriaş al respingerii, al faptului că n-o căutase, nu se întorsese la ea după război, aşa cum promisese. Acum situaţiile lor erau diametral opuse: el era celebrul Dorrigo Evans, într-o continuă ascensiune, ea era un nimeni, care se scufunda mereu. Apoi aflase diagnosticul. Cum să-i spună asta?

Sora ei o strigă din nou.

O clipă, răspunse ea.

Era atât de obosită! Uitase atâtea despre el! Dar el fusese. Nu murise, cum nu murise nici ea, încă. Era suficient. Își scoase colierul și rostogoli perla între degete. Simțea multe lucruri. Apoi lăsă colierul jos. Dorrigo era cineva acum, chiar mai mult decât cineva – Amy își dădea seama că Dorrigo devenea altceva, un simbol.

Pe de altă parte, ea în curând n-avea să mai fie nimic. Existau tratamente – extreme și, după cum îi spusese medicul oncolog, inutile în esență. Fusese femeie de serviciu în două locuri, dimineața într-unul, după-amiaza în celălalt, încercând s-o scoată la capăt, dar renunțase după ce sora ei se oferise să aibă grijă de ea. Visurile i se spulberaseră de mult.

Acum se consola cu apusurile de soare, cu prietenii, puțini, dar la care ținea mult, cu farmecul orașului – căldura începutului de dimineață, mirosul asfaltului și clădirile după o ploaie torențială, spectacolul zilnic al plajelor, priveliștile de pe pod într-o după-amiază însorită, necunoscuții pe care-i întâlnea uneori, răsfățul nepoțelelor, plăcuta singurătate a amintirilor înlesnită de zilele verii. Din când în când, se simțea fericită.

Din când în când își amintea o cameră undeva, la malul mării, luna, și-l amintea pe el, limba verde a unui ceas care plutea în întuneric, zgomotul valurilor care se spărgeau de țărm și un sentiment pe care nu-l mai avusese nici înainte, nici după aceea.

Nu va lua legătura cu el. Dorrigo avea viața lui, ea avea viața ei: nu se puteau uni nici măcar în vis. Și ce nu putem visa nu putem face.

În mai puțin de optsprezece luni – încă șase pe lângă cele care îi fuseseră date – avea să fie înmormântată într-un cimitir de la periferie, un mormânt obișnuit printre alte sute de morminte obișnuite. Nimeni n-avea s-o mai vadă din nou și, după o vreme, până și amintirile nepoatelor ei aveau să se estompeze, și atunci, ca și amintirile, avea și ea să piară. Tot ce avea să rămână, strălucind în lunga noapte a pământului, era un colier cu o singură perlă, cu care ceruse să fie îngropată.

În noaptea aceea, Dorrigo Evans luă avionul spre Melbourne; dimineața luă avionul spre Hobart; în huruitul asurzitor al motoarelor și în uitarea stranie la care acestea îl îmbiau, reuși să se mai liniștească. Aterizarea la Hobart fu îngreunată de vânturi puternice și de fumul gros al incendiilor din sudul insulei; avionul pierdu brusc din înălțime, se zgudui din toate încheieturile și se lăsă în voia curenților de aer, ca un bob de mazăre într-o oală care dă în clocot. Pasagerii coborâră în mirosul de scrum și în palele de vânt fierbinte.

Dorrigo fu întâmpinat de bătrânul Freddy Seymour, un chirurg de vârstă incertă care prezida filiala tasmaniană a Colegiului Chirurgilor și care, dintr-o pornire excentrică, conducea un Ford Mercury verde din 1948, întreținut impecabil – ca și Freddy –, în pofida anilor. Colegiul Chirurgilor organiza un prânz festiv în cinstea lui Dorrigo la un hotel din Hobart. Apoi Dorrigo voia să meargă la Fern Tree – satul de lângă Hobart, situat într-o pădure pitorească, de munte, unde locuia sora Ellei și unde se afla familia lui. O sună pe Ella de la un telefon din aeroport; sora ei era plecată cu mașina și se întorcea abia după-amiază. Oricum era prea cald ca să facă altceva decât să stea în casă cu copiii. Ella adăugă că în umbra eucaliptilor înalți era destul de răcoare, cel mai bun loc în care se putea sta pe o arșiță ca asta.

Prânzul fu mai agreabil decât se așteptase Dorrigo, făcându-l să uite gândurile care nu-i dădeau pace. Dar, când ajunseră la vinul de Xeres și la trabucuri, sosi vestea că situația se înrăutățise considerabil și că localitățile din sud, printre care și Fern Tree, erau amenințate de foc.

Dorrigo Evans găsi un telefon și încercă s-o sune pe sora Ellei, dar linia era căzută, ca aproape toate liniile către casele de pe munte, după cum îl asigură centralista. Dorrigo Evans îl întrebă pe Freddy Seymour – care tocmai își aprinsese un trabuc și ai cărui obraji supți, rozalii, se supseră și mai mult în timp ce trăgea repede din trabuc – dacă îi poate împrumuta mașina.

Te iubesc, Evans, spuse bătrânul chirurg, scoțând fumul pe nări. Ca pe un fiu. Și, tot ca un fiu, tu nu-mi vei aduce mașina în starea în care ți-am dat-o, și, ca un tată, eu te voi ierta.

Fern Tree era la douăzeci de minute de oraș. Între timp, vântul se înteți se, acum bătea cu ferocitate, făcând căldura și mai nesuferită. Când se urcă în Fordul Mercury și se uită în oglinda retrovizoare, Dorrigo rămase surprins de cum arăta: cu fața acoperită de funinginea ce se învârtejea afară ca o ninsoare cu fulgi negri.

Fordul era greu de strunit, gata să sară de pe drum, dar motorul era puternic şi trăgea bine. Muntele, în condiţii normale o prezenţă maiestuoasă, era invizibil, pierdut într-un giulgiu de fum atât de gros, încât după doar câteva minute vizibilitatea se reduse la numai câţiva metri, şi Dorrigo se văzu nevoit să aprindă farurile. Din când în când, altă maşină apărea din fum căutând să scape în oraş, şi cei dinăuntru arătau aşa cum văzuse el în satele siriene cândva, ca nişte oameni disperaţi să scape de război. Unele maşini erau pârlite; una nu mai avea parbriz; vopseaua alteia se adunase pe caroserie în băşici mari şi negre. Ieşi din suburbiile Hobartului şi intră în pădurea înaltă şi deasă, prin care şoseaua tăia o tranşee adâncă şi sinuoasă.

Luând o curbă, dădu peste un blocaj al poliţiei. Un poliţist, singur, vârî capul în Fordul Mercury din 1948 şi îi spuse să se întoarcă.

Mai încolo e moarte curată, amice, zise el arătând cu degetul mare în spatele lui, spre Fern Tree.

Dorrigo îşi descrise familia şi întrebă dacă trecuse prin blocaj. Tânărul poliţist, care spuse că era acolo doar de două ore, n-o văzuse. Poate trecuse mai devreme.

Dorrigo Evans calculă că, de când o sunase pe Ella, trecuse cam o oră şi jumătate şi, dacă plecase, o făcuse în intervalul acesta. Dar era puţin probabil să fi plecat când satul nu era ameninţat, unde mai pui că nici nu avea maşină. Spera, totuşi, ca familia lui să fi plecat, dar logica îi spunea să acţioneze în ideea că n-o făcuseră.

Focul vine dinspre Huon şi dinspre est, continuă poliţistul. Am auzit tot felul de poveşti, cum că scânteile sunt duse de vânt până la treizeci şi cinci de kilometri şi aprind totul în cale.

În timp ce vorbea, chipiul i se acoperi cu cenuşă fierbinte, ca o dovadă a celor spuse.

Trebuie să fii nebun ca să urci acolo, încheie el.

Familia mea e acolo, zise Dorrigo Evans, vârând maşina în viteza întâi.

Aş fi nebun dacă n-aş urca.

Apoi îl rugă politicos să se dea la o parte. Când îl văzu că refuză, Dorrigo

acceleră și trecu prin blocaj, mormăind câteva cuvinte de scuză către Freddy Seymour.

După mai puțin de un kilometru, flăcările îl înconjurară, dar nu păreau că fac parte din grosul focului, deși Dorrigo Evans habar nu avea cum arăta grosul focului. Cum habar nu avea unde locuia sora Ellei – era prima dată când mergea acolo, și, deși avea adresa, nu se mai vedea nici un indicator. Vizibilitatea era aproape de zero și pe drumul plin de funingine, de fum gros și de crengi care ardeau alături de câte o mașină abandonată. Mergea aproape la pas pe același drum pe care mersese cu aproape douăzeci de ani în urmă în camionul fabricii de bere Cascade. Acolo unde cândva încercase să găsească dragostea într-o furtună de zăpadă, acum își căuta disperat familia prin fumul dens, scrutând aleile, marginile, adăposturile, claxonând tot timpul. Dar nu dădea de nimeni. Poate plecaseră toți, poate erau morți. Cerul dispăruse – doar ici și colo vălătuci de nori negri-vineții înroșiți de o lumină infernală. Dorrigo merse mai departe, concentrat, cu urechea aproape de geam și geamul îndeajuns de lăsat ca să poată auzi o voce, orice.

Apoi i se păru că aude o voce, dar, cu zgomotul din jur, crezu că e doar o părere, șuierul sevei copacilor care explodau. Apoi zgomotul se auzi din nou, mai slab, dar diferit. Opri mașina și coborî.

12

După ce a cincea casă de la casa lor explodă în flăcări, Ella își găsi cei trei copii – Jess, Mary și micuțul Stewie – jucându-se sub stropii de apă care încă mai aveau putere să țâșnească din aspersorul din spatele casei. Le spuse că trebuie să meargă pe jos la Hobart.

Hobart? Cât avem de mers? întrebă Jessie.

Ella nu avea idee. Unsprezece kilometri? Cincisprezece? O apucase frica.

Trebuie să plecăm numaidecât, spuse ea.

Copiii erau doar în costum de baie și în sandale de plastic, mai puțin Stewie, care

purta un tricou și un șort. Focul sărea peste tot, drept care Ella n-o mai ascultă pe Jess, care insista să ia pick-upul pe care îl primise de Crăciun. Jess mai luă un foehn și o cască de baie pentru ca scânteile să nu-i pârlească părul. În ultima clipă adăugă singurul disc pe care-l avea, un single vechi, cu Gene Pitney, primit de la mătușa ei.

O porniră la drum, scuturându-se de frunzele arse și de crengile înnegrite care le cădeau din cer pe față și în păr. Priveau fără să se mire sau să pară surprinși cum asfaltul se topește pe margini, cum scânteile roșii plutesc în aer ca niște fluturi, înălțându-se și coborând odată cu rafalele de vânt. Trecură pe lângă bătrâna doamnă McHugh, profesoara de pian, al cărei gard din țăruși era în flăcări, și îi strigară să vină cu ei, dar femeia era prea ocupată, încerca să doboare gardul cu un topor pentru ca focul să nu ajungă la casă.

La început, copiilor li se păru că tot ce se petrecea în jurul lor ține de magie, iar ceva din teama mamei îi făcu să se simtă mai bine, chiar superiori. Trecuseră într-o altă lume – o lume a adulților, unde lucrurile stăteau altfel, unde oamenii spuneau ce gândeau, unde conta ce făceai și unde propria viață, până acum lipsită de sens, conta și pentru ei, și pentru tine. Era primul lor contact cu moartea, pe care nu aveau să-l uite niciodată.

Entuziasmul le pieri după ce coborâră muntele vreo doi kilometri, făcând loc fricii. Grosul focului, care părea destul de departe când plecaseră de acasă, era acum foarte aproape. Stewie începuse să plângă fiindcă mai multe scântei căzuseră direct pe el. Spuse, nu fără motiv, că focul „nu se mai termină“, în timp ce flăcările umpleau cerul și sorbeau aerul. Ajunseră în dreptul unei case din cărămidă care avea o aură de soliditate și siguranță, spre deosebire de casele din șindrilă lăsate în urmă cu mult înainte de a ajunge focul la ele, care fumegau deja și unde flăcările mici dădeau târcoale streșinilor.

Ella se apropie de ușă și apăsă pe sonerie. Auzi un sunet ciudat, de clopoței. Ușa se deschise doar ca să poată strecura câteva cuvinte. Prin crăpătura îngustă, Ella desluși o doamnă mai în vârstă, îmbrăcată într-un costum de lână albă, tivit cu negru, gata parcă să iasă la un prânz caritabil. Ella, care purta o rochie de bumbac verde, cu imprimeu, și un cordon din piele, era de acum acoperită de transpirație amestecată cu funingine. Era evident că doamna mai în vârstă o privea de sus, ca și pe copiii ei murdari, aproape dezbrăcați. Ella ar fi vrut să ceară adăpost, dar, când deschise gura, nu făcu decât să ceară apă pentru copii. Mai ceru o dată. Fără să spună nimic, femeia deschise ușa și îi conduse într-o

bucătărie frumos aranjată, în spatele casei. Acolo scoase un pahar vechi, de plastic.

Poftim! spuse ea şi întinse paharul, ţinându-l de margine cu degetul mare şi degetul arătător, arcuit. Robinetul e acolo.

Copiii voiau să plece mai departe: îşi dădeau seama că asta voia femeia aceea bătrână de la ei, iar ura lor faţă de ea şi casa ei părea să fie mai mare decât teama de foc. Dar ceva din snobismul femeii îi spuse Ellei să mai stea. Stewie plângea din cauza arsurilor, drept care Ella o întrebă pe femeia mai în vârstă dacă nu are cumva nişte haine de copii, mai vechi, dacă nu le putea împrumuta ca să-şi apere fiul de scântei şi de cenuşa fierbinte.

Femeia deschise un dulap, şi înăuntru Ella văzu rafturi pline cu haine de copii călcate şi frumos împăturite. Haine de calitate. Cele mai multe de băieţi. Simţi mirosul de camfor, pe care întotdeauna îl asocia cu veşnicia, un miros liniştitor al unui loc şi al unor obiecte care nu se schimbau niciodată. Femeia în vârstă se întoarse şi îi dădu o haină împăturită. Ella o despături dintr-o singură mişcare.

Era o rochie roşie, veche, uzată, de fată.

Vă mulţumesc, zise Ella.

Nu putea împăca defel ideea unui adăpost sigur cu o asemenea umilinţă implacabilă. Îşi îmbrăcă fiul în rochia roşie, ponosită, şi îşi scoase copiii din casă, spre foc, convinsă nu numai că are dreptate, dar şi că face ce trebuie.

Când ajunseră din nou pe drum, focul părea că îşi pierduse orice urmă de logică. Vântul bătea când din spatele lor, când din faţă, focul era peste tot, iar scânteile se învârtejeau într-un dans nebun, conuri roşii, magice, prefăcând în flăcări tot ce atingeau. Fugiseră din calea flăcărilor, şi acum flăcările le dădeau ocol.

Suntem înconjuraţi, spuse Stewie, şi începu din nou să plângă.

Termină! zise Ella, scuturându-l de mână. Trebuie să ajungem la Hobart. Treceţi în spatele meu şi ţineţi-vă de mână! Nu daţi drumul orice s-ar întâmpla!

Legat astfel, acest şir subţire al speranţei şi al groazei îşi continuă drumul prin vânt, fum şi foc. Mary începu să plângă, avea picioarele pline de băşici.

Te pansăm când ajungem la Hobart, o asigură Ella.

În stânga şi-n dreapta lor ardeau copaci şi case, acum şi în faţa lor, şi Ella îi tot îndemnă să iuţească pasul. Îl luase în braţe pe Stewie, Mary venea din urmă ţinându-se de tivul rochiei ei cu o mână, iar cu cealaltă de Jess. Erau cu toţii speriaţi de ce li s-ar fi putut întâmpla dacă nu se agăţau unul de celălalt. Prin zgomotul produs de flăcări şi de vânt auziră o bufnitură – în faţa lor un copac se prăbuşise în drum, arzând ca o torţă uriaşă. Ella se strecură pe lângă el şi îşi trase copiii după ea, pe lângă o maşină mistuită de foc, pe lângă un stâlp de telegraf ce ardea şi el, cu cablurile zvârcolindu-se ca nişte şerpi în jurul lui. Focul deveni mai periculos în faţa lor decât în spate, picioarele lui Mary erau numai o rană, căldura devenise incredibilă. Ella se opri brusc şi se întoarse spre copii.

Trebuie să ne întoarcem. Repede. Nu mai avem timp de pierdut, lua-l-ar dracu’ de timp.

Era prima dată când Ella drăcuia. Copiii îşi dădură seama că se schimbase ceva.

Repede, spuse ea din nou. Repede

Dar cum rămâne cu Hobart? întrebă Jess, care tăcuse până acum. Dacă ajungem la Hobart, nu mai avem probleme. Trebuie să ajungem acolo! adăugă ea gâfâind.

Jess se desprinse de ei şi se îndreptă spre flăcări. Ella o înşfăcă de mână şi o plesni peste faţă.

O să ajungem friptură dacă mergem într-acolo. Trebuie să găsim un loc în care să scăpăm de flăcările astea.

Jess începu să ţipe, iar Ella o mai plesni o dată. Jess izbucni în lacrimi şi scăpă din mână pick-upul, care se făcu ţăndări. Îi ustura gâtul de fumul de gudron, respirau cu greutate, ochii le lăcrimau, iar nasul le curgea întruna. Nu vedeau mai departe de câţiva paşi şi îşi dădeau seama unde sunt zărind când şi când capătul unei alei, o cotitură a drumului, un indicator.

Ajunseră la o casă fără grădină, doar cu un măr bătrân şi un şopron din azbociment în mijlocul unei peluze moarte. Nu mai avea ce să ardă, şi focul urla în spatele lor; pe peluza moartă, pe care nu mai rămăsese nimic de ars, apărea ici şi colo câte o flacără mică ce părea să-şi încerce norocul.

Aici, zise Ella, deschizând ușa șopronului din azbociment și gândind, Aici? – Aici vom muri cu toții?

Se înghesuiră înăuntru, ținându-se strâns în ciuda căldurii feroce, de-abia respirând. Focul părea că soarbe tot aerul din lume. Pe deasupra lor păru că trece un avion cu reacție. O flacără lungă de un metru își făcu loc pe sub ușă ca limba unui animal înfometat, iar Jess sări înapoi și se lovi de un raft plin de sticle.

Jess! țipă Ella.

Ella ținu raftul să nu cadă. Era plin de sticle cu terebentină și alcool metilic. Se propti în el cu toată puterea și le spuse copiilor să nu se miște.

Să nu cumva să vă atingeți de mine sau de raftul ăsta. Uitați-vă la Gene.

Jess, care încă mai purta casca de plastic, ciuruită de scântei și de cenușa fierbinte, ridică discul de 45 mm cu Gene Pitney, de care nu se despărțise. Din cauza căldurii arăta acum ca un castron.

Uitați-vă la Gene, copii! Uitați-vă la Gene!

După câteva minute se făcu și mai cald, dar vuietul încetase, iar flăcările nu mai încercau să intre pe sub ușă. Se auzi un sunet ciudat. Ella deschise încet ușa. Copiii rămaseră nemișcați. Priviră afară.

Și nu mai înțeleseră nimic. Casa dispăruse. Lângă ruinele care fumegau, mărul era tot în picioare, puțin pârlit, dar altfel teafăr și nevătămat, în timp ce pădurea de peste drum ardea din plin.

Sunetul ciudat se auzi din nou, și își dădură seama că era claxonul unei mașini care se îndepărta de ei. Ella îl luă pe Stewie în brațe, iar fiicele ei alergară și ele afară, țipând printre flăcări, mașina însă trecuse deja și dispărea în fumul de pe drum. Strigară și mai tare.

Și atunci mașina se opri. Era un Ford Mercury 1948 verde, cu cauciucurile albe. Nici unul dintre copii nu va uita acest amănunt vreodată. Portiera se deschise și șoferul coborî din mașină. Iar când se întoarse spre ei, văzură că era tatăl lor, venit să-i salveze.

Porniră în fugă spre el, iar el o porni în fugă spre ei, prin fum, prin căldură și

flăcări. Când se întâlniră, Dorrigo îl ridică pe Stewie cu o mână şi-l sprijini de şold, iar cu cealaltă mână o trase pe Ella lângă el şi îşi lipi faţa de ea. O strânse la piept, le strânse pe fete lângă ei, ca şi cum ar fi fost rădăcinile împletite ale unui copac ce stă să cadă. Doar o clipă, fiindcă imediat le dădu drumul şi alergară cu toţii la maşină. Afecţiunea pe care o arătase tatăl mamei lor în clipa aceea copiii n-o mai văzuseră niciodată în viaţă.

13

Gândind că cele mai mari şanse de supravieţuire le aveau dacă intrau cât mai adânc în pădurea care arsese deja în parte, şi nu o luau direct prin focul care acum se îndrepta spre Hobart, Dorrigo întoarse maşina în direcţia din care fugiseră ai lui. O parte din case, ca şi o parte din pădure, rămăseseră în picioare, dar din casa în care femeia în vârstă refuzase să-i adăpostească şi păstrase hainele de băieţi pentru altcineva mai erau doar câteva bucăţi de tablă fumegândă, scrum şi un burlan de coş. În fumul gros nu se mai cunoştea unde fuseseră casa şi gardul pe care doamna McHugh încerca să-l doboare ca să nu ajungă focul la ea.

Se lăsă noaptea. După o curbă, văzură cum cerul negru făcea loc unui zid roşu, uriaş, de foc, cam la un kilometru de ei, unde flăcările încercau să acopere totul. Era un alt incendiu, venit din altă direcţie, şi părea că se uneşte cu alte focuri, mai mici, alcătuind un singur infern. Zgomotul era copleşitor. Priveau fascinaţi. Într-un târziu, Ella rupse vraja.

E grosul focului, zise ea.

Dorrigo frână, vârî repede maşina în marşarier, apoi în viteza întâi şi o luă înapoi, pe drumul pe care tocmai veniseră. Acceleră pe lângă cablurile căzute şi maşinile în flăcări, gonind ca un apucat. Dar, în doar câteva minute, focul îi ajunse din urmă, şi acum Dorrigo se strecura printre pereţi de foc de o parte şi de alta, pe lângă trunchiurile de copaci ce se prăbuşeau peste tot, pe lângă casele ce explodau, mergând cu toată viteza când drumul era mai liber şi încetinind ori de câte ori întâlneau un obstacol. Un glob de foc, de mărimea unui troleibuz şi albastru ca flacăra gazului metan, apăru ca din senin în faţa lor, rostogolindu-se spre ei. Dorrigo trase tare de volan şi-l evită în ultima clipă, apoi reechilibră

maşina, descoperind că altă soluţie nu era decât să ignore tot ce le apărea în cale – bețe, crengi, țăruși care se loveau de autoturism și ricoșau. Înjura printre dinţi în timp ce chinuia schimbătorul de viteze, trăgea de volan în stânga şi-n dreapta, scrâșnind din cauciucurile albe pe asfaltul negru, topit – un zgomot ce răzbătea numai când și când prin cacofonia flăcărilor și a vântului, a crengilor ce trosneau sacadat deasupra, ca o mitralieră de pe altă lume.

Ajunşi în vârful unui deal văzură cum, la vreo sută de metri de ei, de-a curmezișul drumului, tocmai cădea un copac uriaș. Trunchiul cuprins de flăcări se balansă, iar coroana se opri într-o curte, aprinzând iarba uscată. Focul se întinse repede și împresură casa din apropiere. Dorrigo se propti cu genunchiul în portieră și apăsă pe frână cu toată puterea. Fordul derapă cu toate cele patru roți, alunecă spre copac și se opri doar la câțiva metri de el.

Nimeni nu scoase o vorbă.

Cu mâinile umede de transpirație pe volan, gâfâind din greu, Dorrigo Evans cântări șansele pe care le aveau. Aproape zero. Drumul, și într-o direcție și în cealaltă, era complet blocat – de copacul în flăcări din fața lor și de grosul focului din spate. Își șterse mâinile de cămașă și pantaloni. Erau prinși ca într-o capcană. Se întoarse spre copii, care stăteau pe bancheta din spate. Simți cum îl ia cu rău de la stomac. Copiii se țineau în brațe, cu ochii mari pe fețele murdare de funingine.

Țineți-vă bine! le spuse el.

Vârî maşina în marşarier, spre grosul focului, şi demară în trombă. La viteza asta putea trece prin gardul de lemn al curţii în care aterizase coroana copacului. Se îndreptau direct spre foc. Strigând la ceilalți să se lase jos, vârî maşina în viteza întâi, apoi într-a patra, și apăsă pe accelerator până la podea.

La luptă cu morile de vânt!

Motorul începu să urle, tacheții să zdrăngăne şi maşina pătrunse în foc, în locul cel mai apropiat de casă, unde flăcările erau cele mai mari, dar, după cum socotise Dorrigo, crengile erau cele mai mici. O clipă contară doar focul şi zgomotul. Motorul urlă ca din gură de șarpe, căldura feroce păru că trece prin sticlă şi oțel, cei din mașină aproape că nu mai putură respira, totul se coloră într-un roșu mocnit; crengile trosniră, metalul gemea în timp ce tăbliile se scorojeau și se îndoiau, iar roțile mergeau în gol sau prindeau pământul. Un geam lateral,

de pe partea lui Dorrigo, se făcu țăndări. Scântei, cenușă fierbinte și bucăți de crengi arse se răspândiră în mașină. Ella scoase un țipăt, iar copiii se ghemuiră pe bancheta din spate. Timp de câteva secunde, terifiante, mașina păru că se oprește, împiedicată de ceva, sub șasiu. Apoi, la fel de repede, focul rămase în urmă și Dorrigo îndreptă mașina spre un alt gard din țăruși, prin care intră cu toată forța, prefăcându-l în surcele. Din parbriz nu mai rămase decât un nor de cioburi albe. Dorrigo îi strigă Ellei să-l cureţe și, curând după aceea, se treziră din nou pe drum, dincolo de trunchiul căzut, îndreptându-se spre Hobart. Dorrigo conducea cu o singură mână, adunând cu cealaltă bucățile de crengi de pe bancheta din spate – mâinile lui de chirurg pe care toată viața se căznise să le protejeze – și aruncându-le pe geamul spart.

În timp ce Fordul Mercury 1948, cu vopseaua verde înnegrită și scorojită, scrâșnea și cobora precaut muntele în flăcări, Ella se uită la Dorrigo, la degetele lui de la mâna stângă, deja acoperite de bășici ca niște baloane mici, atât de arse, încât sigur avea să aibă nevoie de transplant de piele. Ce om misterios, gândi ea, cât mister! Își dădu seama că nu știe nimic despre el, că mariajul lor se încheiase înainte de a începe, că nici el și nici ea nu puteau schimba nimic.

Pe trei roți și pe butucul aproape dezintegrat al celei de-a patra, Fordul luă o curbă lungă și, prin fum, zăriră în sfârșit sanctuarul blocajului de poliție.

Cred că e ultima oară când Freddy Seymour te invită la prânz, spuse Ella Evans.

Pe bancheta din spate, cei trei copii, tăcuți acum, absorbeau totul – mirosul fetid de creozot, vuietul vântului și al flăcărilor, mașina care zăngănea, căldura, emoția, exprimată fără reținere, ca o bucată de carne lăsată în voia satârului; disperarea, chinuitoare, a doi oameni legați de o dragoste care încă nu era dragoste sau care nu avea să fie dragoste vreodată; o viață neîmpărtășită împărtășită; o conspirație a sentimentelor, bolilor, tragediilor, glumelor și muncii; o căsnicie – fără sfârșitul straniu, teribil, al ființelor umane.

O familie.

Bătrânii sunt plini de remuşcări, îi spusese cândva tatăl lui Jodie Bigelow fiicei sale. Tatăl ei. De fapt, Jimmy Bigelow nu prea-i fusese tată. Păruse absent nu numai din viaţa ei, dar şi dintr-o mare parte din viaţa lui. Sorta corespondenţa la poştă, o îndeletnicire cu care fusese întotdeauna mulţumit. Într-una din zile, pe când era la liceu şi trebuia să scrie ceva cu ocazia zilei de Anzac, Jodie îşi rugă tatăl să-i spună cum fusese războiul pentru el. Jimmy îi răspunse că nu sunt prea multe de povestit. Chestii obişnuite. Văzând că Jodie insistă, Jimmy aduse din dormitor o goarnă veche. Îi şterse muştiucul şi suflă în ea, scoţând câteva sunete ce aduceau a pârţuri, ca s-o facă să râdă. Apoi scoase câteva note adevărate. Lăsă goarna, tuşi, îşi împinse pieptul înainte, ridică privirea şi, marţial, cum fiica lui nu-l mai văzuse niciodată, cântă Ultima misiune.

Atât?

Asta-i tot ce ştiu, zise el. Şi cam asta e tot ce ar trebui să ştie cineva.

Dar nu e ce-mi trebuie mie la şcoală.

Nu.

E trist.

Jimmy Bigelow se gândi o clipă, apoi spuse că aşa e, dar niciodată nu se gândise că ar fi. Lui i se părea invers.

Jodie răsfoise mai multe cărţi despre prizonierii de război.

Cred că a fost greu de tot, spuse ea.

Greu? Nu chiar. Doar că a trebuit să suferim. Am avut noroc.

Ce înseamnă cântecul ăsta?

E un mister, răspunse el după un timp. Cu cât e mai mare misterul, cu atât înseamnă mai mult.

Mama lui Jodie murise de leucemie când ea avea nouăsprezece ani. Jimmy Bigelow mai trăise douăzeci şi opt. Nu se lua în serios, ajungând la concluzia că lumea e, de fapt, foarte comică. Îi plăcea compania altora şi descoperea mereu în viaţă – sau în felul în care privea viaţa – câte ceva ieşit din comun, şi pentru el, şi

pentru alții. În jurul lui, toți scormoneau prin amintiri, el însă își amintea din ce în ce mai puțin. Câteva glume, ce gust avea oul de rață pe care i-l dăduse Gardiner Oacheșu, speranța. Bunătatea. Își amintea cum îl înmormântaseră pe micuțul Cooney Mănăstire-Mică. Își amintea cum îi iubea Cooney pe toți; cum aștepta întotdeauna la popotă până venea ultimul om, indiferent cât de târziu, păstrându-i ceva de mâncare, având grijă ca nimeni să nu rămână flămând. Privindu-i mormântul, nimeni nu îndrăznise să fie primul care arunca bulgărele de pământ. Nu-și amintea că Mănăstire-Mică murise în timpul marșului spre nord, spre Trecătoarea Celor Trei Pagode, și nici de actele de cruzime din cursul aceluiași marș. Pentru el, aceste lucruri nu erau esența.

Fiii lui îi corectau amintirile tot mai des. Ce știau ei? Se pare că mult mai mult decât el. Istoricii, jurnaliștii, documentariștii, chiar și familia îi arătau erorile, neconcordanțele, lacunele și chiar contradicțiile evidente din istorisirile lui. Ce voiau de la el? Să fie Enciclopedia Britanică? Fusese acolo. Atât. Când asculta Without a Song la casetofon era tot un mister, fiindcă, preț de o clipă, parcă vedea un om care stătea pe o buturugă și cânta, și simțea toate lucrurile acelea pe care altfel nu le simțea; înțelegea toate lucrurile pe care altfel nu le înțelegea. Cuvintele și amintirile lui nu erau nimic. Totul era în el. Cei din jur nu vedeau asta? De ce nu-l lăsau în pace?

Treptat, mintea lui distilă amintirea lagărelor de prizonieri în ceva frumos. Ca și cum ar fi stors din ea umilința condiției de sclav picătură cu picătură. La început uită toată grozăvia, apoi violența la care îi supuseseră japonezii. La bătrânețe ajunse să declare cu sinceritate că nu-și amintea nici un act de violență. Evita cu îndârjire tot ceea ce i-ar fi putut aminti – cărți, filme documentare, istorici. Apoi amintirea bolilor și a morților nemiloase, a holerei, a lui beri-beri și a pelagrei dispăru și ea; chiar și noroiul dispăru, iar mai târziu și amintirea foamei. În cele din urmă, într-o după-amiază, își dădu seama că nu-și mai amintește nimic din anii în care fusese prizonier de război. Mintea îi era încă limpede; știa că fusese cândva prizonier de război, la fel cum știa că fusese cândva făt în pântecul mamei. Dar din experiența aceea nu mai rămăsese nimic. Rămăsese doar o idee, irevocabilă, a bunătății omenești, la fel de incontestabilă pe cât era de frumoasă. La vârsta de nouăzeci și patru de ani, era, în sfârșit, un om liber.

Apoi se bucură tot mai mult de vânt și de zgomotul ploii. Se minună de senzația pe care i-o dădeau zorii unei zile toride. Zâmbetele necunoscuților îl făceau fericit. Se ținu de obiceiuri și prieteni, văzând în ei singura alternativă la ceea ce era cealaltă alternativă. Îngriji un stol întreg de papagali verzi, albaștri și roșii

care veneau în curtea lui după mâncarea și apa pe care le-o pregătea. Veneau și pitulici și colibri, agresive, și codroși-de-pădure, care se certau între ei, și câte un prihor stacojiu, silvide de un albastru-deschis cu haremurile lor cenușii, porumbei-rotați, lucioși și excentrici, cuci, vrăbii și gaițe. Ședea ore întregi pe verandă și privea cum păsările se hrănesc, se spală, se odihnesc, se ciugulesc și se joacă. Și, în misterul zborului și al frumuseții lor, în sosirile și plecările lor inexplicabile, simțea că își vede propria viață.

După ce tatăl ei muri la azilul de bătrâni, căzând din vârful unui șir de trepte de unde hrănea păsările, Jodie îi găsi goarna în șifonier. Era veche, murdară și crestată. În loc de șnur, avea prinsă o cârpă roșie, înnodată. Jodie o vându în talcioc.

Uneori își aducea aminte de râsul lui în cele mai neașteptate momente – la supermarket, în timp ce se uita după un detergent, în sala de așteptare la medicul stomatolog, în timp ce răsfoia o revistă despre celebritățile zilei. Tot atunci își amintea cum tatăl ei n-o putea lovi, cu mâna tremurând, ridicată asupra ei, spunând:

Asta-i tot ce știu. Cam asta e tot ce trebuie să știe cineva.

Și ea întrebând din nou: Ce înseamnă cântecul ăsta?

Și lumea din jurul ei, supermarketul cu rafturile lui, sala de așteptare cu scaunele ei solide, talciocul și vechiturile tatălui ei pe două măsuțe pliante, în fața ei, și o voce: Cinci lire sunt de-ajuns? Și, în timp ce o dădea noului proprietar, goarna turtită tremură fără răspuns.

Aha, i se păru ei că o aude, când necunoscutul o luă în mână. Sau poate ea spusese? Aha.

15

Dorrigo Evans tocmai trecea printr-o intersecție din Parramatta la ora trei dimineața – un loc și un moment care n-aveau să fi explicate public, la fel ca problema minoră a testului de alcoolemie –, când se trezi că zboară, brusc

aruncat în aer, fără să se mai întoarcă pe pământ. O maşină plină de tineri beţi, care fugeau de poliţie într-un Subaru Impreza de furat, trecuse pe roşu şi intrase direct în Bentley-ul lui vechi, făcând praf ambele vehicule, omorând doi dintre tineri şi rănind grav pe unul dintre cei mai mari eroi de război ai Australiei, care ieşi prin parbriz.

Trei zile fu în comă, răstimp în care avu cele mai neobişnuite vise din viaţa lui. El şi Amy, într-o biserică inundată de lumină. O lumină frumoasă, orbitoare, şi el abandonându-se uitării ei transcendentale sau fugind de ea ca să se refugieze în braţele femeilor. Zbura şi mirosea spatele gol al lui Amy, înălţându-se mereu. În timp ce în jurul lui naţiunea se pregătea să jelească, dar şi să dezbată decadenţa tinerilor, comparând faptele de eroism ale unei generaţii cu rata mai mult decât îngrijorătoare a criminalităţii celeilalte, Dorrigo constată uluit că viaţa lui era de-abia la început, iar într-o junglă îndepărtată, plină de arbori de tek, demult defrişată, într-o ţară numită Siam, care nu mai exista, un om care nu mai trăia în sfârşit adormise.

16

Dorrigo Evans se trezi dintr-un vis cumplit al morţii. Îşi dădu seama că era atât de epuizat, încât pentru câteva clipe aţipise, în timp ce oamenii se adunau pe platou. Era aproape miezul nopţii. Se întoarse spre cei 700 de prizonieri grupaţi în faţa lui şi le spuse că sarcina lui era să aleagă o sută de oameni care să se deplaseze pe jos 150 km spre un alt lagăr, tot în jungla Siamului. Se pleca imediat, după apelul de dimineaţă. Oamenii fură număraţi o dată şi încă o dată, fără ca numerele să coincidă. Alţi oameni se apropiau clătinându-se dinspre Linie, încurcând şi mai mult lucrurile. Sergenţii încercară să se lămurească cine era acolo, cine nu era şi de ce nu era. Fukuhara – în uniforma lui imaculată chiar şi la ora aceasta – se răsti la gardieni, unul dintre sergenţii australieni fu pălmuit şi, după alte câteva momente de confuzie, numărătoarea reîncepu.

Maiorul Nakamura venise la el cu o oră în urmă, însoţit de Fukuhara, şi-i ordonase să aleagă o sută de oameni care să plece la un lagăr din apropierea Trecătorii Celor Trei Pagode.

Oamenii aceştia sunt la capătul puterilor, susţinu Dorrigo Evans. Nici unul nu

poate porni într-un marş atât de lung.

Maiorul Nakamura insistă să-i găsească o sută de oameni.

Dacă nu schimbaţi felul în care sunt trataţi, toţi prizonierii vor muri, zise Dorrigo Evans.

Maiorul Nakamura spuse că-i va alege el dacă nu binevoieşte colonelul australian.

Vor muri cu toţii, insistă Dorrigo Evans.

Locotenentul Fukuhara traduse din nou; maiorul Nakamura ascultă, apoi vorbi. Locotenentul se întoarse spre Dorrigo Evans.

Domnul maior Nakamura spune că e foarte bine, zise locotenentul Fukuhara. Aşa, armata japoneză va face economie de orez.

Evans înţelese că, dacă va alege Nakamura, o va face la întâmplare, incluzându-i şi pe cei bolnavi – şi foarte probabil chiar pe cei mai bolnavi, fiindcă nu-i mai erau de folos –, şi astfel toţi vor muri. Dacă, pe de altă parte, alegea el, Dorrigo avea să-i selecteze pe cei mai potriviţi, cei care, după părerea lui, aveau cele mai multe şanse de supravieţuire. Majoritatea oricum aveau să moară. Aceasta era dilema lui: să refuze să-l ajute pe agentul morţii sau să fie slujitorul lui.

În timp ce numărătoarea continua, în timp ce alţi oameni cu sarcini mai uşoare, la bucătărie sau la spital, erau adunaţi şi aduşi pe platou, în timp ce stăteau toţi acolo, bolnavi şi înfometaţi, în timp ce, din când în când, câte un om se prăbuşea de epuizare şi era lăsat să zacă în noroi, prizonierii văzură o coloană lungă de soldaţi japonezi care apăru în marş pe drumul ce trecea pe lângă platou, drum care, atunci când nu era impracticabil din cauza musonului, servea drept cale de aprovizionare cu materiale pentru calea ferată.

Soldaţii japonezi se îndreptau spre frontul birmanez, aflat la sute de kilometri, unde puteau ajunge doar străbătând jungla. Erau murdari şi epuizaţi, dar înaintau prin noapte, scoţând doar mormăituri şi gemete, în timp ce împingeau şi trăgeau afeturile de tun care se afundau până la osie în noroi. Unii păreau bolnavi, mulţi atât de tineri de parcă ar fi fost luaţi de pe băncile şcolii, şi toţi arătau nefericiţi.

Trecuseră câteva luni bune de când Dorrigo Evans nu mai văzuse trupe japoneze

atât de aproape. În Java ajunsese să-i respecte, neluând în seamă ce le spuneau ofițerii de contrainformații, cum că ar fi niște bufoni miopi, care nu văd la doi metri de ei, privindu-i în schimb ca pe niște luptători formidabili. Dar acești soldați japonezi, care era evident că mărșăluiseră toată ziua și toată noaptea spre ororile altui front, arătau la fel de jalnic ca prizonierii de război, cu moralul la pământ, murdari, istoviți. Dorrigo surprinse privirea unui soldat care căra un felinar de vânt. Avea ochii mari și o față de copil, părea blând și vulnerabil. Nu putea avea mai mult de șaptesprezece ani. Dorrigo Evans nu-și dădu seama ce vedea japonezul în ofițerul australian, oricum nu era nici ură și nici diavolul în persoană. Soldatul japonez se împiedică și se opri, cu ochii țintă la australian. Poate că vedea ceva; poate că era prea obosit ca să vadă ceva. Dorrigo simți o pornire irezistibilă de a-și trece brațul pe după umerii lui.

Brusc, un sergent japonez – văzând că soldatul se holbează la australian – se apropie repede de el și îl plesni peste față cu o nuia de bambus. Soldatul luă numaidecât poziția de drepți, se scuză și privi din nou înainte, spre junglă. Era clar că acest soldat înțelegea tot atât de puțin lovitura încasată cum își înțelegeau prizonierii de război soarta ingrată. Oare cât de departe era de casă? se întrebă Dorrigo. Locuia la o fermă? Sau într-un oraș? Un loc, o vale, o stradă, o uliță, o alee, la care poate visa, un loc însorit, mângâiat de boarea de vânt și înviorat de ploi, un loc cu oameni care îl îndrăgeau și care râdeau împreună cu el, un loc departe de această duhoare, de acest verde sufocant, de durere și de oameni brutali care urau și propovăduiau ura, care făceau ca lumea să urască. În timp ce băiatul-soldat se îndepărta târșindu-și picioarele, Dorrigo văzu că fața biciuită îi sângerează, că uniforma lui simplă e murdară, ruptă și mucegăită, și că era scârbit de toate astea. Și totuși, la primirea ordinului, și el – acest băiat cu ochii blânzi, care căra felinarul – și el avea să ucidă cu brutalitate și, la rândul lui, să fie ucis.

Sergentul japonez care îl plesnise cu atâta sălbăticie luă o pauză. Privind cum coloana trece pe lângă el, afundându-se în bezna junglei, își aprinse o țigară și trase din ea. Când de el se apropie un alt subofițer, îi dădu țigara cu un zâmbet și o glumă. Și, în timp ce coloana de adolescenți era înghițită de întuneric, Dorrigo Evans avu senzația că întregul război îi trece prin fața ochilor.

După ce convoiul dispăru în junglă, începu să plouă torențial. Cerul era negru și, în afară de cele câteva felinare cu gaz și de torțele gardienilor, nu se vedea nici o rază de lumină. Singurul zgomot era al ploii care se rostogolea de pe arborii de tek din apropiere în șuvoaie, măturând totul în cale, ca o jivină uriașă; ploaia și

jungla impunătoare în care se afla lagărul lor, în acea mică zonă defrișată, i se părea lui Dorrigo Evans că alcătuiesc o închisoare nesfârșită, misterioasă, care-i ucidea lent, pe toți.

În cele din urmă, se constată că nu lipsește nici un prizonier. Dorrigo Evans ridică felinarul și privirea, îngrijorat că ar putea părea descurajat, înfrânt de întreaga lor suferință. Nu le putea face așa ceva. Trebuia să facă ceva mult mai rău. Se uită la cei 700 de oameni pe care îi ținuse laolaltă, îi îngrijise, îi luase cu binișorul, îi implorase, îi dusese cu vorba și îi organizase ca să supraviețuiască, ale căror nevoi le pusese mereu înaintea propriilor nevoi. Majoritatea purtau doar o bucată de pânză în jurul șalelor sau niște zdrențe care aduceau vag a pantaloni scurți; trecând lumina peste corpurile lor scheletice, se înfioră de groază. Mulți tremurau din cauza malariei, unii se scăpau pe ei, dar sarcina lui era să găsească printre ei o sută de oameni care să străbată o sută cincizeci de kilometri prin junglă, spre necunoscut, în întâmpinarea morții.

Dorrigo Evans privi în jos și, chiar dacă nu văzu nimic, își aminti că puțini aveau cheia supraviețuirii, bocancii. Coborând felinarul la nivelul gleznelor, trecu încet pe lângă primul șir și se uită la picioarele goale, unele infectate, altele umflate de beri-beri, altele cu ulcerații mari și urâte, ca niște cratere furioase care mușcau din carne până la os.

Se opri în dreptul unui prizonier: doar o fâșie subțire de piele intactă, la baza gambei, în rest o ulcerație gravă, netratată, uriașă, din care se scurgea puroiul cenușiu. I se vedeau tendoanele și țesutul conjunctiv, pline de cruste, mușchii perforați și separați de sinusuri, care dădeau la iveală tibia, goală de parcă ar fi fost roasă de un câine. Osul începea să putrezească și să se fărâmițeze. Ridică ochii și văzu un copil palid, ofilit de tot. Nu, Fahey Prietenaru nu putea merge.

După apel te duci la spital, zise Dorrigo Evans.

Următorul era Harry Dowling. Dorrigo reușise să-i scoată apendicele cu trei luni în urmă, un triumf de care era mândru, ținând cont de condițiile în care operase. Acum, Dowling nu părea a fi în cea mai proastă formă. Avea bocanci, iar ulcerațiile lui erau doar la început. Dorrigo îl privi în ochi și îi puse o mână pe umăr.

Harry, spuse el cu toată blândețea de care era în stare, ca și cum ar fi trezit un copil.

Și-un hoit scârnav voi fi.

Următorul era Ray Hale, pe care reușise să-l scape de holeră. Dorrigo îl atinse și pe el pe umăr.

Ray, spuse el.

Mi te-au adus la un festin al morții.

Ray, spuse el.

Teme-te de Charon, slinos și înspăimântător.

Și Dorrigo o ținu tot așa, trecând pe lângă cei pe care încercase să-i salveze și din care acum trebuia să aleagă, atingându-i, numindu-i, condamnându-i pe cei care credea că pot să reziste, oamenii care aveau cele mai mari șanse să rămână în viață și care oricum aveau să moară.

La sfârșit, Dorrigo Evans făcu un pas înapoi și lăsă capul jos de rușine. Se gândi la Jack Rainbow, pe care îl făcuse să sufere atât de mult, la Gardiner Oacheșu, la a cărui moarte prelungită nu putuse decât să asiste. Iar acum acești o sută de oameni.

Iar când ridică privirea, câțiva dintre cei pe care-i condamnase erau în jurul lui. Se aștepta să fie înjurat, să i se întoarcă spatele și să fie blestemat, fiindcă înțeleseseră că avea să fie un marș al morții. Jimmy Bigelow făcu un pas spre el.

Aveţi grijă, domnule colonel! zise el şi îi întinse mâna. Mulţumesc pentru tot.

Ai şi tu grijă, Jimmy! zise Dorrigo Evans.

Unul câte unul, toţi cei o sută de oameni îi strânseră mâna şi îi mulţumiră.

După aceea, Dorrigo Evans intră în junglă, la marginea platoului, şi plânse.

17

Nu suntem siguri ce ştie, zise o asistentă.

Văzuse cum ochii negri îi străluceau de parcă ar fi existat independent de restul corpului, sub tuburile de neon.

Cred că mă aude, adăugă ea. Aşa cred.

În ciuda stării lui critice, Dorrigo Evans aprecie rezerva în care fusese adus, cu vedere spre smochinii uriaşi, cu rădăcinile lor zburătoare şi coroanele bogate. Dar nu se simţea acasă. Nu aparţinea acelui loc. Nu era insula pe care se născuse. Păsările scoteau altfel de sunete în zori, strigătele aspre, fericite, ale papagalilor verzi şi gang-gang. Nu ca trilurile dulci, mai moi şi mai complexe, ale pitulicilor şi păsărilor colibri de pe insula lui, strigătul de răspuns al gaiţei, toate păsările cu care ar fi vrut să zboare şi să cânte. Nu era un drum care să coboare din cupa taliei unei femei, peste o mare plumburie, spre luna ce se înălţa pe cer.

Vom merge dincolo de asfinţit,

şopti el –

Şi scăldătoarea stelelor din zarea-i –

Aceasta-i cea din urmă țintă-a mea.[59]

Ce spune? întrebă o asistentă.

Aiurează, răspunse o altă asistentă. Mai bine să-l chemăm pe domnul doctor. Ori e din cauza morfinei, ori e sfârșitul, ori și una, și alta. Unii nu spun nimic, alții nu mai respiră, alții aiurează.

În timp ce politicienii, jurnaliștii și analiștii se întreceau în panegirice din ce în ce mai deplasate pentru un om pe care nu-l înțeleseseră niciodată, Dorrigo Evans visa doar la o singură zi: cu Gardiner Oacheșu și Jack Rainbow, cu Middleton Mărunțelu. Cu Mick Green. Cu Jackie Mirorski și Nolan Țiganu. Cu Micul Lenny care se întoarce acasă la mama lui, în Mallee. Cu o sută de oameni care îi strâng mâna. Cu alți o mie, ale căror nume și le amintea, ale căror nume le uitase, o mare de fețe. Amie, amante, amour.

Vieți peste vieți[60], mormăi el, și fiecare cuvânt era acum o revelație, de parcă ar fi fost scris pentru el, un poem, viața lui, și viața lui, un poem.

…și înc-ar fi puțin,

Iar dintr-a mea nu mai rămâne mult;

Dar fiecare ceas poate scăpa

De veșnica tăcere; și în anii…

… și în anii… și în anii… Pierduse câteva versuri pe undeva și nu mai știa ce poem era și cine îl scrisese, atât de el însuși i se părea acum. Căruntul duh, gândi el disperat – sau și-l amintea? Da, asta era…

Căruntul duh să ardă de dorința

De-a urmări cunoașterea, mult peste

Hotarele gândirii omenești.[61]

Și simți că îi este rușine, și simți că pierduse ceva, și simți că toată viața lui fusese doar rușine și pierdere, de parcă lumina se ducea undeva, mama lui striga, Fiule! Fiule! dar n-o putea găsi, Dorrigo se întorcea în iad, un iad din care n-avea să scape niciodată.

Și își aminti de fața lui Lynette Maison când dormea și de eșantioanele de whisky Glenfiddich pe care le băuse înainte să plece, de desenul făcut de Hendricks Iepurilă lui Gardiner Oacheșu stând într-un fotoliu elegant, prin care înotau peștișori argintii, într-un sat sirian în care Burrows Lăței și părul lui sârmos se dizolvau în praful sirian. Și nu înțelegea cum de supraviețuise acel desen, care avea să fie reprodus la nesfârșit, dar Burrows Lăței dispăruse, iar vieții lui nu i se putea adăuga nici un viitor și nici un sens. Cineva, într-o uniformă albastră, stătea aplecat deasupra lui. Dorrigo vru să-i spună că-i pare rău, dar, când deschise gura, din ea nu-i ieși decât salivă.

Oricum, se năpustise cu toată viteza înapoi, într-un vârtej amețitor de oameni, obiecte, locuri, înapoi, învârtindu-se, pătrunzând mai adânc, și mai adânc, și mai adânc în viforul ce creștea, ce durea, ce dansa, de lucruri uitate de tot sau doar pe jumătate, întâmplări, versuri, fețe, gesturi înțelese greșit, dragoste disprețuită, o camelie roșie, un bărbat care plânge, o biserică din lemn, femei, o lumină pe care o furase din soare…

Își aminti un alt poem, vedea poemul în întregime, deși nu voia să-l vadă și nici să-l știe; vedea ochii de jăratic ai lui Charon fixându-i pe ai lui, dar nu voia să-l vadă, simțea gustul obolului care i se vâra cu forța în gură, simțea neantul în care se prefăcea –

– şi în sfârşit îi înţelese sensul.

Ultimele lui cuvinte, auzite de un infirmier sudanez:

Înainte, domnule! La luptă cu pervazul ferestrei!

Simţi cum i se strânge un laţ în jurul gâtului; icni, ridică un picior care se smuci de câteva ori, lovind în cadrul de fier al patului, şi muri.

18

Noaptea nu se mai termina, sfertul de lună se înălţa încet printre traversele negre, noaptea gemea de mormăieli şi sforăituri. Baker Bonox apăru în adăpostul ofiţerilor cu vestea că Gardiner Oacheşu se înecase. La lumina felinarului cu gaz, Dorrigo Evans o trecu în jurnalul lui drept crimă. Cuvântul părea nepotrivit. Dar ce se potrivea? În oglinda mică, la care se bărbierea, aşezată lângă jurnal, îşi zări faţa înspăimântată, părul încărunţit şi nepieptănat, privirea aprigă, fioroasă, şi cârpa murdară prinsă în jurul gâtului. Devenise el luntraşul? Întoarse oglinda cu faţa în jos. Era aproape miezul nopţii, ştia că trebuie să apuce câteva ore de somn ca să aibă puterea de a mai rezista o zi. Voia să ajungă primul pe platou, în zori, ca să-i întâmpine pe cei o sută de oameni şi să le ureze drum bun.

În dimineaţa aceea, camionul adusese şi o geantă cu corespondenţă, prima care sosea după nouă luni. Ca întotdeauna, nimeni nu era sigur că primise ceva. Unii primeau câteva scrisori, mulţi, nici una. Era şi o scrisoare pentru Dorrigo Evans, de la Ella. Dorrigo intenţionase să amâne până acum, la sfârşitul zilei, plăcerea imensă de a o citi, ca să adoarmă cu ea, ca să-şi umple visele, dar îi era atât de dor de casă, încât, în clipa în care o primise, dimineaţa, înainte de apel, rupsese plicul şi o citise pe loc. Nu-i venea să creadă ce-i scria Ella. Îl obsedase toată ziua. Recitind scrisoarea acum, la sfârşitul zilei, tot nu voia să creadă.

Scrisoarea fusese trimisă în urmă cu şase luni. Avea câteva pagini. Ella scria că, deşi trecuse mai bine de un an de când nu mai primise nici o veste de la Dorrigo sau de la unitatea lui, ştia că e viu. Îi povestea despre ea, despre Melbourne, în

cele mai mici detalii. Partea asta era credibilă. Dar, spre deosebire de alţii, care cântăreau fiecare frază din scrisorile şi cărţile poştale primite de acasă, Dorrigo Evans reţinu doar un singur detaliu. În plic era şi un articol de ziar cu titlul TRAGEDIE LA UN HOTEL DIN ADELAIDE. Autorul articolului arăta cum, după ce instalaţia de gaz explodase în bucătărie, hotelul King of Cornwall arsese din temelii, incendiul soldându-se cu patru victime, printre care şi proprietarul, domnul Keith Mulvaney, un om foarte respectat. Identitatea celorlalte trei victime încă nu era stabilită, dar se bănuia că era vorba de doi clienţi al hotelului şi de doamna Mulvaney, soţia proprietarului.

Dorrigo Evans citi articolul a treia oară şi apoi a patra oară. Afară ploua din nou. I se făcu frig. Se înveli mai bine cu pătura şi, la lumina felinarului cu gaz, mai citi o dată scrisoarea Ellei.

Unul dintre prietenii sus-puşi ai tatei s-a interesat la medicina legală din Adelaide, scria Ella. A spus că se cunosc numele victimelor, dar, ţinând cont de dimensiunile tragediei, de sentimentele şi moralul populaţiei, informaţia nu a fost dată publicităţii. Au trebuit să interzică divulgarea ei. Cine se aştepta la aşa ceva? Moartea doamnei Keith Mulvaney a fost şi ea confirmată. Îmi pare atât de rău, Dorry! Ştiu cât de mult ţineai la unchiul şi la mătuşa ta. Tragedii ca aceasta mă fac să înţeleg cât sunt de norocoasă.

Doamna Keith Mulvaney?

Câteva clipe, numele nu-i spuse mai mult decât vestea în sine.

Doamna Keith Mulvaney.

Pentru el fusese doar Amy. Habar nu avea că era o minciună, singura minciună pe care i-o spusese Ella.

Stinse felinarul ca să facă economie de combustibil şi aprinse mucul unei lumânări. Privi mult timp cum flacăra refuză să moară. Fumul se prefăcea în funigei ce jucau în aureola luminii. Privi lumina, funigeii. De parcă ar fi existat două lumi. Lumea aceasta şi o lume ascunsă care era o lume reală de particule zburătoare, nestăpânite, care se învârteau, sclipeau, ricoşau una dintr-alta, la întâmplare, creând astfel alte lumi. Sentimentul unui om nu este întotdeauna egal cu tot ce este viaţa. Uneori nu este egal cu absolut nimic. Privi lung flacăra.

Amy, amante, amour, şopti el, ca şi cum cuvintele ar fi fost funigei ce se înălţau

și cădeau, ca și cum lumânarea ar fi fost povestea vieții lui, iar Amy, flacăra.

Se întinse pe patul improvizat.

După un timp găsi și deschise o carte pe care o citea și care sperase că se termină cu bine, o poveste de dragoste care voia să se termine cu bine, în care eroul și eroina să găsească dragostea, liniștea, mântuirea și înțelegerea.

Dragostea înseamnă două corpuri cu un singur suflet, citi el și întoarse pagina.

Dar nu era nimic – ultimele pagini fuseseră rupte și folosite pe post de hârtie igienică sau pentru rulat țigări, nici urmă de speranță, de bucurie sau de înțelegere. Nu exista ultima pagină. Cartea vieții lui pur și simplu se întrerupea brusc. Existau doar noroiul de sub el și cerul murdar de deasupra. Nu aveau să fie nici liniște și nici speranță. Și atunci, Dorrigo Evans înțelese că povestea de dragoste avea să continue de-a pururi, o lume fără sfârșit.

Iar el avea să trăiască în iad, fiindcă dragostea este și asta.

Lăsă cartea jos. Neputând să doarmă, se ridică și se apropie de marginea adăpostului, dincolo de care ploaia acoperea totul. Luna se pierduse. Aprinse din nou felinarul și se îndreptă spre latrina din bambus din capătul celălalt al lagărului, se ușură și, la întoarcere, zări, la marginea cărării pline de nori, în mijlocul întunericului copleșitor, o floare stacojie.

Se aplecă și lumină micul miracol. Se ridică și rămase mult timp cu capul plecat în ploaia ce cădea în cascadă. Apoi se îndreptă de spate și își văzu de drum.

---

[58] Organizator de pariuri la cursele de cai (n.red.)

[59] Tennyson, op. cit., p. 22 (n.tr.)

[60] Idem, p. 21 (n.tr.)

[61] Tennyson, op. cit., p. 21 (n.tr.)

MULȚUMIRI

Acest roman se bazează în parte pe întâmplări povestite de tatăl meu, precum și pe scrierile lui Clarry McCulloch, Donald Stewart, E.E. Dunlop, Kevin Fagan (mai ales felul în care a ales o sută de prizonieri de război pentru un marș forțat, relatare pe care, în unele pasaje, o reproduc aproape cuvânt cu cuvânt) și Ray Parkin. Acestea sunt doar câteva dintre numeroasele începuturi al căror sfârșit (unul din ele) îl reprezintă acest produs al imaginației. Le mulțumesc pentru ajutorul acordat lui Sachie Wantanabe, Fuyuko Nishisato, Yoshiko Tamura, Taeko Sasamoto, Kenji Yasushige, Tom Uren, Tim Flanagan, Mark Murton, Brandon VanOver și Nikki Christer.